

รายงานวิจัย

การศึกษาวิเคราะห์การพัฒนาเมืองต่อวิกฤต
และการเปลี่ยนแปลงของกรุงเทพมหานคร ด้านเศรษฐกิจ

โดย ป่าสาละ ร่วมกับ
สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (องค์การมหาชน)

กันยายน 2563

โครงการ
การศึกษาวิเคราะห์การพัฒนาเมืองต่อวิกฤตและการเปลี่ยนแปลง
ของกรุงเทพมหานคร ด้านเศรษฐกิจ

รายงานฉบับสมบูรณ์

จัดทำโดย
บริษัท ป่าสาละ จำกัด
30 กันยายน 2563

บทคัดย่อ

การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสสายพันธุ์ใหม่ COVID-19 (“โควิด-19”) ตั้งแต่เดือนมกราคม 2563 ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อเศรษฐกิจและสังคมไทย เนื่องจากไม่เพียงแต่เป็นวิกฤตด้านสุขภาพ แต่มาตรการควบคุมโรคของภาครัฐ โดยเฉพาะการบังคับระยะห่างทางสังคม (social distancing) ยังส่งผลให้กิจกรรมทางเศรษฐกิจในทุกระดับหดตัวอย่างรุนแรงทั่วโลก นอกจากนี้ ความไม่แน่นอนของโควิด-19 ซึ่งจะยังคงดำเนินต่อไปอย่างน้อยจนถึงปี พ.ศ. 2564 จนกว่าจะมีการคิดค้นวัคซีนได้สำเร็จ ย่อมหมายความว่าวิกฤตเศรษฐกิจและสุขภาพครั้งนี้มีแนวโน้มที่จะยืดเยื้อยาวนานเช่นกัน ประเทศไทยซึ่งพึ่งพารายได้ราวร้อยละ 70 จากอุตสาหกรรมส่งออกและอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ย่อมได้รับผลกระทบจากวิกฤตโควิด-19 ไปด้วยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

งานศึกษาครั้งนี้มุ่งศึกษาผลกระทบด้านเศรษฐกิจจากโควิด-19 ต่อกรุงเทพมหานคร ในฐานะเมืองหลวงของประเทศไทยที่มีประชากรอาศัยอยู่มากที่สุด และเป็นฐานสำคัญของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว อุตสาหกรรมสร้างสรรค์ โดยใช้ตัวชี้วัดด้านการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน รวมถึงการสำรวจผลกระทบ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม และการปรับตัวของประชากรและผู้ประกอบการในกรุงเทพฯ เป็นเครื่องมือหลักในการทำวิจัย เพื่อนำข้อมูลที่ได้มากำหนดทิศทางในการดำเนินงานกระบวนการฟื้นฟู เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน และส่งเสริมการเติบโตของเมืองอย่างยั่งยืนในลำดับต่อไป

สารบัญ

1. บทนำ.....	4
1.1 ที่มาและความสำคัญ	4
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	5
1.3 กรอบคิดและระเบียบวิธีวิจัย	5
2. ผลกระทบทางเศรษฐกิจของโรคติดเชื้อโควิด-19.....	10
2.1 ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อภาคเศรษฐกิจในปี 2563	10
2.2 ผลกระทบทางเศรษฐกิจในภาพรวมของโรคติดเชื้อโควิด-19.....	18
3 สถานการณ์ “การท่องเที่ยวที่ยั่งยืน” ของกรุงเทพฯ ก่อนโควิด-19.....	44
3.1 แนวคิดและหลักเกณฑ์ “การท่องเที่ยวที่ยั่งยืน”	44
3.2 มองกรุงเทพฯ ผ่านหลักเกณฑ์ด้านการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน GTSC Destination Criteria	47
4. สถานการณ์กรุงเทพฯ และการปรับตัวของคนกรุงเทพฯ ในช่วงโควิด-19	82
4.1 การท่องเที่ยว กิจกรรมทางเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมกรุงเทพฯ ในช่วงโควิด-19	82
4.2 ผลสำรวจพฤติกรรมกรรมการปรับตัวของคนกรุงเทพฯ	93
4.3 ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการ	127
5. บทสรุปและข้อเสนอแนะ	131
บรรณานุกรม	141

1. บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญ

จากรายงานของสหประชาชาติว่าด้วยแนวโน้มของประชากรโลกประจำปี 2019 คาดการณ์ว่า ในปี 2050 ประชากรโลกจะเพิ่มจำนวนเป็น 9.7 พันล้านคน โดยทุกหนึ่งในหกของประชากรจะเป็นผู้สูงวัยที่มีอายุเกิน 65 ปี และสัดส่วนของประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองจะเพิ่มขึ้นจากปัจจุบันร้อยละ 55 เป็นร้อยละ 68 เท่ากับว่าต้องมีจำนวนเมืองหรือพื้นที่ของเมืองเพิ่มมากขึ้นเพื่อรองรับประชากรจำนวนกว่า 6 พันล้านคน ที่อาศัยอยู่ท่ามกลางความท้าทายทั้งที่คาดเดาได้และคาดเดาไม่ได้ จากหลากหลายสาเหตุ ตั้งแต่สภาพอากาศแปรปรวน วิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ ภัยพิบัติ ตลอดจน วัฒนธรรมความเป็นอยู่ที่ปรับเปลี่ยนไปตามสภาพสังคมสมัยใหม่ รวมถึงแรงขับเคลื่อนจาก ประชากรต่างถิ่นในรูปของการท่องเที่ยว และการย้ายถิ่นฐานแบบชั่วคราวและถาวร ทั้งหมดนี้ทำให้เกิดแนวคิดการวางแผนและบริหารจัดการเมืองสมัยใหม่ที่ไม่เพียงให้ความสำคัญกับการพัฒนาด้านกายภาพเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดี แต่การทำให้เมืองเติบโตอย่างยั่งยืนนั้นจำเป็นต้องส่งเสริมเมืองให้มีคุณลักษณะ “Resilience” คือ มีความทนทานและศักยภาพในการฟื้นตัวอย่างรวดเร็วจากผลกระทบต่าง ๆ โดยภาครัฐและเอกชนจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนมุมมองในการทำความเข้าใจสภาพปัญหา และวางแผนการพัฒนาพื้นที่และการบริหารจัดการที่เอื้อต่อการเติบโตของอุตสาหกรรมที่ หลากหลาย ส่งเสริมการอยู่ร่วมกันของสังคมที่มีความแตกต่าง สร้างความปลอดภัยและส่งเสริม การเข้าถึงบริการสาธารณะ รวมถึงการสร้างสภาพแวดล้อมที่นำไปสู่การร่วมมือกันตั้งแต่ระดับ บุคคล ชุมชน สถาบัน องค์กร ให้หล่อหลอมเข้าด้วยกันจนกลายเป็นเมืองที่มีความสามารถในการอยู่รอดและเติบโตได้ในทุกสถานการณ์

ในขณะเดียวกัน อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญที่ขาดไม่ได้ในการพัฒนาประเทศไทย เนื่องจากเป็นธุรกิจที่สร้างรายได้สูงเป็นอันดับต้นๆ ของประเทศในแต่ละปี โดยภาคการท่องเที่ยวไทยในช่วงครึ่งปีแรกของปี พ.ศ. 2562 มีสัดส่วนราวร้อยละ 17 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2562) ทั้งนี้ การจากรายงานจากองค์การการท่องเที่ยวโลกแห่งสหประชาชาติ (World Tourism Organization - UNWTO) ประเทศไทยเป็นจุดหมายหมายการท่องเที่ยวหนึ่งในสิบของนักท่องเที่ยวจากทั่วโลก และภาคการท่องเที่ยวของไทยยังเป็นภาคเศรษฐกิจที่มีศักยภาพ ดังสะท้อนจากอันดับในดัชนีชี้วัดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวที่ไทยติดอันดับ 31 จาก 140 ประเทศทั่วโลก และเป็นอันดับ 3 ของอาเซียนรองจากสิงคโปร์และมาเลเซีย จากการประเมินของ World Economic Forum ในปี 2562

กล่าวโดยรวม การเติบโตของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวส่งผลต่อกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อทุกมิติของการพัฒนา ก่อให้เกิดปัญหาทั้งทางเศรษฐกิจ อาทิ ความเหลื่อมล้ำที่เพิ่มขึ้น ปัญหาทางสังคมและปัญหาทางสิ่งแวดล้อมหลายประการ ดังกล่าวโดยสังเขปข้างต้น ซึ่งล้วนเป็นอุปสรรคของการพัฒนาที่ยั่งยืน ดังนั้นการประเมินรูปแบบและขนาดของผลกระทบที่เกิดขึ้นจึงเป็นกระบวนการที่ขาดไม่ได้ในการพัฒนาเมืองในระยะต่อไป ในทิศทางที่สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศ โดยเฉพาะเป้าหมายการ

พัฒนาที่ยั่งยืน 17 ข้อ (Sustainable Development Goals – SDG) ขององค์การสหประชาชาติ ซึ่งประเทศไทยในฐานะประเทศสมาชิกได้ลงนามรับหลักการในปี พ.ศ. 2558

อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและผู้ดำเนินนโยบายภาครัฐยังขาดแคลนข้อมูลที่เพียงพอทั้งข้อมูลทางสถิติและข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์การพัฒนาที่ยั่งยืน การประเมินผลกระทบจากการท่องเที่ยวผ่านชุดตัวชี้วัดสากลด้านการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนถือเป็นกลไกหนึ่งที่จะช่วยแก้ปัญหาดังกล่าว เนื่องจากเป็นการรวบรวมประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และสามารถฉายให้เห็นภาพรวมทั้งหมดของกระบวนการอย่างชัดเจน เพื่อค้นหาจุดดำเนินการที่ต่ำกว่ามาตรฐาน ทั้งสามารถระบุผู้รับผิดชอบในการพัฒนาที่ชัดเจน (Ceron & Dubois, 2003)

ในการนี้ เนื่องจากสถานการณ์โควิด-19 ทำให้ทุกภาคส่วนจำเป็นต้องมีการเตรียมพร้อมเพื่อรับมือและปรับตัวกับสภาวะวิกฤตในปัจจุบันและการคาดคะเนการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ในทุกระดับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการบริหารจัดการพื้นที่เมือง เศรษฐกิจ สังคม สาธารณสุข และการท่องเที่ยว ดังนั้นงานศึกษาวิเคราะห์การพัฒนาเมืองต่อวิกฤตและการเปลี่ยนแปลงของกรุงเทพมหานครด้านเศรษฐกิจ จึงจำเป็นต้องการศึกษาผลกระทบที่เกิดขึ้น และแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ ผลกระทบทางเศรษฐกิจ รวมถึงการปรับตัวแก้ไขปัญหาอย่างสร้างสรรค์ พฤติกรรมใหม่ที่น่าไปสู่รูปแบบกิจกรรมทางเศรษฐกิจใหม่จากโควิด-19 หรือจากการเร่งของโควิด-19 เพื่อนำข้อมูลที่ได้มากำหนดทิศทางการดำเนินงานกระบวนการฟื้นฟูเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน และส่งเสริมการเติบโตของเมืองอย่างยั่งยืนในลำดับต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อสำรวจผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ รวมถึงการปรับตัวของคนในกรุงเทพมหานคร จากสภาวะวิกฤตเชื้อไวรัสสายพันธุ์ใหม่ (โควิด-19)

1.3 กรอบคิดและระเบียบวิธีวิจัย

งานศึกษาครั้งนี้จะแบ่งออกเป็นสามส่วน ได้แก่ การทบทวนวรรณกรรมว่าด้วยผลกระทบของโควิด-19 การศึกษาการเปลี่ยนแปลงของกรุงเทพตามตัวชี้วัดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน และการสำรวจพฤติกรรมปรับตัวของคนกรุงเทพ โดยมีรายละเอียดดังนี้

การทบทวนวรรณกรรมว่าด้วยผลกระทบของโควิด-19

คณะวิจัยจะทำการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวกับผลกระทบของโควิด-19 ในประเทศไทยและกรุงเทพมหานคร โดยการทบทวนวรรณกรรมครั้งนี้จะมีขอบเขตกว้าง ไม่ว่าจะเป็นงานศึกษาวิจัยของนักวิชาการที่เสร็จสิ้นแล้ว และงานที่อยู่ระหว่างการดำเนินงาน (working paper) ผลการสำรวจของสมาคมการค้าและสมาคมผู้ประกอบการต่าง ๆ หรือการสำรวจของสื่อมวลชน ทั้งนี้ เนื่องจากวิกฤตโควิด-19 เพิ่งเริ่มต้นไม่กี่เดือนก่อนที่งาน

ศึกษาจะเริ่มต้น และจะยังคงดำเนินต่อไปทั้งก่อนและหลังระยะเวลาของงานศึกษา การทบทวนแต่เฉพาะงานวิจัยที่เสร็จสิ้นลงแล้วจึงอาจไม่ให้อาชีพที่ครอบคลุมรอบด้านมากนัก

การศึกษาการเปลี่ยนแปลงของกรุงเทพตามตัวชี้วัดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

แนวคิดเรื่องการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน (Sustainable Tourism Development) กำหนดเป้าหมายการพัฒนาใน 3 ด้านด้วยกัน เพื่อให้สอดคล้องกับหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน ได้แก่ 1) การเป็นเจ้าของสังคมวัฒนธรรมและรักษาคุณภาพของสภาพแวดล้อม 2) การเสริมสร้างเศรษฐกิจระดับชุมชน และ 3) ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว (Dymond, 1997) โดยเครื่องมือที่ใช้ในการเสริมสร้างความยั่งยืนของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวมีอยู่หลากหลายเครื่องมือด้วยกัน เช่น การกำหนดพื้นที่คุ้มครอง (area protection) การออกกฎหมายกำกับดูแลอุตสาหกรรมท่องเที่ยว (industry regulation) การใช้เทคนิคการจัดการนักท่องเที่ยว (visitor management) การประเมินผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม (environmental impact assessment) การคำนวณศักยภาพที่รองรับได้ของพื้นที่ (carrying capacity calculation) การมีส่วนร่วมของชุมชน หลักจรรยาบรรณ (code of conduct) และการใช้ชุดตัวชี้วัดความยั่งยืน (sustainability indicators) ซึ่งการประเมินโดยการใช้ตัวชี้วัดความยั่งยืน ถือเป็นเครื่องมือที่ได้รับความนิยมในการนำไปประยุกต์ใช้ในระบายนโยบาย ควบคู่กับการกำหนดกลไกอื่น เนื่องจากเป็นเครื่องมือที่สามารถประเมินผลกระทบที่เชื่อมโยงครอบคลุมทั้ง 2 มิติ และยังผนวกรวมมุมมองและการมีส่วนร่วมของชุมชนให้เป็นหนึ่งในปัจจัยของกระบวนการสร้างความยั่งยืน (Mowforth and Munt, 2003)

ในปี ค.ศ. 1995 องค์การการท่องเที่ยวโลกหรือ World Tourism Organization (UNWTO) ได้กำหนดตัวชี้วัดหลักในการประเมินการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ซึ่งมีทั้งหมด 11 ตัวด้วยกัน และยังได้ระบุนิยามที่เฉพาะเจาะจงในแต่ละตัวชี้วัดหลัก พร้อมทั้งกำหนดตัวชี้วัดเพิ่มเติมสำหรับแหล่งท่องเที่ยวที่มีความเฉพาะเจาะจง โดยในโครงการวิจัยนี้คาดหวังว่า ชุดตัวชี้วัดสำหรับแหล่งท่องเที่ยวประเภทเกาะขนาดเล็กน่าจะมีความเหมาะสมกับจังหวัดภูเก็ต ซึ่งตัวชี้วัดในชุดดังกล่าวมีอาทิ ความเพียงพอของไฟฟ้าและน้ำสะอาด การสร้างงานแก่สมาชิกในชุมชน ระดับการกำจัดสิ่งปฏิกูล การเข้าถึงครองสินทรัพย์ของชาวต่างชาติ การรั่วไหลของเงินตราต่างประเทศ เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม เกณฑ์การใช้ตัวชี้วัด (indicators) และเครื่องมือวัด (measures) ในแต่ละพื้นที่จะต้องคำนึงถึงความเหมาะสมและคุณลักษณะเฉพาะของพื้นที่นั้น ๆ (UNESCO Regional Bureau for Science and Culture in Europe (BRESCE), 2009) ดังนั้นต่อมาในปี ค.ศ. 2004 UNWTO ได้จัดทำคู่มือในการพัฒนาตัวชี้วัด เพื่อเป็นแนวทางให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถพัฒนาตัวชี้วัดบ่งชี้เพิ่มเติมภายใต้กรอบของตัวชี้วัดหลัก โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้มีความสอดคล้องกับบริบทของแต่ละแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งนำไปใช้ในการประเมินผลกระทบและลดความเสี่ยง และการป้องกันผลกระทบด้านลบที่อาจจะเกิดขึ้นสืบเนื่องมาจากกิจกรรมต่าง ๆ ในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว

งานศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จะประยุกต์ใช้ตัวชี้วัดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนตามคำแนะนำของ UNWTO ในการศึกษาการเปลี่ยนแปลงของกรุงเทพมหานคร ดังตัวอย่างตัวชี้วัดในตารางที่ 1.1

ตารางที่ 1.1 แสดงตัวอย่างตัวชี้วัดตามกรอบการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนของ UNWTO

ประเด็น	ตัวชี้วัด	หมายเหตุ
ประเด็นทางเศรษฐกิจ (Economic issues)	<ul style="list-style-type: none"> - การจ้างงานของสมาชิกในท้องถิ่น - ทักษะทางภาษา - ความได้เปรียบเชิงแข่งขันของธุรกิจ ในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว - สถิติในฤดูกาลท่องเที่ยว - สัดส่วนรายได้จากอุตสาหกรรม ท่องเที่ยวในระบบเศรษฐกิจทั้งระบบ 	
ประเด็นทางสิ่งแวดล้อม (Environmental issues)	<ul style="list-style-type: none"> - การฟื้นฟูและอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ - คุณภาพน้ำทะเล - การจัดการพลังงาน - การเปลี่ยนแปลงสภาพอากาศ (อัตราการปล่อยก๊าซเรือนกระจกต่อ หัว) - คุณภาพน้ำที่ใช้ในการอุปโภค บริโภค - การจัดการของเสีย - มลภาวะทางเสียง - การจัดการทัศนียภาพ 	
ประเด็นทางสังคม (Social issues)	<ul style="list-style-type: none"> - ความพึงพอใจของประชากรท้องถิ่น ต่ออุตสาหกรรมท่องเที่ยว - การเข้าถึงทรัพยากร - สุขภาพจิต ความวิตกกังวลเกี่ยวกับ ภัยธรรมชาติ - ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ของนักท่องเที่ยว 	

ประเด็น	ตัวชี้วัด	หมายเหตุ
พื้นที่คุ้มครอง (Site Protection)	ประเภทและขนาดพื้นที่คุ้มครองตามดัชนีของ IUCN	- การรองรับจากหน่วยงานต่างๆ เช่น UNESCO heritage, การขึ้นทะเบียนเขตรักษาทางชีวภาพ หรือหน่วยงานอื่นๆ ทั้งในระดับชาติและนานาชาติ สามารถเป็นตัวชี้วัดคุณค่าทางระบบนิเวศ (Ecological value)
แรงตึงเครียด (Stress)	จำนวนนักท่องเที่ยวในช่วงเดือนที่นักท่องเที่ยวมาเยือนมากที่สุด (peak month)	แรงตึงเครียดเป็นตัวชี้วัดที่ทำให้เห็นถึงประสิทธิภาพในการรองรับกิจกรรมที่เกิดจากอุตสาหกรรมท่องเที่ยว
ความเข้มข้นของการใช้พื้นที่ (Use intensity)	จำนวนที่พักที่รองรับนักท่องเที่ยว หรือจำนวนคนต่อพื้นที่	จำนวนนักท่องเที่ยวที่รองรับได้ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของสมาชิกในชุมชน
ผลกระทบทางสังคม (Social impact)	อัตราส่วนประชากรในท้องถิ่นต่อจำนวนนักท่องเที่ยว	
การควบคุมดูแล (Development control)	กระบวนการทบทวนผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม	การวางแผน การควบคุม กฎข้อบังคับ และกระบวนการอนุญาตสิ่งปลูกสร้างต่างๆ
กระบวนการวางแผน (Planning process)	แผนการรองรับนักท่องเที่ยวในระดับภูมิภาค	
ความพึงพอใจของผู้บริโภค (Consumer satisfaction)	ระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว	

ที่มา: World Tourism Organization (2004, 2005)

การสำรวจพฤติกรรมการปรับตัวของคนกรุงเทพฯ

การทำการสำรวจพฤติกรรมการปรับตัวเพื่อรับมือกับวิกฤตโรคติดเชื้อโควิด-19 ภายใต้งานศึกษานี้ ต้องการทราบถึงลักษณะของการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของคนกรุงเทพฯ ทั้งในด้านการหารายได้และพฤติกรรมการใช้จ่าย ในช่วงก่อนและหลังการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อโควิด-19 ทั้งนี้ พฤติกรรมทั้งสองด้านที่เปลี่ยนแปลงไปจะถูกนำไปวิเคราะห์ร่วมกับผลลัพธ์จากการศึกษาในส่วนอื่น เพื่อให้ทราบถึงกิจกรรมทางเศรษฐกิจใหม่ที่มีความน่าสนใจภายหลังการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อดังกล่าว

กลุ่มประชากรเป้าหมายของการสำรวจในครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งประกอบด้วยประชากรที่มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน จำนวน 5.67 ล้านคน ตามฐานข้อมูลทะเบียนราษฎร์ ของกระทรวงมหาดไทย ณ ช่วงสิ้นปี 2562 รวมถึงกลุ่มประชากรแฝง¹ จำนวนราว 2.15 ล้านคน ตามข้อมูลในรายงานประชากรแฝงในประเทศไทย พ.ศ. 2561 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ส่งผลให้กลุ่มประชากรเป้าหมายภายใต้งานศึกษานี้มีจำนวนทั้งสิ้นราว 7.82 ล้านคน

จำนวนกลุ่มตัวอย่างภายใต้งานศึกษานี้ ถูกกำหนดขึ้นตามแนวคิดของ Yamane (1973) ซึ่งสามารถแสดงเป็นสมการคณิตศาสตร์ ได้ดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + (N \cdot e^2)}$$

โดยที่	n	หมายถึง	ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง
	N	หมายถึง	ขนาดของประชากรเป้าหมายของงานศึกษา
	e	หมายถึง	ค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ (ร้อยละ)

ทั้งนี้ ภายใต้ข้อจำกัดด้านระยะเวลาและงบประมาณ ค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ภายใต้งานศึกษานี้ถูกกำหนดให้อยู่ในช่วงร้อยละ 7.5 – 8.5 ($e = 0.075 - 0.085$) ซึ่งทำให้กลุ่มตัวอย่างภายใต้งานศึกษานี้มีจำนวนราว 138 – 178 คน

นอกจากการสำรวจพฤติกรรมหารายได้และการใช้จ่ายที่เปลี่ยนแปลงไปแล้ว งานสำรวจนี้ยังต้องการสอบถามถึงความคิดเห็น รวมถึงจะรวบรวมและประมวลความเห็นจากผู้เชี่ยวชาญในสาขาที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับพฤติกรรมแก้ไขปัญหาของธุรกิจหรือผู้ประกอบการที่มีลักษณะสร้างสรรค์ รวมไปถึงการปรับตัวในลักษณะสร้างสรรค์ที่กลุ่มตัวอย่างได้พบเห็น และคาดว่าจะสามารถนำมาปรับใช้ได้อย่างยั่งยืนในอนาคตอีกด้วย เพื่อนำมาประกอบการวิเคราะห์หาแนวทางในการปรับตัวเพื่อความอยู่รอดของผู้ประกอบการอย่างสร้างสรรค์และยั่งยืนต่อไป

---

¹ประชากรแฝง หมายถึง ประชากรกลุ่มที่เข้ามาทำงานหรือเรียนหนังสือในจังหวัดที่ตนไม่ได้พักอาศัย หรือกลุ่มที่เข้ามาทำการอาศัยอยู่ประจำในจังหวัดหนึ่ง แต่ไม่มีการย้ายทะเบียนบ้านหรือไม่มีชื่อในทะเบียนบ้านที่ตนพักอาศัยอยู่

2. ผลกระทบทางเศรษฐกิจของโรคติดเชื้อโควิด-19

ส่วนนี้ของรายงาน นำเสนอข้อมูลสถานการณ์ด้านเศรษฐกิจในระดับประเทศในช่วงปี 2563 โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการอุบัติขึ้นของโรคติดเชื้อโควิด-19 จากการสำรวจข้อมูลและการทบทวนงานวิจัยและบทวิเคราะห์ต่าง ๆ ทั้งนี้ มีการแบ่งเนื้อหาออกเป็น 5 ส่วน ได้แก่ (1) ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อภาคเศรษฐกิจในปี 2563 (2) ผลกระทบในภาพรวมของโรคติดเชื้อโควิด-19 (3) ผลกระทบต่อภาคครัวเรือน (4) ผลกระทบรายภาคการผลิตในประเทศไทย และ (5) สรุปข้อค้นพบจากการสำรวจข้อมูลและการทบทวนงานศึกษา

2.1 ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อภาคเศรษฐกิจในปี 2563

ในการวิเคราะห์ข้อมูลทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในช่วงต้นปี 2563 จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการพิจารณาถึงปัจจัยสำคัญต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อภาคเศรษฐกิจตั้งแต่ในช่วงเริ่มต้นปี เพื่อให้สามารถมองเห็นถึงผลกระทบของแต่ละปัจจัยได้อย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ มูลค่าทางเศรษฐกิจของประเทศ ที่ไม่รวมผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงของราคา มักถูกวัดผ่านมูลค่าผลผลิตมวลรวมในประเทศ (Gross Domestic Products; GDP) ที่คำนวณขึ้นในลักษณะปริมาณลูกโซ่ (Chain volume measures; CVM) โดยการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อ GDP มักกระทำผ่านการคำนวณมูลค่า GDP ผ่านช่องทางด้านรายจ่าย (Expenditure approach) และช่องทางด้านการผลิต (Production approach) ซึ่งทั้ง 2 ช่องทางต้องให้ผลลัพธ์ที่สอดคล้องกัน

ในส่วนของช่องทางด้านรายจ่ายนั้น มูลค่าของ GDP จะเป็นผลรวมขององค์ประกอบหลัก 4 ส่วน ได้แก่ 1) การบริโภคภาคเอกชน 2) การลงทุนภาคเอกชน 3) การใช้จ่ายภาครัฐ (ซึ่งรวมทั้งการบริโภคและการลงทุนของภาครัฐ และ 4) การส่งออกสุทธิ (การส่งออกสินค้าและบริการหักด้วยการนำเข้าสินค้าและบริการ) ทั้งนี้ การเปลี่ยนแปลงในปีปัจจัยทางเศรษฐกิจภายในประเทศ อาทิ ภัยพิบัติที่ส่งผลกระทบต่อรายได้ของครัวเรือนในประเทศ มูลค่าการเบิกจ่ายงบประมาณของรัฐบาล หรือนโยบายกระตุ้นเศรษฐกิจลักษณะต่าง ๆ จะส่งผลกระทบต่อองค์ประกอบใน 3 ส่วนแรก ในขณะที่ การเปลี่ยนแปลงในปีปัจจัยทางเศรษฐกิจภายนอกประเทศ อาทิ สงครามการค้าระหว่างสหรัฐอเมริกาและจีน การชะลอตัวทางเศรษฐกิจของญี่ปุ่น หรือวิกฤติเศรษฐกิจในต่างประเทศ จะส่งผลกระทบต่อองค์ประกอบในส่วนท้ายสุด

ในด้านของช่องทางการผลิตนั้น มูลค่าของ GDP สามารถวัดได้จากมูลค่าเพิ่มที่ภาคการผลิตต่าง ๆ ได้สร้างขึ้น จากการผลิตสินค้าทุกประเภทภายในประเทศ ทั้งนี้ ภาคการผลิตสามารถแบ่งออกเป็นกลุ่มใหญ่ ๆ ได้ 3 กลุ่ม ได้แก่ ภาคเกษตร ภาคอุตสาหกรรม และภาคบริการ อย่างไรก็ตาม การจัดแบ่งภาคการผลิตให้ละเอียดมากขึ้นสามารถทำได้ โดยอ้างอิงกับการจัดประเภทมาตรฐานอุตสาหกรรมประเทศไทยปี 2552 (Thailand Standard Industrial Classification 2009; TSIC 2009) ทั้งนี้ ปัจจัยทางเศรษฐกิจที่ส่งผลกระทบต่อภาคการ

ผลิตต่าง ๆ อาทิ ภัยพิบัติที่เกิดขึ้นในภาคเกษตร หรือมูลค่าการผลิตสินค้าทางการแพทย์และสาธารณสุขที่เพิ่มมากขึ้น จะส่งผลกระทบต่อมูลค่า GDP ของประเทศ

เมื่อพิจารณาบทวิเคราะห์ต่าง ๆ ที่มีปรากฏอยู่ในช่วงต้นปี 2563 ก่อนการปรากฏตัวของโรคติดเชื้อโควิด-19² มีการกล่าวถึงปัจจัยอันหลากหลาย อาทิ ความเสี่ยงของสงครามการค้าระหว่างสหรัฐฯ และจีนที่มีทิศทางดีขึ้น การเพิ่มขึ้นของสัดส่วนหนี้ครัวเรือนต่อ GDP ของประเทศ การแข็งค่าขึ้นของเงินบาทเมื่อเทียบกับเงินดอลลาร์สหรัฐฯ การชะลอตัวทางเศรษฐกิจของประเทศคู่ค้าสำคัญของไทย เป็นต้น ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ก่อตัวขึ้นมาอย่างต่อเนื่องกว่า 2 – 3 ปี อย่างไรก็ตาม เมื่อกล่าวถึงปัจจัยใหม่ที่มีความสำคัญต่อภาคเศรษฐกิจในช่วงปี 2563 บทวิเคราะห์ต่าง ๆ มักมองไปที่ปัจจัยหลัก 2 ประการ ประกอบด้วย ปัญหาภัยแล้งรุนแรง ซึ่งเกิดขึ้นต่อเนื่องมาจากช่วงปลายปี 2562 และปัญหาความล่าช้าในการจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปี 2563 ของรัฐบาล ที่ควรเสร็จสิ้นตั้งแต่วันที่กันยายน 2562 แต่กลับล่าช้ามาจนถึงเดือนกุมภาพันธ์ 2563

การปรากฏขึ้นของโรคติดเชื้อโควิด-19 ได้ส่งผลให้บทวิเคราะห์ทางเศรษฐกิจของศูนย์วิจัยและหน่วยงานภาครัฐหันไปให้ความสนใจกับโรคติดเชื้อนี้เป็นหลัก³ เนื่องจากผลกระทบของโรคติดเชื้อโควิด-19 รวมไปถึงมาตรการเพื่อชะลอการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อมาก่อน ส่งผลให้เกิดการชะลอตัวทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรงและรวดเร็ว โดยภายหลังจากที่โรคติดเชื้อดังกล่าวได้แพร่ระบาดออกจากประเทศจีนไปสู่ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก การคาดการณ์อัตราการเติบโตของประเทศไทยในปี 2563 ได้ถูกปรับลดลงจากราวร้อยละ 2.5 – 3.0 ไปสู่ระดับราวร้อยละ (-7.0) – (-10.3) ในปัจจุบัน ทั้งนี้ มีการประเมินว่าผลกระทบทางเศรษฐกิจของโรคติดเชื้อโควิด-19 อยู่ในระดับรุนแรงไม่ด้อยไปกว่าวิกฤติต้มยำกุ้งในช่วงปี 2540 – 2541 ของประเทศไทย ซึ่งอัตราการเติบโตของ GDP ในช่วงดังกล่าวอยู่ที่ร้อยละ (-2.8) และ (-7.6) ตามลำดับ

ส่วนนี้ของรายงานกล่าวถึงปัจจัยใหม่ที่เกิดขึ้นในช่วงต้นปี 2563 และมีความสำคัญของภาคเศรษฐกิจของประเทศ ประกอบด้วย 1) สถานการณ์ภัยแล้ง 2) การจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปี 2563 ที่ล่าช้าของรัฐบาล และ 3) โรคติดเชื้อโควิด-19 ซึ่งการนำเสนอปัจจัยหลักทั้ง 3 ประการนี้ประกอบกันน่าจะช่วยให้สามารถเห็นถึงผลกระทบทางเศรษฐกิจของโรคติดเชื้อโควิด-19 ได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ ปัจจัยการจัดทำงบประมาณที่ล่าช้าจะส่งผลกระทบต่อ GDP ในช่วงไตรมาสแรกของปี 2563 เพียงเท่านั้น ในขณะที่สถานการณ์ภัยแล้งส่งผลกระทบต่อ GDP ในช่วงไตรมาส 1 – 2 ของปี 2563 แต่มูลค่าของผลกระทบอยู่ในระดับที่ไม่รุนแรงนักเมื่อเทียบกับผลกระทบจากโรคติดเชื้อโควิด-19

² ยกตัวอย่างเช่น รายงาน EIC Outlook ไตรมาส 1/2020 ของ Economic Intelligence Center (EIC) ธนาคารไทยพาณิชย์ (<https://www.scbeic.com/th/detail/product/6551>) หรือรายงานเศรษฐกิจและการเงินเดือนมกราคม 2563 ของธนาคารแห่งประเทศไทย (https://www.bot.or.th/Thai/MonetaryPolicy/EconomicConditions/PressRelease/PressRelease2557/MonthlyReport_January2563_5i3s9tf.pdf) เป็นต้น

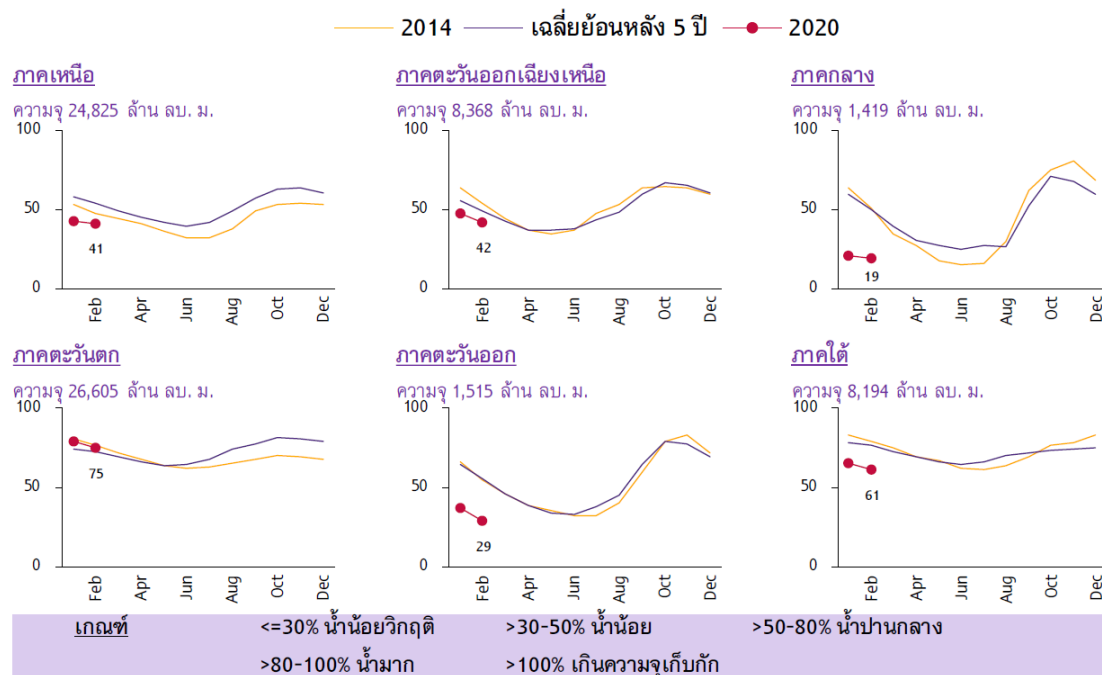
³ ยกตัวอย่างเช่น รายงาน EIC Outlook ไตรมาส 2/2020 ของ EIC ธนาคารไทยพาณิชย์ (<https://www.scbeic.com/th/detail/product/6862>) หรือรายงานเศรษฐกิจและการเงินเดือนกุมภาพันธ์ 2563 ของธนาคารแห่งประเทศไทย (https://www.bot.or.th/Thai/MonetaryPolicy/EconomicConditions/PressRelease/PressRelease2557/MonthlyReport_February2563_ufels48q.pdf) เป็นต้น

สถานการณ์ภัยแล้ง

ปัญหาภัยแล้งในปี 2563 เริ่มต้นเร็วและรุนแรง โดยมีการคาดการณ์ว่าผลกระทบจากภัยแล้งในปีนี้จะมีความรุนแรงมากที่สุดครั้งหนึ่งในรอบ 40 ปี⁴ สัญญาณของสถานการณ์ภัยแล้งได้เริ่มต้นขึ้นตั้งแต่ในช่วงปลายปี 2562 โดยระดับน้ำเก็บกักของเขื่อนในหลายภูมิภาคของประเทศได้เริ่มลดลงก่อนที่จะผ่านพ้นช่วงฤดูฝน ส่งผลให้ระดับน้ำเก็บกักในช่วงต้นปี 2563 ของเขื่อนในหลายภูมิภาคได้เข้าสู่สภาวะน้ำน้อย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคกลางและภาคตะวันออก ที่ถือได้ว่าน้ำน้อยเข้าขั้นวิกฤติ สถานการณ์ดังกล่าวมีความรุนแรงมากกว่าในช่วงหลายปีที่ผ่านมา นอกจากนี้ ยังมีความรุนแรงมากกว่าในช่วงต้นปี พ.ศ. 2557 (ดูภาพที่ 2.1 ประกอบ) ทั้งนี้ตั้งแต่วันที่ 17 ตุลาคม 2562 มีจังหวัดที่ประกาศเขตการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยแล้งกรณีฉุกเฉินแล้วทั้งสิ้น 30 จังหวัด⁵ มีการประเมินว่าผลกระทบจากภัยแล้งจะอยู่ในระดับราวร้อยละ 0.5 - 1.0 ของ GDP อย่างไรก็ตาม สถานการณ์ภัยแล้งได้คลี่คลายลงแล้วในปัจจุบัน

ภาพที่ 2.1 เปรียบเทียบระดับน้ำเก็บกักของเขื่อนในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศ

หน่วย : %

ที่มา: SCB EIC (<https://www.scbeic.com/th/detail/product/6659>)

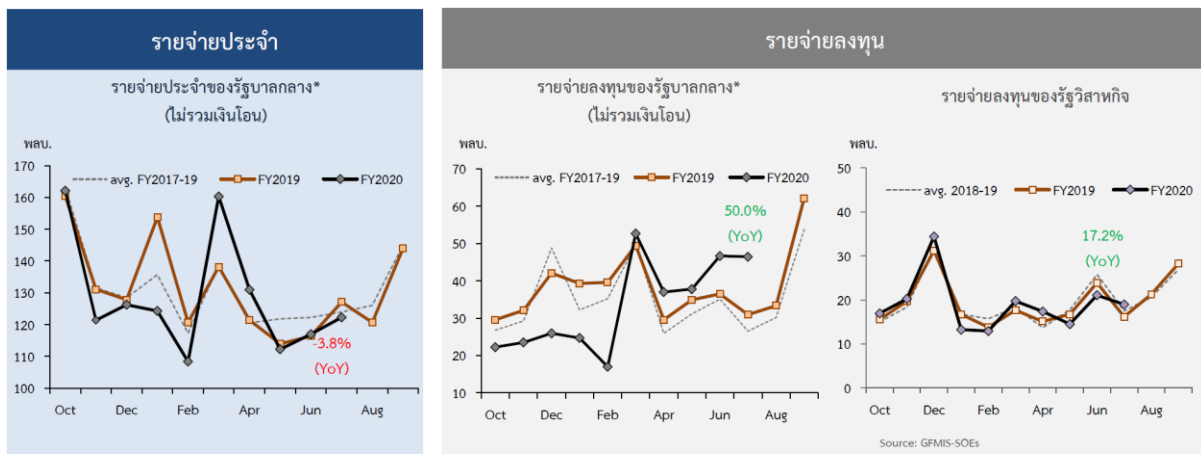
⁴ อ้างอิงจากรายงานข่าวของ BBC Thai (<https://www.bbc.com/thai/thailand-51004534>) และไทยรัฐ (<https://www.thairath.co.th/news/local/1809034>)

⁵ อ้างอิงจากรายงานของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ณ วันที่ 25 กรกฎาคม 2563 (http://www.disaster.go.th/th/cdetail-19488-disaster_news-228-1/)

ความล่าช้าในการจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปี 2563

กระบวนการจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปี พ.ศ. 2563 ที่ล่าช้าส่งผลกระทบต่อประเทศในช่วงต้นปี 2563 โดยกระบวนการจัดตั้งรัฐบาลจากการเลือกตั้งที่ยืดเยื้อยาวนานในช่วงปี 2562 ได้ส่งผลให้เกิดความล่าช้าในกระบวนการจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปี พ.ศ. 2563 นอกจากนี้ ปัญหาการเสียบัตรแทนกัน ในช่วงการพิจารณาร่างกฎหมายงบประมาณของสภาผู้แทนราษฎร ยังส่งผลให้กระบวนการบังคับใช้กฎหมายงบประมาณล่าช้าไปจากปกติมาก ความล่าช้าดังกล่าวส่งผลสืบเนื่องมาสู่การเบิกจ่ายเม็ดเงินงบประมาณลงไปใช้จ่ายหมุนเวียนในภาคเศรษฐกิจ โดยเม็ดเงินงบประมาณที่มีการเบิกจ่าย ในช่วงเดือนตุลาคม 2562 – กุมภาพันธ์ 2563 ลดลงจากช่วงเดียวกันของปีก่อนอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะงบรายจ่ายลงทุน ซึ่งในเดือนกุมภาพันธ์ 2563 อยู่ในระดับต่ำกว่าเดือนกุมภาพันธ์ 2562 ถึงราวร้อยละ 50.7 ความล่าช้าในการเบิกจ่ายงบประมาณของรัฐบาลยังส่งผลกระทบต่อ การเบิกจ่ายเงินลงทุนของรัฐวิสาหกิจบางส่วนอีกด้วย ทั้งนี้ สถานการณ์การเบิกจ่ายงบประมาณเริ่มกลับมาดีขึ้นตั้งแต่เดือนมีนาคม 2563 เป็นต้นมา (ดูภาพที่ 2.2 ประกอบ)

ภาพที่ 2.2 เปรียบเทียบการเบิกจ่ายงบประมาณของหน่วยงานภาครัฐที่สำคัญ
ปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 – 2563

* ไม่นับรวมการเบิกจ่ายภายใต้ พ.ร.ก. ฉุกเฉิน 1 ล้านล้านบาท

Source: Comptroller General's Department, Fiscal Policy Office and Bank of Thailand

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย, รายงานเศรษฐกิจและการเงินเดือนกรกฎาคม 2563

โรคติดเชื้อโควิด-19

โควิด-19 เป็นชื่อเรียกอย่างเป็นทางการของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ ซึ่งแพร่ระบาดไปอย่างน้อย 216 ประเทศ/เขตการปกครอง มีผู้ติดเชื้อยืนยันแล้วกว่า 26.5 ล้านคน และคร่าชีวิตผู้คนไปแล้วราว

8.7 แสคนคน ในปัจจุบัน⁶ ทั้งนี้ องค์การอนามัยโลก (World Health Organization; WHO) ได้ประกาศให้โรคติดเชื้อโคโรนา-19 เป็น “การระบาดใหญ่ (Pandemic)” ของโลกในปีนี้

ลักษณะเด่นที่สำคัญของโคโรนา-19 มี 2 ประการ ได้แก่ หนึ่ง การเป็นเชื้อไวรัสสายพันธุ์ใหม่ ซึ่งทุกคนบนโลกไม่มีภูมิคุ้มกันต้านทานเชื้อไวรัสชนิดนี้ ส่งผลให้เกิดการติดเชื้อได้ง่ายเมื่อได้รับเชื้อโรคเข้าสู่ร่างกาย นอกจากนั้น โลกยังไม่มีความรู้ความเข้าใจที่ชัดเจนเกี่ยวกับเชื้อโรคชนิดนี้ และ สอง การที่ผู้คนส่วนใหญ่ที่ติดเชื้อจะไม่แสดงอาการป่วย แต่ผู้คนกลุ่มนี้สามารถเป็นพาหะของโรคในการแพร่เชื้อไปสู่ผู้อื่นได้ ทั้งนี้ ข้อมูลปัจจุบันระบุว่าร้อยละ 80 ของผู้ติดเชื้อโคโรนา-19 จะไม่แสดงอาการป่วยหรือแสดงอาการป่วยไม่รุนแรง ในขณะที่มีเพียงร้อยละ 20 ของผู้ติดเชื้อเท่านั้นที่แสดงอาการป่วยรุนแรงและต้องเข้ารับการรักษาจากบุคลากรทางการแพทย์ และอัตราการเสียชีวิตจากโรคตามรายงานมีสัดส่วนไม่เกินร้อยละ 3 – 4 ของผู้ติดเชื้อ ในขณะที่อัตราการเสียชีวิตที่แท้จริงน่าจะอยู่ในระดับต่ำกว่านั้น เนื่องจากมีผู้ป่วยที่ไม่แสดงอาการอยู่อีกจำนวนหนึ่ง⁷

การแก้ปัญหาเฉพาะหน้าที่ดีที่สุดในช่วงที่ผ่านมา นอกเหนือไปจากการรณรงค์ให้ล้างมืออย่างถูกต้องและบ่อยครั้ง และหลีกเลี่ยงการเอามือสัมผัสใบหน้า ดวงตา จมูก และปาก ดูเหมือนจะเป็นมาตรการชะลอการแพร่ระบาดของโรค ซึ่งช่วยลดจำนวนผู้เสียชีวิตจากโรคติดเชื้อโคโรนา-19 รวมไปถึงป้องกันหายนะที่อาจเกิดขึ้นกับระบบสาธารณสุขของประเทศ มาตรการดังกล่าวอยู่ในลักษณะของการลดการพบปะกันทางกายภาพของผู้คน การกักบริเวณผู้คน (Quarantine) รวมไปถึงมาตรการรักษาระยะห่างทางสังคม (Social distancing) ซึ่งจะช่วยชะลอการแพร่ระบาดของโรค ลดจำนวนผู้ป่วยจากโรคติดเชื้อโคโรนา-19 ที่ต้องเข้ารับการรักษา เพื่อไม่ใช้จำนวนผู้ป่วยเพิ่มขึ้นจนเกินกว่าศักยภาพของระบบสาธารณสุขของประเทศจะรองรับได้ และนำมาสู่การสูญเสียบุคลากรทางการแพทย์ ดังเช่นกรณีที่เกิดขึ้นในประเทศอิตาลี⁸

ประเทศไทยถือได้ว่ามีมาตรการชะลอการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อโคโรนา-19 ที่มีประสิทธิภาพ โดยกระทรวงสาธารณสุขได้ประกาศให้โคโรนา-19 เป็นโรคติดต่ออันตราย ตั้งแต่วันที่ 1 มีนาคม 2563 ซึ่งในขณะนั้นมีจำนวนผู้ติดเชื้อสะสมอยู่ที่ 42 ราย ในช่วงเดือนมีนาคม 2563 มีการประยุกต์ใช้มาตรการเพื่อลดการพบปะทางกายภาพของผู้คน อาทิ การปิดโรงเรียน มหาวิทยาลัย และสถานประกอบการบางประเภท รวมไปถึงการรณรงค์ให้ทำงานที่บ้าน เป็นต้น ในวันที่ 26 มีนาคม 2563 รัฐบาลไทยบังคับใช้ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินเพื่อควบคุมการแพร่ระบาดของโรค รวมทั้งมีการยกระดับมาตรการเพิ่มเติม ซึ่งครอบคลุมการเคอร์ฟิวทั่วประเทศ

⁶ ตามการรายงานของเว็บไซต์ WHO <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019> ณ วันที่ 6 กันยายน 2563

⁷ ดูรายละเอียดเพิ่มเติมได้จากเว็บไซต์ WHO <https://www.who.int/news-room/q-a-detail/q-a-similarities-and-differences-covid-19-and-influenza>

⁸ ดังเช่นกรณีของประเทศอิตาลี โดยสามารถดูรายละเอียดเพิ่มเติมได้จาก <https://www.aljazeera.com/news/2020/04/italian-doctors-died-coronavirus-200409211435347.html> และ <https://www.bloomberg.com/opinion/articles/2020-03-23/italy-s-covid-19-trial-and-error-and-lessons-for-france-and-u-k> เป็นต้น

ตั้งแต่วันที่ 3 เมษายน 2563 จนถึงวันที่ 14 มิถุนายน 2563 และคำสั่งห้ามอากาศยานขนส่งผู้โดยสารเข้าประเทศไทยเป็นการชั่วคราว ในวันที่ 4 เมษายน 2563 ซึ่งได้รับการผ่อนคลายมาตรการลง ในวันที่ 29 มิถุนายน 2563 มาตรการที่เข้มข้นส่งผลให้การควบคุมการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 สัมฤทธิ์ผล โดยจำนวนผู้ติดเชื้อรายใหม่มีแนวโน้มลดลงอย่างเห็นได้ชัดตั้งแต่วันที่ 4 เมษายน 2563 เป็นต้นมา

การชะลอการแพร่ระบาดที่มีประสิทธิภาพช่วยลดความสูญเสียชีวิตของผู้คนที่เกิดขึ้นจากโรคติดเชื้อโควิด-19 และรักษาศักยภาพของระบบสาธารณสุขเพื่อต่อสู้กับโรคได้เป็นอย่างดี โดย ณ วันที่ 6 กันยายน 2563 ตัวเลขผู้เสียชีวิตสะสมจากโรคโควิด-19 มีจำนวนทั้งสิ้น 58 ราย คิดเป็นสัดส่วนเพียงร้อยละ 1.7 เมื่อเทียบกับจำนวนผู้ติดเชื้อสะสมยืนยันที่ 3,444 ราย ตัวเลขผู้ป่วยที่เข้ารับรักษาตัวที่โรงพยาบาลลดลงจากระดับสูงสุด 1,472 ราย ในวันที่ 5 เมษายน 2563 มาสู่ระดับเพียง 105 ราย ในขณะที่ ทุกภาคส่วนมีความรู้ความเข้าใจและความพร้อมในการรับมือกับโรคติดเชื้อดังกล่าวมากขึ้น

อย่างไรก็ตาม มาตรการในลักษณะชะลอการติดเชื้อของผู้คนในประเทศจะไม่สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดจากโรคโควิด-19 ได้อย่างสมบูรณ์ รายงานหลายฉบับ⁹ ให้ข้อมูลที่ตรงกันว่า การจะขจัดผลกระทบของโรคโควิด-19 ให้หมดสิ้นไปอย่างสมบูรณ์ จำเป็นต้องพัฒนาภูมิคุ้มกันโรคของคนในประเทศ ในสัดส่วนที่มากเพียงพอ อย่างไรก็ตาม การจะพัฒนาภูมิคุ้มกันดังกล่าว โดยไม่ต้องแลกกับชีวิตของผู้คนเป็นจำนวนมาก จำเป็นต้องรอการพัฒนาวัคซีนป้องกันหรือยาต้านทานไวรัสโควิด-19 ที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งยังต้องการเวลาในการพัฒนา ทั้งนี้ ด้วยลักษณะเด่นของเชื้อโรคโควิด-19 ที่ได้กล่าวถึงในตอนต้น จะส่งผลให้การลดความเข้มข้นของมาตรการควบคุมการแพร่ระบาดจะนำมาซึ่งตัวเลขการติดเชื้อที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

ในแง่ของผลกระทบทางเศรษฐกิจ โรคติดเชื้อโควิด-19 ส่งผลกระทบโดยตรงต่อภาคการท่องเที่ยวของประเทศ ข้อมูลจากกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา¹⁰ แสดงให้เห็นว่า ในปี 2562 รายได้จากการท่องเที่ยวคิดเป็นร้อยละ 16.5 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (Gross domestic product; GDP) ของประเทศไทย โดยรายได้จากนักท่องเที่ยวต่างชาติคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 61.0 ของรายได้จากการท่องเที่ยวทั้งหมด การปรากฏขึ้นของโรคโควิด-19 ส่งผลให้จำนวนนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวจากต่างประเทศ ปรับตัวลดลงอย่างรวดเร็ว สะท้อนจากตัวเลขผู้โดยสารของสายการบินระหว่างประเทศที่เดินทางผ่านท่าอากาศยานของ บริษัทท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) ที่ลดลงจากช่วงเดียวกันของปีก่อนร้อยละ 99.3 99.4 และ 99.2 ในเดือน เมษายน พฤษภาคม และมิถุนายน 2563 ตามลำดับ (ดูภาพที่ 2.3 ประกอบ) ทั้งนี้ ผลกระทบของภาคการ

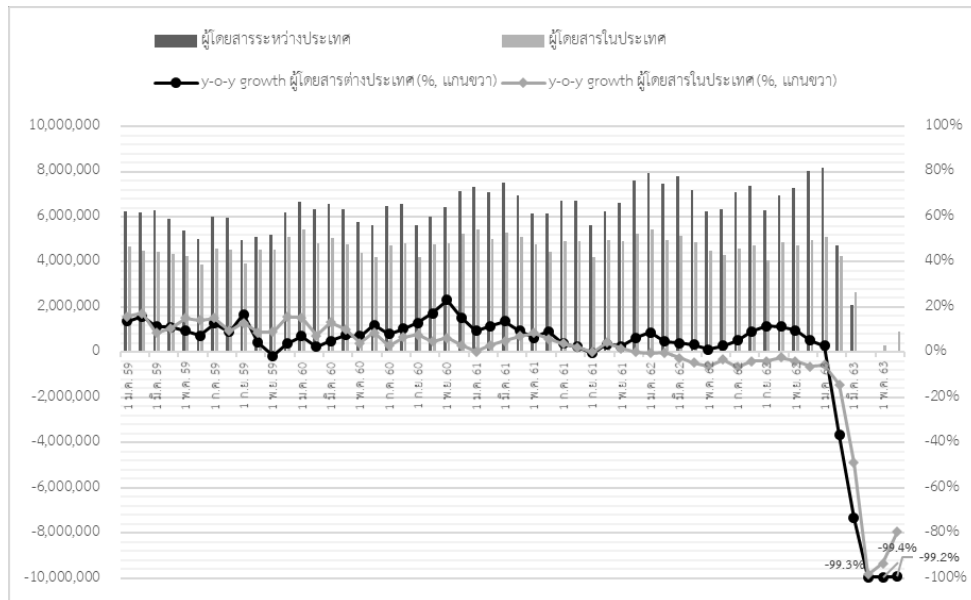
⁹ ยกตัวอย่างเช่น Bloomberg (<https://www.bloomberg.com/news/articles/2020-04-03/when-and-how-does-the-coronavirus-pandemic-end-quicktake>) หรือ ScienceNews (<https://www.sciencenews.org/article/covid-19-when-will-coronavirus-pandemic-social-distancing-end>) เป็นต้น

¹⁰ ข้อมูลสถิตินักท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (https://www.mots.go.th/more_news_new.php?cid=411)

ท่องเที่ยวยังจะถูกส่งผ่านไปยังอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ซึ่งรวมถึง ค่าปลีก/ค้าส่ง พลังงาน เกษตรและ ปศุสัตว์ ประมง และภาคการเงิน อีกด้วย¹¹

ภาพที่ 2.3 จำนวนผู้โดยสารเดินทางผ่านท่าอากาศยานของ บริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน)

ที่มา: บริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน)

โรคติดเชื้อโควิด-19 ยังจะส่งผลกระทบต่อภาคการส่งออกของประเทศ เนื่องจากประเทศไทยมิได้เป็นเพียงประเทศเดียวที่ได้รับผลกระทบจากโรคติดเชื้อมาก่อน แต่ประเทศคู่ค้าหลักของไทย อาทิ จีน สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น หรือประเทศหลัก ๆ ในกลุ่มอาเซียน ต่างได้รับผลกระทบจากโรคต่อเชื้อนี้ด้วยกันทั้งสิ้น กองทุนการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary Fund; IMF) ได้คาดการณ์อัตราการเติบโตของประเทศ/กลุ่มประเทศ เหล่านี้ ซึ่งค่าคาดการณ์ดังกล่าวสะท้อนการชะลอลงอย่างชัดเจนในปี 2563 โดยกลุ่มอาเซียน-5 ชะลอลงจากร้อยละ 4.9 ในปี 2562 มาสู่อ้อยละ -2.0 ในปี 2563 สหรัฐอเมริกา จากร้อยละ 2.3 มาสู่อ้อยละ -8.0 จีน จากร้อยละ 6.1 มาสู่อ้อยละ 1.0 ญี่ปุ่น จากร้อยละ 0.7 มาสู่อ้อยละ -5.8 และสหภาพยุโรป จากร้อยละ 1.3 มาสู่อ้อยละ -10.2 (ดูตารางที่ 2.1 ประกอบ) ทั้งนี้ IMF กล่าวว่ายังมีความเสี่ยงในระดับสูงที่อัตราการเติบโตในปี 2563 – 2564 ของประเทศ/กลุ่มประเทศเหล่านี้จะชะลอลงไปอีก

การชะลอลงตัวของประเทศ/กลุ่มประเทศคู่ค้าสำคัญของประเทศไทยส่งผลให้มูลค่าการส่งออกสินค้าของประเทศไทยในปี 2563 ลดลงตามไปด้วย ทั้งนี้ ในปี 2562 มูลค่าการส่งออกรวมของประเทศคิดเป็นร้อยละ 65 เมื่อเทียบกับ GDP ทั้งนี้ ถ้านับเฉพาะมูลค่าการส่งออกสินค้าจะคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 50 ของ GDP

¹¹ อ้างอิงจากรายงานของกลุ่มธุรกิจการเงินเกียรตินาคินภัทร (<https://forbesthailand.com/commentaries/economic-outlook/covid-19-กับการถดถอยของเศรษฐกิจ.html>)

ตารางที่ 2.1 อัตราการเติบโตของประเทศ/กลุ่มประเทศ คู่ค้าสำคัญของประเทศไทย ปี 2558 - 2564

(ร้อยละ)

ปี	ค่าน้ำหนัก*	2558	2559	2560	2561	2562	2563**	2564**
1. เอเชีย-5	14.3	5.0	5.1	5.4	5.3	4.9	-2.0	6.2
2. สหรัฐอเมริกา	12.7	2.9	1.6	2.4	2.9	2.3	-8.0	4.5
3. จีน	11.8	6.9	6.9	6.9	6.7	6.1	1.0	8.2
4. ญี่ปุ่น	10.0	1.2	0.5	2.2	0.3	0.7	-5.8	2.4
5. สหภาพยุโรป	9.6	2.1	1.9	2.5	1.9	1.3	-10.2	6.0
6. โลก	100.0	3.5	3.4	3.9	3.6	2.9	-4.9	5.4

หมายเหตุ: * ค่าน้ำหนัก แสดง สัดส่วนมูลค่าสินค้าส่งออกไปยังแต่ละประเทศ ในปี 2562

** ตัวเลขคาดการณ์

ที่มา: รายงาน *World Economic Outlook Update, June 2020, IMF*

มาตรการชะลอการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อโควิด-19 ของรัฐบาล ในลักษณะของการปิดสถานประกอบการและลดการพบปะทางกายภาพของผู้คน ยังส่งผลกระทบต่อภาคบริการและการลงทุนของประชาชนในประเทศ รายงานฉบับหนึ่งของศูนย์วิจัย SCB EIC¹² ประเมินว่าอัตราการว่างงานจะพุ่งขึ้นสู่ร้อยละ 8 – 15 ในช่วงปีนี้ จากอัตราร้อยละ 1.1 ในเดือนกุมภาพันธ์ 2563 โดยแรงงานที่มีความเสี่ยงสูงสุด ได้แก่ กลุ่มลูกจ้างชั่วคราว ผู้ประกอบอาชีพอิสระ และลูกจ้างของธุรกิจ SMEs ที่อยู่ในภาคการท่องเที่ยว ซึ่งประกอบด้วยกิจการโรงแรม การบริการท่องเที่ยว และการบริการด้านอาหาร นอกจากนี้ จะมีแรงงานอีกจำนวนมากที่แม้จะไม่ตกงาน แต่จำนวนชั่วโมงทำงานและรายได้จะลดลงอย่างมาก ซึ่งทั้งหมดสะท้อนการลดลงของมูลค่าการบริโภคและการลงทุนในประเทศ

การลดลงของการบริโภคและการลงทุนของภาคเอกชนในประเทศสะท้อนผ่านตัวชี้วัดด้านการบริโภคและการลงทุนในช่วงไตรมาส 2 ปี 2563 หดตัวลงค่อนข้างรุนแรง โดยในส่วนของดัชนีการบริโภคภาคเอกชน (Private consumption index; PCI) เปลี่ยนแปลงไปร้อยละ -10.3 ในไตรมาส 2 ปี 2563 เมื่อเทียบกับไตรมาสเดียวกันของปีก่อน (ดูภาพที่ 2.4 ด้านซ้ายมือ ประกอบ) ในขณะที่ ดัชนีการลงทุนภาคเอกชน (Private investment index; PII) เปลี่ยนแปลงไปร้อยละ -12.9 ในไตรมาส 2 ปี 2563 เมื่อเทียบกับไตรมาสเดียวกันของปีก่อน (ดูภาพที่ 2.4 ด้านขวามือ ประกอบ) การปรับตัวลดลงของการบริโภคและการลงทุนของภาคเอกชนไทยจะส่งผลกระทบต่อ GDP ของประเทศ

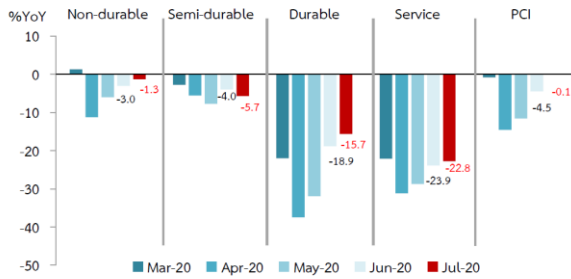
¹² อ่านรายละเอียดเพิ่มเติมได้จาก <https://www.scbeic.com/th/detail/product/6775>

ภาพที่ 2.4 การปรับตัวของดัชนีการบริโภคและการลงทุนภาคเอกชนของประเทศไทยในปี 2563

(ก) ดัชนีการบริโภคภาคเอกชน

Private Consumption Index (PCI)

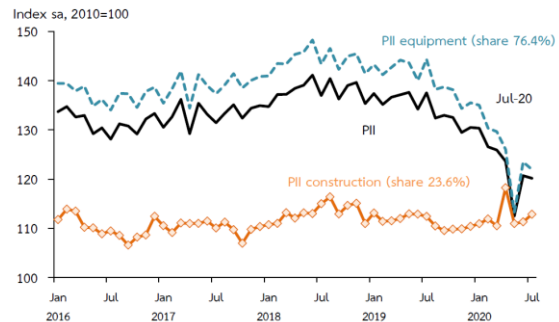
	2019	2019		2020				
		H1	H2	H1	Q1	Q2	Jun	Jul ^P
%YoY	2.5	3.5	1.6	-4.2	2.1	-10.3	-4.5	-0.1
%QoQsa, MoMsa	-	-	-	-	-0.3	-8.2	6.2	2.7

(ข) ดัชนีการลงทุนภาคเอกชน

Private Investment Index (PII)

	2019	2019		2020				
		H1	H2	H1	Q1	Q2	Jun	Jul ^P
%YoY	-2.6	-1.2	-4.0	-9.6	-6.4	-12.9	-10.2	-12.8
%QoQsa, MoMsa	-	-	-	-	-2.5	-4.5	7.3	-0.4

ที่มา: ธนาคารแห่งประเทศไทย, รายงานเศรษฐกิจและการเงินเดือนกรกฎาคม 2563

สามารถกล่าวได้ว่าผลกระทบทางเศรษฐกิจของโรคติดเชื้อโควิด-19 ซึ่งสะท้อนผ่านตัวชี้วัดองค์ประกอบสำคัญทางเศรษฐกิจไทยข้างต้น จะอยู่ในระดับที่รุนแรงเป็นอย่างมาก โดยผลกระทบดังกล่าวส่วนหนึ่งจะคงอยู่กับประเทศไทยไปอย่างต่อเนื่อง จวบจนกระทั่งโลกสามารถนำความเชื่อมั่นเรื่องความปลอดภัยในการเดินทางและท่องเที่ยวระหว่างประเทศกลับมาได้

2.2 ผลกระทบทางเศรษฐกิจในภาพรวมของโรคติดเชื้อโควิด-19

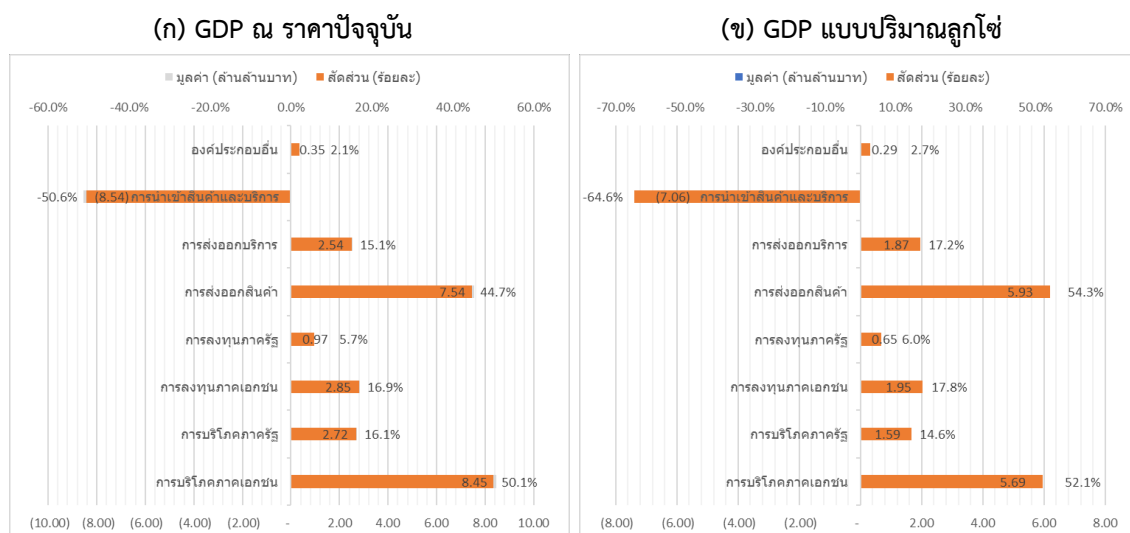
มีการคาดการณ์จากหลายฝ่ายว่าโรคติดเชื้อโควิด-19 จะส่งผลกระทบทางเศรษฐกิจของประเทศไทยในระดับที่รุนแรงกว่าวิกฤติเศรษฐกิจต้มยำกุ้งในช่วงปี 2540 – 2541 เนื่องจากโครงสร้างทางเศรษฐกิจของประเทศไทยในปัจจุบันมีการพึ่งพาภาคเศรษฐกิจภายนอกประเทศในระดับสูง ไม่ว่าจะเป็นการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวต่างชาติ หรือการส่งออกสินค้าไปสู่ต่างประเทศ โครงสร้างทางเศรษฐกิจลักษณะนี้ส่งผลให้การลดลงของจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติ และการชะลอตัวทางเศรษฐกิจของประเทศคู่ค้า จะส่งผลกระทบทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรงต่อประเทศไทย

โครงสร้างทางเศรษฐกิจของประเทศไทยในปี 2562

มูลค่าของการท่องเที่ยวจากนักท่องเที่ยวต่างชาติของประเทศไทยอยู่ในระดับสูงราว 1.7 ล้านล้านบาท ในปี 2562 ทั้งนี้ จากข้อมูลของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาในปี 2562 มูลค่าของรายได้จากนักท่องเที่ยวต่างชาติของประเทศไทยอยู่ที่ราว 1.7 ล้านล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 10.1 ของ GDP ในขณะที่ มูลค่าการส่งออกบริการในองค์ประกอบของ GDP ประเทศไทย ซึ่งครอบคลุมมูลค่าทางเศรษฐกิจ

ของการท่องเที่ยวจากนักท่องเที่ยวต่างชาติ มีมูลค่ารวม 2.54 ล้านล้านบาท ในปี 2562 คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 15.1 ของ GDP (ดูภาพที่ 2.4 ด้านซ้ายมือ ประกอบ) นั่นคือ มูลค่าทางเศรษฐกิจของการท่องเที่ยวจากนักท่องเที่ยวต่างชาติคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 66.9 เมื่อเทียบกับมูลค่าการส่งออกบริการของประเทศ

ภาพที่ 2.4 องค์ประกอบสำคัญของ GDP ประเทศไทย ในปี 2562

ที่มา: คำนวณจากข้อมูลของสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.)

อย่างไรก็ตาม การประกาศอัตราการเติบโตของ GDP ของหน่วยงานต่าง ๆ มักอ้างอิงกับ GDP แท้จริง ซึ่งในปัจจุบันคำนวณโดยอาศัยดัชนีปริมาณลูกโซ่ (Chain volume measures) เมื่อพิจารณาจากองค์ประกอบ การส่งออกบริการใน GDP แบบปริมาณลูกโซ่ของประเทศไทย การส่งออกบริการจะมีมูลค่ารวม 1.87 ล้านล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 17.2 ของ GDP แบบปริมาณลูกโซ่ โดยมูลค่าการส่งออกบริการแบบปริมาณลูกโซ่นี้ อยู่ในระดับสูงกว่าการบริโภคภาครัฐทั้งหมด (ดูภาพที่ 2.4 ด้านขวามือ ประกอบ)

มูลค่าการส่งออกสินค้า ณ ราคาปัจจุบันของประเทศไทย ในปี 2562 มีมูลค่า 7.54 ล้านล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 44.7 ของ GDP ณ ราคาปัจจุบัน ในขณะที่ มูลค่าการส่งออกสินค้าแบบปริมาณลูกโซ่มีมูลค่า 5.93 ล้านล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 54.3 ของ GDP แบบปริมาณลูกโซ่ เมื่อนำมูลค่าส่งออกสินค้า มาคำนวณรวมกับการส่งออกบริการของประเทศ จะอยู่ในระดับสูงกว่ามูลค่าการนำเข้าสินค้าและบริการของประเทศอยู่ราว 0.75 – 1.54 ล้านล้านบาท นั่นคือ ในปี 2562 มูลค่าการส่งออกสุทธิของประเทศอยู่ในระดับ ราว 0.75 – 1.54 ล้านล้านบาท ซึ่งคิดเป็นสัดส่วนราวร้อยละ 7 – 9 ของ GDP

ในส่วนของการบริโภคภาคเอกชนนั้น มูลค่า ณ ราคาปัจจุบัน ในปี 2562 อยู่ที่ 8.45 ล้านล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 50.1 ของ GDP ณ ราคาปัจจุบัน และมูลค่าแบบปริมาณลูกโซ่อยู่ที่ 5.69 ล้านล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 52.1 ของ GDP แบบปริมาณลูกโซ่ สามารถกล่าวได้ว่าการบริโภคภาคเอกชนถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญลำดับต้น ๆ ซึ่งคิดเป็นสัดส่วนราวครึ่งหนึ่งของ GDP ของประเทศ ในขณะที่ การลงทุนภาคเอกชน ณ ราคาปัจจุบัน มีมูลค่ารวม 2.85 ล้านล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 16.9 ของ GDP ณ ราคา

ปัจจุบัน และการลงทุนภาคเอกชนแบบปริมาณลูกโซ่มีมูลค่ารวม 1.95 ล้านล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 17.8 ของ GDP แบบปริมาณลูกโซ่ ทั้งนี้ เมื่อนำมูลค่าการลงทุนภาคเอกชนไปเปรียบเทียบกับมูลค่าการลงทุนของภาครัฐแล้ว สามารถกล่าวได้ว่าการลงทุนภาคเอกชนมีมูลค่าสูงกว่าการลงทุนภาครัฐราว 3 เท่าตัว

การพิจารณามูลค่าขององค์ประกอบใน GDP ทั้งสองลักษณะข้างต้นมีข้อดีและข้อด้อยแตกต่างกัน ในกรณีของการเปรียบเทียบระหว่างมูลค่าขององค์ประกอบใน GDP ที่ประเทศสูญเสียไปจากโรคติดเชื้อโควิด-19 กับมูลค่าของนโยบายกระตุ้นเศรษฐกิจจากรัฐบาล องค์ประกอบของ GDP ณ ราคาปัจจุบัน จะเป็นตัวสะท้อนที่ดีกว่า เนื่องจากใช้ระดับราคาเดียวกันในการเปรียบเทียบ อย่างไรก็ตาม ในกรณีของการพิจารณาผลกระทบต่อการเติบโตของ GDP ตามที่หน่วยงานต่าง ๆ ประกาศออกมา ดังที่จะกล่าวถึงในส่วนถัดไป องค์ประกอบของ GDP แบบปริมาณลูกโซ่จะมีความสอดคล้องมากกว่า

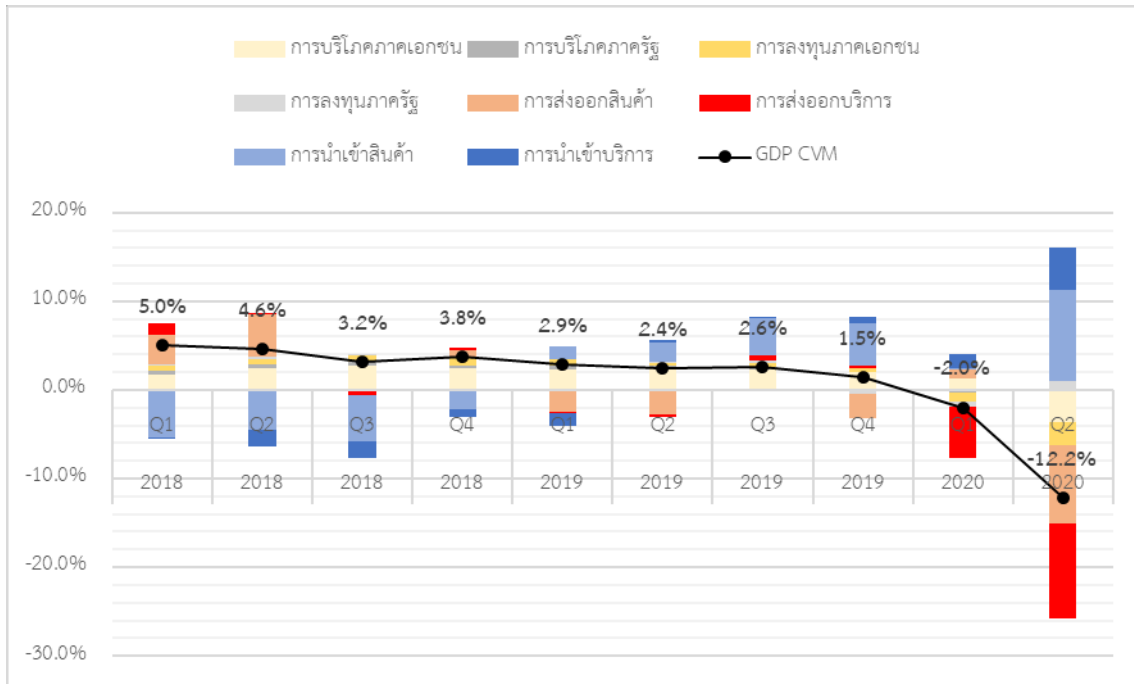
อัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจในช่วงครึ่งแรกของปี 2563 ของประเทศไทย

การชะลอตัวของภาคการท่องเที่ยวเป็นปัจจัยหลักที่ส่งผลให้เกิดการชะลอตัวทางเศรษฐกิจในช่วงครึ่งแรกของปี 2563 ทั้งนี้ ในช่วงไตรมาส 1 ปี 2563 การส่งออกบริการหดตัวที่ร้อยละ -32.2 ซึ่งเมื่อนำมาคำนวณร่วมกับค่าน้ำหนักของการส่งออกบริการที่ร้อยละ 18.2 ในไตรมาสดังกล่าว ส่งผลให้การส่งออกบริการสร้างผลกระทบต่อการเติบโตของ GDP ในไตรมาส 1 ปี 2563 ร้อยละ -5.9 ในขณะที่ ในช่วงไตรมาส 2 ปี 2563 การส่งออกบริการหดตัวร้อยละ 70.4 ด้วยค่าน้ำหนักร้อยละ 15.3 ส่งผลให้ การส่งออกบริการสร้างผลกระทบต่อการเติบโตของ GDP ในไตรมาส 2 ปี 2563 ร้อยละ -10.8 (ดูภาพที่ 2.5 ประกอบ)

องค์ประกอบที่สำคัญอื่น ๆ ที่ส่งผลให้เกิดการหดตัวทางเศรษฐกิจในช่วงครึ่งแรกของปี 2563 ได้แก่ การส่งออกสินค้า (สร้างผลกระทบต่อสุทธิร้อยละ 1.0 และ -8.8 ในช่วงไตรมาสที่ 1 และ 2 ตามลำดับ) การลงทุนภาคเอกชน (สร้างผลกระทบต่อสุทธิร้อยละ -0.9 และ -2.7 ตามลำดับ) และการบริโภคภาคเอกชน (สร้างผลกระทบต่อสุทธิร้อยละ 1.3 และ -3.6 ตามลำดับ) ซึ่งสะท้อนการรุกรามของโรคติดเชื้อโควิด-19 ไปยังประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก และการใช้มาตรการชะลอการแพร่ระบาดของโรค ของประเทศไทย (ดูภาพที่ 2.5 ประกอบ)

ในส่วนขององค์ประกอบที่ช่วยสนับสนุนไม่ให้อัตราการเติบโตของ GDP หดตัวรุนแรงมาก ในช่วงครึ่งแรกของปี 2563 กลับกลายเป็น การหดตัวของการนำเข้าสินค้า (สร้างผลกระทบต่อสุทธิร้อยละ 0.2 และ 10.3 ในช่วงไตรมาส 1 และ 2 ตามลำดับ) และการหดตัวของการนำเข้าบริการ (สร้างผลกระทบต่อสุทธิร้อยละ 1.6 และ 4.8 ตามลำดับ) ทั้งนี้ การหดตัวของการนำเข้าสินค้าและบริการดังกล่าวเป็นผลจากมาตรการชะลอการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อโควิด-19 ในประเทศไทยและประเทศต่าง ๆ เช่นเดียวกัน โดยการหดตัวดังกล่าวมิได้แสดงสัญญาณที่ดีต่อภาคเศรษฐกิจไทยแต่อย่างใด (ดูภาพที่ 2.5 ประกอบ)

ภาพที่ 2.5 อัตราการเติบโตของ GDP เทียบกับไตรมาสเดียวกันของปีก่อนหน้า และองค์ประกอบสำคัญที่ส่งผลกระทบต่ออัตราการเติบโตของ GDP ไตรมาส 1 ปี 2561 – ไตรมาส 2 ปี 2563

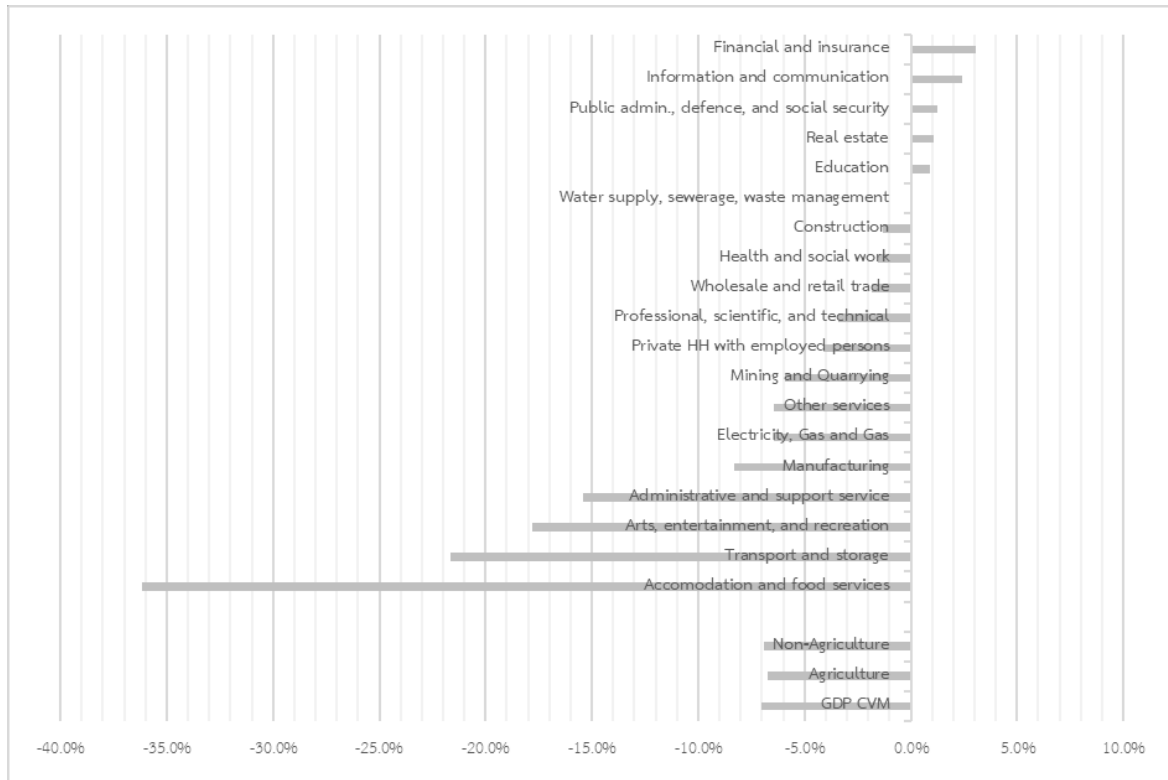
ที่มา: คำนวณจากข้อมูลของ สศช.

อัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจจำแนกตามภาคการผลิต

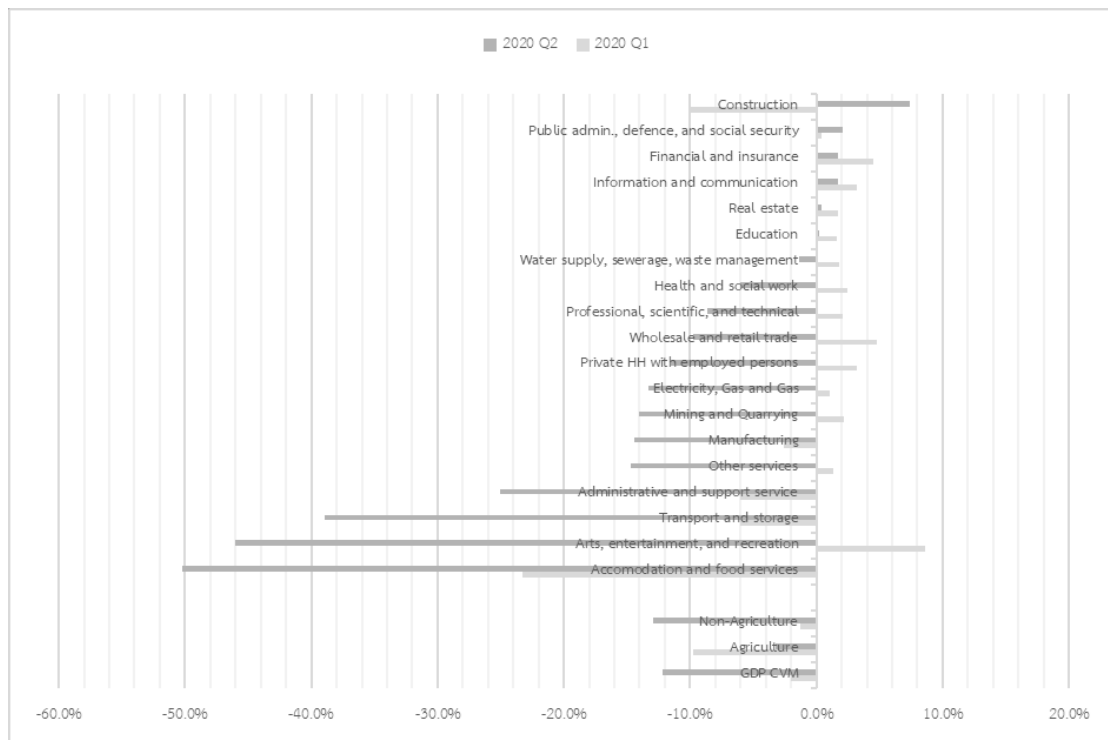
การหดตัวทางเศรษฐกิจของประเทศส่งผลกระทบต่อภาคการผลิตต่าง ๆ ในระดับที่แตกต่างกัน โดยภาคการผลิตที่ได้รับผลกระทบอย่างรุนแรงที่สุด 4 ลำดับแรก ประกอบด้วย ที่พักแรมและบริการด้านอาหาร (หดตัวร้อยละ -36.2) การขนส่งและสถานที่เก็บสินค้า (หดตัวร้อยละ -21.7) ศิลปะ ความบันเทิง และนันทนาการ (หดตัวร้อยละ -17.8) และกิจกรรมการบริหารและการบริการสนับสนุน (หดตัวร้อยละ -15.4) ซึ่งทั้ง 4 ภาคการผลิตถือว่าได้รับผลกระทบรุนแรงมากเมื่อเทียบกับอัตราการหดตัวของ GDP ของประเทศที่ร้อยละ -6.9 ในช่วงครึ่งปีแรก ทั้งนี้ ภาคการผลิตที่พักรวมและบริการด้านอาหาร การขนส่งและสถานที่เก็บสินค้า และศิลปะ ความบันเทิง และนันทนาการ มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก ในขณะที่ กิจกรรมการบริหารและการบริการสนับสนุนมีความครอบคลุมถึงกิจกรรมการให้เช่าเครื่องอุปกรณ์เพื่อการนันทนาการและการกีฬา การให้เช่ายานยนต์และอุปกรณ์การขนส่ง รวมไปถึง กิจกรรมของตัวแทนธุรกิจท่องเที่ยว การจัดหาเที่ยว และธุรกิจที่เกี่ยวข้อง อีกด้วย ส่งผลให้ได้รับผลกระทบรุนแรงจากการชะลอตัวของนักท่องเที่ยว เช่นเดียวกัน (ดูภาพที่ 2.6 ด้านบน ประกอบ)

ภาพที่ 2.6 อัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจของภาคการผลิตต่าง ๆ ในช่วงครึ่งแรกของปี 2563

(ก) อัตราการเติบโตในช่วงครึ่งแรกของปี 2563

(ข) อัตราการเติบโตไตรมาส 1 และไตรมาส 2 ปี 2563

ที่มา: คำนวณจากข้อมูลของ สศช.

เมื่อพิจารณาเฉพาะในไตรมาสที่ 2 ปี 2563 จะเห็นได้ว่าภาคการผลิตที่ได้รับผลกระทบรุนแรงที่สุดยังคงอยู่ในกลุ่มเดียวกันกับด้านบน อย่างไรก็ตาม ภาคที่พักแรมและบริการด้านอาหาร และภาคศิลปะ ความบันเทิง และนันทนาการ มีการหดตัวลงถึงราวครึ่งหนึ่งเมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันของปี 2562 ทั้งนี้ ภาคที่พักแรมและบริการด้านอาหารหดตัวลงร้อยละ -50.2 ในไตรมาส 2 ปี 2563 โดยเป็นการหดตัวต่อเนื่องจากในช่วงไตรมาส 1 ปี 2563 ที่มีการหดตัวร้อยละ -23.3 ในขณะที่ ภาคศิลปะ ความบันเทิง และนันทนาการ หดตัวร้อยละ -46.0 ในไตรมาส 2 ปี 2563 ซึ่งสวนทางกับในช่วงไตรมาส 1 ปี 2563 ที่ยังมีอัตราการเติบโตเล็กน้อย ร้อยละ 8.6 (ดูภาพที่ 2.6 ด้านล่าง ประกอบ) ภาคเศรษฐกิจที่ได้รับผลกระทบรุนแรงเหล่านี้อาจนำมาซึ่งการว่างงานของแรงงานในภาคการผลิต และผลกระทบต่อภาคเศรษฐกิจต่อเนื่องตามมาในอนาคต

ค่าพยากรณ์อัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศไทยในปี 2563 - 2564

ถึงแม้จะมีการผ่อนคลายมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อโควิด-19 อย่างต่อเนื่องในปัจจุบัน แต่เป็นการยากที่จะพลิกฟื้นภาคเศรษฐกิจให้กลับมาอยู่ในระดับใกล้เคียงกับในช่วงปี 2562 ด้วยมาตรการปิดประเทศที่ยังมีการบังคับใช้อย่างเข้มงวดในปัจจุบัน ส่งผลให้มูลค่าทางเศรษฐกิจที่เกิดจากนักท่องเที่ยวต่างชาติจะยังคงขาดหายไป โดยมูลค่าทางเศรษฐกิจที่เกิดจากนักท่องเที่ยวต่างชาติดังกล่าวในช่วงครึ่งหลังของปี 2562 อยู่ที่ 8.1 แสนล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 10.2 ของ GDP ในช่วงครึ่งหลังปี 2562 ของประเทศ นอกจากนี้ การชะลอตัวทางเศรษฐกิจของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกจะยังคงส่งผลให้มูลค่าการส่งออกสินค้าของประเทศไทยชะลอตัวลงจากช่วงเดียวกันของปีก่อน

ธนาคารแห่งประเทศไทยมีการประกาศค่าคาดการณ์อัตราการเติบโตของประเทศไทยในปี 2563 ที่ร้อยละ -8.1 โดยค่าคาดการณ์ดังกล่าวอยู่ในระดับปานกลางเมื่อเทียบกับค่าคาดการณ์ของหน่วยงานหรือสำนักวิจัยเศรษฐกิจอื่น ๆ ทั้งนี้ ค่าคาดการณ์ของสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ณ วันที่ 18 พฤษภาคม 2563 ถือว่าอยู่ในระดับดีที่สุดในปัจจุบัน ที่ร้อยละ (-7.3) - (-7.8) ในขณะที่ ค่าคาดการณ์ของฝ่ายวิจัย ธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด ณ วันที่ 6 กรกฎาคม 2563 ถือว่าอยู่ในระดับที่แย่ที่สุด ที่ร้อยละ -10.3 (ดูตารางที่ 2.2 ประกอบ) ทั้งนี้ สามารถกล่าวได้ว่าหน่วยงานและสำนักวิจัยเศรษฐกิจต่าง ๆ มีการปรับลดค่าคาดการณ์อัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศไทยอย่างต่อเนื่องมาตั้งแต่ในช่วงต้นปี

นอกจากนั้น ค่าพยากรณ์อัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศไทยในปี 2564 ในปัจจุบัน อยู่ที่ระดับราวร้อยละ 2.9 - 5.0 ซึ่งต่ำกว่าอัตราการหดตัวทางเศรษฐกิจในปี 2563 หมายความว่ามูลค่าของ GDP ประเทศไทยจะยังไม่กลับไปสู่ระดับเดียวกันกับปี 2562 ในปี 2564 ค่าประมาณการดังกล่าวน่าจะมีผลสอดคล้องกับการคาดการณ์ของผู้ว่าธนาคารแห่งประเทศไทย ที่กล่าวว่าภาวะฟื้นตัวของประเทศไทยจะอยู่ในลักษณะเครื่องหมายถูกหางยาว¹³ เนื่องจากประเทศไทยพึ่งพาภาคการท่องเที่ยวจากต่างประเทศในระดับสูง ในขณะที่ ภาคการท่องเที่ยวต้องการเวลาในการฟื้นตัวระยะหนึ่ง ซึ่งทำให้กว่าภาคเศรษฐกิจของประเทศไทยจะกลับไปสู่สถานการณ์ในช่วงก่อนวิกฤติโรคติดเชื้อโควิด-19 อาจต้องอยู่ในช่วงปี 2565

¹³ อ้างอิงจากเว็บไซต์สำนักข่าวผู้จัดการ (<https://mgronline.com/stockmarket/detail/9630000074312>)

ตารางที่ 2.2 ค่าคาดการณ์อัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศไทย ปี 2563 - 2564

หน่วยงาน	2563	2564
ธนาคารแห่งประเทศไทย ⁽¹⁾	ติดลบ 8.1%	บวก 5.0%
สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ⁽²⁾	ติดลบ 7.3 - 7.8%	N/A
สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง ⁽³⁾	ติดลบ 8.5%	บวก 4.0 - 5.0%
คณะกรรมการร่วมภาคเอกชน 3 สถาบัน (กกร.) ⁽⁴⁾	ติดลบ 7.0 - 9.0%	N/A
International Monetary Fund ⁽⁵⁾	ติดลบ 7.7%	บวก 5.0%
ฝ่ายวิจัย กลุ่มธุรกิจการเงินเกียรตินาคินภัทร ⁽⁶⁾	ติดลบ 9.0%	N/A
ฝ่ายวิจัย ธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด ⁽⁷⁾	ติดลบ 10.3%	บวก 2.9%

ที่มา: (1) <https://www.bot.or.th/Thai/MonetaryPolicy/MonetPolicyComittee/MPR/Pages/default.aspx>

(2) https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=10518&filename=OGDP_report

(3) <http://www.fpo.go.th/main/Economic-report/Thailand-Economic-Projections/13242.aspx>

(4) <https://www.prachachat.net/economy/news-500918>

(5) <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2020/06/24/WEOUpdateJune2020>

(6) <https://www.moneyandbanking.co.th/article/kkp-research-gdp-travalet>

(7) <https://www.krungsri.com/bank/th/NewsandActivities/Krungsri-Banking-News/gdp-forecast-2020.html>

2.3 ผลกระทบทางเศรษฐกิจต่อภาคครัวเรือน

ภายหลังการอุบัติขึ้นของโรคติดเชื้อโควิด-19 มีงานศึกษาจำนวนมากถูกดำเนินการเพื่อศึกษาผลกระทบจากโรคดังกล่าวต่อผู้คนในภาคส่วนต่าง ๆ ของประเทศไทย การสำรวจงานศึกษาเหล่านี้แสดงมิติของผลกระทบที่มีความน่าสนใจ และมีรายละเอียดเพิ่มเติมไปจากข้อมูลตัวเลขที่ได้นำเสนอไปแล้วในส่วนก่อนหน้า นี้ นอกจากนั้น งานศึกษาต่าง ๆ ยังนำเสนอข้อเสนอแนะที่น่าสนใจต่อการดำเนินนโยบายของหน่วยงานภาครัฐอีกด้วย

ผลกระทบของโรคติดเชื้อโควิด-19 ต่อครัวเรือนไทย

ผลสำรวจแนวทางการจัดการระบบสวัสดิการสังคมเพื่อรองรับผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ซึ่งเก็บข้อมูลผ่านระบบออนไลน์จำนวน 1,998 ชุด ระหว่างวันที่ 14-24 พฤษภาคม 2563 โดยผู้ตอบแบบสอบถามกระจายอยู่ทั่วประเทศ ส่วนมากอยู่ในกรุงเทพฯ และปริมณฑล (ร้อยละ 30) มีการประกอบอาชีพหลากหลาย ตั้งแต่ผู้ประกอบการรายใหญ่จนถึงรายย่อย นักเรียนนักศึกษา จนถึงคนว่างงาน ผลสำรวจดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าอัตราการว่างงานก่อนเกิดการแพร่ระบาดค่อนข้างน้อย ทั้งนี้ ฐานะการเงินในภาคครัวเรือนไทยค่อนข้างมีความเปราะบาง สังเกตได้จากกลุ่มประชากรที่มีรายได้น้อยกว่า 50,000 บาทต่อเดือน

มากกว่าครึ่งมีกันชนทางการเงิน¹⁴ เพียงไม่เกิน 3 เดือนเท่านั้น ยิ่งระดับรายได้ต่ำลงกันชนทางการเงินก็น้อยลงเช่นกัน (เดชรัตน์, 2563)

สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อโควิด-19 ส่งผลให้ความต้องการซื้อมวลรวมของประเทศลดลง ผนวกกับมาตรการปิดเมืองเพื่อลดระดับการแพร่ระบาดของโรคโดยภาครัฐ ส่งผลให้มีกิจการถูกปิดและมีคนตกงานเป็นจำนวนมาก คร่าวๆ เรือสวนส่วนมากรายได้ลดลงมากกว่าครึ่งของรายได้ปกติและมีรายจ่ายเพิ่มขึ้น สถานการณ์ของผู้ที่มีรายได้ต่ำจึงมีความสำคัญเป็นพิเศษ เนื่องจากประชากรกลุ่มนี้มากกว่าร้อยละ 58 มีรายได้ลดลงมากกว่าครึ่งหนึ่ง ซึ่งนอกจากรายได้จะลดลงมากกว่าครึ่งแล้ว ประชากรกลุ่มนี้ส่วนใหญ่ยังมีกันชนทางการเงินในระดับต่ำ ส่งผลให้มีความสามารถอยู่รอดได้ในภาวะวิกฤติเพียงไม่กี่เดือน ประชากรกลุ่มดังกล่าวจึงได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคมากที่สุด และจะยิ่งรุนแรงมากขึ้นเมื่อผู้ได้รับผลกระทบอาศัยอยู่ในพื้นที่ที่มีค่าครองชีพสูง เนื่องจากความสามารถในการปรับลดรายจ่ายของคนกลุ่มนี้จะน้อยลง และยิ่งมีความต้องการเงินมากขึ้น สอดคล้องกับที่สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ระบุว่า “สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อโควิด-19 ส่งผลกระทบต่อทุกภาคส่วน ซึ่งสำหรับคนไร้บ้านและคนจนเมือง เป็นกลุ่มที่ได้รับผลกระทบมากที่สุด” (Chatchai, 2563)

ผลสำรวจสถานะการครองชีพของครัวเรือนไทยในเขตพื้นที่กรุงเทพฯ และปริมณฑลหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 จากประชากรในกรุงเทพฯ และปริมณฑล ในช่วงวันที่ 21-28 พฤษภาคม 2563 ระบุว่าอัตราการว่างงานเดือนพฤษภาคมในเขตพื้นที่กรุงเทพฯ และปริมณฑลอยู่ที่ร้อยละ 9.6 (ศุภณีย์วิจักกสิกรไทย, 2563) ทั้งนี้ การว่างงานที่เพิ่มสูงขึ้นอาจมิได้เกิดขึ้นจากวิกฤติโควิด-19 ทั้งหมด สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำรวจผู้ว่างงานจำนวน 423 คน ผ่านระบบออนไลน์ ตั้งแต่วันที่ 9-13 เมษายน 2563 ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวนมากถึงร้อยละ 51.8 ของทั้งหมด อยู่ระหว่างหางานตั้งแต่ออกเกิดการแพร่ระบาด สะท้อนว่าสถานการณ์ด้านเศรษฐกิจของประเทศเป็นไปในทิศทางที่ไม่ดีนักมาตั้งแต่ช่วงก่อนเกิดวิกฤติ อย่างไรก็ตาม อัตราการว่างงานที่เพิ่มขึ้นอย่างก้าวกระโดด เมื่อเทียบกับช่วงเดือนเดียวกันเมื่อปีที่แล้วที่มีอัตราการว่างงานเพียงร้อยละ 1.1 ตามรายงานของสำนักงานสถิติแห่งชาติ แสดงให้เห็นถึงผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อโควิด-19 ได้เป็นอย่างดี โดยมีผู้ตอบแบบสอบถามเพียงร้อยละ 13.9 ของการสำรวจสถานะการครองชีพของครัวเรือนไทยในเขตพื้นที่กรุงเทพฯ และปริมณฑลหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 เท่านั้น ที่ไม่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อโควิด-19 และการปิดเมืองจากภาครัฐเพื่อระงับการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ของภาครัฐ แต่อย่างใด

ผลสำรวจคนจนเมืองในภาวะวิกฤติโควิด-19 แสดงรายละเอียดเพิ่มเติมเกี่ยวกับผลกระทบของวิกฤติโควิด-19 ต่อกลุ่มผู้มีรายได้น้อย โดยการสำรวจดังกล่าวมีขึ้นในช่วงระหว่างวันที่ 9-12 เมษายน 2563 ครอบคลุมทุกภูมิภาคทั่วประเทศรวม 18 จังหวัด โดยผู้ตอบแบบสำรวจส่วนใหญ่อยู่ในกรุงเทพฯ คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 44.7 ของผู้ตอบแบบทั้งหมดจำนวน 507 ราย อายุเฉลี่ยของผู้ตอบแบบสอบถามอยู่ที่ 50 ปี

¹⁴ สินทรัพย์ทางการเงินที่ครัวเรือนมีการรองรับกับค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นในแต่ละเดือน

โดยส่วนใหญ่ประกอบอาชีพที่มีความมั่นคงต่ำและได้รับผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อโควิด-19 อย่างรุนแรง เช่น ขับรถบริการต่าง ๆ ด้วยระบบแอปพลิเคชัน ค้าขาย หาบเร่ แผงลอย ขายของชำ หรืออาชีพอิสระ เป็นต้น คนจนเมืองได้รับผลกระทบด้านการทำงานที่หลากหลาย เช่น ถูกเลิกจ้าง ลดเวลาทำงาน ถูกห้ามค้าขาย ค้าขายได้น้อยลง ประกอบอาชีพอิสระแล้วไม่มีผู้ใช้บริการ ฯลฯ ซึ่งผลกระทบด้านการทำงานเหล่านี้ส่งผลให้ร้อยละ 60.24 ของคนจนเมืองรายได้หายไปเกือบทั้งหมด และมีเพียงไม่ถึงร้อยละ 10 ที่รายได้ยังคงเท่าเดิม

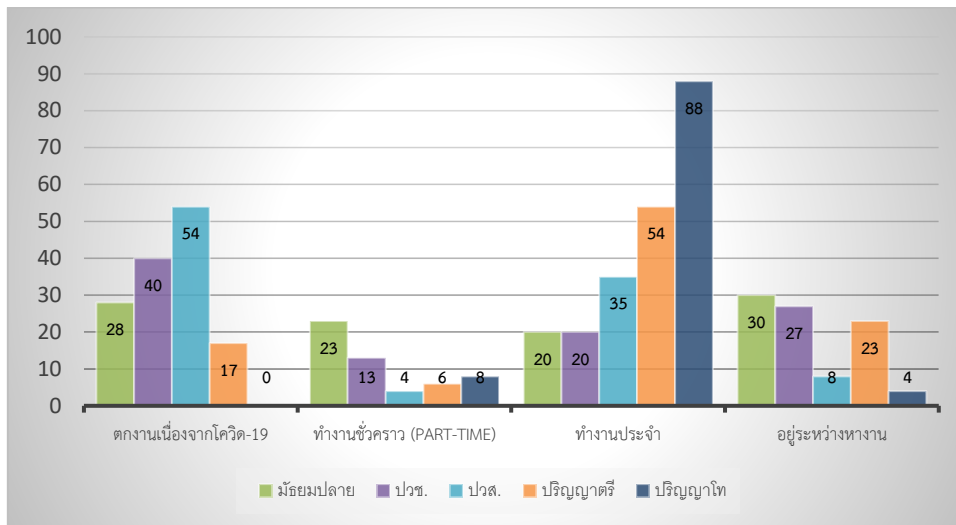
แม้ว่าในช่วงที่มีมาตรการปิดเมือง คนหลายกลุ่มมีการปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานเป็นการทำงานที่บ้าน (work from home) แต่สำหรับคนจนเมืองแล้ว รูปแบบการทำงานเช่นนี้เป็นไปไม่ได้ เนื่องจากลักษณะอาชีพและความพร้อมของคนจนเมืองไม่เอื้อต่อการทำงานที่บ้าน ซึ่งส่งผลให้คนจนเมืองเหลือรายได้โดยเฉลี่ยเพียงไม่เกิน 4,000 บาทต่อเดือน ซึ่งมีความใกล้เคียงกับเส้นความยากจน¹⁵ (poverty line) ปี พ.ศ. 2561 ของกรุงเทพฯ ซึ่งอยู่ที่ 3,214 บาทต่อเดือน ทั้งนี้ ส่วนที่เกินจากเส้นความยากจนอีกราว 800 บาทนั้น ไม่เพียงพอต่อการชำระหนี้ จ่ายค่าเช่าบ้าน และซื้อของจำเป็น ส่งผลให้คนจนเมืองต้องปรับตัวโดย นำเงินออมออกมาใช้ จำนำทรัพย์สิน หรือแม้แต่กู้ยืมระบบเพื่อเอาชีวิตรอด ซึ่งจะส่งผลให้ความรุนแรงของปัญหาความเหลื่อมล้ำที่มากอยู่แล้วในอดีตให้เพิ่มมากขึ้นไปอีก

นอกจากกลุ่มอาชีพราชการแล้ว กลุ่มประชากรที่มีระดับการศึกษาสูงมีแนวโน้มจะได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดในระดับน้อยกว่าประชากรในกลุ่มอื่น ๆ จากการสำรวจผลกระทบและความต้องการของเด็กและเยาวชนในสถานการณ์โควิด-19 ซึ่งทำการสำรวจออนไลน์และมีผู้ตอบแบบสำรวจจำนวนทั้งสิ้น 6,771 ราย ในช่วงระหว่างวันที่ 28 มีนาคม ถึง 10 เมษายน 2563 สะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของผลกระทบและระดับการศึกษา กล่าวคือ เมื่อระดับการศึกษาสูงขึ้นโอกาสหางานจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อโควิด-19 ก็มีแนวโน้มจะลดลง สังเกตได้จากการที่ผู้ที่เรียนจบปริญญาโท ซึ่งเป็นวุฒิมหาวิทยาลัยสูงสุดของผู้ตอบแบบสอบถาม ยังอยู่ในงานประจำมากที่สุด และจะน้อยลงตามวุฒิมหาวิทยาลัย อีกประเด็นหนึ่งที่น่าสนใจคือ ผู้ที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี มีสัดส่วนที่อยู่ระหว่างการหางานถึงร้อยละ 23 ส่งผลให้การจบการศึกษาระดับปริญญาตรีอาจไม่เพียงพอในการเอาตัวรอดผ่านวิกฤตอีกต่อไป (ดูภาพที่ 2.7 ประกอบ)

ทั้งนี้ ในส่วนของความคิดเห็นของแรงงานต่ออนาคตของตนเองและบริษัทนั้นยังเป็นไปในทางที่ดี เพราะแรงงานส่วนใหญ่มองว่ามีโอกาสน้อยที่ตนเองจะถูกเลิกจ้าง หรือบริษัทจะปิดกิจการลง แต่แรงงานส่วนน้อยกลุ่มหนึ่งมองว่าตนมีโอกาสถูกเลิกจ้าง โดยแรงงานกลุ่มดังกล่าวเป็นกลุ่มที่น่าเป็นกังวล เพราะส่วนใหญ่มีรายได้ในระดับน้อยกว่า 20,000 บาทต่อเดือน ซึ่งสะท้อนว่าแรงงานกลุ่มที่มีรายได้ไม่มากนักยังมีโอกาสตกงานในวิกฤตครั้งนี้อีกด้วย

¹⁵ เส้นความยากจนคือ เครื่องมือในการกำหนดเกณฑ์ความต้องการพื้นฐานขั้นต่ำของบุคคล ถ้าบุคคลใดมีรายได้ต่ำกว่าเส้นความยากจน ก็พิจารณาได้ว่าบุคคลนั้นเป็นคนจน

ภาพที่ 2.7 ผลกระทบต่อการทำงานจากสถานการณ์โควิด-19 จำแนกตามระดับการศึกษาสูงสุด

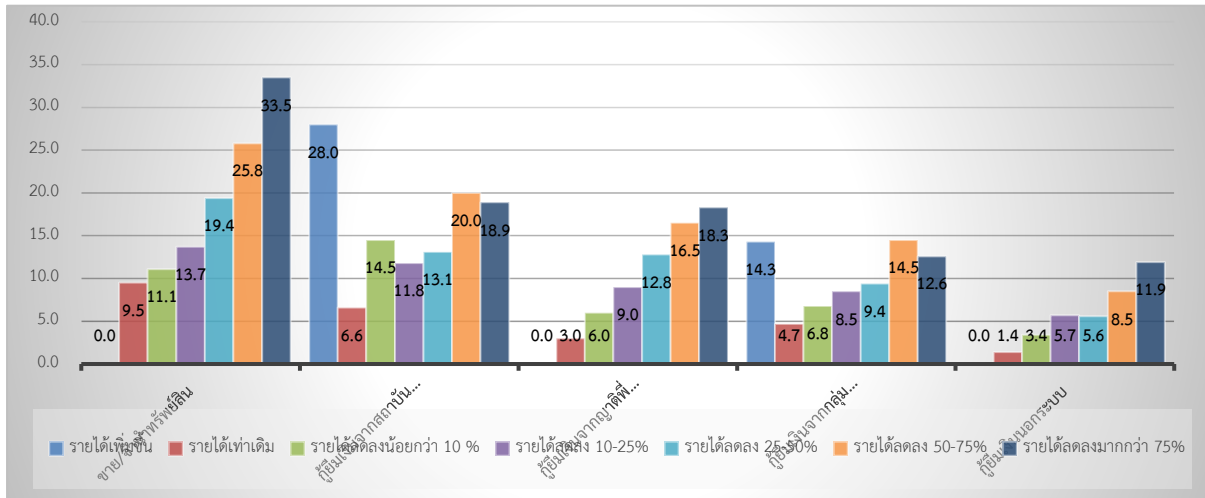

ที่มา: รายงานเบื้องต้น การสำรวจผลกระทบและความต้องการของเด็กและเยาวชนในสถานการณ์โควิด-19

การปรับตัวของครัวเรือนเพื่อรับมือสถานการณ์ไวรัสโควิด-19

ในส่วนของการรับมือกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อโควิด-19 ผลสำรวจแนวทางการจัดการระบบสวัสดิการสังคมเพื่อรองรับผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 แสดงให้เห็นว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่ใช้วิธีลดค่าใช้จ่ายของตนเองเป็นอันดับแรก และขอความช่วยเหลือจากรัฐบาลเป็นลำดับถัดไป (ดูภาพที่ 2.8 ประกอบ) การลดค่าใช้จ่ายนั้นแม้ว่าจะจะเป็นวิธีที่ดูง่ายที่สุด แต่ในกลุ่มประชากรที่มีรายได้น้อยการลดค่าใช้จ่ายอาจทำได้ยาก ซึ่งมีส่วนทำให้ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ และต้องร้องขอความช่วยเหลือจากรัฐบาล เนื่องจากหากผู้มีรายได้น้อยไม่ได้รับความช่วยเหลือจากรัฐบาล ทางเลือกที่เหลืออยู่ของพวกเขาคงเหลือเพียงการกู้เงินหรือจำนำเพื่อความอยู่รอดของตนเองในช่วงวิกฤติ ความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนครัวเรือนที่กู้เงินและผลกระทบต่อรายได้ที่ได้รับจากการแพร่ระบาดเป็นไปในทางเดียวกัน กล่าวคือ ยิ่งรายได้ในครัวเรือนลดลงมากจำนวนครัวเรือนที่ต้องการกู้เงินหรือจำนำทรัพย์สินก็ยิ่งมากขึ้น (ดูภาพที่ 2.8 ประกอบ) การกู้ยืมเงินจากสถาบันการเงินและกลุ่มออมทรัพย์จะมีความแตกต่างจากแนวทางการรับมือแบบอื่น การกู้ยืมเงินจากสถาบันการเงินและกลุ่มออมทรัพย์มีสัดส่วนการกู้ยืมจากผู้ที่มีรายได้เพิ่มขึ้นค่อนข้างมาก เมื่อผู้ที่ได้ประโยชน์จากวิกฤติได้รับความช่วยเหลือก่อนผู้ที่ได้รับผลกระทบในสถาบันที่น่าเชื่อถือ ส่งผลให้ผู้ที่มีความจำเป็นและรายได้น้อยลงจำเป็นต้องใช้แนวทางที่ส่งผลกระทบในระยะยาวต่อชีวิตของพวกเขาและต่อเศรษฐกิจของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากการแนวทางดังกล่าวเป็นการกู้ยืมระบบที่มีอัตราดอกเบี้ยค่อนข้างสูง

ภาพที่ 2.8 ร้อยละของครัวเรือนที่ใช้แนวทางต่าง ๆ ในการรับมือผลกระทบจากโรคติดเชื้อ
โควิด-19

ที่มา: การสำรวจแนวทางการจัดการระบบสวัสดิการสังคมเพื่อรองรับผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19

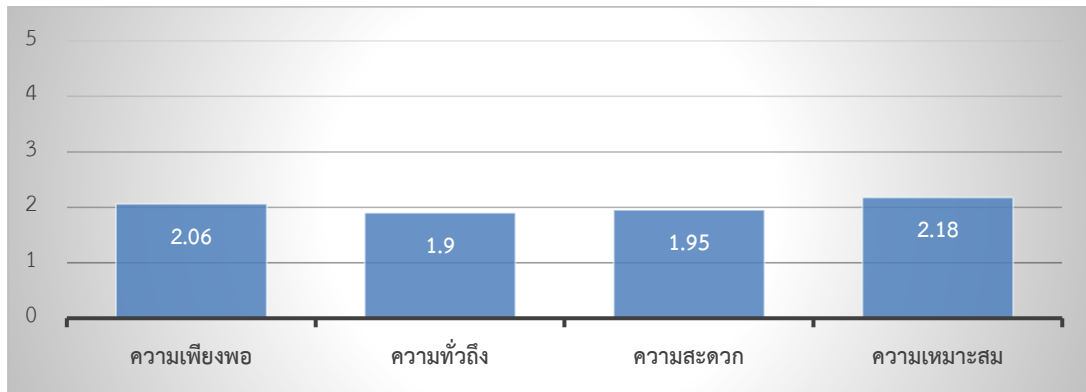
สำรวจผลกระทบและความต้องการของเด็กและเยาวชนในสถานการณ์โควิด-19 สะท้อนภาพการปรับตัวในด้านการหารายได้ของแรงงาน โดยความไม่แน่นอนที่เกิดขึ้นได้สร้างบทเรียนให้กับแรงงานจำนวนมาก ส่งผลให้แรงงานส่วนใหญ่มองถึงการปรับตัวและการพยายามสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจของตนเองให้มากขึ้น ผ่านการทำอาชีพเสริมเพื่อสร้างแหล่งรายได้ที่หลากหลาย โดยอาชีพเสริมที่ได้รับความนิยมมากที่สุดคือ การขายของออนไลน์ สิ่งที่น่าสนใจอีกประการหนึ่ง คือ แรงงานกลุ่มที่ไม่ได้รับเงินเยียวยาและเงินชดเชยประกันสังคมจะเลือกเก็บออมมากขึ้นและระมัดระวังเรื่องการใช้จ่ายมากขึ้น

มาตรการช่วยเหลือจากภาครัฐเพื่อรับมือกับสถานการณ์โควิด-19

มาตรการช่วยเหลือและเยียวยาผลกระทบจากหน่วยงานภาครัฐที่มีประสิทธิภาพและทั่วถึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการประคับประคองภาคส่วนต่าง ๆ ของประเทศให้ผ่านพ้นวิกฤติการณ์ในครั้งนี้ อย่างไรก็ตาม สามารถกล่าวได้ว่ามาตรการช่วยเหลือดังกล่าว อย่างน้อยในช่วงต้นของวิกฤติ ยังไม่มีความทั่วถึงนัก จากผลการสำรวจแนวทางการจัดการระบบสวัสดิการสังคมเพื่อรองรับผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 (ดำเนินการในช่วงเดือนพฤษภาคม 2563) แสดงให้เห็นว่าครัวเรือนไทยได้รับสวัสดิการการลดค่าไฟฟ้าและค่าน้ำประปาร้อยละ 47.2 ได้รับเงินเยียวยา 5,000 บาทต่อเดือนร้อยละ 37.0 ได้รับการแจกอุปกรณ์ป้องกันโรคร้อยละ 27.3 ได้รับการแจกอาหารและถุงยังชีพร้อยละ 18.8 และได้รับการพักชำระหนี้เพียงร้อยละ 12.9 ข้อสังเกตที่น่าสนใจ คือ การที่ไม่มีมาตรการช่วยเหลือใดที่สามารถเข้าถึงประชาชนได้มากกว่าร้อยละ 50 เลย เป็นภาพสะท้อนที่ชัดเจนของความไม่ทั่วถึงในมาตรการช่วยเหลือดังกล่าว

เมื่อสอบถามถึงความพอใจต่อสวัสดิการที่รัฐจัดให้เพื่อเยียวยาผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ด้านความเพียงพอ ความทั่วถึง ความสะดวก และความเหมาะสม สวัสดิการที่รัฐจัดให้ได้คะแนนเฉลี่ยที่ 2.02 เต็ม 5 คะแนน (ดูภาพที่ 2.9 ประกอบ) ซึ่งนับได้ว่าเป็นการล้มเหลวในการช่วยเหลือประชาชนของรัฐบาล โดยด้านที่ได้รับคะแนนน้อยที่สุด คือ ด้านความทั่วถึง ซึ่งมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการประคับประคองผู้คนให้ผ่านพ้นสภาวะวิกฤติในครั้งนี้

ภาพที่ 2.9 คะแนนความพอใจต่อสวัสดิการที่รัฐบาลจัดเพื่อรับมือสถานการณ์โควิด-19

ที่มา: การสำรวจแนวทางการจัดการระบบสวัสดิการสังคมเพื่อรองรับผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19

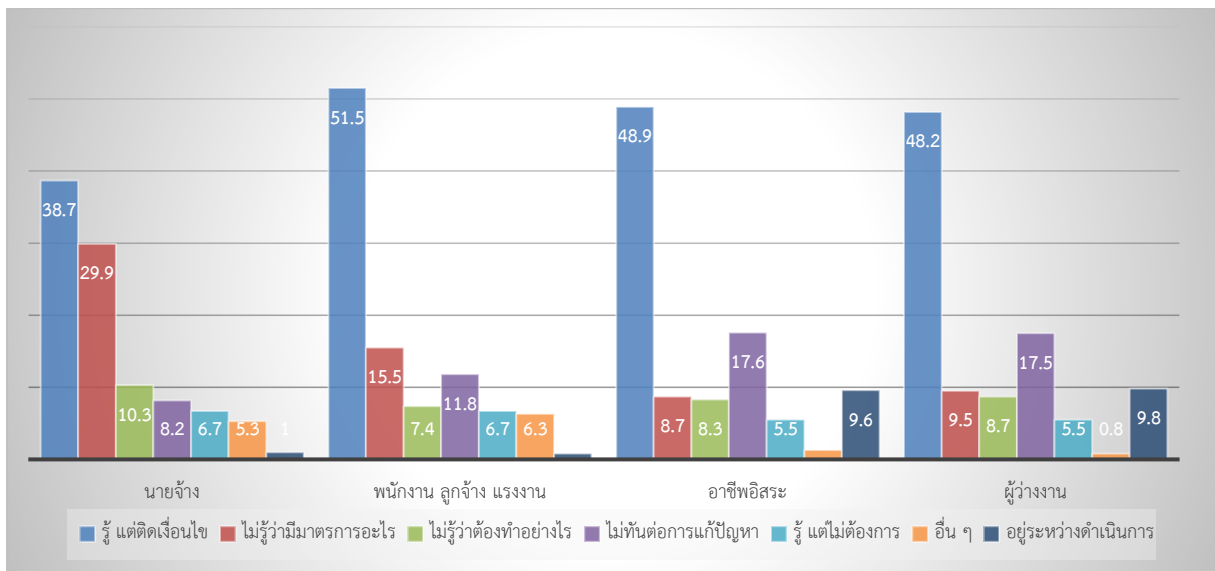
ในส่วนของกลุ่มผู้มีรายได้น้อยนั้น ผลสำรวจคนจนเมืองในภาวะวิกฤติโควิด-19 สะท้อนว่าปัญหาของคนจนเมืองส่วนใหญ่ (ร้อยละ 54.4) คือ การขาดความสามารถในการจ่ายหนี้ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อโควิด-19 มาตรการบรรเทาหนี้สินที่มีต่อสถาบันการเงินต่าง ๆ ซึ่งเป็นหนึ่งในมาตรการรัฐที่มีความทั่วถึงมากที่สุด มีผู้ได้รับประโยชน์เพียงร้อยละ 44.4 จากผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด ทั้งนี้ หนี้สินของคนจนเมืองส่วนหนึ่งไม่ได้เกิดขึ้นในระบบ แต่เป็นการกู้ยืมนอกระบบ ข้อเท็จจริงดังกล่าวชี้ให้เห็นว่ามาตรการบรรเทาภาระหนี้สินให้กับประชาชนที่ภาครัฐกำลังจะดำเนินการต่อไปในอนาคต จำเป็นต้องคำนึงถึงคนจนที่ไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินกู้ในระบบให้มากขึ้นด้วย (คณะวิจัยโครงการวิจัยคนจนเมืองที่เปลี่ยนไปในสังคมเมืองที่กำลังเปลี่ยนแปลง, 2563)

นอกจากประชาชนผู้มีรายได้น้อยที่กู้ยืมนอกระบบแล้ว การกู้ยืมนอกระบบกำลังได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นในหมู่ธุรกิจขนาดกลางและเล็ก (SME) เนื่องจากธุรกิจกลุ่มดังกล่าวต้องการเพิ่มสภาพคล่องให้กิจการ เพื่อประกอบกิจการในช่วงนี้ แต่ธุรกิจขนาดเล็กและขนาดกลางจำนวนมากยังคงเข้าถึงสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำ (soft loan) ที่เป็นมาตรการของรัฐค่อนข้างยาก โดยเป็นผลมาจากการที่ธนาคารพาณิชย์ก็มีความกังวลในเรื่องหนี้เสียที่กำลังปรับตัวเพิ่มมากขึ้น (ไทยรัฐฉบับพิมพ์, 2563)

ผลสำรวจจากสำนักงานพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ซึ่งสำรวจประชากร 8,929 คน ผ่านระบบออนไลน์เมื่อวันที่ 9-13 เมษายน 2563 ชี้ให้เห็นว่า ประชาชนจำนวนมากไม่ได้รับการช่วยเหลือจากมาตรการเยียวยา เนื่องจากติดเงื่อนไขต่าง ๆ ของมาตรการ โดยมีผู้ที่ต้องการเงินเยียวยาและติดเงื่อนไขเฉลี่ย

ถึงร้อยละ 46.8 ตามมาด้วยความไม่ทันต่อปัญหาหรือการออกมาตรการล่าช้าเฉลี่ยร้อยละ 13.8 มาตรการต่าง ๆ ของภาครัฐอาจมีเงื่อนไขที่ซับซ้อนมากเกินไป ทำให้แม้แต่ผู้ว่างงาน ซึ่งเป็นผู้ที่มีความต้องการความช่วยเหลือสูงสุดและควรที่จะต้องผ่านเงื่อนไขของมาตรการ ไม่ได้รับความช่วยเหลือถึงร้อยละ 48.2 (ดูภาพที่ 2.10 ประกอบ) ทั้งนี้ มาตรการที่ได้รับการคาดหวังของประชาชนในประเทศมากที่สุด คือ มาตรการเงินเยียวยา 5,000 บาท ซึ่งเป็นสวัสดิการภาครัฐที่ตั้งใจเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบรุนแรง จึงเป็นที่คาดหวังของผู้ได้รับผลกระทบทั่วประเทศว่าจะมีความทั่วถึงและดำเนินการได้รวดเร็ว อย่างไรก็ตาม ผลจากการสำรวจกลับพบว่าครัวเรือนที่มีรายได้ลดลงมากกว่าร้อยละ 75 เข้าถึงมาตรการเยียวยา 5,000 บาท เพียงร้อยละ 47.0 มากกว่าค่าเฉลี่ยการได้รับเงินเยียวยาของทุกระดับรายได้เพียงร้อยละ 10 เท่านั้น

ภาพที่ 2.10 เหตุผลที่ไม่ได้รับความช่วยเหลือของแต่ละกลุ่มอาชีพ

ที่มา: สำนักงานพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ข้อเสนอแนะต่อการดำเนินมาตรการเยียวยาของรัฐบาล

ปัญหาใหญ่ที่สุดของการดำเนินมาตรการช่วยเหลือเยียวยาประชาชนของภาครัฐ คือความไม่ทั่วถึงของมาตรการ เนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อประชาชนเกือบทั้งหมดในระดับที่ไม่แตกต่างกัน ครัวเรือนไทยส่วนมากมีความพยายามในการรับมือกับวิกฤตอย่างสุดความสามารถ โดยมีวิธีรับมือที่หลากหลายตั้งแต่วิธีที่ง่ายที่สุด อย่างการลดรายจ่ายในครัวเรือน จนถึงการหารายได้เสริม และการกู้เงินจากสถาบันการเงินรวมถึงการกู้ยืมระบบ แต่ขีดความสามารถของครัวเรือนไทยมีความแตกต่างกันอย่างชัดเจนตามระดับรายได้และกันชนทางการเงิน

เมื่อรัฐบาลเลือกใช้มาตรการเยียวยาแบบเฉพาะกลุ่มหรือใช้ระบบคัดคนเข้า นั่นคือ การเลือกเฉพาะผู้ผ่านเกณฑ์หรือผ่านการคัดกรองจากรัฐบาลแล้วเท่านั้น เช่น มาตรการเงินเยียวยา 5,000 บาท การแจกถุงยังชีพ และการแจกอาหารให้กับกลุ่มคนตามเงื่อนไขของรัฐบาล การดำเนินมาตรการลักษณะดังกล่าวเป็นการ

สร้างอุปสรรคและความยุ่งยากในการเข้าถึงสวัสดิการภาครัฐของประชาชน ส่งผลให้คนจำนวนมากไม่พอใจกับการดำเนินนโยบายของภาครัฐในสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ที่ผ่านมา

ระบบคัดคนเข้าของประเทศไทยยังไม่มีความพร้อม ส่งผลให้ผู้ประกอบอาชีพนอกระบบจำนวนมากไม่ได้รับการเยียวยา แม้ว่าเขาเหล่านี้จะเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบและต้องการความช่วยเหลือเยียวยาจากภาครัฐมากที่สุด ผนวกกับการที่ระบบปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) ของประเทศไทยยังขาดความพร้อมในหลายด้าน กล่าวคือ ระบบปัญญาประดิษฐ์จำเป็นต้องมีฐานข้อมูลที่ถูกตั้งและทันสมัย ซึ่งสวนทางกับระบบเก็บข้อมูลของประเทศไทยที่มีความล่าช้า ส่งผลให้ระบบปัญญาประดิษฐ์ก่อให้เกิดความผิดพลาดและความล่าช้าในการเยียวยา ยกตัวอย่างเช่น กรณีของคุณสมบุญ คงคา ประธานเครือข่ายสลัม 4 ภาค ประกอบอาชีพขับจักรยานยนต์รับจ้าง แต่เข้าเรียนในโรงเรียนการศึกษานอกโรงเรียน (กศน.) เพื่อพัฒนาทักษะ กลับถูกระบบปัญญาประดิษฐ์จัดอยู่ในหมวดหมู่นักเรียน/นักศึกษา และตัดสิทธิการได้รับเงินเยียวยา ทำให้ต้องเข้าสู่กระบวนการร้องเรียน จนเกิดความล่าช้าไม่ทันต่อเหตุการณ์ อีกทั้งยังก่อให้เกิดต้นทุนในการตรวจสอบแก่ภาครัฐเป็นจำนวนมากด้วย (คณะวิจัยโครงการวิจัยคนจนเมืองที่เปลี่ยนไปในสังคมเมืองที่กำลังเปลี่ยนแปลง, 2563)

เมื่อระบบคัดคนออกล้มเหลวในการจัดสรรทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ รัฐบาลควรทบทวนวิธีการและเปลี่ยนแนวคิดจากการคัดคนเข้า เป็นการคัดคนออก (หลักคิดแบบสวัสดิการถ้วนหน้า) กล่าวคือ แทนที่รัฐจะคัดคนอย่างเข้มงวดว่าเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบจากมาตรการจำกัดการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อโควิด-19 เท่านั้น จึงจะได้รับการเยียวยาจากภาครัฐ รัฐบาลควรเปลี่ยนวิธีการคัดกรองเป็นการคัดผู้ที่ไม่ได้รับผลกระทบออก เนื่องจากเมื่อคนส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบ ก็จะมีเพียงคนส่วนน้อยเท่านั้นที่ไม่ได้รับผลกระทบ การคัดคนส่วนน้อยออกจะใช้เวลาน้อยกว่า และคนส่วนน้อยที่ไม่ได้รับผลกระทบ ก็เป็นพนักงานบริษัทใหญ่ หรือข้าราชการประจำอยู่แล้ว ทำให้การตรวจสอบจะเป็นไปด้วยความรวดเร็วมากกว่า ซึ่งนอกจากระบบคัดคนออกจะมีข้อดีจากความรวดเร็วและความง่ายในการบริหารจัดการแล้ว ยังช่วยแก้ปัญหาสำคัญของระบบคัดคนเข้า ซึ่งก็คือความไม่ทั่วถึงของมาตรการ และแม้ว่าระบบคัดคนออกอาจทำให้มีผู้ที่ไม่ได้รับผลกระทบได้รับเงินเยียวยาไปด้วย แต่ก็แลกมากับการที่คนจนทุกคนจะได้รับการเยียวยาอย่างทั่วถึง

โครงการไม่ทิ้งกันที่ผ่านมาช่วยให้เราเห็นบทเรียนที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ การขาดการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ซึ่งส่งผลให้การแก้ปัญหาอาจเกิดขึ้นอย่างไม่ตรงจุด รอบด้าน และขาดความเข้าใจ ดังนั้นงบประมาณชุดต่อไปที่รัฐบาลจะนำมาฟื้นฟูและเยียวยาเศรษฐกิจ รัฐบาลควรจัดสรรผ่านหน่วยงานต่าง ๆ เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรชุมชนอย่างเป็นระบบ และมีความเชื่อมโยงกันระหว่างมาตรการ เพื่อฟื้นฟูชีวิตและกำลังซื้อระดับรากหญ้า เพื่อสร้างการลงทุนเพิ่มขึ้นในระบบเศรษฐกิจให้กลุ่มที่ไม่สามารถเข้าถึงเงินกู้ในระบบได้ การจัดสรรงบประมาณดังกล่าว และทำให้เกิดการตรวจสอบในระดับพื้นที่ได้ง่ายอีกด้วย

เพื่อให้เศรษฐกิจสามารถฟื้นตัวได้ รัฐบาลควรยกเลิกมาตรการปิดพื้นที่ค้าขาย เนื่องจากสถานการณ์แพร่ระบาดได้คลี่คลายลงแล้ว การดำเนินชีวิตของประชาชนก็เป็นไปด้วยความตื่นตัวและป้องกันตัวเองเป็น

อย่างดี ดังนั้นการเปิดพื้นที่ค้าขายจะเป็นการแก้ปัญหาที่ยังคงดำเนินอยู่ และเป็นการสร้างการจ้างงานให้กับแรงงานอย่างถาวร

ประชาชนส่วนมากเห็นด้วยกับการเพิ่มเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ โดยเฉพาะในช่วงวิกฤตโควิด-19 ผู้สูงอายุส่วนมากไม่สามารถสร้างรายได้ และมีค่าใช้จ่ายที่มากขึ้นตามอายุ ดังนั้นการเพิ่มเบี้ยยังชีพจึงเป็นการช่วยเหลือและแบ่งเบาภาระของประชาชนอย่างตรงจุด เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุควรเพิ่มจากคนละ 600-800 บาทต่อเดือนตามช่วงอายุ เป็น 2,000 บาทต่อเดือน (คณะวิจัยโครงการวิจัยคนจนเมืองที่เปลี่ยนไปในสังคมเมืองที่กำลังเปลี่ยนแปลง, 2563)

ในระยะยาว การดำเนินนโยบายฟื้นฟูเศรษฐกิจควรคำนึงถึงความมั่นคงในสถานะทางการเงินของประชาชนผู้มีรายได้น้อย เพื่อให้พวกเขามีทัศนคติทางการเงินมากขึ้น และรัฐบาลควรส่งเสริมการฝึกทักษะแรงงานเพิ่มขึ้น เพื่อให้ประชาชนสามารถมีรายได้จากหลากหลายทาง เพราะจากวิกฤติที่ผ่านมาจะเห็นได้ว่าผู้ที่มีทักษะการทำงานมากหรือผู้ที่เรียนจบสูงกว่า จะได้รับผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 น้อยกว่า การสร้างภูมิคุ้มกันให้กับประชาชนคงเป็นอีกหนึ่งหน้าที่สำคัญของรัฐบาลในยุคที่มีความเสี่ยงระดับโลกเพิ่มมากขึ้น

2.4 ผลกระทบจากโรคติดเชื้อโควิด-19 ต่อภาคการผลิตของประเทศ

ในเดือนกุมภาพันธ์ 2563 ศูนย์วิจัยกสิกรไทยได้เผยแพร่บทวิเคราะห์ “พิษไวรัสโคโรนา (โรคโควิด-19) กระทบธุรกิจไทยอย่างไร” ล่าสุดสถานการณ์การระบาดยังส่อเค้าความรุนแรงต่อเนื่องซึ่งเพิ่มปัจจัยเสี่ยงต่อเศรษฐกิจจีนมากขึ้น ซึ่งคาบเกี่ยวช่วงเทศกาลตรุษจีนที่ชาวจีนเดินทางท่องเที่ยวและใช้จ่ายใช้สอย โดยศูนย์วิจัยกสิกรไทยคาดว่าผลกระทบต่อเศรษฐกิจจีนเบื้องต้นในระยะเวลา 1 เดือน อาจสูงถึง 3 แสนล้านหยวน ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 0.3 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศจีนทั้งปี (gross domestic product: GDP) ส่งผลให้อัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจของจีนในปี 2563 อาจต่ำกว่าที่คาดการณ์ไว้ที่ร้อยละ 5.5-5.9 โดยมีผลกระทบหลักๆ ผ่านทางการค้าปลีก ภาคขนส่ง และภาคบริการอื่น ๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับการบริโภคและการท่องเที่ยว

สำหรับผลกระทบต่อไทย การแพร่ระบาดนั้นได้ส่งผลกระทบโดยตรงต่อการท่องเที่ยว ซึ่งศูนย์วิจัยกสิกรคาดว่าหากสถานการณ์การแพร่ระบาดยาวนานถึง 1-3 เดือน จำนวนนักท่องเที่ยวชาวจีนที่เดินทางท่องเที่ยวไทยปี 2563 อาจลดลงเหลือประมาณ 10.94-10.77 ล้านคน หรือหดตัวประมาณร้อยละ 0.5-2.0 ซึ่งส่งผลกระทบต่อธุรกิจไทยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว อาทิ โรงแรม ร้านอาหาร บริษัททัวร์ และร้านขายของที่ระลึก เป็นต้น และส่งผลกระทบเป็นวงกว้างต่อธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทั้งห่วงโซ่อุปทาน (ศูนย์วิจัยกสิกรไทย, พิษไวรัสโคโรนา (โรคโควิด-19) กระทบธุรกิจไทยอย่างไร, 2563)

อย่างไรก็ตาม ในเดือนมีนาคม 2563 ศูนย์วิจัยกสิกรได้ออกมาคาดการณ์ว่ารายได้จากนักท่องเที่ยวต่างชาติโดยรวมจะหายไป 4.1 แสนล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 2.4 ของ GDP ขณะที่จำนวนนักท่องเที่ยวจะหายไป 8.3 ล้านคน หรือหดตัวร้อยละ 20.8 จากปีก่อนหน้า นอกจากนี้ ยังมีภาคการค้าระหว่างประเทศของ

ไทยที่การส่งออกจะหดตัวมากขึ้นถึงร้อยละ 5.6 จากเดิมที่ประเมินไว้ที่ร้อยละ 1.0 เนื่องจากการแพร่ระบาดที่ขยายเป็นวงกว้างมากขึ้นส่งผลให้เศรษฐกิจโลกทรุด และความต้องการต่อสินค้าออกไทยลดลง ตลอดจนกระทบห่วงโซ่การผลิต (ศูนย์วิจัยกสิกรไทย, โควิด-19 จุดเศรษฐกิจไทย ปี 63, 2563)

ในเดือนมีนาคม 2563 ศูนย์วิจัยกลุ่มธุรกิจการเงินเกียรตินาคินภัทร (KKP Research) นำเสนอบทวิเคราะห์เรื่อง “COVID-19 กับการถดถอยของเศรษฐกิจไทย” โดยชี้ว่าเมื่อเทียบกับหลายประเทศในเอเชีย เศรษฐกิจไทยเป็นเศรษฐกิจที่พึ่งพาการท่องเที่ยวร้อยละ 12 ของ GDP และการส่งออกร้อยละ 100 ของ GDP โดยพึ่งพาเศรษฐกิจจีนเป็นหลัก โดยมีรายได้จากการท่องเที่ยวจีนคิดเป็นร้อยละ 28 ของรายได้จากการท่องเที่ยวทั้งหมด และการส่งออกของไทยไปจีนคิดเป็นร้อยละ 12 ของการส่งออกทั้งหมด จึงทำให้การชะลอตัวของเศรษฐกิจจีนส่งผลต่อไทยมากกว่าประเทศอื่น ๆ

โดยปัจจุบันประเทศไทยมีแรงงานในภาคบริการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยตรงร้อยละ 28 ของการจ้างงานทั้งหมด ได้แก่ ธุรกิจค้าปลีก ธุรกิจที่พักอาศัย ธุรกิจการขนส่งเดินทาง และนันทนาการ ซึ่งเป็นกลุ่มแรงงานหลักที่มีความเสี่ยงจะได้รับผลกระทบสูงจากรายได้ภาคการท่องเที่ยวที่หายไป และผลกระทบต่อการทำงานอาจขยายวงไปยังภาคธุรกิจอื่นที่อยู่ในห่วงโซ่อุปทาน (วรรณช, 2563)

อย่างไรก็ตามจากข้อมูลของทางสภาอุตสาหกรรม คณะกรรมการร่วมภาคเอกชน 3 สถาบัน (กกร.) สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย และสมาคมธนาคารไทย คาดว่าอัตราการขยายตัวของ GDP ในปี 2563 จะอยู่ที่ร้อยละ 1.5-2.0 ลดลงจากประมาณการเดิมที่ร้อยละ 2.0-2.5 ขณะที่ยังคงประมาณการการส่งออกและเงินเพื่อไว้ตามเดิม (ภาคผนวก ก) และยังมีการจัดทำสำรวจ 45 อุตสาหกรรมที่ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ในภาพรวมโดยแบ่งระดับเป็นอุตสาหกรรมที่ได้รับผลกระทบมาก ปานกลาง และน้อยตามลำดับ (ภาคผนวก ข) แต่ไม่มีข้อมูลเชิงลึกที่บุคคลทั่วไปสามารถเข้าถึงได้ (สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย, 2563)

นอกจากนี้ ดร.กิติพงค์ พร้อมวงค์ ผู้อำนวยการสำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ (สอวช.) ได้เปิดเผยผลสำรวจผลกระทบที่ภาคเอกชนได้รับว่าในเบื้องต้นมีผู้ประกอบการตอบแบบสำรวจแล้วประมาณ 100 ราย ส่วนใหญ่พบว่ารายได้จากการประกอบธุรกิจลดลงกว่าร้อยละ 50 และมีการลดการจ้างงานเพื่อพยุงธุรกิจให้อยู่รอด โดยผู้ประกอบการเอกชนต้องการการสนับสนุนจากภาครัฐ ทั้งทางด้านการเงิน การสนับสนุนด้านการลดหย่อนภาษี เป็นต้น (โลกธุรกิจ, 2563)

ทั้งนี้จากการสำรวจภาคธุรกิจ และประชาชนส่วนใหญ่ จากสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติพบว่าร้อยละ 89 ของนายจ้างไม่ได้รับการช่วยเหลือเพราะติดเงื่อนไข เช่น เงื่อนไขการขอเงินกู้ ดอกเบี้ยต่ำ (Soft Loan) ที่มีการกำหนดอายุของบริษัท การอิงกับยอดขาย และการกำหนดวงจำกัด (ภาคผนวก ค) และมองว่ามาตรการด้านการเงินที่ได้รับยังไม่เพียงพอต่อการพยุงธุรกิจหรือแก้ปัญหาสภาพคล่องทางการเงินในช่วงวิกฤติ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2563)

อุตสาหกรรมท่องเที่ยว

ในเดือนมกราคม 2563 ศูนย์วิจัยกสิกรไทย มองว่าผลจากการปิดท่าอากาศยานในเมืองอู่ฮั่น ซึ่งเกิดขึ้นก่อนเทศกาลตรุษจีน 1 วัน อาจทำให้จำนวนนักท่องเที่ยวจีนเที่ยวไทยในช่วงเทศกาลตรุษจีนปี 2563 อยู่ที่ประมาณ 3.55-3.58 แสนคน จากเดิมที่คาดว่าจะมีประมาณ 3.66 แสนคน (ศูนย์วิจัยกสิกรไทย, ผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรค 2019 Novel Coronavirus (n-CoV) ในจีน ต่อตลาดนักท่องเที่ยวจีนเที่ยวไทยปี 2563 ... ภายใต้สถานการณ์ที่ต้องติดตามอย่างใกล้ชิด (กระแสทรรศน์ ฉบับที่ 3077), 2563)

ต่อมาในเดือนกุมภาพันธ์ 2563 ศูนย์วิจัยธนาคารออมสินได้ประเมินผลกระทบที่มีต่อภาคเศรษฐกิจและภาคธุรกิจของไทยโดยใช้ข้อมูลสถิติจำนวนรายได้และค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวชาวจีนที่เดินทางมาประเทศไทยจากฐานข้อมูลของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำหรับประมวผลและคาดการณ์การลดลงของจำนวนและรายได้จากนักท่องเที่ยวชาวจีนเพื่อนำไปพยากรณ์ผลกระทบที่มีต่อ GDP ของประเทศในด้านการผลิตหารายได้จากท่องเที่ยวมีการปรับตัวลดลงโดยแบ่งการศึกษาออกเป็น 2 กรณี คือกรณีที่ทางจีนสามารถควบคุมการแพร่ระบาดของโควิด-19 ได้ภายใน 3 เดือน และกรณีที่สถานการณ์การแพร่ระบาดต่อเนื่องยาวไปจนถึง 6 เดือน (ภาคผนวก ง) รวมไปถึงการคาดว่ากลุ่มธุรกิจที่ได้รับผลกระทบจากการที่รายได้นักท่องเที่ยวชาวจีนลดลงมากที่สุด 4 อันดับแรกได้แก่ ธุรกิจค้าปลีก ธุรกิจที่พักแรม ธุรกิจร้านอาหารและเครื่องดื่ม และธุรกิจขนส่ง (ภาคผนวก จ) (ศูนย์วิจัยธนาคารออมสิน, 2563)

นอกจากนี้ ในส่วนของตลาดไทยเที่ยวไทย เนื่องจากตลาดไทยเที่ยวไทยยังมีหลายปัจจัยลบ อาทิ นักท่องเที่ยวยังมีความกังวลต่อสถานการณ์โควิด-19 รวมถึงผลกระทบจากความเชื่อมั่นต่อการมีงานทำและกำลังซื้อน้อย หลังกิจกรรมเศรษฐกิจส่วนใหญ่หยุดชะงัก จึงทำให้ทั้งปี 2563 ตลาดไทยเที่ยวไทยอาจหดตัวประมาณร้อยละ 52.3 ถึงหดตัวประมาณร้อยละ 46.4 ขณะที่รายได้ท่องเที่ยวไทยเที่ยวไทยน่าจะมีมูลค่า 4.85-5.45 แสนล้านบาท หดตัวประมาณร้อยละ 55.1 ถึงหดตัวประมาณร้อยละ 49.4 จากปีก่อน (การประเมินอยู่ภายใต้สมมติฐานที่โควิด-19 ไม่กลับมาระบาดอีกในช่วงที่เหลือของปีนี้) อย่างไรก็ตามศูนย์วิจัยกสิกรไทยมองว่าตลาดนักท่องเที่ยวระดับบนจะเป็นกลุ่มที่ฟื้นตัวกลับมาได้เร็วกว่ากลุ่มอื่นๆ (ศูนย์วิจัยกสิกรไทย, 2563)

ปัจจุบันไทยมีจำนวนโรงแรมที่จดทะเบียนถูกต้องตามกฎหมาย ทั่วประเทศ 32,564 แห่ง คิดเป็นจำนวน ห้องทั้งหมดกว่า 1.2 ล้านห้อง ส่วนที่ไม่ถูกกฎหมายคาดว่าจะมีอีกเท่าตัว คาดว่ากว่าร้อยละ 95 ของโรงแรมทั้งหมดหรือคิดเป็นกว่า 30,000 แห่ง รวมถึงพนักงานโรงแรมทั้งหมดกว่า 1.6 ล้านคนที่ส่วนใหญ่รับค่าจ้างในระดับต่ำ จะไม่มีรายได้เพราะการระบาดของโควิด-19 ความเสียหายของธุรกิจโรงแรมในขณะนี้ คือการรักษาลูกจ้างไว้ เพราะโรงแรมส่วนใหญ่จำนวนเข้าพักลดลง ทำให้ขาดรายได้มาตั้งแต่ปลายเดือนมกราคม ทั้งนี้โรงแรมบางแห่งใช้วิธีให้พนักงานหยุดงานไม่รับค่าจ้าง (Leave Without Pay) แบ่งสลับหยุดหรือหยุดบางส่วน ส่วนด้านโรงแรมที่มีกำลังจ่าย จะใช้วิธีให้พนักงานหยุดงาน แต่โรงแรมจ่ายค่าจ้างร้อยละ 75 ตามกฎหมายคุ้มครองแรงงาน

สำหรับรายละเอียดผลกระทบของโควิด-19 ต่อผู้ประกอบการท่องเที่ยวในกรุงเทพฯ กรุณาดูบทที่ 3 ของรายงานฉบับนี้

สายการบิน

ในเดือนกุมภาพันธ์ 2563 ศูนย์วิจัยกสิกรไทยคาดการณ์ภายใต้กรอบสมมติฐานว่าการระบาดของเชื้อโควิด-19 ในจีนจะมีระยะเวลาเพียงไตรมาสแรกของปีนี้ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อ (1) จำนวนนักท่องเที่ยวจีนที่มาไทยลดลงประมาณ 1.1 ล้านคน (2) จำนวนนักท่องเที่ยวไทยที่ไปจีน ลดลงประมาณ 55,000 คน (3) จำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติอื่น ๆ ที่มาไทย ลดลงจากประมาณการเดิมประมาณ 320,000 คน

กล่าวโดยสรุปมูลค่าธุรกิจสายการบินจะยังหดตัวลงอีกร้อยละ 4.3 - 6.2 เหลือมูลค่าเพียง 2.94-3.00 แสนล้านบาท และค่าเฉลี่ยของอัตราบรรทุกผู้โดยสารจะลดลงเหลือร้อยละ 72.0 - 73.4 ซึ่งโดยปกติ สายการบินในไทยมีอัตราบรรทุกผู้โดยสารเฉลี่ยประมาณร้อยละ 80 นอกจากนี้ การแพร่ระบาดของเชื้อโควิด-19 จะทำให้ธุรกิจสายการบินสูญเสียมูลค่าตลาดไปประมาณ 8,000 - 11,000 ล้านบาท (ศูนย์วิจัยกสิกรไทย, การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ลดมูลค่าธุรกิจสายการบินในไทยลงอีก คาดทั้งปี 2563 หดตัว 4.3% - 6.2% (กระแสทรรศน์ ฉบับที่ 3080), 2563)

ศูนย์วิจัยกสิกรไทยมองว่าความต้องการเดินทางด้วยเที่ยวบินระหว่างประเทศ จะกลับมาขยายตัวได้ในปีหน้า แต่จากแนวโน้มอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวชะลอตัวลง การจะเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวให้มากกว่านี้ อย่างก้าวกระโดดคงทำได้ยาก เพราะศักยภาพของสนามบินและศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยวของไทยยังมีอยู่จำกัด การฟื้นตัวของธุรกิจสายการบินขึ้นอยู่กับความรุนแรงของการแข่งขันด้านราคา ขณะที่ความต้องการเดินทางโดยเครื่องบินยังเป็นโจทย์ที่ท้าทายของธุรกิจต่อไป (ศูนย์วิจัยกสิกรไทย, โควิดไวรัส กระทบธุรกิจสายการบิน คาดสูญเสียรายได้ 8,000 - 11,000 ล้านบาท, 2563)

นอกจากนี้การที่ธุรกิจสายการบินนำมาตราการ Social Distancing มาใช้นั้นทำให้ราคาตั๋วเครื่องบินมีราคาสูงขึ้น เนื่องจากการปรับลดจำนวนที่นั่งบนเที่ยวบินทำให้ต้นทุนการขนส่งของสายการบินเพิ่มขึ้น สำนักงานการบินพลเรือนแห่งประเทศไทย (กพท.) จึงออกข้อกำหนดว่า หากสายการบินจะมีการปรับขึ้นราคาบัตรโดยสารก็สามารถทำได้ แต่ปรับได้สูงสุดไม่เกิน 9.40 บาท/กิโลเมตร ซึ่งสายการบิน Low-Cost ส่วนใหญ่จำหน่ายบัตรโดยสารราคาต่ำ เพียง 4-5 บาท/กิโลเมตร เท่านั้น หมายถึงสามารถปรับขึ้นราคาได้ร้อยละ 100 หรือไม่เกินเพดาน 9.40 บาท โดยเชื่อว่าจะไม่ส่งผลกระทบต่อผู้โดยสารมากนัก เนื่องจากปัจจุบันมีปริมาณการเดินทางไม่มาก คนที่อาจจะได้รับผลกระทบจะเป็นเฉพาะกลุ่มผู้โดยสารที่มีความจำเป็นต้องเดินทางเท่านั้น (Arty, 2563)

ธุรกิจร้านอาหาร

ศูนย์วิจัยกสิกรไทยคาดว่า ธุรกิจร้านอาหารปี 2563 น่าจะมีมูลค่าเหลือเพียง 3.85-3.89 แสนล้านบาท หรือหดตัวราวร้อยละ 9.7-10.6 จากปีที่ผ่านมา ซึ่งเป็นการหดตัวครั้งแรกในรอบ 8 ปี โดยการประเมินนี้ อยู่ภายใต้สมมติฐานที่ไม่เกิดการระบาดซ้ำในช่วงที่เหลือของปีนี้

โดยหลังโควิด-19 ผู้ประกอบการร้านอาหารทุกประเภทจะต้องเร่งปรับตัวสู่บรรทัดฐานใหม่ทางธุรกิจ (New Normal) ที่สอดคล้องไปกับพฤติกรรมของลูกค้าที่เปลี่ยนไป โดยร้านอาหารเต็มรูปแบบ ร้านอาหารที่มี

บริการจำกัดที่อยู่ในห้างฯ และสถานที่ท่องเที่ยว รวมถึงสวนอาหาร จะเป็นกลุ่มที่เผชิญแรงกดดันด้านผลการดำเนินงานในปี 2563 มากกว่ากลุ่มอื่น เนื่องจากโอกาสในการสร้างรายได้เพิ่มอาจมีข้อจำกัดภายใต้ต้นทุนที่เพิ่มสูงขึ้น (ศูนย์วิจัยกสิกรไทย, ความท้าทาย...หลังวิกฤติโควิด ผลักดันธุรกิจร้านอาหารสู่ New Normal, 2563)

สำหรับการแข่งขันของธุรกิจร้านอาหารหลังสถานการณ์โควิด-19 กลับสู่ภาวะปกติ หรืออยู่ระหว่างผ่อนคลายความเข้มงวดของมาตรการควบคุมการแพร่ระบาด มองว่าผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหารจะมีการแข่งขันที่สูงขึ้นจากคู่แข่งรายใหม่อย่างผู้ทำอาหารขายรายย่อย (Home Cook) ที่ในช่วงที่ผ่านมามีผู้ว่างงานจากผลกระทบของโควิด-19 ซึ่งได้หันไปทำอาหารขายผ่าน Facebook หรือ ไลน์กระจายอยู่ทุกพื้นที่ ทำให้ผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหารอาจต้องปรับตัวเพื่อแข่งขันกับธุรกิจลักษณะดังกล่าวด้วยในอนาคต เดลิเวอรี่ (Delivery) อาจจะกลายมาเป็นความจำเป็นอย่างหนึ่งของธุรกิจร้านอาหาร (สาเลยยกานนท์, 2563)

ทั้งนี้ศูนย์วิจัยกสิกรไทยมองว่า ยอดขายสินค้าออนไลน์ (E-Commerce) และบริการส่งอาหารไปยังที่พัก (Food Delivery) ในช่วงระหว่างวันที่ 22 มี.ค. – 30 เม.ย. 2563 จะเพิ่มขึ้นจากช่วงเวลาปกติราว 8,000 ล้านบาท (แบ่งเป็น E-Commerce 6,800 ล้านบาท Food Delivery 1,200 ล้านบาท) แต่การเพิ่มขึ้นของรายได้ผ่านช่องทางออนไลน์และเดลิเวอรี่ คงจะไม่สามารถชดเชยรายได้หลักที่หายไปได้ ทำให้มูลค่าตลาดธุรกิจค้าปลีกและธุรกิจร้านอาหารในช่วงเวลาดังกล่าวโดยสุทธิแล้วคาดว่ามูลค่าตลาดค้าปลีกและตลาดร้านอาหารจะลดลงรวม 72,000 ล้านบาทในช่วงเวลาดังกล่าว (ศูนย์วิจัยกสิกรไทย, ค้าปลีกและร้านอาหาร สู้โควิด-19 เร่งปรับตัวสู่ออนไลน์ ชดเชยรายได้หลักที่หายไป (กระแสรศรศน์ ฉบับที่ 3093), 2563)

ธุรกิจค้าปลีก

ศูนย์วิจัยกสิกรไทยประเมินว่าภาพรวมการเติบโตของธุรกิจค้าปลีกจะยังหดตัวราวร้อยละ 5-8 เมื่อเทียบกับปีที่แล้ว โดยเฉพาะค้าปลีกที่ขายสินค้าไม่จำเป็น/ฟุ่มเฟือย เช่น ห้างสรรพสินค้า ร้านค้าเฉพาะอย่าง วัสดุก่อสร้าง เฟอร์นิเจอร์และของตกแต่งบ้าน น่าจะได้รับผลกระทบรุนแรงและกลับมาฟื้นตัวได้ช้ากว่าค้าปลีกที่เน้นขายสินค้าจำเป็นพวกอุปโภคบริโภคอย่างซูเปอร์มาร์เก็ต รวมถึงแพลตฟอร์มออนไลน์ของโมเดิร์นเทรด ผู้ผลิตสินค้า และ Social Commerce (ศูนย์วิจัยกสิกรไทย, ทิศทางค้าปลีก...หลังโควิด พฤติกรรมเปลี่ยน! กลยุทธ์เปลี่ยน!, 2563)

ทั้งนี้ แผนการทยอยปลดล็อกมาตรการ Lockdown ของภาครัฐ ที่ในเบื้องต้นคาดว่าร้านค้าปลีกขนาดเล็กจะเปิดบริการวันที่ 4 พ.ค.63 และร้านค้าปลีกขนาดใหญ่จะเปิดบริการ 1 มิ.ย.63 นั้น แม้ว่าจะเป็นสัญญาณที่ดี แต่ในขณะเดียวกันก็ยังมีปัจจัยของกำลังซื้อของผู้บริโภคที่ยังคงอ่อนแอต่อเนื่องที่กดดันการเติบโตของธุรกิจค้าปลีกหลังจากนี้ แม้ว่าภาครัฐจะมีมาตรการกระตุ้นกำลังซื้อมาช่วยได้ในระดับหนึ่ง อีกทั้งยังมีความไม่มั่นใจในเรื่องของความปลอดภัย ทำให้ผู้บริโภคมีความกังวลและออกมาใช้จ่ายเท่าที่จำเป็น (สำนักข่าวอินโฟเควสท์, 2563)

อุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่มไทย

การแพร่ระบาดของโควิด-19 ส่งผลกระทบต่อทุกธุรกิจและอุตสาหกรรมไม่เว้นแม้แต่กลุ่มอาหารและเครื่องดื่ม แต่การดำเนินนโยบายและวางยุทธศาสตร์การเป็นครัวของโลก (Kitchen of the World) อย่างต่อเนื่องของประเทศไทย ทำให้ผู้ประกอบการผู้ผลิตอาหารและเครื่องดื่มมีการปรับตัวพัฒนาเทคโนโลยีและกระบวนการผลิตจนผลิตภัณฑ์มีหลากหลาย สามารถเก็บรักษาคุณภาพได้เป็นอย่างดีจนเป็นที่ยอมรับจากตลาดโลก ทำให้ตลอด 10 ปีที่ผ่านมาอุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่มไทยยังคงเติบโตได้เฉลี่ยอย่างน้อยร้อยละ 1 ต่อปี จนก้าวขึ้นเป็นผู้ส่งออกอาหารอันดับที่ 11 ของโลก และเป็นอันดับ 2 ของเอเชีย ทำให้แม้ในวิกฤติโควิด-19 อุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่มของไทยก็ยังมีโอกาสทางธุรกิจ

นายวิศิษฐ์ ลิ้มลือชา ประธานกลุ่มอุตสาหกรรมอาหาร สมาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย และนายกสมาคมผู้ผลิตอาหารสำเร็จรูป เปิดเผยถึงสถานการณ์ของอุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่มของไทยในการเสวนาออนไลน์ (Webinar) ในขณะนี้ว่า วิกฤติโควิด-19 ทำให้สินค้าในกลุ่มอาหารและเครื่องดื่มมีการเปลี่ยนแปลงไปจากสถานการณ์ปกติ โดยอาหารสำเร็จรูป อาหารทะเลกระป๋อง ผลไม้กระป๋อง รวมถึงซอสปรุงรสกลายเป็นกลุ่มที่เติบโตได้ดีในช่วงที่คนต้องกักตัวอยู่กับบ้าน เพราะมีการกักตุนอาหารสำหรับการบริโภค เนื่องจากไม่แน่ใจนโยบายการล็อกดาวน์ (Lock Down) ของรัฐบาล ซึ่งแต่ละประเทศมีความแตกต่างกันไป

โดยประเทศไทยถือว่ามีความได้เปรียบในด้านการผลิตผลิตภัณฑ์อาหารและเครื่องดื่มอย่างมาก เพราะเราสามารถผลิตวัตถุดิบได้เอง ทั้งพืช ผัก ผลไม้ ปศุสัตว์ และอาหารทะเล ซึ่งแม้จะมีการนำเข้าวัตถุดิบบางอย่าง แต่ถือว่ายังน้อยกว่าที่เราสามารถผลิตเอง ทั้งนี้ในภาวะปกติการบริโภคสินค้าประเภทอาหารและเครื่องดื่มภายในประเทศรวมการบริโภคของนักท่องเที่ยวจะมีมูลค่าอยู่ที่ประมาณปีละ 2 ล้านล้านบาท และมีมูลค่าการส่งออกอยู่ที่ 1 ล้านล้านบาท แต่เนื่องจากจำนวนของนักท่องเที่ยวลดลงไป ทำให้สินค้าอาหารในกลุ่มที่จำหน่ายในร้านอาหาร โรงแรม หรือสินค้าที่เป็นของฝากมีสัดส่วนที่ลดลงไปด้วย (Green Network, 2563)

E-commerce

ศูนย์วิจัยกสิกรไทยมองว่า การดำเนินธุรกิจค้าปลีกภายใต้สภาวะ New normal แม้ว่าส่วนหนึ่งจะกระตุ้นให้ตลาดค้าปลีกออนไลน์มีแนวโน้มเติบโตขึ้น แต่ผู้ประกอบการค้าปลีกยังคงต้องเผชิญกับการแข่งขันที่รุนแรงและยากลำบากขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มผู้ประกอบการ E-Market place ต่างชาติ ที่คาดว่าจะได้รับผลกระทบและเผชิญการแข่งขันที่รุนแรงขึ้น ส่งผลให้คาดว่า ผลประกอบการของ E-Market place ต่างชาติ น่าจะยังคงขาดทุนต่อเนื่องร้อยละ 30-40 ต่อปี เมื่อเทียบกับรายได้ในปี 2563-2565 และถือเป็นการขาดทุนมาโดยตลอดเฉลี่ยร้อยละ 46 ต่อปี เมื่อเทียบกับรายได้ นับตั้งแต่ปีที่ผู้ประกอบการ E-Market place กลุ่มดังกล่าวเริ่มเข้ามาลงทุนแพลตฟอร์มและทำตลาดค้าปลีกออนไลน์ในไทย

และถึงแม้ว่าส่วนหนึ่งปัจจัยทางด้านโควิด-19 จะช่วยกระตุ้นให้ตลาดค้าปลีกออนไลน์โตขึ้นจากการเข้าสู่สภาวะ New normal แต่อีกส่วนหนึ่งก็กระทบต่อกำลังซื้อของผู้บริโภคที่หดตัว และคาดว่าจะไม่กลับมาฟื้นตัวได้เร็ว ดังนั้น ศูนย์วิจัยกสิกรไทยจึงประเมินว่า ตลาดค้าปลีกออนไลน์ B2C E-Commerce (เฉพาะสินค้า) ในปี 2563 แม้ว่า

จะยังคงขยายตัวราวร้อยละ 8-10 แต่ก็ยังเป็นอัตราที่ชะลอลงเมื่อเทียบกับปีที่แล้วที่ขยายตัวราวร้อยละ 20 หรือมีมูลค่าตลาดประมาณ 3.0-3.2 แสนล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 7.7 ของมูลค่าตลาดค้าปลีกรวม (ศูนย์วิจัยกสิกรไทย, E-Commerce ปี' 63 คาดมูลค่าตลาดชะลอเหลือโต 8-10% สภาวะ New normal กระตุ้นการแข่งขันที่ยากและรุนแรงขึ้น (กระแสนวัตกรรม ฉบับที่ 3112), 2563)

ธุรกิจแบบ On-Demand

การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ซึ่งส่งผลให้ภาคธุรกิจบริการบางกลุ่มมีการหดตัวลงอย่างรุนแรง อาทิ บริการจองที่พักและตั๋วเครื่องบิน (Online Travel Agency) ซึ่งได้รับผลกระทบจากจำนวนนักท่องเที่ยวที่หายไปส่งผลให้ธุรกิจการให้บริการดังกล่าวมีการหดตัวลงถึงร้อยละ 40-45 รวมถึงบริการเรียกรถยนต์ผ่านแอปพลิเคชัน (Ride-Hailing Platform) ที่หดตัวลงร้อยละ 34 เมื่อเทียบกับสถานการณ์ปกติ ขณะเดียวกันธุรกิจการให้บริการแบบ On-Demand บางประเภทกลับมีการขยายตัวตอบรับกับพฤติกรรมของผู้บริโภคที่เปลี่ยนไป อาทิ บริการจัดส่งอาหารไปยังที่พัก (Food Delivery) ที่กลายมาเป็นช่องทางหลักในการสร้างรายได้ของธุรกิจร้านอาหาร หรือธุรกิจการให้บริการด้านความบันเทิงแบบ On-Demand ที่ในปี 2563 น่าจะได้รับประโยชน์จากการที่ผู้บริโภคหันมาทำงานจากที่พัก (Work from home) มากขึ้น โดยผลลัพธ์ทั้งเชิงบวกและลบดังกล่าวส่งผลให้ ศูนย์วิจัยกสิกรไทย ประเมินว่า ค่าใช้จ่ายของผู้บริโภคที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจการให้บริการแบบ On-Demand ใน 4 ธุรกิจข้างต้นอาจมีมูลค่าสุทธิที่ 1.42 แสนล้านบาท หรือลดลงร้อยละ 32.5 จากสถานการณ์ปกติ (ศูนย์วิจัยกสิกรไทย, 2563)

อุตสาหกรรมรถยนต์

ศูนย์วิจัยกสิกรไทยได้ประเมินไว้เบื้องต้นว่ามีความเป็นไปได้ที่ปริมาณการผลิตรถยนต์ในปี 2563 นี้ อาจหดตัวลงอย่างมากประมาณร้อยละ 21-25 หรือผลิตรถยนต์ได้เพียง 1,520,000 ถึง 1,590,000 คัน โดยการผลิตที่ลดลงนี้คาดว่าเป็นผลมาจากการส่งออกที่อาจลดลงไปแต่ละระดับ 750,000 ถึง 780,000 คัน หรือหดตัวสูงถึงร้อยละ 26-29 จากที่เคยส่งออกได้ 1,054,103 คัน ในปี 2562 ขณะที่ยอดขายในประเทศก็มีความเสี่ยงที่จะลดลงไปแต่ละระดับ 800,000 ถึง 820,000 คัน หรือหดตัวร้อยละ 19- 21 จากปีก่อนที่ทำได้ 1,007,552 คัน ส่วนการฟื้นตัวของอุตสาหกรรมรถยนต์สู่ภาวะปกติอีกครั้งคาดว่าอาจเป็นช่วงกลางปี 2564 ถึงหรือต้นปี 2565 หลังเศรษฐกิจโลกจะทยอยฟื้นฟูในช่วงปี 2564 (ศูนย์วิจัยกสิกรไทย, 2563)

ในส่วนของการปรับตัวได้มีค่ายผู้ผลิตรถยนต์ในประเทศไทยอย่างฮอนด้า ได้ปรับสายการผลิตในโรงงานผลิตรถยนต์ที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มาผลิตเตียงเคลื่อนย้ายผู้ป่วยติดเขื่อแบบแรงดันลบ นอกจากนี้เพื่อช่วยเหลือสังคมและบุคลากรทางการแพทย์ ยังช่วยให้โรงงานการผลิตสามารถดำเนินการและรักษาการจ้างงานต่อไปได้

อย่างไรก็ตามในปัจจุบันสถานการณ์การแพร่ระบาดในจีนมีสัญญาณดีขึ้นหลังปิดเมืองมากกว่า 2 เดือนกว่าร้อยละ 90 ของร้านค้าปลีกรถยนต์เริ่มกลับมาเปิดบริการอีกครั้ง ส่วนใหญ่เป็นการบริการออนไลน์ ซึ่งเป็น

โอกาสของไทยที่จะส่งออกชิ้นส่วนยานยนต์ไปจีน โดยเฉพาะสินค้าที่ไทยได้รับการยกเว้นภาษีนำเข้าภายใต้ความตกลงการค้าเสรีอาเซียน-จีน (ACFTA) และหากไทยสามารถควบคุมสถานการณ์ได้เร็วกว่าประเทศอื่น จะเป็นโอกาสที่จะเป็นแหล่งผลิตรถยนต์และชิ้นส่วนป้อนตลาดจีนและตลาดโลก (อรมน, 2563)

นอกจากนี้นายกฤษฎา อุตตโมทย์ อุปนายกสมาคมยานยนต์ไฟฟ้าไทย ฝ่ายส่งเสริมการใช้ กล่าวถึงผลกระทบต่อการหดตัวในภาคธุรกิจอุตสาหกรรมยานยนต์โดยรวมว่ามีปัจจัยสำคัญ คือ 1. ความเชื่อมั่นของผู้บริโภค ที่มีผลต่อยอดการขายและการผลิตของผู้ผลิตรถยนต์ 2. เม็ดเงินลงทุนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาและการวิจัยด้านยานยนต์มีแนวโน้มที่จะปรับลดลงเพราะงบประมาณการใช้จ่ายถูกจัดสรรไปสู่ส่วนอื่น ๆ โดยเฉพาะด้านการปฏิบัติการที่จำเป็น 3. อาจเกิดการลดขนาดของการลงทุนในตลาดที่ไม่ใช่ตลาดเป้าหมายเร็วขึ้น 4. การหวัดดุติบจากผู้ผลิตชิ้นส่วนต่าง ๆ อาจทำได้ยากขึ้น ส่งผลต่อผู้ผลิตรถยนต์ที่ไม่สามารถหาอะไหล่หรือชิ้นส่วนสำคัญได้ 5. ความเป็นไปได้ในการปรับปรุงโครงสร้างของระบบการจัดจำหน่าย

ส่วนการฟื้นตัวโดยรวมของอุตสาหกรรมยานยนต์ โดยเฉพาะในส่วนของรถยนต์ไฟฟ้าจำเป็นต้องอาศัยมาตรการจากทางภาครัฐ ซึ่งเมื่อต้นเดือนกุมภาพันธ์ได้มีการประชุมคณะกรรมการนโยบายยานยนต์ไฟฟ้าแห่งชาติ รวมถึงการกำหนดเป้าหมายให้ประเทศไทยมีการผลิตรถยนต์ไฟฟ้าร้อยละ 30 ของปริมาณการผลิตทั้งหมดเพื่อช่วยลดการปล่อยมลพิษและฝุ่น PM 2.5 ภายในปี 2573 (โพสตุญเตย์, 2563)

การส่งออกสินค้าและบริการ

ศูนย์วิจัยเศรษฐกิจและธุรกิจ ธนาคารไทยพาณิชย์ (SCB EIC) คาดการณ์มูลค่าส่งออกปี 63 ที่ติดลบร้อยละ 12.9 เนื่องจากสถานการณ์การระบาดของไวรัสโควิด-19 ที่รุนแรงและภาวะเศรษฐกิจโลกถดถอย จึงเป็นที่มาของมาตรการควบคุมโรคที่เข้มงวด ซึ่งส่งผลต่อการหยุดชะงัก (sudden stop) ของระบบเศรษฐกิจในหลายประเทศ

อีกทั้งจากรายงานล่าสุดของ IMF WEO รอบเดือนเมษายน IMF คาดว่าเศรษฐกิจโลกปี 2020 จะหดตัวกว่าร้อยละ 3 ซึ่งถือเป็นอัตราหดตัวมากที่สุดนับตั้งแต่ช่วงวิกฤติ Great Depression ในปี 1930-1939 เป็นต้นมา นอกจากนี้ หากพิจารณาข้อมูลดัชนีผู้จัดการฝ่ายจัดซื้อด้านคำสั่งซื้อสินค้าส่งออก (Global PMI: Export orders) พบว่าดัชนีลดลงอย่างรวดเร็ว สะท้อนว่าการส่งออกของไทยในระยะข้างหน้า มีแนวโน้มหดตัวเพิ่มขึ้น (สำนักข่าวอินโฟเควสท์(IQ), 2563)

โดยมูลค่าการส่งออกสินค้าไทยในเดือนเม.ย. 2563 อยู่ที่ 18,948.2 ล้านดอลลาร์ฯ ขยายตัวต่อเนื่องเป็นเดือนที่ 2 ที่ร้อยละ 2.12 สวนทางกับมุมมองของนักวิเคราะห์ที่คาดการณ์ว่าจะหดตัวร้อยละ 4.6 เนื่องจากหลายประเทศคู่ค้าหลักมีมาตรการปิดเมือง (Lockdown) ซึ่งมองว่า น่าจะเป็นอุปสรรคต่อการส่งออกสินค้าไทยในเดือนเม.ย. 2563 โดยการส่งออกสินค้าไทยที่ขยายตัวในเดือนเม.ย. 2563 มาจากปัจจัยชั่วคราวอย่าง การส่งออกทองคำ สินค้าอิเล็กทรอนิกส์ สินค้าในหมวดอาหาร และการส่งกลับเครื่องบินพาณิชย์ไปยังประเทศสายการบินต้นทาง

นอกจากนี้ศูนย์วิจัยกสิกรไทยยังมีมุมมองต่อมูลค่าการส่งออกสินค้าไทยในปี 2563 ว่าจะหดตัวร้อยละ 5.6 (เปรียบเทียบกับปี 2562 ในช่วงเวลาเดียวกัน) แม้ว่าการส่งออกสินค้าอาหารและสินค้าอิเล็กทรอนิกส์คาดว่าจะยังขยายตัวดีในช่วงครึ่งแรกของปี 2563 จากความต้องการชั่วคราวของโลกในช่วงวิกฤติสุขภาพ (ศูนย์วิจัยกสิกรไทย, 2563)

ทองคำ

ผลกระทบจากเหตุการณ์โควิด-19 ทำให้ราคาทองคำในตลาดโลกมีความผันผวนสูงมาก ทางสมาคมจึงได้พยายามกำหนดราคาเพื่อให้ธุรกิจทองคำดำเนินต่อไปได้ โดยกำหนดให้ส่วนต่างของราคาซื้อขายทองคำแท่งความบริสุทธิ์ 96.5% อยู่ที่ 300 บาท (ในวันที่ 25-27 มีนาคม 2563) และปรับลดลงเหลือส่วนต่าง 200 บาท ในวันที่ 28 มีนาคม 2563 เป็นต้นมา

ทั้งนี้ปัจจุบันปัญหาราคาทองคำในตลาดโลกได้ใกล้เข้าสู่ภาวะปกติ สมาคมทองคำจึงมีมติกำหนดให้ปรับลดส่วนต่างราคาทองคำแท่งขายออก และราคาทองคำแท่งรับซื้อคืน ให้มีส่วนต่าง 100 บาทตามปกติ โดยให้มีผลตั้งแต่วันที่ 1 มิถุนายน 2563 เป็นต้นไป (สมาคมค้าทองคำ, 2563)

ธุรกิจอสังหาริมทรัพย์

ธุรกิจอสังหาริมทรัพย์จะยังอยู่ในภาวะขาลงหรือซบเซาต่อเนื่องไปถึงปี 2564 จากเดิมที่มีปัจจัยลบต่าง ๆ ทั้งเศรษฐกิจโลกและเศรษฐกิจในประเทศชะลอตัว มาตรการกำกับดูแลสินเชื่อ ภาระหนี้ครัวเรือนสูง การบังคับใช้ภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง และล่าสุดวิกฤติโควิด-19 ที่ส่งผลกระทบโดยตรงต่อความมั่นใจและกำลังซื้อของผู้บริโภค การชะลอตัวของนักลงทุนต่างชาติ ทำให้ธุรกิจอสังหาริมทรัพย์แยลงมากขึ้น และเพื่อปรับตัวให้อยู่รอด ธุรกิจอสังหาริมทรัพย์จึงได้มีการปรับลดราคาอสังหาริมทรัพย์เพื่อนำเงินสดมาหมุนเวียนใช้ภายในบริษัท

นอกจากนี้ หลังวิกฤติ โควิด-19 อาจส่งผลให้รูปแบบอสังหาริมทรัพย์เปลี่ยนแปลง จากการปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานเป็นการทำงานที่บ้าน ซึ่งจะทำให้ความต้องการคอนโดมิเนียมในเมืองที่ส่วนใหญ่เป็นห้องขนาดเล็กลดลง และไปเพิ่มในส่วนของคนคอนโดมิเนียมขนาดใหญ่ที่อยู่ห่างไกลจากเมือง รวมถึงบ้านเดี่ยวที่มีสิ่งอำนวยความสะดวก เพราะการทำงานที่บ้านจะเป็นความปกติใหม่ (New Normal) ในวิถีชีวิตของคนทำงาน โดยอาจจะเข้าออฟฟิศสัปดาห์ละ 1-2 ครั้ง พนักงานจึงไม่จำเป็นต้องมีโต๊ะประจำ และทำให้ขนาดของออฟฟิศเล็กลง ซึ่งจากความต้องการที่ลดลงอาจทำให้ธุรกิจสำนักงานให้เช่าต้องปรับตัว ขณะที่บริการพื้นที่ทำงานในรูปแบบ Co-Working Space ยังมีโอกาสเติบโตต่อไปได้ (ศสนันท์, 2563)

อุตสาหกรรมภาพยนตร์

หนังไทยจำนวนเกือบสิบเรื่องต้องเลื่อนวันฉาย และในหลายกรณียังไม่ได้กำหนดวันเข้าโรงใหม่ โดยผลกระทบหลักของสถานการณ์โควิด-19 มีขึ้นต่อบุคลากรในส่วนการผลิตภาพยนตร์ หรือคนกองถ่ายหนังเมื่อ

กลางเดือนมีนาคมที่สมาคมผู้กำกับภาพยนตร์ไทยได้ออกประกาศขอความร่วมมือให้งดการถ่ายทำภาพยนตร์ ละครโทรทัศน์ และโฆษณาตามนโยบายและมาตรการควบคุมการระบาดของรัฐบาล เป็นเวลา 14 วัน ตั้งแต่วันที่ 18-31 มีนาคม 2563 แต่ในทางปฏิบัติกองถ่ายหนังถูกพักต่อเนื่องตลอดเดือนเมษายน ต่อมาทางสมาคมผู้กำกับได้จัดทำข้อกำหนดมาตรฐานเพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของไวรัสในกองถ่ายภาพยนตร์และโทรทัศน์ เพื่อเสนอต่อกระทรวงสาธารณสุขให้ประกาศใช้ และเพิ่มความปลอดภัยของบุคลากรเมื่อกองถ่ายกลับมาเปิดได้อีกครั้ง (ฤทธิ์ดี, 2563)

ทั้งนี้สมาพันธ์ภาพยนตร์ยังได้จับมือกับเน็ตฟลิกซ์ (Netflix) เปิดกองทุนเยียวยาอุตสาหกรรมโทรทัศน์และภาพยนตร์ โดยเน็ตฟลิกซ์ได้ร่วมสมทบทุนเป็นจำนวนเงิน 16 ล้านบาท สำหรับลูกจ้างอิสระในอุตสาหกรรมภาพยนตร์และละครโทรทัศน์ ที่มุ่งให้ความช่วยเหลือกับบุคลากรในวงการที่ได้รับผลกระทบ (สมาพันธ์ภาพยนตร์, 2563)

ธุรกิจเครื่องสำอาง

ในเดือนเมษายน 2563 กลุ่มอุตสาหกรรมเครื่องสำอาง (ส.อ.ท.) ระบุว่าผลกระทบจากโควิด-19 กระทบต่อยอดส่งออกแล้วร้อยละ 5.7 ซึ่งคาดว่าตลาดรวมเครื่องสำอางปีนี้จะลดลงถึงร้อยละ 10 โดยประเมินในเบื้องต้นว่า หากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ยังต่อเนื่องไปจนถึงสิ้นปี จะทำให้ภาพรวมตลาดเครื่องสำอางไทย ที่มีมูลค่ารวมประมาณ 300,000 ล้านบาท แบ่งเป็นตลาดในประเทศ 180,000 ล้านบาท และตลาดส่งออก 120,000 ล้านบาท มีโอกาสที่ยอดขายจะลดลงถึงร้อยละ 10 (กลุ่มอุตสาหกรรมเครื่องสำอาง, 2563)

ทั้งนี้ศูนย์วิจัยกสิกรไทยคาดว่าจะการส่งออกเครื่องสำอางไทยในปี 2563 จะชะลอตัวลง และมีมูลค่าในช่วงประมาณ 90,000-95,000 ล้านบาท หรือหดตัวร้อยละ 10-15 โดยกลุ่มเครื่องสำอางที่ต้องใช้ในชีวิตประจำวัน อาทิ สบู่ แชมพู อาจได้รับผลกระทบน้อยกว่ากลุ่มอื่น (ศูนย์วิจัยกสิกรไทย, SME รับมืออย่างไรเมื่อโควิด -19 เขย่าตลาดเครื่องสำอาง, 2563)

ธุรกิจเฟอร์นิเจอร์

จิรวัดน์ ตั้งกิจการมวงศ์ นายกสมาคมธุรกิจเฟอร์นิเจอร์ไทยยอมรับว่า วิกฤติโควิด-19 ทำให้ สมาชิกผู้ประกอบการธุรกิจเฟอร์นิเจอร์ หันมาใช้ช่องทางตลาดออนไลน์มากขึ้น อย่างไรก็ตามยอดการขายออฟไลน์ก็ยังคงดีอยู่เพราะยังมีกลุ่มลูกค้าที่ให้ความสำคัญกับการใช้และทดลองสินค้าจริง โดยคาดว่าจะมีความเปลี่ยนแปลงการทำธุรกิจที่เน้นการสร้างยอดขายในเชิงคุณภาพ ผลิตภัณฑ์ที่ผู้บริโภคจับต้องได้ และเป็นที่ต้องการของผู้บริโภค แทนการเน้นจำนวนของยอดขายเฟอร์นิเจอร์

ในส่วนขอประเด็นเรื่องการเยียวยาจากรัฐบาล นายกสมาคมระบุไว้ว่ารัฐบาลไม่ได้เยียวยาอุตสาหกรรมเฟอร์นิเจอร์เลย แต่จะเยียวยาแค่คนที่ตกงานหรือว่างงาน ดังนั้นจึงอยากแนะนำรัฐบาลให้ทบทวน

การแก้ไขปัญหาในเรื่องของคนตกงานใหม่ว่าจะทำอย่างไรให้มีคนตกงานน้อยที่สุด และทำให้วิกฤติมีผลกระทบต่อธุรกิจในภาพรวมน้อยที่สุด (Praornpit, 2563)

อุตสาหกรรมเครื่องประดับเงิน

นายกสมาคมผู้ส่งออกเครื่องประดับเงินไทยเปิดเผยว่าขณะนี้อุตสาหกรรมเครื่องประดับเงินไทยได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 เนื่องจากสินค้าที่ผลิตแล้วไม่สามารถส่งออกได้ โดยเฉพาะการส่งออกไปยังประเทศสหรัฐอเมริกาที่เป็นตลาดส่งออกใหญ่ของเครื่องประดับเงินไทย ได้มีการขอให้ชะลอการส่งออกไปก่อน ทำให้ผู้ประกอบการอยู่ในสภาวะขาดสภาพคล่อง เพราะสินค้าที่ผลิตตามออเดอร์เสร็จแล้วไม่สามารถส่งออกได้

นอกจากนี้กลุ่มอุตสาหกรรมยังได้รับผลกระทบจากยอดสั่งผลิตสินค้าที่ถูกสั่งแล้วโดนยกเลิก หรือมีคำสั่งให้ชะลอการผลิตออกไปก่อน และการไม่มียอดคำสั่งสินค้าในปัจจุบัน แต่ปัญหาที่หนักสุดของผู้ประกอบการคือออเดอร์ที่ผลิตไปแล้วแต่ไม่สามารถส่งออกได้ เพราะโรงงานมีค่าบริหารจัดการ และเงินเดือนของพนักงาน ทำให้ไม่มีรายรับเข้ามา ทั้งนี้เครื่องประดับเงินไทยส่งออกไปตลาดสหรัฐอเมริกาเป็นอันดับหนึ่งของโลกในปี 2562 คิดเป็นมูลค่าการส่งออกไปสหรัฐอเมริกา 1.5 หมื่นล้านบาทต่อปี ซึ่งในช่วง 3 เดือนแรกที่ส่งออกไม่ได้ทำให้สูญเสียรายได้ไม่ต่ำกว่า 2 พันล้านบาท โดยขณะนี้ทุกโรงงานถูกชะลอการส่งออกทั้งหมด (กรุงเทพธุรกิจ, 2563)

2.5 สรุปข้อค้นพบจากการสำรวจข้อมูลและการทบทวนงานศึกษา

เมื่อพิจารณาข้อมูลเศรษฐกิจ ประกอบเข้ากับผลลัพธ์จากงานศึกษาต่าง ๆ ที่มีปรากฏอยู่จนถึงปัจจุบันสามารถสรุปเป็นข้อค้นพบได้ ดังต่อไปนี้

- การปรากฏขึ้นของโรคติดเชื้อโควิด-19 ก่อให้เกิดผลกระทบด้านเศรษฐกิจอย่างรุนแรงต่อประเทศไทย เนื่องจากโรคติดเชื้อโควิด-19 ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อการค้าและการท่องเที่ยวระหว่างประเทศ ในขณะที่ โครงสร้างทางเศรษฐกิจของประเทศไทยในปัจจุบันพึ่งพาการค้าและการท่องเที่ยวระหว่างประเทศเป็นอย่างมาก
- มีการคาดการณ์ว่าการปรากฏขึ้นของโรคติดเชื้อโควิด-19 จะส่งผลให้เกิดการหดตัวทางเศรษฐกิจในระดับราวร้อยละ (-7.0) – (-10.2) ในปี 2563 ซึ่งอยู่ในระดับใกล้เคียง หรืออาจรุนแรงมากกว่า วิกฤติต้มยำกุ้ง ที่เกิดขึ้นในช่วงปี 2540 – 2541 ซึ่งเกิดการหดตัวทางเศรษฐกิจร้อยละ (-2.8) และ (-7.6) ตามลำดับ
- ความแตกต่างของวิกฤติโควิด-19 ในรอบนี้ คือการที่ผลกระทบทางเศรษฐกิจกระจุกตัวอยู่ในภาคการท่องเที่ยว ประกอบด้วย (1) ที่พักแรมและบริการด้านอาหาร (2) การขนส่งและสถานที่เก็บสินค้า (3)

ศิลปะ ความบันเทิง และนันทนาการ และ (4) กิจกรรมการบริหารและการบริการสนับสนุน ซึ่งครอบคลุมบริการรถเช่า บริการจองที่พัก และบริการนำเที่ยว

- ผลกระทบของโรคติดเชื้อโควิด-19 ยังถูกส่งผ่านไปยังภาคการผลิตอื่น ผ่านช่องทางต่าง ๆ ประกอบด้วย (1) การเป็นอุตสาหกรรมต้นน้ำ-ปลายน้ำของภาคการท่องเที่ยว กระทบต่อ ภาคการเงิน เกษตรและปศุสัตว์ อุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม เฟอร์นิเจอร์และเครื่องแต่งบ้าน (2) การปิดช่องทางการส่งออกสินค้าไปต่างประเทศ กระทบต่อ การผลิตรถยนต์ การผลิตเครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ (3) มาตรการ Lockdown เพื่อควบคุมโรค กระทบต่อ ภาคการค้าปลีก อุตสาหกรรมภาพยนตร์ และภาคอสังหาริมทรัพย์
- นอกจากนั้น ผลกระทบที่รุนแรงยังคงอยู่กับกลุ่มผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดเล็ก (SMEs) โดยเฉพาะผู้ประกอบการในภาคการผลิตที่ได้รับผลกระทบรุนแรงข้างต้น และนำมาสู่ผลกระทบต่อแรงงานและครัวเรือน โดยเฉพาะอย่างยิ่งแรงงานและครัวเรือนรายได้น้อย ที่มีระดับการศึกษาและทักษะการทำงานในระดับต่ำ มีแนวโน้มจะได้รับผลกระทบที่รุนแรงกว่า ในขณะที่ ผู้คนในกลุ่มนี้ไม่มีทรัพยากรที่เพียงพอต่อการรับมือกับวิกฤติเศรษฐกิจ
- มาตรการภาครัฐมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการสนับสนุนให้ผู้คนกลุ่มที่ได้รับผลกระทบอย่างรุนแรงสามารถรับมือกับวิกฤติเศรษฐกิจรอบนี้ได้ อย่างไรก็ตาม จากงานสำรวจต่าง ๆ ในช่วงต้นของวิกฤติแสดงให้เห็นว่ามาตรการภาครัฐมีปัญหาในการเข้าถึงผู้ที่ได้รับผลกระทบ รวมไปถึงปัญหาความไม่ทั่วถึงในการดำเนินมาตรการเยียวยาหรือลดความรุนแรงของผลกระทบด้วย
- ภาพผลกระทบข้างต้นอยู่ในลักษณะผลรวมระดับประเทศ ซึ่งอาจยังมีความแตกต่างกับผลกระทบในระดับพื้นที่ของกรุงเทพมหานครฯ อย่างไรก็ตาม ข้อมูลที่ใช้แสดงผลกระทบอย่างทันเหตุการณ์และเจาะจงลงไปในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครฯ มีปรากฏอยู่ไม่มากนัก ดังนั้น การวิเคราะห์ข้อมูล que แสดงได้อย่างรวดเร็วในเขตพื้นที่ รวมไปถึงการทำการสำรวจและการสัมภาษณ์ ที่เจาะจงไปที่ผู้คนที่อยู่อาศัยในเขตกรุงเทพมหานครฯ จะช่วยทำให้ภาพผลกระทบเฉพาะพื้นที่มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น รวมไปถึงยังสามารถเพิ่มรายละเอียดของภาพผลกระทบและการปรับตัวได้อย่างชัดเจนมากขึ้นอีกด้วย

3 สถานการณ์ “การท่องเที่ยวที่ยั่งยืน” ของกรุงเทพฯ ก่อนโควิด-19

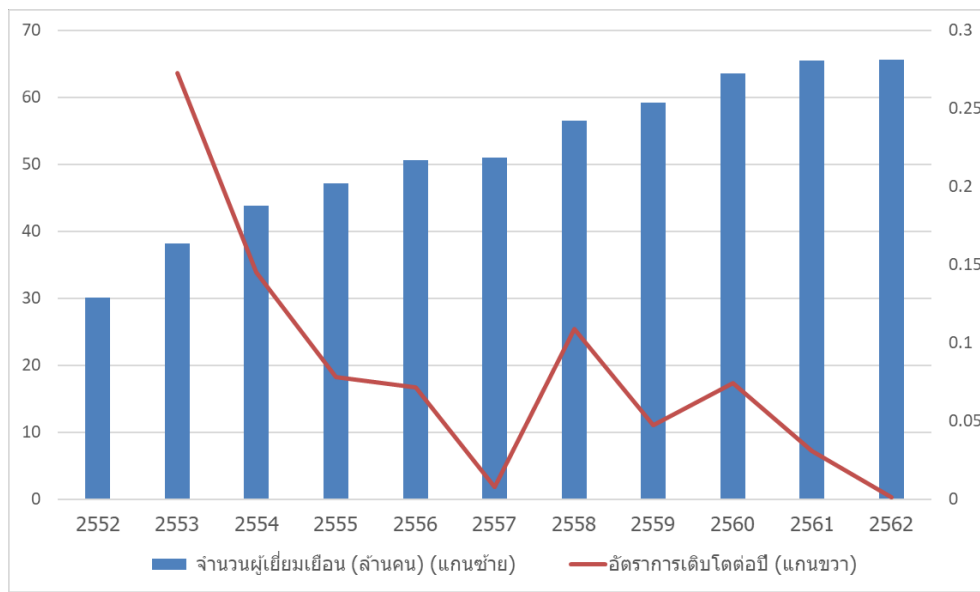
3.1 แนวคิดและหลักเกณฑ์ “การท่องเที่ยวที่ยั่งยืน”

ดังที่ผลการทบทวนวรรณกรรมในบทที่ 2 ชี้ชัดว่า โรคติดเชื้อโควิด-19 น่าจะส่งผลให้เกิดการหดตัวทางเศรษฐกิจในระดับราวร้อยละ (-7.0) – (-10.2) ในปี 2563 ซึ่งอยู่ในระดับที่อาจรุนแรงมากกว่าวิกฤติต้มยำกุ้งในช่วงปี 2540 – 2541 ซึ่งเกิดการหดตัวทางเศรษฐกิจร้อยละ (-2.8) และ (-7.6) ตามลำดับ และความแตกต่างของวิกฤติโควิด-19 เมื่อเทียบกับวิกฤติต้มยำกุ้ง คือ การที่ผลกระทบทางเศรษฐกิจกระจุกตัวอยู่ในภาคการท่องเที่ยวและภาคส่วนเกี่ยวเนื่อง ซึ่งประกอบด้วย (1) ที่พักแรมและบริการด้านอาหาร (2) การขนส่งและสถานที่เก็บสินค้า (3) ศิลปะ ความบันเทิง และนันทนาการ และ (4) กิจกรรมการบริหารและการบริการสนับสนุน ครอบคลุมบริการรถเช่า บริการจองที่พัก และบริการนำเที่ยว ซึ่งรวมกันเป็นอุตสาหกรรมที่สร้างรายได้สูงเป็นอันดับต้นๆ ของประเทศ โดยภาคการท่องเที่ยวในปี พ.ศ. 2562 มีรายได้รวมมากกว่า 3.01 ล้านล้านบาท เพิ่มขึ้นร้อยละ 2.3 จากปีก่อนหน้า คิดเป็นสัดส่วนถึงร้อยละ 27.5 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) (สำนักข่าวอิศรา และ ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2562) ข้อมูลจากสภาการเดินทางและการท่องเที่ยวโลก (World Travel and Tourism Council: WTTC) ชี้ว่าอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจ้างงานคนโดยตรงกว่าร้อยละ 6.4 ของกำลังแรงงานทั้งหมดในประเทศ และมากถึงร้อยละ 16 ถ้านับรวมอุตสาหกรรมเกี่ยวเนื่อง (WTTC, 2018)

คณะวิจัยเห็นว่า การวิเคราะห์สถานการณ์ของกรุงเทพมหานคร ในฐานะเมืองท่องเที่ยวอันดับหนึ่งของประเทศไทย ในวิกฤติโควิด-19 ควรใช้แนวคิด “การท่องเที่ยวที่ยั่งยืน” (sustainable tourism) ควบคู่ไปการประเมินสถานการณ์ทางเศรษฐกิจ เพื่อประเมินว่ากรุงเทพฯ มีศักยภาพในการปรับตัวฟื้นฟู (resilience) ภายหลังจากวิกฤติโควิด-19 มากน้อยเพียงใด รวมถึงศักยภาพในการปรับเปลี่ยนนโยบายการท่องเที่ยวเพื่อลดผลกระทบเชิงลบในด้านต่างๆ

องค์การการท่องเที่ยวโลกแห่งสหประชาชาติ (World Tourism Organization: UNWTO) ระบุว่าประเทศไทยเป็นจุดหมายปลายทางท่องเที่ยวหนึ่งในสิบอันดับแรกของนักท่องเที่ยวทั่วโลก (UNWTO, 2019) โดยมีกรุงเทพฯ เป็นจุดหมายปลายทางอันดับหนึ่งในไทยของนักท่องเที่ยว โดยสร้างรายได้มากถึง 1.06 ล้านล้านบาทในปี พ.ศ. 2562 หรือคิดเป็นหนึ่งในสามของรายได้จากอุตสาหกรรมท่องเที่ยวทั่วประเทศ (กรุงเทพมหานคร, 2563) มีจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งไทยและเทศที่มาเยือนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องทุกปีก่อนที่จะเกิดเหตุโรคติดเชื้อโควิด-19 ถึงแม้ว่าอัตราการเติบโตจะชะลอลงตั้งแต่ปี 2561-2562 ดังแสดงในภาพที่ 3.1

ภาพที่ 3.1 จำนวนนักท่องเที่ยวจังหวัดกรุงเทพฯ และอัตราการเติบโตต่อปี พ.ศ. 2552-2562

ที่มา: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2552-2561), กรุงเทพมหานคร (2562)

ถึงแม้ว่าอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจะสร้างรายได้แก่กรุงเทพฯ จำนวนมากและเป็นแหล่งรายได้สำคัญของประเทศ การพัฒนาดังกล่าวก็ได้ส่งผลเชิงลบและผลพวงที่ไม่คาดคิดเช่นกัน ไม่ว่าจะเป็นค่าครองชีพและค่าที่อยู่อาศัยที่ปรับตัวสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ปัญหาการจราจรติดขัด ชุมชนแออัด รวมถึงผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม ซึ่งทวีความรุนแรงด่วนและรุนแรงมากขึ้นทุกขณะ ตั้งแต่ปัญหาที่มีสาเหตุบางส่วนจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (climate change) เช่น น้ำท่วม การกัดเซาะชายฝั่ง และการทรุดตัวของผิวดิน ปัญหาขยะมูลฝอย คุคลองกลายสภาพเป็นแหล่งรองรับน้ำเสียจากชุมชนและโรงงาน หรือปัญหาควันพิษและฝุ่นพิษ โดยเฉพาะฝุ่นละอองขนาดเล็กไม่เกิน 2.5 ไมครอน (PM2.5)

กล่าวโดยทั่วไป ผลกระทบจากการท่องเที่ยวสามารถแบ่งได้เป็นสามมิติหลักๆ ได้แก่ ผลกระทบทางเศรษฐกิจ ผลกระทบทางสังคมและวัฒนธรรม และผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม

ผลกระทบทางเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยว

เมื่อมีกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเกิดขึ้น ไม่ว่าจะมาจากแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ หรือแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ สิ่งก็ตามมาคือกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ซึ่งส่งผลกระทบหลักทั้งในระดับชุมชน และระดับท้องถิ่น ทั้งนี้ ผลกระทบหลักต่อระบบเศรษฐกิจ คือ ทำให้เกิดรายได้จากนักท่องเที่ยว รายได้ภาษีสู่ภาครัฐทั้งทางตรงและทางอ้อม เกิดการจ้างงานในธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว และท้ายที่สุดคือ เสริมสร้างแรงจูงใจให้รัฐและเอกชนเร่งพัฒนาสาธารณูปโภคท้องถิ่น สิ่งเหล่านี้มักเป็นผลกระทบทางบวกต่อชุมชนที่เป็นเจ้าของแหล่งท่องเที่ยวนั้นๆ

อย่างไรก็ตาม อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวก็ก่อให้เกิดผลกระทบเชิงลบทางเศรษฐกิจด้วยเช่นกัน โดยเฉพาะจากอัตราเงินเฟ้อที่สูงขึ้น เนื่องจากการเพิ่มขึ้นของอุปสงค์ในสาธารณูปโภคและปัจจัยการผลิตต่างๆ ในท้องถิ่น ยกตัวอย่างเช่น อุปสงค์ในการสร้างโรงแรมและที่พักเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวส่งผลให้ราคาที่ดินเพิ่มสูงขึ้น นอกจากนี้ การท่องเที่ยวยังส่งผลให้ต้นทุนค่าเสียโอกาสปรับตัวสูงขึ้น โดยเฉพาะการตัดสินใจลงทุนที่ใช้ปัจจัยการผลิตที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่น การลงทุนในที่ดินที่ติดชายหาด นอกจากนี้ การพัฒนาชุมชนที่พึ่งพาภาคการท่องเที่ยวเพียงอย่างเดียว ยังส่งผลให้ชุมชนมีความเสี่ยงในแง่ของรายได้และอ่อนไหวต่อการเปลี่ยนแปลง ขาดความเข้มแข็งที่มาจากภายในชุมชนเอง (Mason, 2016)

ผลกระทบทางสังคมและวัฒนธรรมจากการท่องเที่ยว

ผลกระทบทางสังคมและวัฒนธรรมจากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเกิดขึ้นทั้งในฝั่งเจ้าภาพ (host destination) และนักท่องเที่ยวที่มาเยือน ซึ่งการปฏิสัมพันธ์ระหว่างสองกลุ่มนี้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแลกเปลี่ยน และผลกระทบต่อสังคมและวัฒนธรรมมากที่สุด (Mason, 2016) วัฒนธรรมสามารถนับเป็นต้นทุนอย่างหนึ่งของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งปรากฏให้เห็นในรูปแบบต่าง ๆ เช่น งานฝีมือ ภาษา ประเพณี ศิลปะและดนตรี สถาปัตยกรรม เครื่องแต่งกาย ศาสนา รูปแบบการท่องเที่ยวที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมร่วมกับชุมชนท้องถิ่น โดยเฉพาะกิจกรรมซึ่งเป็นวิถีประจำวันหรือวัฒนธรรมของชุมชนเอง จะสามารถแบ่งปันและสร้างประสบการณ์ใหม่ๆ ให้แก่ทั้งชุมชน และตัวนักท่องเที่ยวเอง (ซิโมนโซติ & จันทิก, 2559)

การเปลี่ยนทางสังคมที่เกิดขึ้นอย่างชัดเจนเมื่อมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้น คือ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอาชีพของคนในชุมชน การฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆ กล่าวโดยทั่วไป การย้ายถิ่นฐานเพื่อประกอบอาชีพในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในประเทศกำลังพัฒนาเป็นการเปลี่ยนแปลงที่มองเห็นได้ชัดเจน นอกจากนี้ยังส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมและทัศนคติของผู้อยู่อาศัยเดิมในชุมชนเปลี่ยนแปลงไปอีกด้วย (Mason, 2016)

ผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมจากการท่องเที่ยว

“สิ่งแวดล้อม” ในความหมายรวมถึงแต่ธรรมชาติไปจนถึงสิ่งที่มนุษย์สร้าง นับเป็นทั้งจุดเริ่มต้นและเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว โดยสามารถแบ่งประเภทสิ่งแวดล้อมออกเป็น 5 ประเภทด้วยกัน ได้แก่ 1) สิ่งแวดล้อมธรรมชาติ 2) สัตว์ป่า 3) ทัศนียภาพ (framed environment) 4) สิ่งปลูกสร้าง (built environment) และ 5) แหล่งทรัพยากรธรรมชาติ

กล่าวโดยรวม การเติบโตของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวส่งผลกระทบต่อกระทบบังทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อทุกมิติของการพัฒนา ก่อให้เกิดปัญหาทั้งทางเศรษฐกิจ อาทิ ความเหลื่อมล้ำที่เพิ่มขึ้น ปัญหาทางสังคมและปัญหาทางสิ่งแวดล้อมหลายประการ ดังกล่าวโดยสังเขปข้างต้น ซึ่งล้วนเป็นอุปสรรคของการพัฒนาที่ยั่งยืน

ด้วยเหตุนี้ การประเมินรูปแบบและขนาดของผลกระทบที่เกิดขึ้นจึงเป็นกระบวนการที่ขาดไม่ได้ในการพัฒนาเมืองในระยะต่อไป ในทิศทางที่สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศ โดยเฉพาะเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน 17 ข้อ (Sustainable Development Goals – SDG) ขององค์การสหประชาชาติ ซึ่งประเทศไทยในฐานะประเทศสมาชิกได้ลงนามรับหลักการในปี พ.ศ. 2558

อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและผู้ดำเนินนโยบายภาครัฐยังขาดแคลนข้อมูลที่เพียงพอทั้งข้อมูลทางสถิติและข้อมูลสำหรับภาวะวิเคราะห์การพัฒนาที่ยั่งยืน การประเมินผลกระทบจากการท่องเที่ยวผ่านชุดตัวชี้วัดสากลด้านการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนถือเป็นกลไกหนึ่งที่จะช่วยแก้ปัญหาดังกล่าว เนื่องจากเป็นการรวบรวมประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และสามารถฉายให้เห็นภาพรวมทั้งหมดของกระบวนการอย่างชัดเจน เพื่อค้นหาจุดดำเนินการที่ต่ำกว่ามาตรฐาน อีกทั้งยังสามารถระบุผู้รับผิดชอบในการพัฒนาที่ชัดเจน (Ceron & Dubois, 2003)

เนื่องจากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเกี่ยวข้องกับผู้คนหลายล้านคน และเป็นหนึ่งกิจกรรมของมนุษย์ที่สร้างผลกระทบแก่สังคมและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อสภาพสิ่งแวดล้อมของแหล่งสถานที่ท่องเที่ยว ผลกระทบดังกล่าวสามารถเป็นได้ทั้งผลกระทบด้านลบ และผลกระทบด้านบวก โดยแบ่งออกเป็น 3 มิติด้วยกัน ได้แก่ มิติทางเศรษฐกิจ มิติทางสังคมและวัฒนธรรม และมิติทางสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อผลกระทบของการท่องเที่ยว ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยว ขนาดของนักท่องเที่ยว ประเภทของนักท่องเที่ยว กิจกรรมที่เกิดขึ้นระหว่างการท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวกที่มารองรับ วัฏจักรของธุรกิจท่องเที่ยว และฤดูกาลท่องเที่ยว (Mason, 2016)

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ได้นิยาม “การท่องเที่ยวที่ยั่งยืน” ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539 ว่า หมายถึง “การท่องเที่ยว รวมถึงการจัดบริการอื่น ๆ ทั้งในปัจจุบันและอนาคต” ที่ดำเนินตามหลักการ 4 ข้อ ดังนี้ 1) การดำเนินการภายใต้ขีดความสามารถของธรรมชาติ ชุมชน ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิต ที่มีต่อการท่องเที่ยว 2) การตระหนักถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชน คำนึงถึงขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิตที่มีต่อการท่องเที่ยว 3) การแสวงหาแนวทางที่จะให้ประชาชนทุกส่วนได้รับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่เกิดจากการท่องเที่ยวอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน และ 4) การคำนึงถึงความต้องการของประชาชนและชุมชนท้องถิ่นในพื้นที่ที่ท่องเที่ยวนั้นๆ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2539)

3.2 มองกรุงเทพฯ ผ่านหลักเกณฑ์ด้านการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน GTSC Destination Criteria

หลักเกณฑ์ด้านการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนของสภาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนโลก (GSTC Criteria) ได้รับการพัฒนาโดย สภาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนโลก (Global Sustainable Tourism Council: GSTC) เพื่อใช้เป็นแนวปฏิบัติสำหรับผู้ดำเนินนโยบายภาครัฐและผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่สนใจจะปรับปรุง

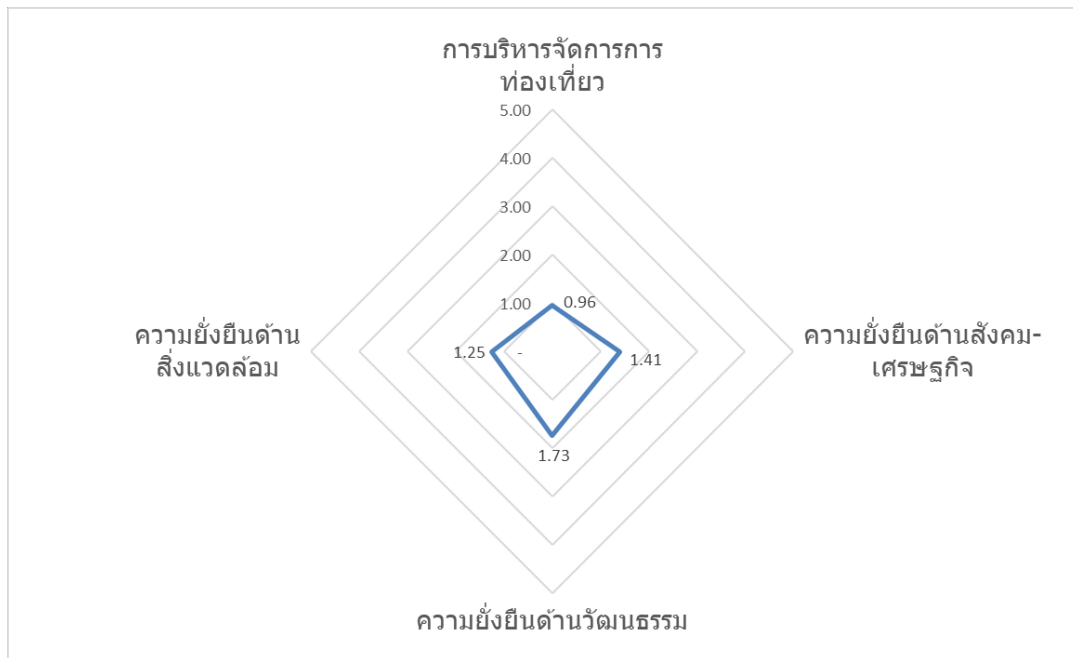
เปลี่ยนแปลงการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวในทางที่สอดคล้องกับหลักการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน โดยในฉบับล่าสุดคือ Version 2.0 ประกาศใช้ในเดือนธันวาคม ค.ศ. 2019 มีหลักเกณฑ์สองชุด คือ หลักเกณฑ์แหล่งท่องเที่ยว (Destination Criteria) สำหรับผู้ดำเนินนโยบายภาครัฐและผู้บริการแหล่งท่องเที่ยว และหลักเกณฑ์ผู้ประกอบการ (Industry Criteria) สำหรับผู้ประกอบการโรงแรมและธุรกิจนำเที่ยว โดยออกแบบให้ประยุกต์ใช้ได้กับแหล่งท่องเที่ยวทุกรูปแบบและทุกขนาด ครอบคลุมทั้งมิติที่สำคัญในแนวคิด “การท่องเที่ยวที่ยั่งยืน” ได้แก่ 1) การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน 2) การเพิ่มผลประโยชน์และลดผลกระทบเชิงลบทางสังคม-เศรษฐกิจ แก่ชุมชนท้องถิ่น 3) การอนุรักษ์และลดผลกระทบเชิงลบทางวัฒนธรรมแก่ชุมชนท้องถิ่น และ 4) การอนุรักษ์และลดผลกระทบด้านลบทางสิ่งแวดล้อม (GSTC, 2020)

หลักเกณฑ์ชุดนี้มุ่งที่จะกระตุ้นให้เกิดการบริหารจัดการที่เหมาะสมและเป็นไปตามหลักการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน มากกว่าการมุ่งประเมินระดับความสำเร็จหรือความก้าวหน้าในการบริหารจัดการ (GSTC, 2020) โดยได้รับการพัฒนาต่อยอดมาจากหลักเกณฑ์การท่องเที่ยวที่ยั่งยืนที่ได้รับการยอมรับแล้ว อาทิ ตัวชี้วัดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนระดับแหล่งท่องเที่ยวของ องค์การการท่องเที่ยวโลกแห่งสหประชาชาติ (World Tourism Organization - UNWTO) ดังสรุปโดยสังเขปในบทที่ 1 ของรายงานฉบับนี้

ในประเทศไทย องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) (อพท.) ได้นำเกณฑ์การพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน (community-based tourism ย่อว่า CBT) ของประเทศไทยมาทดลองใช้เป็นแนวทางการพัฒนา 13 ชุมชนต้นแบบในพื้นที่พิเศษ โดยมีกระบวนการให้ชุมชนประเมินตนเอง นำผลการประเมินพัฒนาเป็นแผนการเสริมสร้างศักยภาพการท่องเที่ยวของแต่ละชุมชน และติดตามประเมินผล ต่อมา คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ (ท.ท.ช.) ได้เห็นชอบให้ใช้เกณฑ์ฉบับนี้เป็นแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนของไทย ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2561 สภาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนโลก (GSTC) ได้พิจารณาความสอดคล้องของมาตรฐานการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของ อพท. กับหลักเกณฑ์ GSTC และที่ประชุม GSTC Accreditation Panel ได้มีมติยอมรับ ‘เกณฑ์การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนของประเทศไทย’ ว่าเทียบเท่ากับหลักเกณฑ์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนสำหรับสถานที่ท่องเที่ยวของ GSTC ซึ่งเป็นที่ยอมรับในระดับสากล (TAT Review Magazine, 2561)

คณะวิจัยนำหลักเกณฑ์ GSTC Destination Criteria มาเปรียบเทียบกับข้อมูลที่เปิดเผยต่อสาธารณะของกรุงเทพมหานคร เบื้องต้นพบว่าจากตัวชี้วัดทั้งหมดใน 4 มิติ ได้แก่ การบริหารจัดการการท่องเที่ยว ความยั่งยืนด้านสังคม-เศรษฐกิจ ความยั่งยืนด้านวัฒนธรรม และความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม กรุงเทพฯ มีการทำตามตัวชี้วัด 37.5 จากตัวชี้วัดทั้งหมด 166 ตัว โดยด้านที่ได้คะแนนสูงสุด คือ ความยั่งยืนด้านวัฒนธรรม 34.6% รองลงมาคือ ความยั่งยืนด้านสังคม-เศรษฐกิจ 28.1% และความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม 25.0% ตามลำดับ ส่วนด้านที่ได้คะแนนน้อยที่สุดคือ การบริหารจัดการการท่องเที่ยว 19.23% รายละเอียดแสดงดังภาพที่ 3.2

ภาพที่ 3.2 ผลการประเมินกรุงเทพมหานครเบื้องต้น ตามหลักเกณฑ์ GSTC Destination Criteria

ที่มา: GSTC Destination Criteria และการประเมินของคณะวิจัย

จุดเด่นและจุดด้อยหลักๆ ของกรุงเทพฯ ตามหลักเกณฑ์ข้างต้น สามารถสรุปโดยสังเขปได้ดังนี้

จุดเด่น

1. มีกฎหมาย กฎระเบียบ และแนวปฏิบัติที่ควบคุมการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่ชัดเจน
2. มีกฎหมาย กฎระเบียบ และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ และมรดกทางวัฒนธรรมที่ชัดเจนและบังคับใช้จริง เนื่องจากวัฒนธรรมเป็น ‘จุดขาย’ หลักของกรุงเทพฯ
3. มีการเก็บข้อมูลสถิติเกี่ยวกับนักท่องเที่ยวในกรุงเทพฯ อย่างสม่ำเสมอ รวมถึงข้อมูลการใช้จ่าย

จุดด้อย

1. ยังไม่มีหน่วยงานได้รับผิดชอบการจัดการท่องเที่ยวตามแนวทาง “การท่องเที่ยวที่ยั่งยืน” และยังไม่มีการเก็บข้อมูลผลกระทบทางลบจากการท่องเที่ยวในมิติเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม
2. ยังไม่มีนโยบายที่จะให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาและดูแลแหล่งท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ ยกเว้นบางโครงการเป็นกรณีๆ ไป เช่น โครงการสวนสาธารณะลอยฟ้า
3. แผนที่น่าจะมีส่วนช่วยลดผลกระทบทางลบจากการท่องเที่ยว เช่น แผนแม่บทกรุงเทพมหานครว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ พ.ศ. 2556-2566 ยังไม่มีการบังคับใช้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผลการประเมินรายตัวชี้วัดทุกหมวดแสดงรายละเอียดในหน้าถัดไป

หมวด A: การบริหารจัดการด้านความยั่งยืนที่มีประสิทธิภาพ

หลักเกณฑ์	ตัวชี้วัด	สถานการณ์กรุงเทพฯ จาก การรวบรวมข้อมูลของ คณะวิจัย	สัดส่วนต่อ ตัวชี้วัด ทั้งหมด
<p>A1 มีหน่วยงาน รับผิดชอบการบริหาร จัดการแหล่ง ท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยว เมืองครุ ไม่ว่าจะอยู่ในรูป หน่วยงาน ฝ่าย กลุ่ม หรือ คณะกรรมการ ที่ รับผิดชอบการบริหาร จัดการการท่องเที่ยวที่ ยั่งยืนอย่างบูรณาการ ซึ่งมี การมีส่วนร่วมระหว่าง ภาครัฐ ภาคเอกชน และ ภาคประชาสังคม มีการ กำหนดบทบาทหน้าที่ ภารกิจ และมีศักยภาพ การบริหารจัดการประเด็น ด้านสิ่งแวดล้อมเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม หน่วยงานนี้มีงบประมาณ ที่เพียงพอและเข้าถึง กำลังคน (รวมถึงพนักงาน ที่มีประสบการณ์ด้าน ความยั่งยืน) และยึดหลัก ความยั่งยืนและความ โปร่งใสในการปฏิบัติงาน และธรรมาภิบาลขององค์กร</p>	<p>a. มีหลักฐานเป็นลายลักษณ์อักษรที่ แสดงโครงสร้างและความรับผิดชอบ ขององค์กร</p> <p>b. มีแผนการเงินและงบประมาณที่ แสดงแหล่งเงินทุนปัจจุบันและอนาคต</p> <p>c. มีหลักฐานที่แสดงความเชื่อมโยง และการมีส่วนร่วมขององค์กรอื่นๆ</p> <p>d. มีเอกสารยืนยันการจ้างพนักงาน ประจำและลูกจ้าง รวมถึง ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้อง</p> <p>e. มีแนวปฏิบัติด้านการจัดการและ กระบวนการซึ่งแสดงถึงความตระหนัก และทำตามหลักการความยั่งยืนและ ความโปร่งใสในการปฏิบัติงานและการ ทำสัญญาขององค์กร</p>	<p><i>ไม่มี</i> - ในระดับประเทศ องค์การบริหารการพัฒนา พื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยว อย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) (อพท.) เป็นหน่วยงานที่ รับผิดชอบการพัฒนาและ ส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน (community tourism) ซึ่ง ได้รับการยอมรับจาก GSTC Accreditation Panel ว่า เทียบเท่ากับหลักเกณฑ์การ ท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนสำหรับ สถานที่ท่องเที่ยว อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันยังไม่มีชุมชนใดใน กรุงเทพฯ ที่ได้รับการคัดกรอง โดย อพท. เนื่องจากกรุงเทพฯ มีใช้จังหวัดเป้าหมายของ อพท.</p>	<p>0 จาก 5</p>

หลักเกณฑ์	ตัวชี้วัด	สถานการณ์กรุงเทพฯ จาก การรวบรวมข้อมูลของ คณะวิจัย	สัดส่วนต่อ ตัวชี้วัด ทั้งหมด
<p>A2 มียุทธศาสตร์การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่ยั่งยืน แหล่งท่องเที่ยวมีการประกาศและดำเนินการตามยุทธศาสตร์ระยะยาวในการบริหารจัดการด้านความยั่งยืน ซึ่งสาธารณชนสามารถเข้าถึงข้อมูลได้ ยุทธศาสตร์นี้มีการระบุและประเมินความเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม โดยแผนยุทธศาสตร์นี้ได้รับการพัฒนาโดยผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน</p>	<p>a. เอกสารที่ตีพิมพ์เผยแพร่ อธิบายยุทธศาสตร์การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่ยั่งยืน และแผนปฏิบัติการ</p> <p>b. ยุทธศาสตร์หรือแผนมองเห็นได้ชัดเจนและดาวน์โหลดได้จากพื้นที่ออนไลน์</p> <p>c. หลักฐานที่แสดงการปรึกษาหารือประชุม ฯลฯ กับผู้มีส่วนได้เสียในการพัฒนาแผนปฏิบัติการ</p> <p>d. การอ้างอิงหลักการพัฒนาที่ยั่งยืนในการประเมินสินทรัพย์ ประเด็น และความเสี่ยงของการท่องเที่ยว ในยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการ</p> <p>e. การอ้างอิงนโยบายการพัฒนาที่ยั่งยืนระดับที่ใหญ่กว่า (รวมถึงเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน) ในในยุทธศาสตร์/แผนปฏิบัติการ</p>	<p>ไม่มี - กรุงเทพฯ ยังไม่เคยดำเนินการจัดทำยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวที่ยั่งยืนของเมืองหรือแหล่งท่องเที่ยวสำคัญๆ ในกรุงเทพฯ</p>	<p>0 จาก 5</p>
<p>A3 การติดตามและประเมินผล แหล่งท่องเที่ยวมีระบบการติดตามประเมินผล รายงานผลต่อสาธารณะ และตอบสนองต่อประเด็นผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ที่เกิดจากการท่องเที่ยว ทั้งนี้ระบบการ</p>	<p>a. ประกาศตัวชี้วัดด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม และประกาศเป้าตัวชี้วัด (targets)</p> <p>b. วัดและรายงานผลการดำเนินการตามตัวชี้วัด และรายงานต่อสาธารณะอย่างน้อยรายปี</p> <p>c. หลักฐานการติดตามและรายงานการปฏิบัติและผลลัพธ์ตามตัวชี้วัด</p> <p>d. ผลการทบทวนระบบการติดตามและกำหนดการทบทวนในอนาคต</p>	<p>ไม่มี - กรุงเทพฯ ไม่เคยประกาศตัวชี้วัดและเป้าหมายตัวชี้วัดด้านการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ในระดับแหล่งท่องเที่ยว</p>	<p>0 จาก 5</p>

หลักเกณฑ์	ตัวชี้วัด	สถานการณ์กรุงเทพฯ จาก การรวบรวมข้อมูลของ คณะวิจัย	สัดส่วนต่อ ตัวชี้วัด ทั้งหมด
ติดตามประเมินผล ดังกล่าวจะต้องได้รับการ ทบทวนและประเมินอย่าง สม่ำเสมอ			
A4 การบริหารจัดการ และมาตรฐานความ ยั่งยืน แหล่งท่องเที่ยวมี ระบบการส่งเสริม มาตรฐานเพื่อความยั่งยืน ที่สอดคล้องกับหลักเกณฑ์ GSTC สำหรับ ผู้ประกอบการ แหล่ง ท่องเที่ยวมีฐานข้อมูล ผู้ประกอบการที่ได้รับการ รับรองมาตรฐานความ ยั่งยืนต่างๆ เผยแพร่ให้ สาธารณชนรับรู้	a. หลักฐานการสื่อสารประเด็นความ ยั่งยืนต่อธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการ ท่องเที่ยวเป็นประจำ (ผ่านสื่อมวลชน การประชุม ฯลฯ) b. ให้การสนับสนุนด้านความยั่งยืน และคำแนะนำแก่ธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับ การท่องเที่ยว c. จำนวนและสัดส่วนธุรกิจที่ได้รับการ รับรองมาตรฐานด้านการท่องเที่ยวที่ ยั่งยืน (รวมทั้งหลักเกณฑ์ GSTC) และ ประกาศเป้าที่จะขยายในปีต่อไป d. หลักฐานการสนับสนุนมาตรฐาน การรับรองการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน e. การเปิดเผยรายชื่อกิจการที่ผ่านการ รับรองมาตรฐานการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน และปรับปรุงรายชื่อให้ทันสมัยอยู่เสมอ	<i>ไม่มี</i> – ณ สิ้นเดือนสิงหาคม 2563 ประเทศไทยมี หน่วยงานที่ได้เข้าร่วมเป็น สมาชิกสภาการท่องเที่ยวที่ ยั่งยืนโลก (GSTC) 7 องค์กร แต่ยังไม่มีกรุงเทพฯ หรือ หน่วยงานที่เน้นการจัดการ ท่องเที่ยวที่ยั่งยืนในกรุงเทพฯ ยกเว้น Khiri Travel บริษัท จัดการทัวร์เอกชนที่มี วิสัยทัศน์ในการจัดทำ โปรแกรมการท่องเที่ยวผ่าน การสัมผัสวัฒนธรรม และวิถี ชีวิตของคนในท้องถิ่น ปัจจุบันมีสำนักงานและ ทีมงานผู้เชี่ยวชาญในประเทศ ไทย พม่า อินโดนีเซีย ศรี ลังกา เวียดนาม กัมพูชา และลาว	0 จาก 5
A5 การมีส่วนร่วมของ คนในพื้นที่ แหล่ง ท่องเที่ยวมีระบบที่ สนับสนุนและส่งเสริมการ มีส่วนร่วมของสาธารณชน	a. หลักฐานของการส่งเสริมและ อำนวยความสะดวกให้กับการมีส่วน ร่วมของสาธารณะในการออกแบบหรือ จัดการแหล่งท่องเที่ยว	a. และ b. ชุมชนท้องถิ่นและ ผู้มีส่วนได้เสียอื่นๆ มีส่วนร่วม ตั้งแต่ขั้นตอนการออกแบบ โครงการจัดทำผังแม่บทการ ฟื้นฟูย่านเมืองเก่าและการ	2 ใน 5

หลักเกณฑ์	ตัวชี้วัด	สถานการณ์กรุงเทพฯ จาก การรวบรวมข้อมูลของ คณะวิจัย	สัดส่วนต่อ ตัวชี้วัด ทั้งหมด
<p>ในการวางแผนและจัดการแหล่งท่องเที่ยว ตลอดจนติดตามความคาดหวัง ความกังวล และระดับความพึงพอใจของชุมชนท้องถิ่นต่อความยั่งยืนของแหล่งท่องเที่ยวอย่างสม่ำเสมอ รวมถึงรายงานประเด็นเหล่านี้ต่อสาธารณะ และตอบสนองต่อประเด็น นอกจากนี้ยังมีระบบที่ส่งเสริมความเข้าใจของชุมชนท้องถิ่นเรื่องโอกาสและความท้าทายของการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน และเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนในการตอบสนอง</p>	<p>b. ข้อมูลเรื่องรูปแบบและระดับการมีส่วนร่วมข้างต้น</p> <p>c. ผลการสำรวจความคิดเห็นของคนในพื้นที่ในประเด็นการท่องเที่ยว รวมถึงกลไกการตอบกลับอื่นๆ ที่เป็นระบบ</p> <p>d. หลักฐานที่แสดงว่ามีการตอบรับต่อข้อกังวลหรือข้อเสนอแนะของคนในพื้นที่</p> <p>e. มีโครงการให้ข้อมูล ให้การศึกษา และให้การอบรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวต่อคนในพื้นที่</p>	<p>อนุรักษ์ฟื้นฟูย่านกะดีจีน-คลองสาน และโครงการสวนลอยฟ้าเจ้าพระยา ทั้งสองโครงการเป็นส่วนหนึ่งในแผนแม่บทโครงการ “กรุงเทพ 250” ของกรุงเทพมหานคร และศูนย์ออกแบบและพัฒนาเมือง (UddC)</p>	
<p>A6 การมีส่วนร่วมและตอบสนองต่อนักท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวมีระบบติดตามประเมินผลความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อคุณภาพและความยั่งยืนของแหล่งท่องเที่ยว และรายงานต่อสาธารณะ และตอบสนองเมื่อจำเป็น นักท่องเที่ยว</p>	<p>a. มีการเก็บข้อมูลและรายงานผลความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวสู่สาธารณะ</p> <p>b. ผลการสำรวจความคิดเห็นและกลไกรับเรื่องร้องเรียนต่างๆ รวมถึงปฏิกิริยาของนักท่องเที่ยวต่อประเด็นความยั่งยืนด้วย</p> <p>c. หลักฐานที่แสดงว่ามีการตอบสนองต่อข้อค้นพบจากการสำรวจความพึงพอใจหรือข้อร้องเรียนของนักท่องเที่ยว</p>	<p>ไม่มี</p>	<p>0 จาก 4</p>

หลักเกณฑ์	ตัวชี้วัด	สถานการณ์กรุงเทพฯ จาก การรวบรวมข้อมูลของ คณะวิจัย	สัดส่วนต่อ ตัวชี้วัด ทั้งหมด
ได้รับข้อมูลเกี่ยวกับ ประเด็นความยั่งยืนของ แหล่งท่องเที่ยวและ บทบาทที่นักท่องเที่ยวทำ ได้ในการรับมือกับประเด็น นั้นๆ	d. ตัวอย่างข้อมูลเกี่ยวกับประเด็น ความยั่งยืนที่นำเสนอต่อนักท่องเที่ยว และวิธีรับมือกับคำถามจาก นักท่องเที่ยว		
A7 การรณรงค์ส่งเสริม และการให้ข้อมูล แหล่ง ท่องเที่ยวมีการให้ข้อมูลที่ ถูกต้องเกี่ยวกับสถานที่ ท่องเที่ยว ทั้งในแง่ ผลิตภัณฑ์ บริการ และ ข้ออ้างเกี่ยวกับความยั่งยืน เนื้อหาด้านการตลาดและ การสื่อสารอื่นๆ สะท้อน คุณค่าและวิถีของแหล่ง ท่องเที่ยวต่อความยั่งยืน และแสดงความเคารพต่อ มรดกทางธรรมชาติและ วัฒนธรรม และเคารพต่อ ชุมชนท้องถิ่น	a. มีข้อมูลที่เป็นปัจจุบันและเนื้อหาเชิง รณรงค์ที่มีความเหมาะสม b. มีกระบวนการตรวจสอบความ เที่ยงตรงถูกต้องและความเหมาะสม ของการส่งเสริมและการให้ข้อมูล เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว c. หลักฐานการปรึกษาหารือกับชุมชน ท้องถิ่นและองค์กรด้านสิ่งแวดล้อมและ วัฒนธรรมเกี่ยวกับเนื้อหาและวิธีการ สื่อสาร	a. มีข้อมูลที่เป็นปัจจุบัน เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว	1 ใน 3
A8 การจัดการกับ ปริมาณและกิจกรรมของ นักท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวมีระบบ การจัดการนักท่องเที่ยวซึ่ง มีการทบทวนอยู่เป็น ประจำ มีการติดตามและ จัดการปริมาณและ	a. มีกลยุทธ์และแผนปฏิบัติการที่รับมือ กับความเป็นฤดูกาลและการกระจาย ตัวของนักท่องเที่ยว b. มีการติดตามความผันผวนของ ปริมาณนักท่องเที่ยวตลอดปี รวมถึงใน จุดท่องเที่ยวที่มีผู้มาเยือนมากที่สุด c. มีการระบุผลกระทบจากปริมาณ และกิจกรรมของนักท่องเที่ยวผ่านการ	b. กระทรวงท่องเที่ยวและ กีฬา และกรุงเทพมหานคร มี การติดตามความผันผวนของ ปริมาณนักท่องเที่ยวตลอดปี	1 จาก 5

หลักเกณฑ์	ตัวชี้วัด	สถานการณ์กรุงเทพฯ จาก การรวบรวมข้อมูลของ คณะวิจัย	สัดส่วนต่อ ตัวชี้วัด ทั้งหมด
กิจกรรมของนักท่องเที่ยวเพื่อลดหรือเพิ่มตามความเหมาะสมต่อสถานการณ์เพื่อสร้างสมดุลระหว่างความต้องการของเศรษฐกิจท้องถิ่น ชุมชนท้องถิ่น และการดูแลมรดกทางวัฒนธรรมและมรดกทางธรรมชาติ	<p>สังเกตและการมีส่วนร่วมจากชุมชนท้องถิ่นและผู้มีส่วนได้เสีย</p> <p>d. มีการดำเนินการเพื่อจัดการกับกระแสและผลกระทบจากนักท่องเที่ยว</p> <p>e. กลยุทธ์ทางการตลาดและการเลือกตลาดนักท่องเที่ยวเป้าหมายได้คำนึงถึงแบบแผนการมาเยือน ผลกระทบจากกิจกรรม และความต้องการของแหล่งท่องเที่ยว</p>		
<p>A9 การออกแบบ</p> <p>กฎระเบียบและการควบคุมการพัฒนา</p> <p>แหล่งท่องเที่ยวมีแนวปฏิบัติสำหรับการออกแบบ กฎระเบียบ และ/หรือนโยบายที่ควบคุมตำแหน่งและธรรมชาติของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว กำหนดให้มีการประเมินผลกระทบด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม รวมถึงบูรณาการหลักการความยั่งยืนสำหรับการใช้ที่ดิน การออกแบบ การก่อสร้าง และการรื้อทำลาย</p> <p>กฎระเบียบดังกล่าวใช้กับปฏิบัติการด้วย รวมถึงการให้เช่าที่ดินและการให้</p>	<p>a. นโยบาย กฎระเบียบ และแนวปฏิบัติที่ควบคุมการพัฒนา ประกาศโดยระบุวันที่อย่างชัดเจน</p> <p>b. มีข้อกำหนดว่าด้วยการประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม ในระดับที่ใหญ่เพียงพอต่อการรับมือกับประเด็นระยะยาวของแหล่งท่องเที่ยวนั้นๆ</p> <p>c. มีกฎระเบียบที่เฉพาะเจาะจงเกี่ยวกับการให้เช่าอสังหาริมทรัพย์เพื่อการท่องเที่ยว โดยมีหลักฐานการบังคับใช้</p> <p>d. หลักฐานการมีส่วนร่วมของสาธารณะในการพัฒนานโยบาย/กฎระเบียบ/แนวปฏิบัติ</p> <p>e. หลักฐานการปรึกษาหารือและความยินยอมจากชนพื้นเมืองหรือชนกลุ่มน้อย เมื่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวถูกเสนอหรือเกิดขึ้นในพื้นที่ที่พวกเขาอยู่อาศัย</p>	<p>a. มีนโยบาย กฎระเบียบ และแนวปฏิบัติที่ควบคุมการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ประกาศโดยระบุวันที่อย่างชัดเจน โดยเฉพาะกฎหมายต่อไปนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> ● พ.ร.บ. ผังเมือง ● พ.ร.บ. ควบคุมอาคาร ● พ.ร.บ. โรงแรม ● พ.ร.บ. สถานบริการ ● พ.ร.บ. วัฒนธรรมแห่งชาติ ● พ.ร.บ. โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ 	2 จาก 6

หลักเกณฑ์	ตัวชี้วัด	สถานการณ์กรุงเทพฯ จาก การรวบรวมข้อมูลของ คณะวิจัย	สัดส่วนต่อ ตัวชี้วัด ทั้งหมด
<p>สัมปทานเพื่อการท่องเที่ยว แนวปฏิบัติ กฎระเบียบ และนโยบาย ทั้งหมดถูกออกแบบอย่างมีส่วนร่วมจากสาธารณะ มีการสื่อสารและบังคับใช้ อย่างกว้างขวาง</p>	<p>f. หลักฐานการสื่อสารและการบังคับใช้ นโยบาย/กฎระเบียบ/แนวปฏิบัติ ณ ขั้นตอนการออกแบบ การพัฒนา และการบังคับใช้</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● พ.ร.บ. ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ <p>c. มีกฎระเบียบที่ เฉพาะเจาะจงเกี่ยวกับการให้เช่าอสังหาริมทรัพย์เพื่อการท่องเที่ยว โดยมีหลักฐานการบังคับใช้ โดยเฉพาะ พ.ร.บ. โรงแรม</p>	
<p>A10 การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ แหล่งท่องเที่ยวระบุนความ เสี่ยงและโอกาสที่เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพ ภูมิอากาศ ใช้กลยุทธ์การปรับตัวต่อการ เปลี่ยนแปลงสภาพ ภูมิอากาศสำหรับการระบุน ตำแหน่ง ออกแบบ พัฒนา และจัดการแหล่ง ท่องเที่ยวและสถานที่ อำนวยความสะดวกที่ เกี่ยวข้อง เผยแพร่ข้อมูล เกี่ยวกับความเสี่ยงจาก การเปลี่ยนแปลงสภาพ ภูมิอากาศและการ คาดการณ์สถานการณ์ใน อนาคตต่อประชากรผู้อยู่</p>	<p>a. กลยุทธ์และแผนปฏิบัติการสำหรับการจัดการแหล่งท่องเที่ยวระบุนและ รับมือกับประเด็นที่เกี่ยวกับการ เปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ</p> <p>b. กฎระเบียบ แนวปฏิบัติ และการ กำหนดการใช้พื้นที่สำหรับการพัฒนา แหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมท่องเที่ยว ได้คำนึงถึงผลพวงของการเปลี่ยนแปลง สภาพภูมิอากาศ</p> <p>c. มีการจัดทำและเผยแพร่ต่อ สาธารณะ ผลการประเมินความเสี่ยง จากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ทั้งความเสี่ยงปัจจุบันและอนาคต</p> <p>d. หลักฐานการพิจารณาผลกระทบ จากการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง สภาพภูมิอากาศ ต่อระบบนิเวศท้องถิ่น</p> <p>e. มีการเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับการ เปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศต่อพ สาธารณะ</p>	<p>c. การจัดทำและเผยแพร่ต่อ สาธารณะ ผลการประเมิน ความเสี่ยงจากการ เปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ – ในปี พ.ศ. 2556 กรุงเทพฯ ได้จัดทำ “แผนแม่บท กรุงเทพมหานครว่าด้วยการ เปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ พ.ศ. 2556-2566” ร่วมกับ คณะผู้เชี่ยวชาญจากองค์กร ความร่วมมือระหว่างประเทศ ของญี่ปุ่น หรือ JICA (Japan International Cooperation Agency) ซึ่งมีการระบุนความ เสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลง สภาพภูมิอากาศต่อกรุงเทพฯ แต่ไม่ได้มีการกำหนดกลยุทธ์ เฉพาะภาคการท่องเที่ยวใน กรุงเทพฯ ออกมาต่างหาก และจวบจนปัจจุบันแผน</p>	<p>2 จาก 5</p>

หลักเกณฑ์	ตัวชี้วัด	สถานการณ์กรุงเทพฯ จาก การรวบรวมข้อมูลของ คณะวิจัย	สัดส่วนต่อ ตัวชี้วัด ทั้งหมด
อาศัย ธุรกิจ และ นักท่องเที่ยว		แม้บทดังกล่าวก็ไม่ปรากฏว่า ได้มีการบังคับใช้ (ดู รายละเอียดในส่วนต่อไปใน บทนี้) e. มีการเผยแพร่ข้อมูล เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลง สภาพภูมิอากาศต่อสาธารณะ	
A11 การจัดการสถานะ วิกฤติและเหตุฉุกเฉิน แหล่งท่องเที่ยวมีแผนการ รับมือกับสถานะวิกฤติและ สถานะฉุกเฉินที่เหมาะสม รวมถึงการสื่อสารให้ข้อมูล แก่ประชาชน นักท่องเที่ยว และ ผู้ประกอบการท่องเที่ยว ซึ่งแผนการดังกล่าวจะต้อง มีขั้นตอนชัดเจน มีการ กำหนดเครื่องมือและการ ฝึกซ้อมสำหรับเจ้าหน้าที่ นักท่องเที่ยว และ ประชาชนท้องถิ่น อีกทั้ง แผนยังมีความเป็นปัจจุบัน ด้วย	a. มีแผนการรับมือกับเหตุวิกฤติและ เหตุฉุกเฉินที่เกี่ยวข้องกับภาคการ ท่องเที่ยวให้บุคคลทั่วไปได้ทราบ b. แผนการรับมือกับเหตุฉุกเฉิน คำนึงถึงความเสี่ยงที่หลากหลาย รวมถึงภัยธรรมชาติ ภัยก่อการร้าย เหตุฉุกเฉินด้านสุขภาพ การร่อยหรอ ของทรัพยากร และความเสี่ยงอื่นๆ ที่ เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยว c. ระบุกระบวนการสื่อสารที่จะใช้ทั้ง ระหว่างและภายหลังเกิดเหตุฉุกเฉิน d. มีโครงการสื่อสารข้อมูลและ ฝึกอบรมด้านความเสี่ยงและการ จัดการกับวิกฤติ	a. กรุงเทพฯ จัดทำ “แผน ป้องกันและบรรเทาสาธารณ ภัยกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2558” ซึ่งครอบคลุมทุกภาค ส่วนในเมือง ไม่เจาะจงเฉพาะ ภาคการท่องเที่ยว แผน ดังกล่าวระบุความเสี่ยงสา ธารณภัยในกรุงเทพฯ ว่ามี ทั้งหมด 8 รายการ ได้แก่ <ul style="list-style-type: none"> ● ภัยจากการคมนาคม ขนส่ง ● อัคคีภัย ● ภัยจากสารเคมี และ วัตถุอันตราย ● วาตภัย ● ภัยแล้ง ● แผ่นดินไหว และ อาคารถล่ม ● อุทกภัย ● ภัยด้านความมั่นคง 	2 จาก 4

หลักเกณฑ์	ตัวชี้วัด	สถานการณ์กรุงเทพฯ จาก การรวบรวมข้อมูลของ คณะวิจัย	สัดส่วนต่อ ตัวชี้วัด ทั้งหมด
		d. มีโครงการสื่อสารข้อมูล และฝึกอบรมด้านความเสี่ยง และการจัดการกับวิกฤติ	

หมวด B: ความยั่งยืนด้านสังคม-เศรษฐกิจ

หลักเกณฑ์	ตัวชี้วัด	สถานการณ์กรุงเทพฯ จาก การรวบรวมข้อมูลของ คณะวิจัย	สัดส่วนต่อ ตัวชี้วัด ทั้งหมด
B1 การติดตามประเมินผล ทางเศรษฐกิจ ผลประโยชน์ ในเชิงเศรษฐกิจที่เกิดจาก การท่องเที่ยวไม่ว่าจะเป็น ทางตรงหรือทางอ้อมที่เกิด ในแหล่งท่องเที่ยวนั้นได้รับ การติดตามประเมินผล และ รายงานต่อสาธารณะ ข้อมูล ที่เหมาะสมอาจรวมถึง ปริมาณนักท่องเที่ยว ข้อมูล ค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว การจ้างงาน การลงทุน รวมถึงการกระจาย ผลประโยชน์จากการ ท่องเที่ยว	a. มีระบบการเก็บรวบรวมข้อมูลทาง เศรษฐกิจ b. มีการรายงานรายปีถึง ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจทั้งทางตรง และทางอ้อมจากการท่องเที่ยว c. ข้อมูลรวมถึงการวัดผลกระทบทาง เศรษฐกิจที่หลากหลาย (อาทิ ปริมาณ การใช้จ่าย การจ้างงาน และ การกระจายผลประโยชน์จากการ ท่องเที่ยว)	a. กระทรวงท่องเที่ยวและ กีฬา มีการวัดผลและรายงาน ข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับ การท่องเที่ยวในระดับจังหวัด อาทิ ปริมาณนักท่องเที่ยว การใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว รายได้ต่อห้องพัก การจ้างงาน เป็นประจำทุกไตรมาส b. และ c. ข้อมูลข้างต้น รายงานเป็นรายปี แต่รายงาน เฉพาะผลประโยชน์ทางตรง จากการท่องเที่ยว ไม่รวม ผลประโยชน์ทางอ้อม และยัง ไม่มีการรายงานการกระจาย ผลประโยชน์จากการ ท่องเที่ยว	2.5 จาก 3
B2 งานที่มีคุณค่า (decent work) และ โอกาสก้าวหน้าในอาชีพ	a. มีโครงการหรือหลักสูตรการอบรม ที่เหมาะสม เข้าถึงได้ในระดับท้องถิ่น b. ผู้ประกอบการในกิจการท่องเที่ยว ประกาศว่าจะยึดมั่นในหลักการทำงานที่	c. กระทรวงแรงงานมีการ อบรมและส่งเสริมการจ้างงาน ในชุมชนท้องถิ่น รวมถึงสตรี	2 ใน 4

หลักเกณฑ์	ตัวชี้วัด	สถานการณ์กรุงเทพฯ จาก การรวบรวมข้อมูลของ คณะวิจัย	สัดส่วนต่อ ตัวชี้วัด ทั้งหมด
<p>แหล่งท่องเที่ยวสนับสนุน และส่งเสริมโอกาสก้าวหน้าในอาชีพและการอบรมใน ธุรกิจการท่องเที่ยว กิจกรรมท่องเที่ยวต่างๆ ประกาศว่า จะมอบโอกาสการจ้างงานที่ เท่าเทียมให้กับคนใน ท้องถิ่น โอกาสการพัฒนา และการฝึกอบรมอาชีพ การสร้างสภาพแวดล้อมใน การทำงานที่ปลอดภัย และ จ่ายค่าจ้างเพื่อชีวิต (living wage) สำหรับลูกจ้าง</p>	<p>มีคุณค่า (decent work) และโอกาส ก้าวหน้าในอาชีพ</p> <p>c. มีการอบรมและส่งเสริมการจ้าง งานในชุมชนท้องถิ่น รวมถึงสตรี</p> <p>เยาวชน ชนกลุ่มน้อย และคนพิการ</p> <p>d. มีกลไกตรวจสอบสภาพแวดล้อม ในการทำงานและกลไกรับเรื่อง ร้องเรียน (เช่น ผ่านสหภาพแรงงาน)</p>	<p>เยาวชน ชนกลุ่มน้อย และคน พิการ รวมถึงในกรุงเทพฯ</p> <p>d. กระทรวงแรงงานมีกลไก ตรวจสอบสภาพแวดล้อมใน การทำงานและกลไกรับเรื่อง ร้องเรียน (เช่น ผ่านสหภาพ แรงงาน) รวมถึงในกรุงเทพฯ</p>	
<p>B3 สนับสนุน ผู้ประกอบการท้องถิ่นและการค้าที่เป็นธรรม</p> <p>แหล่งท่องเที่ยวมีระบบที่ สนับสนุนผู้ประกอบการ ท้องถิ่นขนาดเล็กและขนาด กลาง และส่งเสริม ผลิตภัณฑ์อย่างยั่งยืนของ ท้องถิ่น และหลักการ การค้าที่เป็นธรรม (Fair Trade) ซึ่งมีรากฐานบน ทรัพยากรทางธรรมชาติ และวัฒนธรรมของท้องถิ่น ซึ่งอาจรวมถึงอาหารและ เครื่องดื่ม หัตถกรรม</p>	<p>a. ผู้ประกอบการขนาดกลางและ ขนาดย่อมที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรม ท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงคำแนะนำ เงินทุน หรือการสนับสนุนอื่นๆ</p> <p>b. ผู้ประกอบการขนาดกลางและ ขนาดย่อมที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรม ท่องเที่ยวได้รับการช่วยเหลือเรื่อง การเข้าถึงตลาด</p> <p>c. มีการสนับสนุนและช่วยเหลือให้ผู้ ประกอบกิจการท่องเที่ยวในท้องถิ่น จัดซื้อจัดจ้างสินค้าและบริการใน ท้องถิ่น</p> <p>d. มีโครงการช่วยเกษตรกร ช่างฝีมือ และผู้ผลิตอาหารในท้องถิ่นให้ สามารถเข้าร่วมในห่วงโซ่มูลค่าของ อุตสาหกรรมท่องเที่ยวได้</p>	<p><i>ไม่มี</i></p>	<p>0 ใน 5</p>

หลักเกณฑ์	ตัวชี้วัด	สถานการณ์กรุงเทพฯ จาก การรวบรวมข้อมูลของ คณะวิจัย	สัดส่วนต่อ ตัวชี้วัด ทั้งหมด
ศิลปะการแสดง ผลิตภัณฑ ทางการเกษตร ฯลฯ	e. มีการระบุและส่งเสริมผลิตภัณฑ และหัตถกรรมในท้องถิ่น รวมถึงมี ขายในแหล่งท่องเที่ยว		
B4 การสนับสนุนชุมชน ท้องถิ่น แหล่งท่องเที่ยวมี ระบบที่สนับสนุนให้กิจการ นักท่องเที่ยว และ ประชาชนได้มีส่วนร่วมกับ ชุมชน และมีส่วนร่วมใน โครงการด้านความยั่งยืน ต่างๆ อย่างมีความ รับผิดชอบ	a. มีการสนับสนุนและอำนวยความสะดวก สะดวกให้กับโครงการของชุมชนและ โครงการด้านความยั่งยืนที่ริเริ่มโดย กิจการท่องเที่ยวในท้องถิ่น b. สนับสนุนให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วน ร่วมกับชุมชน และมีส่วนร่วมใน โครงการด้านความยั่งยืนต่างๆ c. การทำงานเป็นจิตอาสาและการมี ส่วนร่วมกับชุมชนไม่เป็นการรบกวน ความเป็นส่วนตัวหรือฉวยโอกาสเอา รัดเอาเปรียบ	a. มีการสนับสนุนและอำนวยความสะดวก ความสะดวกให้กับโครงการ ของชุมชนและโครงการด้าน ความยั่งยืนที่ริเริ่มโดยกิจการ ท่องเที่ยวในท้องถิ่น อาทิ โครงการจัดทำผังแม่บทการ ฟื้นฟูย่านเมืองเก่าและการ อนุรักษ์ฟื้นฟูย่านกะดีจีน- คลองสาน	1 ใน 3
B5 การป้องกันการ แสวงหาประโยชน์โดยมิ ชอบและการเลือกปฏิบัติ แหล่งท่องเที่ยวปฏิบัติตาม มาตรฐานสากลเรื่องสิทธิ มนุษยชน มีกฎหมาย ธรรม นิยมปฏิบัติ และ จรรยาบรรณที่ป้องกันและ ให้รายงานกรณีการค้า มนุษย์ แรงงานทาส สมัยใหม่ การล่อลวงทาง เพศ หรือการล่วงละเมิดเชิง พาณิชย์หรือการเอารัดเอา เปรียบแบบอื่นๆ ทุก รูปแบบ รวมถึงการเลือก	a. มีกฎหมายที่ระบุชัดเจนถึงสิทธิ มนุษยชน การแสวงหาประโยชน์โดยมิ ชอบ การเลือกปฏิบัติ และการ คุกคาม b. หลักฐานการสื่อสารและการบังคับ ใช้กฎหมายข้างต้นและธรรมเนียม ปฏิบัติที่เกี่ยวข้อง (รวมถึงกิจการ ท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยว) c. มีการวิเคราะห์ความเสี่ยงและ ผลกระทบเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน รวมถึงการค้ามนุษย์ แรงงานทาส สมัยใหม่ และการใช้แรงงานเด็ก เป็น ประจำ d. แหล่งท่องเที่ยวและผู้เล่นราย สำคัญในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวลง	a. มีกฎหมายที่ระบุชัดเจนถึง สิทธิมนุษยชน การแสวง หาประโยชน์โดยมิชอบ การเลือก ปฏิบัติ และการคุกคาม	1 ใน 4

หลักเกณฑ์	ตัวชี้วัด	สถานการณ์กรุงเทพฯ จาก การรวบรวมข้อมูลของ คณะวิจัย	สัดส่วนต่อ ตัวชี้วัด ทั้งหมด
<p>ปฏิบัติต่อบุคคลโดยเฉพาะเด็ก เยาวชน สตรี ผู้มีความหลากหลายทางเพศ และชนกลุ่มน้อยอื่นๆ กฎหมายและธรรมเนียมปฏิบัติเหล่านี้ถูกสื่อสารต่อสาธารณะและบังคับใช้อย่างจริงจัง</p>	<p>นามในจรรยาบรรณเพื่อการคุ้มครองเด็กจากการแสวงประโยชน์ทางเพศ ในกิจการเดินทางและกิจการท่องเที่ยว (Code of Conduct for the Protection of Children from Sexual Exploitation in Travel and Tourism, เว็บไซต์ thecode.org)</p>		
<p>B6 สิทธิในที่ดินและสิทธิของผู้ใช้ กฎหมายและกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการได้มาซึ่งที่ดินของแหล่งท่องเที่ยวจะต้องมีการบังคับใช้อย่างเคร่งครัดและสอดคล้องกับสิทธิชุมชนและสิทธิชนพื้นเมือง มีกระบวนการประชาพิจารณ์ และการโยกย้ายถิ่นฐานจะต้องทำภายใต้การยินยอมที่ได้รับข้อมูลครบถ้วนล่วงหน้า (free, prior and informed consent – FPIC) และการจ่ายค่าชดเชยอย่างเป็นธรรมและสมเหตุสมผล กฎหมายและกฎระเบียบต่างๆ คุ้มครองสิทธิของผู้ใช้ รวมถึงสิทธิในการเข้าถึงทรัพยากรสำคัญ</p>	<p>a. มีการระบุกฎหมายที่คุ้มครองสิทธิในที่ดินที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวและคุ้มครองสิทธิในการเข้าถึงทรัพยากร</p> <p>b. กฎหมายข้างต้นมีการอ้างอิงสิทธิชุมชนและสิทธิชนพื้นเมือง กระบวนการประชาพิจารณ์และการโยกย้ายถิ่นฐาน</p> <p>c. หลักฐานการบังคับใช้กฎหมายข้างต้นในบริบทของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยว</p> <p>d. หลักฐานการปรึกษาหารือกับชุมชน การให้ความยินยอมและการชดเชย</p>	<p>ไม่มี</p>	<p>0 ใน 4</p>

หลักเกณฑ์	ตัวชี้วัด	สถานการณ์กรุงเทพฯ จาก การรวบรวมข้อมูลของ คณะวิจัย	สัดส่วนต่อ ตัวชี้วัด ทั้งหมด
<p>B7 ความปลอดภัยและ สวัสดิภาพ แหล่งท่องเที่ยว มีระบบติดตาม ป้องกันและ ตอบสนองต่อภัย อาชญากรรม ความ ปลอดภัย และสุขอนามัย ซึ่งมีการรายงานให้ สาธารณชนรับรู้</p>	<p>a. มีบริการรักษาความปลอดภัยและ บริการด้านสุขภาพเชิงรุกในแหล่ง ท่องเที่ยว</p> <p>b. การส่งมอบบริการรักษาความ ปลอดภัยและรักษาสุขภาพของ นักท่องเที่ยวตอบสนองต่อความ ต้องการของนักท่องเที่ยว</p> <p>c. สถานบริการด้านการท่องเที่ยวมี การตรวจสอบว่าปฏิบัติตามมาตรฐาน ด้านความปลอดภัยและสุขอนามัย หรือไม่</p>	<p>a. มีบริการรักษาความ ปลอดภัยในแหล่งท่องเที่ยว</p> <p>b. การส่งมอบบริการรักษา ความปลอดภัยและรักษา สุขภาพของนักท่องเที่ยว ตอบสนองต่อความต้องการ ของนักท่องเที่ยว ผ่าน “ตำรวจท่องเที่ยว” และ สถานบริการด้านสุขภาพที่ เน้นนักท่องเที่ยวเป็น กลุ่มเป้าหมายหลัก</p> <p>c. สถานบริการด้านการ ท่องเที่ยวมีการตรวจสอบว่า ปฏิบัติตามมาตรฐานด้าน ความปลอดภัยและสุขอนามัย หรือไม่</p>	2.5 ใน 3
<p>B8 การทำให้ทุกคน สามารถเข้าถึง แหล่ง ท่องเที่ยวและสิ่ง อำนวยความสะดวกต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการท่องเที่ยว เชิงธรรมชาติ วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ ทุกคนมี สิทธิเข้าถึง ไม่ว่าจะเป็นคน พิการหรือผู้ที่ต้องได้รับ ความช่วยเหลือพิเศษ หาก แหล่งท่องเที่ยวและสิ่ง อำนวยความสะดวกที่</p>	<p>a. มีกฎระเบียบและมาตรฐาน เกี่ยวกับการเข้าถึงได้ของสถาน อำนวยความสะดวก อาคาร และ บริการต่างๆ สำหรับนักท่องเที่ยว</p> <p>b. การใช้มาตรฐานการเข้าถึงได้อย่าง สม่ำเสมอในสถานบริการสาธารณะ</p> <p>c. เผยแพร่ข้อมูลสัดส่วนของสถาน บริการและสถานที่ท่องเที่ยวที่ทุกคน สามารถเข้าถึงได้</p> <p>d. หลักฐานแสดงโครงการที่ปรับปรุง การเข้าถึงสำหรับบุคคลที่มีความ ต้องการเฉพาะ</p>	<p>ไม่มี – และโครงการที่ช่วย เพิ่มการเข้าถึงบางโครงการถูก ยกเลิก เช่น โครงการรถ ตู้รับส่งคนชราและคนพิการ ของกรุงเทพฯ ซึ่งสิ้นสุดสัญญา ว่าจ้าง 30 กันยายน 2563 แต่ ไม่ได้รับการอนุมัติงบประมาณ ให้ดำเนินการต่อ</p>	0 ใน 6

หลักเกณฑ์	ตัวชี้วัด	สถานการณ์กรุงเทพฯ จาก การรวบรวมข้อมูลของ คณะวิจัย	สัดส่วนต่อ ตัวชี้วัด ทั้งหมด
เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ใดๆ ไม่สามารถเข้าถึงได้ สามารถใช้การออกแบบที่ คำนึงถึงลักษณะของแหล่ง ท่องเที่ยว และความ สมเหตุสมผลในการเข้าถึง ได้	e. ข้อมูลเกี่ยวกับการเข้าถึงได้ถูกรวม ไว้ในการสื่อสารเกี่ยวกับแหล่ง ท่องเที่ยวเป็นการทั่วไป f. ข้อมูลเกี่ยวกับการเข้าถึงได้ถูกรวม ไว้ในข้อมูลสำหรับนักท่องเที่ยว เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวสำคัญๆ		

หมวด C: ความยั่งยืนด้านวัฒนธรรม

หลักเกณฑ์	ตัวชี้วัด	สถานการณ์กรุงเทพฯ จาก การรวบรวมข้อมูลของ คณะวิจัย	สัดส่วนต่อ ตัวชี้วัด ทั้งหมด
C1 การปกป้องสถานที่ สำคัญทางวัฒนธรรม แหล่งท่องเที่ยวมีนโยบาย และระบบที่จะประเมิน ฟื้นฟู และอนุรักษ์สถานที่ ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่ง รวมถึงมรดกสิ่งปลูกสร้าง (เชิงประวัติศาสตร์และ โบราณคดี) และทิวทัศน์ของ ชนบทและเมือง	a. รายการสถานที่สำคัญทาง วัฒนธรรม รวมถึงข้อมูลการประเมิน และตัวชี้วัดระดับความเปราะบาง b. โครงการฟื้นฟูและอนุรักษ์สถานที่ สำคัญทางวัฒนธรรม c. มีกลไกที่จะใช้รายได้จาก ท่องเที่ยวมาสนับสนุนการอนุรักษ์ สถานที่สำคัญทางวัฒนธรรม	a. มีการขึ้นทะเบียนและ เปิดเผยรายชื่อโบราณสถาน ในเขตกรุงเทพฯ แต่ไม่มีการ เปิดเผยข้อมูลการประเมิน และตัวชี้วัดระดับความ เปราะบาง b. มีโครงการฟื้นฟูและ อนุรักษ์สถานที่สำคัญทาง วัฒนธรรมในกรุงเทพฯ อย่าง ต่อเนื่อง อาทิ โครงการ ปรับปรุงฟื้นฟูอาคารอนุรักษ์ หน้าพระลาน โครงการ อนุรักษ์พระราชวังเดิม และ โครงการจัดทำผังแม่บทการ ฟื้นฟูย่านเมืองเก่าและการ อนุรักษ์ฟื้นฟูย่านกะดีจีน- คลองสาน เป็นต้น	2.5 ใน 3

หลักเกณฑ์	ตัวชี้วัด	สถานการณ์กรุงเทพฯ จาก การรวบรวมข้อมูลของ คณะวิจัย	สัดส่วนต่อ ตัวชี้วัด ทั้งหมด
<p>C2 การปกป้องสิ่งมีค่าทางวัฒนธรรม แหล่งท่องเที่ยวมีกฎหมายควบคุมการซื้อขาย แลกเปลี่ยน จัดแสดง หรือ ให้ของกำนัลที่เกี่ยวข้องกับ วัตถุทางประวัติศาสตร์และ โบราณคดี กฎหมายถูก บังคับใช้และสื่อสารต่อ สาธารณะ รวมถึงต่อกิจการ ด้านการท่องเที่ยวและ นักท่องเที่ยว</p>	<p>a. มีการอ้างอิงกฎหมายที่เกี่ยวข้อง กับโบราณวัตถุและโบราณสถานใน แหล่งท่องเที่ยว (ชื่อกฎหมายและปี)</p> <p>b. หลักฐานการสื่อสารกฎหมายที่ เกี่ยวข้องต่อกิจการด้านการ ท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยว</p> <p>c. หลักฐานการบังคับใช้กฎหมายนั้น จริง</p>	<p>a. มีการอ้างอิงกฎหมายที่ เกี่ยวข้องกับโบราณวัตถุและ โบราณสถานในแหล่ง ท่องเที่ยว (ชื่อกฎหมายและปี)</p> <p>b. หลักฐานการสื่อสาร กฎหมายที่เกี่ยวข้องต่อกิจการ ด้านการท่องเที่ยวและ นักท่องเที่ยว</p> <p>c. หลักฐานการบังคับใช้ กฎหมายนั้นจริง</p>	3 ใน 3
<p>C3 มรดกทางวัฒนธรรมที่ จับต้องไม่ได้</p> <p>แหล่งท่องเที่ยวสนับสนุน การเชิดชูและปกป้องมรดก ทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ รวมถึงประเพณีท้องถิ่น ศิลปะท้องถิ่น ดนตรีท้องถิ่น ภาษาท้องถิ่น อาหารท้องถิ่น และมีดีอื่นๆ ของอัตลักษณ์ ท้องถิ่น การนำเสนอ ทำซ้ำ และตีความวัฒนธรรมและ ประเพณีที่มีชีวิตเหล่านี้ เป็นไปอย่างเข้าใจ เข้าใจ และให้ความเคารพ พยายาม ให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วม และให้พวกเขาได้ประโยชน์ รวมถึงส่งมอบประสบการณ์</p>	<p>a. มีการระบุและเผยแพร่รายการ มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้</p> <p>b. มีตัวอย่างการเชิดชูและ ประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวที่ได้ สัมผัสมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้อง ไม่ได้ (กิจกรรมการแสดง ผลิตภัณฑ์ อันเป็นเอกลักษณ์ ฯลฯ)</p> <p>c. หลักฐานการมีส่วนร่วมของชุมชน ท้องถิ่นและชนพื้นเมืองในการพัฒนา และส่งมอบประสบการณ์แก่นักท่องเที่ยว ซึ่งตั้งอยู่บนมรดกทาง วัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้</p> <p>d. มีปฏิกริยาจากนักท่องเที่ยวและ ชุมชนท้องถิ่นเกี่ยวกับการส่งมอบ ประสบการณ์ทางวัฒนธรรมที่จับ ต้องไม่ได้</p>	<p>a. มีการระบุและเผยแพร่ รายการมรดกทางวัฒนธรรมที่ จับต้องไม่ได้ โดยเผยแพร่ รายการ “มรดกภูมิปัญญา ทางวัฒนธรรม” ผ่านเว็บไซต์ และเอกสารอื่นๆ ของ กรุงเทพฯ</p> <p>b. มีตัวอย่างการเชิดชูและ ประสบการณ์ของ นักท่องเที่ยวที่ได้สัมผัสมรดก ทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้</p>	2 ใน 4

หลักเกณฑ์	ตัวชี้วัด	สถานการณ์กรุงเทพฯ จาก การรวบรวมข้อมูลของ คณะวิจัย	สัดส่วนต่อ ตัวชี้วัด ทั้งหมด
ที่แท้ (authentic) ให้กับ นักท่องเที่ยว			
C4 การเข้าถึงสถานที่อัน เป็นมรดกทางวัฒนธรรม และธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวติดตาม ปกป้อง และเมื่อจำเป็นก็ ฟื้นฟูการเข้าถึงสถานที่อัน เป็นมรดกทางวัฒนธรรม และธรรมชาติของชุมชน ท้องถิ่น	a. การติดตามการเข้าถึงได้ของมรดก ทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติของ ชุมชนท้องถิ่น b. หลักฐานการมีส่วนร่วมของชุมชน ท้องถิ่นในการเข้าถึงได้ c. กิจกรรมเฉพาะที่ปกป้องหรือฟื้นฟู การเข้าถึงได้ของชุมชน	<i>ไม่มี</i> – เกิดปัญหาการรื้อ ชุมชนโบราณในกรุงเทพฯ ตลอดมาจนถึงปัจจุบัน อาทิ กรณีรื้อชุมชนป้อมพระกาฬใน ปี พ.ศ. 2559 เพื่อนำพื้นที่มา ทำสวนสาธารณะ	0 ใน 3
C5 ทรัพย์สินทางปัญญา แหล่งท่องเที่ยวมีระบบที่ ก่อให้เกิดการป้องกันและ คุ้มครองสิทธิในทรัพย์สิน ทางปัญญาของปัจเจกบุคคล และชุมชนท้องถิ่น	a. มีการอ้างอิงกฎหมายเกี่ยวกับ ทรัพย์สินทางปัญญาในแหล่ง ท่องเที่ยว b. มีการสื่อสารเรื่องสิทธิในทรัพย์สิน ทางปัญญาแก่ผู้มีส่วนได้เสียใน อุตสาหกรรมท่องเที่ยว c. หลักฐานว่าสิทธิในทรัพย์สินทาง ปัญญาได้รับการคุ้มครองในการ พัฒนาประสบการณ์ด้านวัฒนธรรม สำหรับนักท่องเที่ยว	<i>ไม่มี</i>	0 ใน 3
C6 การจัดการนักท่องเที่ยว ในสถานที่ทางวัฒนธรรม แหล่งท่องเที่ยวมีระบบการ จัดการนักท่องเที่ยวภายใน และโดยรอบสถานที่ทาง วัฒนธรรม ซึ่งคำนึงถึง ลักษณะ ศักยภาพ และ ความอ่อนไหว และพยายาม	a. มีการติดตามปริมาณนักท่องเที่ยว และผลกระทบต่อสถานที่ทาง วัฒนธรรม แลกเปลี่ยนผลลัพธ์ ระหว่างสถานที่ต่างๆ b. หลักฐานการจัดการผลกระทบที่ เกี่ยวกับการท่องเที่ยว ภายในหรือ โดยรอบสถานที่ทางวัฒนธรรม	a. มีการติดตามปริมาณ นักท่องเที่ยว แต่ไม่มีการ ติดตามผลกระทบต่อสถานที่ ทางวัฒนธรรมอย่างเป็นระบบ	0.5 ใน 5

หลักเกณฑ์	ตัวชี้วัด	สถานการณ์กรุงเทพฯ จาก การรวบรวมข้อมูลของ คณะวิจัย	สัดส่วนต่อ ตัวชี้วัด ทั้งหมด
<p>จัดการปริมาณนักท่องเที่ยวให้อยู่ในระดับที่เหมาะสมและลดผลกระทบทางลบให้เหลือน้อยที่สุด ออกแนวปฏิบัติสำหรับนักท่องเที่ยวในบริเวณที่มีความอ่อนไหวและในกิจกรรมทางวัฒนธรรม เผยแพร่แก่นักท่องเที่ยว ผู้นำเที่ยว และกิจการนำเที่ยวก่อนและระหว่างการมาเยือน</p>	<p>c. การจัดทำและแจกจ่ายแนวปฏิบัติเรื่องพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในสถานที่อ่อนไหวและกิจกรรมทางวัฒนธรรม มีการติดตามว่าทำตามหรือไม่เป็นระยะๆ</p> <p>d. เผยแพร่แนวปฏิบัติสำหรับผู้ประกอบกิจการนำเที่ยว ผู้นำเที่ยว และหรือเรื่องการจัดการนักท่องเที่ยวในสถานที่ทางวัฒนธรรม</p> <p>e. มีการอบรมผู้นำเที่ยว</p>		
<p>C7 การตีความสถานที่ มีการจัดทำและส่งมอบการตีความที่ถูกต้องเที่ยงตรงแก่นักท่องเที่ยว ให้ข้อมูลเกี่ยวกับความสำคัญของมรดกด้านวัฒนธรรมและธรรมชาติของสถานที่ท่องเที่ยว ข้อมูลนี้เหมาะสมทางวัฒนธรรม จัดทำขึ้นร่วมกับชุมชนเจ้าของพื้นที่และสื่อสารในภาษาที่นักท่องเที่ยวและผู้อยู่อาศัยเข้าใจ</p>	<p>a. การให้ข้อมูลการตีความเกี่ยวกับสถานที่ ในรูปแบบที่เข้าถึงได้ก่อนการมาเยือน</p> <p>b. หลักฐานว่าเนื้อหาการตีความนั้นผ่านการวิจัยมาอย่างดี และมีความถูกต้องเที่ยงตรง</p> <p>c. เนื้อหาการตีความระบุความสำคัญ และความอ่อนไหวหรือเปราะบางของสถานที่</p> <p>d. หลักฐานว่าชุมชนเจ้าของพื้นที่มีส่วนร่วมในการเตรียมเนื้อหาการตีความ</p> <p>e. เนื้อหาการตีความเผยแพร่ในภาษาที่เกี่ยวข้อง</p>	<p>a. การให้ข้อมูลการตีความเกี่ยวกับสถานที่ ในรูปแบบที่เข้าถึงได้ก่อนการมาเยือน</p>	<p>1 ใน 5</p>

หมวด D: ความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม

หลักเกณฑ์	ตัวชี้วัด	สถานการณ์กรุงเทพฯ จาก การรวบรวมข้อมูลของ คณะวิจัย	สัดส่วนต่อ ตัวชี้วัด ทั้งหมด
<p>D1 การปกป้อง สิ่งแวดล้อมที่มีความ เปรียบเทียบ แหล่งท่องเที่ยว มีระบบติดตาม ตรวจสอบ และตอบสนองต่อ ผลกระทบจากการ ท่องเที่ยวต่อสิ่งแวดล้อม อนุรักษ์ระบบนิเวศ ปกป้อง แหล่งที่อยู่อาศัย ของสิ่งมีชีวิต สายพันธุ์และ ระบบนิเวศ และป้องกันการ รุกรานของสายพันธุ์ ต่างถิ่น</p>	<p>a. รายการมรดกเชิงธรรมชาติ ระบุ ประเภท สถานะการอนุรักษ์ และ ระดับความเปราะบาง</p> <p>b. มีโครงการอนุรักษ์ความ หลากหลายทางชีวภาพและมรดกเชิง ธรรมชาติ</p> <p>c. มีโครงการกำจัดและควบคุมสาย พันธุ์ต่างถิ่น</p> <p>d. มีกิจกรรมที่ระบุ ติดตาม และลด ผลกระทบจากการท่องเที่ยวต่อความ หลากหลายทางชีวภาพและมรดกเชิง ธรรมชาติ</p> <p>e. มีกลไกที่จะใช้รายได้จากการ ท่องเที่ยวในการส่งเสริมการอนุรักษ์ มรดกเชิงธรรมชาติ</p> <p>f. สื่อสารกับนักท่องเที่ยวและกิจการ ท่องเที่ยวเรื่องการลดการแพร่พันธุ์ ของสายพันธุ์ต่างถิ่น</p>	<p>ไม่มี</p>	<p>0 ใน 6</p>
<p>D2 การจัดการ นักท่องเที่ยว ณ สถานที่ ทางธรรมชาติ แหล่ง ท่องเที่ยวมีระบบจัดการ นักท่องเที่ยวภายในและ โดยรอบสถานที่ทาง ธรรมชาติ ซึ่งพิจารณา ลักษณะ ศักยภาพการ รองรับ และความ เปรียบเทียบ และพยายาม</p>	<p>a. มีการติดตามปริมาณนักท่องเที่ยว และผลกระทบต่อสถานที่ทาง ธรรมชาติ แลกเปลี่ยนผลลัพธ์ระหว่าง สถานที่ต่างๆ</p> <p>b. หลักฐานการจัดการและการลด ผลกระทบที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ภายในหรือโดยรอบสถานที่ทาง ธรรมชาติ</p> <p>c. การจัดทำและแจกจ่ายแนวปฏิบัติ เรื่องพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวใน</p>	<p>a. สวนสาธารณะและสวน พฤษชาติศรีนครเขื่อนขันธ์ บางกะเจ้า มีการติดตาม ปริมาณนักท่องเที่ยวและ ผลกระทบ</p>	<p>1 ใน 6</p>

หลักเกณฑ์	ตัวชี้วัด	สถานการณ์กรุงเทพฯ จาก การรวบรวมข้อมูลของ คณะวิจัย	สัดส่วนต่อ ตัวชี้วัด ทั้งหมด
<p>จัดการปริมาณนักท่องเที่ยวและลดผลกระทบทางลบให้เหลือน้อยที่สุด มีการจัดทำและเผยแพร่แนวปฏิบัติสำหรับพฤติกรรมนักท่องเที่ยวในสถานที่ที่เปราะบาง แก่นักท่องเที่ยว กิจกรรมนำเที่ยว และผู้นำเที่ยวก่อนและระหว่างการเดินทางมาเยือน</p>	<p>สถานที่ที่อ่อนไหวและกิจกรรมทางธรรมชาติ มีการติดตามว่าทำตามหรือไม่เป็นระยะๆ</p> <p>d. เผยแพร่แนวปฏิบัติสำหรับผู้ประกอบกิจการนำเที่ยว ผู้นำเที่ยว และหาหรือเรื่องการจัดการนักท่องเที่ยวในสถานที่ทางธรรมชาติ</p> <p>e. มีการร่วมมือกับองค์กรอนุรักษ์ในท้องถิ่นเพื่อระบุความเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว และมาตรการลดผลกระทบ</p> <p>f. มีการอบรมผู้นำเที่ยว</p>		
<p>D3 การมีปฏิสัมพันธ์กับสัตว์ป่า แหล่งท่องเที่ยวมีระบบที่สอดคล้องกับกฎหมาย และมาตรฐานทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับนานาชาติ ของการมีปฏิสัมพันธ์กับสัตว์ป่า ซึ่งคำนึงถึงผลกระทบสะสม ระบบนี้ไม่แทรกแซงและจัดการอย่างมีความรับผิดชอบเพื่อหลีกเลี่ยงผลกระทบทางลบต่อสัตว์ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงผลกระทบต่อพฤติกรรมของประชากรสัตว์ป่า</p>	<p>a. การอ้างอิงกฎหมายระดับชาติและนานาชาติที่เกี่ยวข้องกับสถานที่ท่องเที่ยว เกี่ยวกับการมีปฏิสัมพันธ์กับสัตว์ป่า</p> <p>b. การรับรองมาตรฐานสากลเกี่ยวกับการชมสัตว์ป่า สำหรับทั้งสัตว์น้ำและสัตว์บก</p> <p>c. มีการเผยแพร่แนวปฏิบัติสำหรับการชมและมีปฏิสัมพันธ์กับสัตว์ป่า ซึ่งสะท้อนมาตรฐานสากล</p> <p>d. มีระบบการตรวจสอบว่ากิจกรรมท่องเที่ยวทำตามกฎระเบียบและแนวปฏิบัติหรือไม่</p> <p>e. มีกิจกรรมติดตามความเป็นอยู่ของสัตว์ป่าและลดการรบกวนให้เหลือน้อยที่สุด ในบริเวณที่มีปฏิสัมพันธ์</p>	<p>c. กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง มีการออกแนวปฏิบัติสำหรับผู้ประกอบการนำเที่ยว ในการชมวาฬบรูด้า ซึ่งพบบริเวณอ่าวไทยตอนบน นอกชายฝั่งของ จ.ชลบุรี สมุทรปราการ เขตบางขุนเทียน กรุงเทพฯ สมุทรสาคร สมุทรสงคราม และเพชรบุรี</p> <p>e. กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง มีการติดตามความเป็นอยู่ของวาฬบรูด้า ในบริเวณที่มีการนำเที่ยว</p>	2 ใน 6

หลักเกณฑ์	ตัวชี้วัด	สถานการณ์กรุงเทพฯ จาก การรวบรวมข้อมูลของ คณะวิจัย	สัดส่วนต่อ ตัวชี้วัด ทั้งหมด
	f. มีการจัดทำและเผยแพร่ข้อมูล ให้กับนักท่องเที่ยวในประเด็น ปฏิสัมพันธ์กับสัตว์ป่าที่อาจก่อ อันตราย อย่างเช่นการแต่ต้องตัว หรือให้อาหาร		
<p>D4 การเอารัดเอาเปรียบ สัตว์และสวัสดิภาพสัตว์ แหล่งท่องเที่ยวมีระบบที่ สอดคล้องกับกฎหมาย และ มาตรฐานทั้งในระดับ ท้องถิ่น ระดับชาติและ ระดับนานาชาติ ในการล่า จับ จัดแสดง และซื้อขาย พืชพันธุ์และสัตว์ป่า ไม่มี สัตว์ป่าสายพันธุ์ใดที่ถูกซื้อ ขาย ผสมพันธุ์ หรือกักขัง ยกเว้นว่าโดยบุคคลที่ได้รับ อนุญาตตามกฎหมายและ สำหรับกิจกรรมที่อยู่ใต้การ กำกับควบคุมที่เหมาะสม การดูแลสัตว์ป่าและสัตว์ เลี้ยงทุกชนิดเป็นไปตาม มาตรฐานสวัสดิภาพสัตว์ขั้น สูงสุด</p>	<p>a. มีการอ้างอิงข้อกำหนดท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับนานาชาติ รวมถึงมาตรฐานและแนวปฏิบัติใน สถานที่ท่องเที่ยว เกี่ยวกับสวัสดิภาพ สัตว์และการอนุรักษ์พืชและสัตว์</p> <p>b. มีการแจ้งกฎหมาย มาตรฐาน และ แนวปฏิบัติ ต่อกิจการท่องเที่ยวและ ผู้นำเที่ยว</p> <p>c. มีระบบการตรวจสอบ สภาพแวดล้อมของสัตว์ป่าและสัตว์ เลี้ยงที่ถูกกักขัง รวมถึงการดูแลสัตว์</p> <p>d. มีการออกใบอนุญาตและ ตรวจสอบคุณสมบัติของบุคลากรที่ ได้รับอนุญาตให้จับสัตว์ป่า</p> <p>e. มีกิจกรรมที่ส่งเสริมอนุสัญญา CITES (Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora: อนุสัญญาว่าด้วย การค้าระหว่าง ประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ ใกล้สูญพันธุ์) ในภาคการท่องเที่ยว และสร้างความมั่นใจว่าผู้ประกอบการ ปฏิบัติตาม</p>	<p>d. มีการออกใบอนุญาตและ ตรวจสอบคุณสมบัติของ บุคลากรที่ได้รับอนุญาตให้จับ สัตว์ป่า</p> <p>c. มีระบบการตรวจสอบ สภาพแวดล้อมของสัตว์ป่า และสัตว์เลี้ยงที่ถูกกักขัง</p> <p>e. มีกิจกรรมที่ส่งเสริม อนุสัญญา CITES (Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora: อนุสัญญาว่าด้วยการค้า ระหว่าง ประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและ พืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์) ในภาค การท่องเที่ยวและสร้างความ มั่นใจว่าผู้ประกอบการปฏิบัติ ตาม</p>	3 ใน 6

หลักเกณฑ์	ตัวชี้วัด	สถานการณ์กรุงเทพฯ จาก การรวบรวมข้อมูลของ คณะวิจัย	สัดส่วนต่อ ตัวชี้วัด ทั้งหมด
	<p>f. มีการจัดทำและเผยแพร่ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยวในประเด็นการหลีกเลี่ยงการค้าสัตว์ใกล้สูญพันธุ์ เช่น การซื้อของที่ระลึกที่มาจากสัตว์ใกล้สูญพันธุ์ ตามการนิยามของ IUCN หรือ CITES</p> <p>g. มีการบังคับใช้กฎหมายเพื่อให้มั่นใจว่ากิจกรรมการค้าสัตว์ใดๆ ก็ตาม จะเป็นไปตามวิธีการอนุรักษ์ที่ตั้งอยู่บนข้อมูลวิทยาศาสตร์ จัดการอย่างเหมาะสมและเคร่งครัด</p>		
<p>D5 การอนุรักษ์พลังงาน</p> <p>แหล่งท่องเที่ยวมีระบบการส่งเสริมให้ผู้ประกอบการมีการวัดผล ติดตาม ลดผลกระทบ และรายงานให้สาธารณชนรับรู้ในการบริโภค พลังงาน และการลดการพึ่งพาเชื้อเพลิงฟอสซิล</p>	<p>a. มีการประกาศและส่งเสริมเป้าหมายบริโภคนพลังงาน</p> <p>b. มีโครงการเพิ่มประสิทธิภาพพลังงาน</p> <p>c. มีการลงทุนในพลังงานหมุนเวียน และแจกแจงสัดส่วนการผลิตและใช้พลังงานหมุนเวียน</p> <p>d. สนับสนุนและให้แรงจูงใจในการติดตามการใช้พลังงานและการลดการใช้พลังงานโดยกิจการต่างๆ</p>	<p>a. กรุงเทพฯ เคยประกาศเป้าหมายลดการใช้พลังงาน ตามแผนปฏิบัติการว่าด้วยการลดปัญหาภาวะโลกร้อน พ.ศ. 2550–2555 และแผนปฏิบัติการประหยัดพลังงานของกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2551 – 2555</p> <p>b. โครงการส่งเสริมการปรับปรุงการใช้พลังงานไฟฟ้าในอาคาร เป็นส่วนหนึ่งในแผนปฏิบัติการว่าด้วยการลดปัญหาภาวะโลกร้อน พ.ศ. 2550–2555 ของกรุงเทพฯ</p>	2 ใน 4
<p>D6 การดูแลรักษาแหล่งน้ำ</p> <p>แหล่งท่องเที่ยวมีระบบการส่งเสริมให้ผู้ประกอบการมีการวัดผล ติดตาม ลดผลกระทบ และ</p>	<p>a. มีการให้คำแนะนำและสนับสนุนการติดตามวัดผลและการลดการใช้ น้ำโดยกิจการต่างๆ</p> <p>b. มีโครงการประเมินความเสี่ยงด้านน้ำเป็นประจำ</p>	ไม่มี	0 ใน 6

หลักเกณฑ์	ตัวชี้วัด	สถานการณ์กรุงเทพฯ จาก การรวบรวมข้อมูลของ คณะวิจัย	สัดส่วนต่อ ตัวชี้วัด ทั้งหมด
<p>รายงานให้สาธารณชนรับรู้ เรื่องการบริโภคน้ำ มีการประเมินความเสี่ยงน้ำในสถานที่ท่องเที่ยว ในบริเวณที่มีความเสี่ยงน้ำสูง มีการประกาศเป้าหมายการอนุรักษ์น้ำ และปฏิบัติร่วมกับกิจการต่างๆ เพื่อให้มั่นใจว่าการใช้น้ำเพื่อการท่องเที่ยวจะไม่ขัดแย้งกับความต้องการของชุมชนท้องถิ่นและระบบนิเวศท้องถิ่น</p>	<p>c. มีการกำหนด เผยแพร่ และบังคับใช้เป้าหมายการอนุรักษ์น้ำ ในบริเวณที่ผลการประเมินระบุว่าความเสี่ยงน้ำอยู่ในระดับสูง</p> <p>d. มีการติดตามและควบคุมแหล่งน้ำ และปริมาณการใช้น้ำเพื่อเป้าหมายการท่องเที่ยว ตลอดจนผลกระทบต่อชุมชนท้องถิ่นและระบบนิเวศ สนับสนุนและติดตามการทำตามเป้าหมายการอนุรักษ์น้ำของกิจการท่องเที่ยว</p> <p>e. มีการให้ข้อมูลต่อนักท่องเที่ยวเรื่อง ความเสี่ยงน้ำและการลดการใช้น้ำ</p>		
<p>D7 คุณภาพน้ำ แหล่งท่องเที่ยวมีระบบในการตรวจสอบคุณภาพของน้ำที่ใช้บริโภค น้ำที่ใช้ในกิจกรรมนันทนาการต่างๆ และใช้ในระบบนิเวศ ตามมาตรฐานคุณภาพน้ำ ผลการติดตามประเมินผลสามารถเข้าถึงได้โดยสาธารณชน และแหล่งท่องเที่ยวมีระบบการรับมือกับประเด็นเรื่องคุณภาพน้ำที่ทันท่วงทีภายในเวลาที่เหมาะสม</p>	<p>a. มีโครงการติดตามวัดคุณภาพน้ำ</p> <p>b. มีข้อมูลและรายงานเรื่องคุณภาพน้ำ</p> <p>c. มีการติดตามน้ำที่ใช้ในการอาบ รวมถึงการรับรองและระบุสถานที่ท่องเที่ยวที่ทำตามมาตรฐานได้</p> <p>d. หลักฐานการกระทำที่ปรับปรุงคุณภาพน้ำ</p> <p>e. มีการให้ข้อมูลต่อนักท่องเที่ยวเรื่องคุณภาพของน้ำประปาในท้องถิ่น เพื่อสนับสนุนเป็นทางเลือกแทนการดื่มน้ำบรรจุขวด</p>	ไม่มี	0 ใน 5

หลักเกณฑ์	ตัวชี้วัด	สถานการณ์กรุงเทพฯ จาก การรวบรวมข้อมูลของ คณะวิจัย	สัดส่วนต่อ ตัวชี้วัด ทั้งหมด
<p>D8 การบำบัดน้ำเสีย แหล่งท่องเที่ยวมีแนวทางที่ชัดเจนและใช้ได้จริง สำหรับการกำหนดพื้นที่การบำรุงรักษา และการทดสอบการปลดปล่อยน้ำเสียจากบ่อเกรอะ และระบบบำบัดน้ำเสีย มีการควบคุมให้มีการบำบัดน้ำเสีย และนำกลับไปใช้ใหม่ หรือปลดปล่อยอย่างปลอดภัย โดยมีผลกระทบทางลบต่อประชากรท้องถิ่น และสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด</p>	<p>a. มีแนวปฏิบัติและกฎระเบียบเรื่อง การบำบัดน้ำเสีย b. มีระบบการบังคับใช้แนวปฏิบัติกับกิจการท่องเที่ยว c. มีการติดตามและทดสอบน้ำที่ผ่านการบำบัด d. การมีระบบการบำบัดน้ำเสียของเทศบาลที่ยั่งยืน ภาคการท่องเที่ยวสามารถใช้ประโยชน์ได้</p>	<p>a. มีแนวปฏิบัติและกฎระเบียบเรื่อง การบำบัดน้ำเสีย รับผิดชอบโดยสำนักงานจัดการคุณภาพน้ำ กรุงเทพมหานคร c. มีการติดตามและทดสอบน้ำที่ผ่านการบำบัด</p>	2 ใน 4
<p>D9 ขยะมูลฝอย แหล่งท่องเที่ยววัดผลและรายงานการสร้างขยะในพื้นที่ และประกาศเป้าหมายลดขยะ จัดการขยะอย่างเหมาะสมและหลีกเลี่ยงการทิ้งลงบ่อขยะ มีระบบรวบรวมขยะที่กระจายและระบบรีไซเคิลที่สามารถคัดแยกขยะได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการส่งเสริมให้ผู้ประกอบการลด นำกลับมาใช้ใหม่ และรีไซเคิลขยะ รวมถึงอาหารเหลือทิ้ง มีการกระทำที่กำจัดหรือลด</p>	<p>a. มีโครงการติดตามขยะ ตีพิมพ์ผล และประกาศเป้าหมายเกี่ยวกับขยะ b. มีแคมเปญ การให้คำแนะนำ หรือการสนับสนุนกิจการท่องเที่ยวที่มีการประสานงานหลายฝ่าย ในเรื่องการจัดการขยะ รวมถึงอาหารเหลือทิ้ง c. มีแคมเปญลดหรือกำจัดของที่ใช้ครั้งเดียวทิ้ง โดยเฉพาะพลาสติก d. มีโครงการจัดการขยะสำหรับหน่วยงานและอาคารสาธารณะ e. มีระบบการรวบรวมและระบบรีไซเคิลขยะอย่างน้อยสี่ประเภท (อินทรีย์ กระดาษ โลหะ และแก้ว และพลาสติก)</p>	<p>a. สำนักสิ่งแวดล้อม กรุงเทพมหานคร จัดทำแผนบริหารจัดการมูลฝอยของ กรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2558-2562 ซึ่งมีเป้าหมายลดปริมาณขยะมูลฝอยจากบ้านเรือนที่จัดเก็บได้ลดลง เมื่อเทียบกับปี 2556 ไม่น้อยกว่าร้อยละ 7 ในปี 2562, จำกัดการเพิ่มขึ้นของปริมาณขยะมูลฝอยอันตรายจากบ้านเรือนที่จัดเก็บได้เพิ่มขึ้น เมื่อเทียบกับปี 2556 ไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 ในปี 2562</p>	2 ใน 8

หลักเกณฑ์	ตัวชี้วัด	สถานการณ์กรุงเทพฯ จาก การรวบรวมข้อมูลของ คณะวิจัย	สัดส่วนต่อ ตัวชี้วัด ทั้งหมด
การใช้ครั้งเดียว โดยเฉพาะพลาสติก ขยะที่ไม่ได้รับการนำกลับมาใช้ใหม่หรือรีไซเคิลก็ต้องได้รับการกำจัดอย่างปลอดภัยและยั่งยืน	<p>f. มีระบบการจัดการที่ยั่งยืน ลดปริมาณของเสียให้เหลือน้อยที่สุด</p> <p>g. มีแคมเปญเพื่อจัดการทิ้งขยะรวมทั้งโดยนักท่องเที่ยว และรักษาความสะอาดของพื้นที่สาธารณะ</p> <p>h. มีภาชนะรองรับขยะแยกประเภทอย่างเพียงพอ</p>	<p>และ 3. ปริมาณขยะมูลฝอยที่ถูกกำจัดด้วยเทคโนโลยีกำจัดขยะมูลฝอยเพื่อนำไปใช้ประโยชน์เพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่าร้อยละ 30 ของปริมาณขยะมูลฝอยที่จัดเก็บได้ในปี 2556</p> <p>g. มีแคมเปญเพื่อจัดการทิ้งขยะ รวมทั้งโดยนักท่องเที่ยว และรักษาความสะอาดของพื้นที่สาธารณะ</p>	
<p>D10 การปล่อยก๊าซเรือนกระจกและการบรรเทาผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ แหล่งท่องเที่ยวมีระบบการส่งเสริมให้ผู้ประกอบการมีการวัดผลติดตาม ลดผลกระทบ และรายงานให้สาธารณชนรับรู้ในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกจากการดำเนินการด้านต่าง ๆ (รวมถึงการปล่อยก๊าซเรือนกระจกจากผู้ให้บริการ) สนับสนุนกลไกการชดเชยก๊าซเรือนกระจก</p>	<p>a. มีการเผยแพร่เป้าหมายการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกภายในปีที่ชัดเจน</p> <p>b. มีการจัดทำและเผยแพร่รายงานสภาพภูมิอากาศรายปี รวมถึงกิจกรรมการติดตามและลด</p> <p>c. สนับสนุนแคมเปญหรือมีส่วนร่วมกับกิจกรรมท่องเที่ยวด้านการลดและบรรเทาการปล่อยก๊าซเรือนกระจก</p> <p>d. มีการกระทำที่ลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกของหน่วยงานสาธารณะ</p> <p>e. มีการจัดทำและเผยแพร่ข้อมูลสำหรับกิจกรรมท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยวในประเด็นกลไกชดเชยการปล่อยก๊าซเรือนกระจก โดยใช้มาตรฐานที่ได้รับการยอมรับ</p>	<p>a. กรุงเทพมหานครเคยจัดทำแผนปฏิบัติการว่าด้วยการลดปัญหาภาวะโลกร้อน พ.ศ. 2550-2555 และต่อมามีการจัดเตรียมแผนแม่บทกรุงเทพมหานครว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ พ.ศ.2556-2566 โดยได้รับความช่วยเหลือทางวิชาการจาก JICA ญี่ปุ่น โดยมีเป้าหมายที่จะลดก๊าซเรือนกระจกลงไม่น้อยกว่าร้อยละ 13.57 ของปริมาณการปลดปล่อยตามการคาดการณ์ในปี พ.ศ. 2566 หรือ 7.29 ล้านตัน (ดูรายละเอียดในส่วนถัดไปในบทนี้)</p> <p>d. กรุงเทพมหานครกำหนดมาตรการปรับปรุง</p>	2 ใน 5

หลักเกณฑ์	ตัวชี้วัด	สถานการณ์กรุงเทพฯ จาก การรวบรวมข้อมูลของ คณะวิจัย	สัดส่วนต่อ ตัวชี้วัด ทั้งหมด
		ประสิทธิภาพในการใช้ พลังงาน โดยนำร่องในอาคาร ในสังกัดของกรุงเทพมหานคร จำนวน 35 แห่ง ในปี 2558	
D11 ระบบขนส่งที่ส่งผล กระทบต่ำ แหล่งท่องเที่ยว มีระบบการเพิ่มการใช้ ระบบขนส่งที่ส่งผลกระทบ ต่ำ รวมถึงระบบขนส่ง สาธารณะและระบบขนส่ง ที่ไม่ต้องใช้พลังงาน เช่น การเดิน หรือปั่นจักรยาน เพื่อลดการมีบทบาทของ ภาคการท่องเที่ยวต่อมลพิษ ทางอากาศ การจราจร ติดขัด และการ เปลี่ยนแปลงสภาพ ภูมิอากาศ	a. มีการลงทุนในโครงสร้างการสัญจร ที่ยั่งยืนมากขึ้น รวมถึงการเดินทาง สาธารณะและพาหนะที่ปล่อยก๊าซ เรือนกระจกต่ำ b. ส่งเสริมข้อมูลที่ให้กับนักท่องเที่ยว เรื่องทางเลือกในการสัญจรไปยังและ ภายในสถานที่ท่องเที่ยว c. มีการจัดทำและเผยแพร่ข้อมูลการ สัญจรของนักท่องเที่ยวโดยใช้รูปแบบ การสัญจรทางเลือก d. มีการพัฒนาและส่งเสริมโอกาส การเดินและขี่จักรยาน e. ให้ความสำคัญกับตลาด นักท่องเที่ยวที่เข้าถึงได้ผ่านรูปแบบ การสัญจรที่ใช้เวลาน้อยและยั่งยืน มากขึ้น f. กิจกรรมท่องเที่ยวและหน่วยงาน สาธารณะให้ความสำคัญกับการ สัญจรผลกระทบต่ำในการปฏิบัติงาน ของตนเอง	a. ทางจักรยานทั้งหมดในเขต กรุงเทพฯ ณ เดือนมิถุนายน 2558 มีจำนวนรวม 30 เส้นทาง รวมระยะทางไปกลับ ราว 228.84 กิโลเมตร b. ส่งเสริมข้อมูลที่ให้กับ นักท่องเที่ยวเรื่องทางเลือกใน การสัญจรไปยังและภายใน สถานที่ท่องเที่ยว	2 ใน 5
D12 มลภาวะทางแสงและ เสียง แหล่งท่องเที่ยวมีแนว ปฏิบัติและกฎระเบียบใน การลดมลภาวะทางเสียง	a. มีการจัดทำและเผยแพร่แนวปฏิบัติ เรื่องมลภาวะทางแสงและเสียง ไปยัง กิจการท่องเที่ยว	c. มีกลไกให้ผู้อยู่อาศัย ร้องเรียนเรื่องมลพิษทางเสียง	1 ใน 3

หลักเกณฑ์	ตัวชี้วัด	สถานการณ์กรุงเทพฯ จาก การรวบรวมข้อมูลของ คณะวิจัย	สัดส่วนต่อ ตัวชี้วัด ทั้งหมด
และแสง แหล่งท่องเที่ยว ส่งเสริมให้ผู้ประกอบการ ปฏิบัติตาม	<p>b. มีการระบุและติดตามแหล่งกำเนิดมลพิษทางเสียงและแสงที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว</p> <p>c. มีกลไกให้ผู้อยู่อาศัยร้องเรียนเรื่องมลพิษทางแสงและเสียง และมีการตอบสนองต่อข้อร้องเรียน</p>		

การกระจายผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวในกรุงเทพฯ

ดังที่ได้กล่าวไปแล้วว่า รายได้จากการท่องเที่ยวในกรุงเทพมหานครจังหวัดเดียว สร้างรายได้ให้กับประเทศถึง 1.03 ล้านล้านบาทในปี พ.ศ. 2562 แต่การกระจายผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวยังเป็นข้อมูลที่ยังไม่มีการเก็บรวบรวมอย่างเป็นทางการ จากการสำรวจที่พักแรม พ.ศ. 2561 โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ ร่วมกับกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม พบว่า สถานประกอบการที่พักแรมทุกรูปแบบ (โรงแรม เกสต์เฮ้าส์ ฯลฯ) ในเขตกรุงเทพฯ มีจำนวน 1,226 แห่ง และจำนวนห้องพักรวม 99,346 ห้อง (ตัวเลขนี้น้อยกว่าตัวเลขของกระทรวงท่องเที่ยวและกีฬา ซึ่งอยู่ที่ 1,739 แห่ง และ 152,216 ห้อง ในปีเดียวกันคือ พ.ศ. 2561) (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2562) โดยในจำนวนนี้ร้อยละ 38.4 มีห้องพักที่รองรับนักท่องเที่ยวได้ 1-50 คน ร้อยละ 33.6 รองรับนักท่องเที่ยวได้ 200 คน และร้อยละ 29 รองรับนักท่องเที่ยวได้มากกว่า 200 คน รายละเอียดแสดงดังตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 ขนาดของสถานประกอบการที่พักแรมในกรุงเทพฯ ปี พ.ศ. 2561

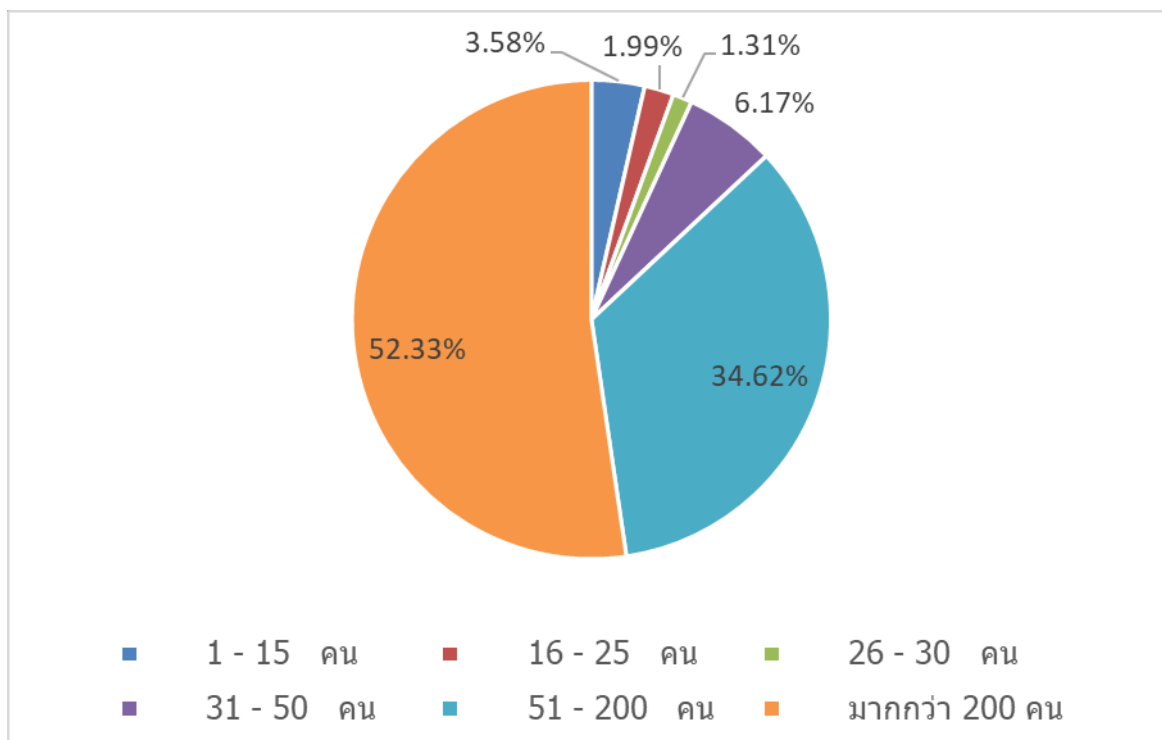
ขนาดของสถานประกอบการ	จำนวนสถานประกอบการ		ห้องพัก	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
กรุงเทพมหานคร	1,226	100.0	99,346	100.0
1 - 15 คน	644	52.5	13,371	13.5
16 - 25 คน	144	11.8	10,581	10.6
26 - 30 คน	60	4.9	3,396	3.4
31 - 50 คน	117	9.5	9,843	9.9
51 - 200 คน	189	15.4	33,391	33.6
มากกว่า 200 คน	72	5.9	28,764	29.0

ที่มา: การสำรวจที่พักแรม พ.ศ. 2561 สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม

ดังที่ได้กล่าวไปแล้วว่า รายได้จากการท่องเที่ยวในกรุงเทพมหานครจังหวัดเดียว สร้างรายได้ให้กับประเทศถึง 1.03 ล้านล้านบาทในปี พ.ศ. 2562 แต่การกระจายผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวยังเป็นข้อมูลที่ยังไม่มีการเก็บรวบรวมอย่างเป็นทางการและเป็นระบบ อย่างไรก็ตาม จากรายงานการสำรวจที่พักแรมข้างต้น สถานประกอบการขนาดใหญ่ในกรุงเทพฯ จำนวน 72 แห่ง ที่รองรับนักท่องเที่ยวได้มากกว่า 200 คน มีรายได้รวมกันในปี พ.ศ. 2561 เกินร้อยละ 52.3 ของรายได้สถานประกอบการที่พักแรมทุกขนาด สถานประกอบการขนาดรองลงมาคือรองรับนักท่องเที่ยวได้ 50-200 คน จำนวน 189 แห่ง มีรายได้คิดเป็นสัดส่วน 34.6 ส่วน สถานประกอบการที่รองรับนักท่องเที่ยวได้ 1-50 คน รวม 965 แห่ง มีส่วนแบ่งรายได้รวมกันเพียงร้อยละ 13 เท่านั้น ดังแสดงในภาพที่ 3.3 ตัวเลขดังกล่าวสะท้อนว่าผลประโยชน์ทางตรงจากการท่องเที่ยวยังกระจุกตัวอยู่

กับผู้ประกอบการรายใหญ่

ภาพที่ 3.3 สัดส่วนรายได้ของสถานประกอบการที่พักแรมในกรุงเทพฯ ปี 2561 แยกตามขนาดสถานประกอบการ

ที่มา: การสำรวจที่พักแรม พ.ศ. 2561 สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม

ในขณะเดียวกัน กรุงเทพฯ ก็มีสถานประกอบการที่พักแรมที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียนตามกฎหมายจำนวนมาก โดยเฉพาะห้องพักและห้องชุดที่เปิดให้บริการเช่าเป็นรายวัน ผ่านบริการออนไลน์ยอดนิยมอย่าง Airbnb ซึ่งเปิดเผยในปี 2562 ว่า บริษัทที่ผู้ให้เช่าที่พำนัก (host) ในกรุงเทพฯ ผ่านระบบของบริษัท มากถึง 99,000 รายการ รองรับผู้มาเยือนกว่า 2.5 ล้านคนตลอดปี 2562 (Bangkok Post, 2019) และก่อนหน้านั้นในปี 2561 บริษัทเปิดเผยว่าผู้ให้เช่าที่พำนักมีรายได้เฉลี่ยราว 67,000 บาทต่อปี (Bangkok Post, 2018) และสร้างผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจโดยตรงให้กับกรุงเทพฯ มากกว่า 1 แสนล้านบาทในปีเดียวกัน โดยเฉลี่ยแล้วผู้มาเยือนผ่าน Airbnb ใช้จ่ายเงินราวร้อยละ 46 ในสาขาที่พักพวกเขาพำนัก ดังนั้นจึงมีส่วนกระตุ้นเศรษฐกิจท้องถิ่นทางตรง (thethaiger, 2019)

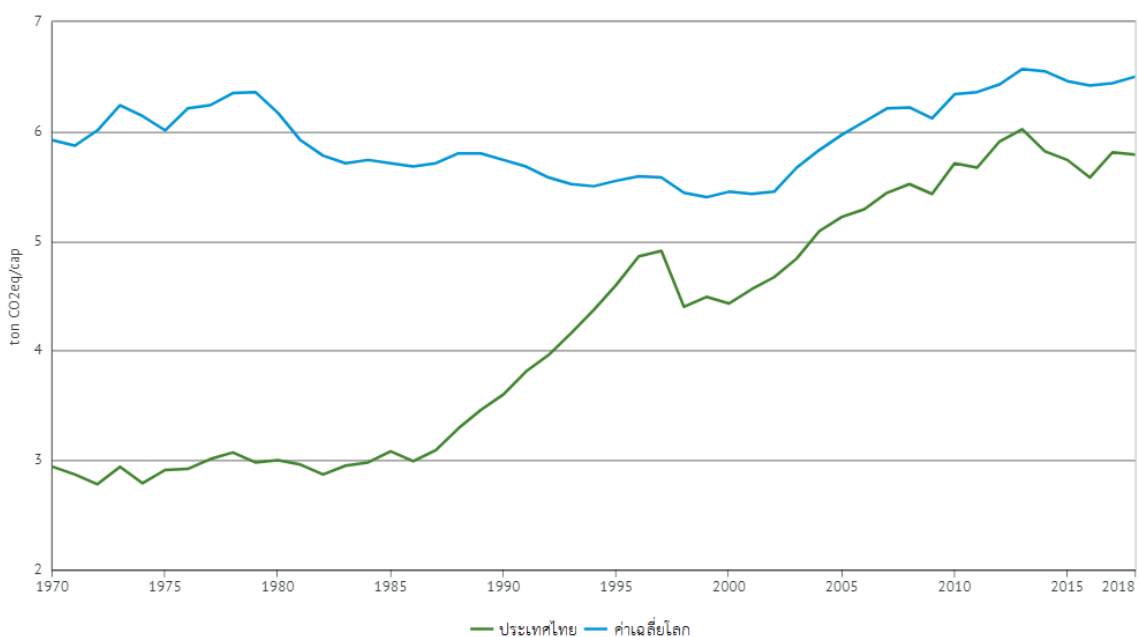
ความท้าทายของกรุงเทพฯ จากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

ปัจจุบันการดูแลสิ่งแวดล้อมนับเป็นมิติสำคัญที่ขาดไม่ได้ในการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยเฉพาะในยุคที่การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและความเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อมสร้างความเสียหายด้านเศรษฐกิจและสังคมอย่างชัดเจนมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง สำหรับประเทศไทย ตัวชี้วัดหลักด้านสิ่งแวดล้อมที่ไทยยังอยู่ในระดับ “แย่” (สีแดง) ตามรายงาน SDG Index and Dashboard Report ประจำปี 2019 มีดังต่อไปนี้

- ความหนาแน่นของฝุ่นละอองที่มีขนาดเล็กกว่า 2.5 ไมครอน (PM2.5)
- สัดส่วนของน้ำเสียจากกิจกรรมของมนุษย์ที่ได้รับการบำบัดอย่างถูกต้อง
- การปล่อยก๊าซเรือนกระจกที่เกี่ยวข้องกับพลังงานต่อหัวประชากร
- ดัชนีความเปราะบางต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Climate Change Vulnerability Index)
- ดัชนีสุขภาพมหาสมุทร (Ocean Health Index)
- ดัชนีอัตราการอยู่รอดของสัตว์ใกล้สูญพันธุ์ในบัญชีแดง (Red List Index)
- การสูญเสียพื้นที่ป่าไม้รายปี

ประเทศไทยนอกจากจะมีความเปราะบางต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศสูงเป็นอันดับต้นๆ ของโลกแล้ว อัตราการปล่อยก๊าซเรือนกระจกต่อหัวยังพุ่งสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องจนเข้าใกล้ค่าเฉลี่ยโลก ดังแสดงในภาพที่ 3.4

ภาพที่ 3.4 อัตราการปล่อยก๊าซเรือนกระจกต่อหัวของประเทศไทย เทียบกับค่าเฉลี่ยโลก 1975-2018

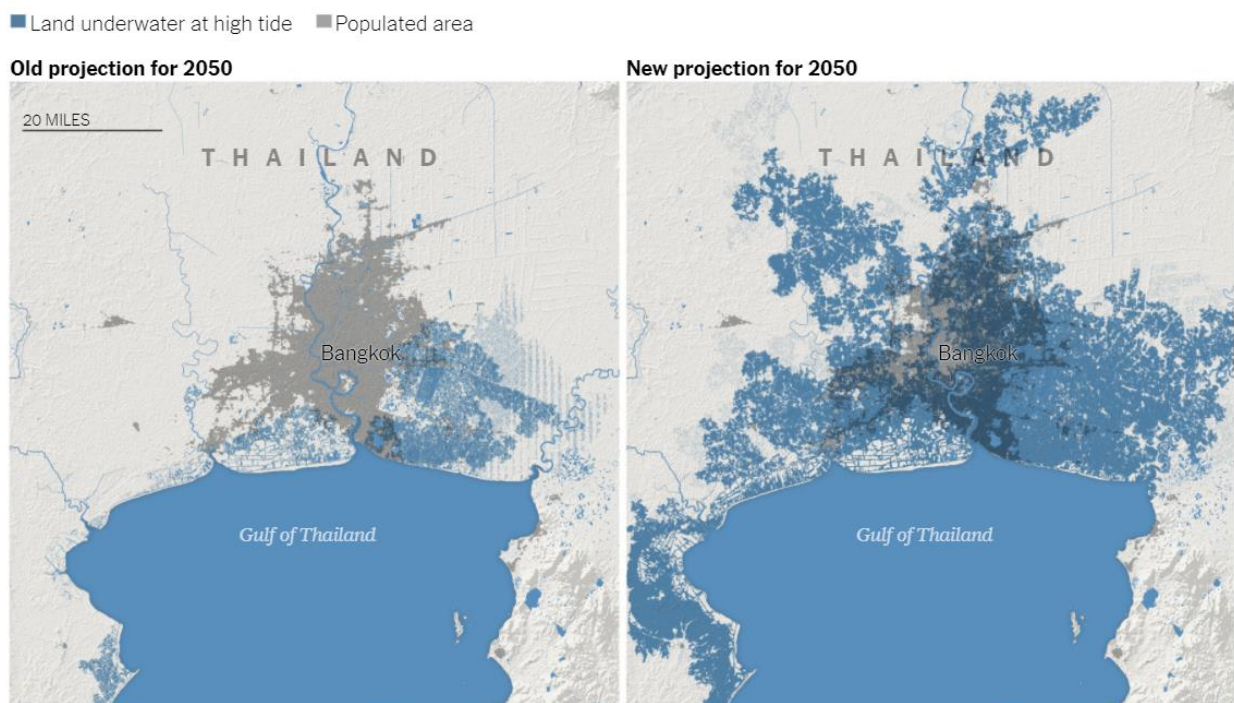

ที่มา: J.G.J. Olivier และ J.A.H.W. Peters, 2020

กรุงเทพมหานครได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ยกตัวอย่างเช่น ในปี 2552 การศึกษาของธนาคารโลก (World Bank) ระบุว่าพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล (Bangkok Metropolitan Region; BMR) อาจเผชิญความท้าทายครั้งใหญ่จากมหาอุทกภัยในรอบ 50 ปีข้างหน้า จากปัจจัยด้านสภาพภูมิอากาศซึ่งก่อให้เกิดน้ำทะเลหนุนสูง ต่อมาในปี พ.ศ. 2554 กรุงเทพมหานครและพื้นที่ริมน้ำเจ้าพระยาประสบปัญหาอุทกภัยครั้งใหญ่ และมีการสูญเสียด้านสังคมและเศรษฐกิจมากเป็นประวัติการณ์กว่า 1 ล้านล้านบาท

เมื่อวันที่ 29 ตุลาคม 2562 เดอะนิวยอร์กไทมส์ รายงานผลการวิจัยของ Climate Central องค์กรวิจัยวิทยาศาสตร์ในสหรัฐอเมริกาว่า ประชาชนกว่า 150 ล้านคน ในหลายเมืองใหญ่ทั่วโลกกำลังตกอยู่ในความเสี่ยง เนื่องจากเมืองเหล่านั้นเจอปัญหาระดับน้ำทะเลเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง จนคาดว่าจะกลายเป็นเมืองใต้บาดาลในที่สุด ภายในปี 2593 หรือในอีก 31 ปี ข้างหน้า รวมถึงกรุงเทพมหานครของไทย โดยรายงานวิจัยชิ้นนี้ระบุว่า ประชากรไทยมากกว่าร้อยละ 10 หรือกว่า 6 ล้านคน อาศัยอยู่ในพื้นที่เสี่ยงจมน้ำในปี 2593 ซึ่งจุดที่กำลังจะจมน้ำ “อย่างแน่นอนที่สุด” คือ กรุงเทพมหานคร ดังแสดงในภาพที่ 3.5 (The New York Times, 2019)

ภาพที่ 3.5 พื้นที่ในกรุงเทพฯ ที่คาดว่าจะจมน้ำได้ภายในปี 2050 เปรียบเทียบประมาณการเดิม และประมาณการใหม่ โดย Climate Central

ที่มา: Climate Central, 2019

ในขณะเดียวกัน กรุงเทพฯ ก็ยังเป็นตัวการที่ทำให้สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศแย่ลง ในฐานะเมืองหลวงและเมืองที่ใหญ่ที่สุดของประเทศ โดยแผนแม่บทกรุงเทพมหานครว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ พ.ศ. 2556-2566 ระบุว่า สถิติการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์สู่ชั้นบรรยากาศของคน กรุงเทพฯ รวมกันมีปริมาณกว่า 43.87 ล้านตันในปี 2556 หรือคิดเป็น 7.3 ตันต่อปีต่อคน (กรุงเทพมหานคร, 2556) ซึ่งเป็นระดับที่สูงกว่าเมืองใหญ่ในหลายประเทศที่คนมีรายได้สูงกว่ากรุงเทพฯ อาทิ โรม (6.7 ตันต่อคนต่อปีในปี 2560), ไทเป (6.2) และ โตเกียว (4.0) (Moran et. al, 2018) โดยการปล่อยก๊าซเรือนกระจกส่วนใหญ่เกิดจากการใช้รถยนต์ส่วนบุคคลขนส่ง จากการใช้เชื้อเพลิง เช่น ถ่านหิน น้ำมัน และก๊าซ ในการผลิตกระแสไฟฟ้า การจัดการขยะและน้ำเสีย เช่น การใช้เชื้อเพลิงในการขนส่ง การกำจัดขยะ และการบำบัดน้ำเสีย

นอกจากนี้ การวางผังเมืองกรุงเทพฯ ปัจจุบันสามารถดูดซับและกักเก็บก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ได้เพียง 45,000 ตันต่อปีเท่านั้น ส่วนหนึ่งเพราะปัจจุบันกรุงเทพฯ มีพื้นที่สีเขียวในรูปแบบสวนสาธารณะและสวนหย่อมคิดเป็นพื้นที่เพียง 22,098 ไร่ คิดเป็นพื้นที่เพียง 6.18 ตร.ม./คน ซึ่งน้อยกว่าค่าเฉลี่ยที่องค์การอนามัยโลกกำหนด 9 ตร.ม./คน (กรุงเทพมหานคร, 2556)

แผนการรับมือของกรุงเทพฯ

ที่ผ่านมา กรุงเทพมหานครมีการจัดทำแผนปฏิบัติการว่าด้วยการลดปัญหาภาวะโลกร้อน พ.ศ. 2550-2555 ซึ่งกำหนดเป้าหมายลดปริมาณก๊าซเรือนกระจกลงร้อยละ 15 โดยดำเนินการตามแผนปฏิบัติการใน 5 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านการพัฒนาระบบขนส่งมวลชนและการปรับปรุงระบบจราจร (2) ด้านการส่งเสริมการใช้เชื้อเพลิงทางเลือก (3) ด้านการปรับปรุงการใช้พลังงานไฟฟ้าในอาคาร (4) ด้านการจัดการขยะและบำบัดน้ำเสีย และ (5) ด้านการเพิ่มพื้นที่สีเขียว องค์การความร่วมมือระหว่างประเทศของญี่ปุ่น หรือ JICA (Japan International Cooperation Agency) ได้ให้การสนับสนุนกรุงเทพมหานครมาตลอดตั้งแต่ปี 2552 ถึง 2555 โดยการจัดฝึกอบรมในประเทศญี่ปุ่น และการส่งผู้เชี่ยวชาญมาช่วยกรุงเทพมหานครในระยะสั้น ต่อมาได้ต่อยอดเป็น “แผนแม่บทกรุงเทพมหานครว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ พ.ศ. 2556 – 2566” (แผนแม่บทฯ) ซึ่งได้รับการสนับสนุนจาก JICA เช่นเดิม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นกรอบการทำงาน มุ่งสู่การเป็นเมืองคาร์บอนต่ำที่พร้อมรับมือต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดยมีมาตรการที่เสนอไว้ในแผนแม่บทฯ ครอบคลุม 5 ด้านหลัก ได้แก่

- 1) การขนส่งที่ยั่งยืนและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
- 2) การใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพและการใช้พลังงานทางเลือก
- 3) การจัดการขยะและการบำบัดน้ำเสียอย่างมีประสิทธิภาพ
- 4) การวางผังเมืองสีเขียว และ
- 5) แนวทางการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

แผนแม่บทฯ ตั้งอยู่บนการคาดการณ์ว่า ในปี 2563 ปริมาณการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ของกรุงเทพมหานครฯ จะพุ่งสูงถึง 53.74 ล้านตัน เพิ่มจากสถิติในปี 2556 กว่า 9.87 ล้านตัน

ในภาคการขนส่ง คาดการณ์ว่าภาคขนส่งจะมีการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์เพิ่มขึ้นเป็น 17.91 ล้านตัน ในปี 2563 แผนแม่บทฯ จึงเสนอให้มีมาตรการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านการขนส่ง การขยายโครงข่ายรถไฟฟ้า BTS และ MRT การส่งเสริมการเดินทางด้วยจักรยานเป็นอีกหนึ่งมาตรการสำคัญ

ในภาคพลังงาน การปล่อยคาร์บอนไดออกไซด์จากภาคพลังงาน เกิดจากกระบวนการผลิตกระแสไฟฟ้าที่ใช้เชื้อเพลิงจากฟอสซิล เช่น ถ่านหิน น้ำมัน และก๊าซ คาดการณ์ว่าในปี 2563 จะมีการปล่อยสูงขึ้นถึง 30.94 ล้านตัน ในกรุงเทพฯ ดังนั้นมาตรการลดการปล่อยจึงเน้นไปที่การใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพ และการใช้พลังงานทดแทน ซึ่งจะสามารถลดการปล่อยได้ 4.09 ล้านตัน หากดำเนินการได้ตามแผนที่วางไว้

ในด้านการจัดการขยะและน้ำเสีย นับเป็นแหล่งปล่อยก๊าซมีเทนและคาร์บอนไดออกไซด์ ทั้งในระหว่างการขนส่ง และฝังกลบ ซึ่งแผนแม่บทฯ คาดการณ์ว่าในปี 2563 จะมีการปล่อยจากการจัดการขยะและน้ำเสียเพิ่มขึ้น 4.93 ล้านตัน กรุงเทพฯ จึงมีมาตรการพัฒนาและยกระดับเทคโนโลยีในการกำจัดขยะและบำบัดน้ำเสียมาใช้ควบคู่ไปกับการส่งเสริมให้คนกรุงเทพฯ ลดปริมาณขยะและส่งเสริมการคัดแยกขยะจากที่บ้าน โดยถ้าทำตามแผนได้สำเร็จ แผนแม่บทฯ คาดว่าจะสามารถลดการปล่อยได้ 200,000 ตัน

ในด้านการเพิ่มพื้นที่สีเขียว กรุงเทพฯ มีแผนที่จะพัฒนาพื้นที่สวนสาธารณะอย่างต่อเนื่องเพื่อเพิ่มพื้นที่สีเขียวให้กับเมือง นอกจากนี้จะมีการส่งเสริมการทำสวนหลังคา สวนแนวตั้ง ในอาคารและบ้านเรือน ซึ่งจะสามารถเพิ่มพื้นที่ดูดซับและกักเก็บคาร์บอนไดออกไซด์ จากเดิม 45,232 ตันต่อปี ในปี 2556 เพิ่มขึ้นเป็น 49,279 ตันต่อปี

ในด้านการป้องกันอุทกภัย ด้วยความที่กรุงเทพฯ ตั้งอยู่บริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา และประสบกับปัญหาน้ำทะเลหนุนสูงซึ่งเมื่อรวมกับปัญหาดินทรุดตัวอันเนื่องจากการใช้น้ำใต้ดินเกินขนาด จึงทำให้มีสภาพเป็นพื้นที่เก็บกักน้ำมากขึ้นเรื่อยๆ เมื่อเกิดภาวะน้ำล้นตลิ่งจึงก่อให้เกิดปัญหาน้ำท่วมบ่อยครั้ง ส่งผลให้เกิดความสูญเสียทางเศรษฐกิจและสังคม แผนแม่บทฯ จึงมีการวางแผนดำเนินงานด้านการปรับตัวโดยแบ่งออกเป็น 3 ระยะด้วยกัน ได้แก่ ระยะสั้น (1-3 ปี) ระยะ กลาง (3-5 ปี) และระยะยาว (5-10 ปี) มาตรการการปรับตัวดังกล่าวจะช่วยป้องกัน หรือลดผลกระทบ หรือส่งผลให้มีการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานให้เหมาะสม เช่น การเพิ่มพื้นที่รับน้ำ อีกทั้งการกักเก็บน้ำฝนบริเวณอ่าวไทย โดยมีแผนที่จะสร้างเขื่อนหิน พร้อมทั้งสร้างถนนเพื่อรองรับการอพยพและพัฒนา และแผนการรับมือกับภัยพิบัติ เป็นต้น ด้านภาวะภัยแล้งและการรุกรานของน้ำเค็มเป็นปัญหาที่ต้องเตรียมพร้อมแก้ไข โดยมีมาตรการในการปรับตัว เช่น การเพิ่มความตระหนักของประชาชนให้ใช้น้ำอย่างประหยัดและดำเนินการตามแผนการจัดการภัยแล้ง เป็นต้น

เนื้อหาดังสรุปข้างต้นสะท้อนว่าแผนแม่บทฯ มีความครอบคลุมและประกาศเป้าที่ชัดเจน อย่างไรก็ตาม จนถึงปัจจุบัน (กันยายน 2563) ยังไม่ปรากฏว่าแผนดังกล่าวได้มีการบังคับใช้จริงแต่อย่างใด

4. สถานการณ์กรุงเทพฯ และการปรับตัวของคนกรุงเทพฯ ในช่วงโควิด-19

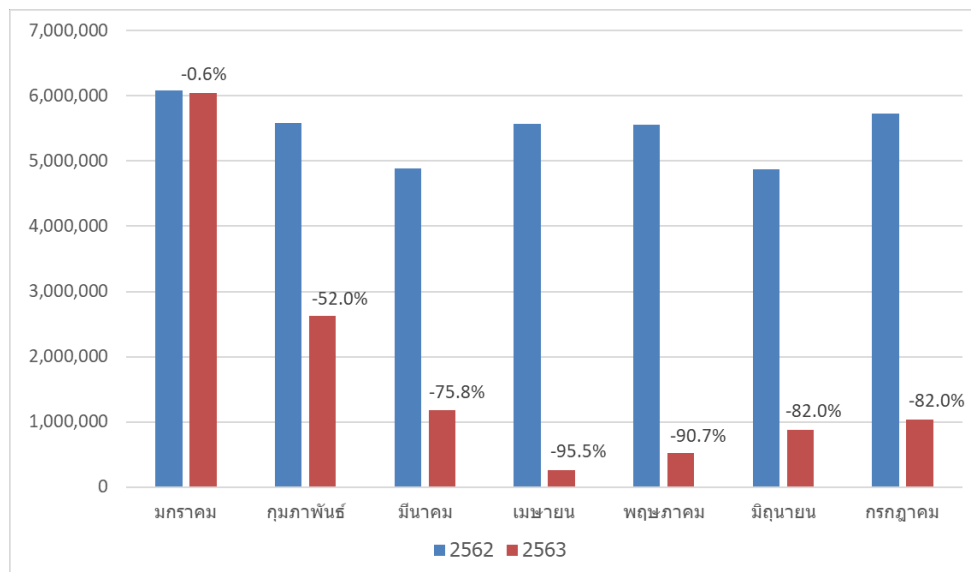
ภาวะโรคติดเชื้อโควิด-19 ตั้งแต่ต้นปี 2563 ซึ่งนำไปสู่มาตรการรักษาระยะห่างทางสังคม (social distancing) มาตรการปิดเมืองชั่วคราว (lockdown) ซึ่งรวมถึงการห้ามนักท่องเที่ยวเดินทางเข้าประเทศไทย ส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมท่องเที่ยวและการดำรงชีวิตของคนกรุงเทพฯ อย่างรุนแรงและเฉียบพลัน โดยมีรายละเอียดดังนี้

4.1 การท่องเที่ยว กิจกรรมทางเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมกรุงเทพฯ ในช่วงโควิด-19

ในฐานะจุดหมายการท่องเที่ยวอันดับหนึ่งของไทย กรุงเทพฯ ได้รับผลกระทบจากโควิด-19 อย่างรุนแรง โดยจำนวนนักท่องเที่ยวที่มาจากคนไทยและชาวต่างชาติลดลงถึงร้อยละ 67 ในช่วง 7 เดือนแรกของปี พ.ศ. 2563 จาก 38.2 ล้านคนระหว่าง ม.ค.-ก.ค. ปี 2562 เป็น 12.5 ล้านคนระหว่าง ม.ค.-ก.ค. ปี 2563 ดังแสดงในภาพที่ 4.1

เมื่อคำนึงว่ากรุงเทพฯ มีรายได้จากการท่องเที่ยวรวมกว่า 1.03 ล้านล้านบาทในปี 2562 การลดลงของนักท่องเที่ยวมากถึงร้อยละ 67 จึงอาจส่งผลให้รายได้ของกรุงเทพฯ ตลอดปี 2563 ลดลงถึง 670,000 ล้านบาท หากสถานการณ์ในช่วงห้าเดือนสุดท้ายของปียังไม่กระเตื้อง

ภาพที่ 4.1 จำนวนนักท่องเที่ยวที่มาจากกรุงเทพฯ มกราคม – กรกฎาคม ปี พ.ศ. 2562 และ 2563 (คน)

ที่มา: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา

ประกาศ พรก.สถานการณ์ฉุกเฉินตั้งแต่วันที่ 25 มีนาคม 2563 (ฉบับที่ 1) ต่อเนื่องมาจนถึงเดือนกรกฎาคม 2563 (ฉบับที่ 6) และประกาศสำนักงานการบินพลเรือนแห่งประเทศไทย (กพท.) เรื่อง เงื่อนไขในการอนุญาตให้อากาศยานทำการบินเข้าออกประเทศไทย (ฉบับที่ 2) ตั้งแต่วันที่ 3 กรกฎาคม 2563 การเดินทางเข้ามาในราชอาณาจักรของบุคคลทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติสามารถกระทำได้ ถ้าไม่ได้มีจุดประสงค์เพื่อการท่องเที่ยวและต้องเป็นไปตามเงื่อนไข ในกรณีสำหรับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติยังไม่มี การอนุญาตให้เดินทางเข้าประเทศ

โรงแรมจำนวนมากพยายามปรับตัวรับมือด้วยการลดค่าใช้จ่าย รวมถึงการเลิกจ้างพนักงานและให้หยุดงานชั่วคราว ยกตัวอย่างเช่น โรงแรมขนาดกลางและขนาดเล็กที่มีทุนรอนน้อย (สายป่านสั้น) เป็นกลุ่มที่ได้รับผลกระทบที่รุนแรงและชัดเจนที่สุดจากการปิดบริการชั่วคราว ซึ่งอนาคตอาจสามารถปิดกิจการถาวรหากปัญหายังไม่ได้รับการเยียวยา สิ่งที่หลากหลายกิจการทำคือการเลิกจ้างพนักงาน หรือหากพนักงานเลือกที่จะอยู่ต่อ ต้องรับเงื่อนไขกับอัตราเงินเดือนที่น้อยลง เช่น โรงแรมแห่งหนึ่งย่านลุมพินีที่มีการเลิกจ้างพนักงานที่เดียว 300 คน หรือโรงแรมอีกแห่งย่านสุขุมวิทที่ยื่นเงื่อนไขให้พนักงานตัดสินใจภายใน 24 ชั่วโมงว่าจะลาออกแล้วรับเงินชดเชย หรืออยู่ต่อโดยรับเงินเดือนเพียงร้อยละ 25 จากอัตราปกติ (Wanpen, 2563)

ประเมินสถานการณ์ด้านเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมของกรุงเทพฯ ช่วงโควิด-19

เนื่องจากโควิด-19 เป็นสถานการณ์ที่มีความไม่แน่นอนสูงและก่อผลกระทบหลายด้านที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ข้อมูลผลกระทบต่อมิติต่างๆ ของกรุงเทพฯ จึงไม่อาจอาศัยข้อมูลทางการที่ไม่มีการเก็บบันทึกและรายงานในเวลาจริง หรือเผยแพร่เป็นข้อมูลรายเดือน คณะวิจัยจึงได้ทำการศึกษาข้อมูลเชิงภูมิศาสตร์จากแหล่งข้อมูลอื่นมาประกอบ เพื่อประเมินผลกระทบของโควิด-19 ต่อกรุงเทพฯ ทั้งด้านเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมในภาพกว้าง โดยชุดข้อมูลซึ่งมีความถี่อย่างน้อยรายเดือนที่นำมาวิเคราะห์ มีดังต่อไปนี้ (สำหรับรายละเอียดแหล่งข้อมูลและการวิเคราะห์ ดูได้ในภาคผนวกของรายงานฉบับนี้)

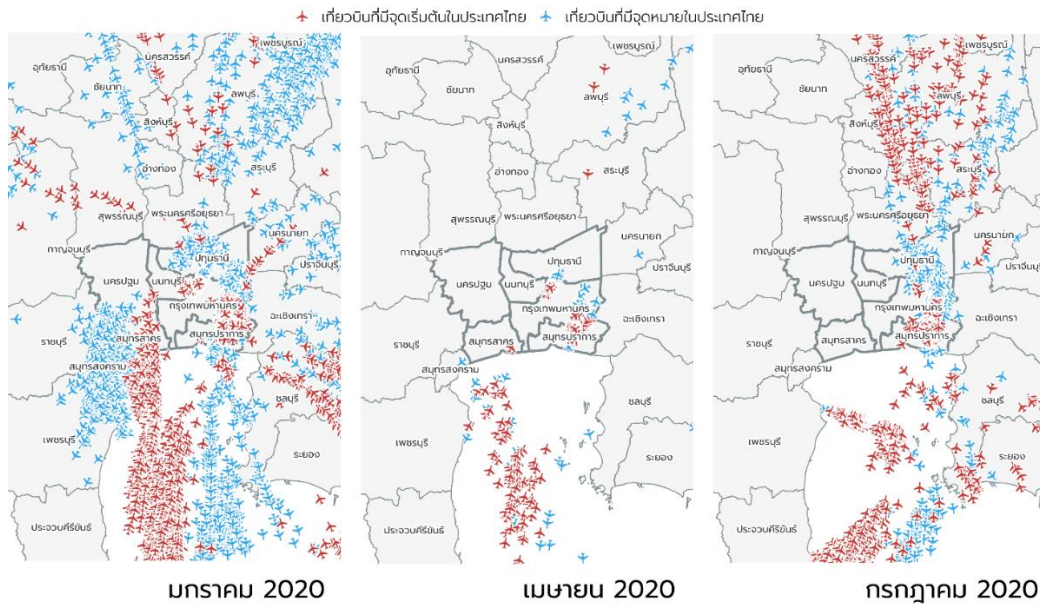
1. จำนวนเที่ยวบินระหว่างประเทศที่มีจุดเริ่มต้นหรือจุดหมายในประเทศไทย
2. ความสว่างของแสงไฟกลางคืนกรุงเทพฯ และปริมณฑล
3. การเดินทางของคน: การเดินและการใช้รถยนต์ และแบ่งตามประเภทสถานที่
4. ปริมาณขยะมูลฝอยในกรุงเทพฯ
5. ระดับมลพิษในอากาศ: ค่าคาร์บอนมอนอกไซด์ ไนโตรเจนไดออกไซด์ ซัลเฟอร์ไดออกไซด์ และฝุ่นละอองที่มีขนาดไม่เกิน 2.5 ไมครอน (PM2.5)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลจำนวนเที่ยวบินบนเว็บไซต์ The OpenSky Network พบว่า จำนวนเที่ยวบินระหว่างประเทศที่มีจุดเริ่มต้นหรือจุดหมายในประเทศไทยลดลงมากถึงร้อยละ 87.2 เมื่อเปรียบเทียบกับเดือนมกราคม 2563 กับเดือนกรกฎาคมปีเดียวกัน โดยมีแนวโน้มกระเตื้องขึ้นอย่างช้าๆ ในเดือนกรกฎาคม 2563 ดังแสดงในภาพที่ 4.1

ภาพที่ 4.1 จำนวนเที่ยวบินระหว่างประเทศที่มีจุดเริ่มต้นหรือจุดหมายในประเทศไทย, ม.ค.-ก.ค.

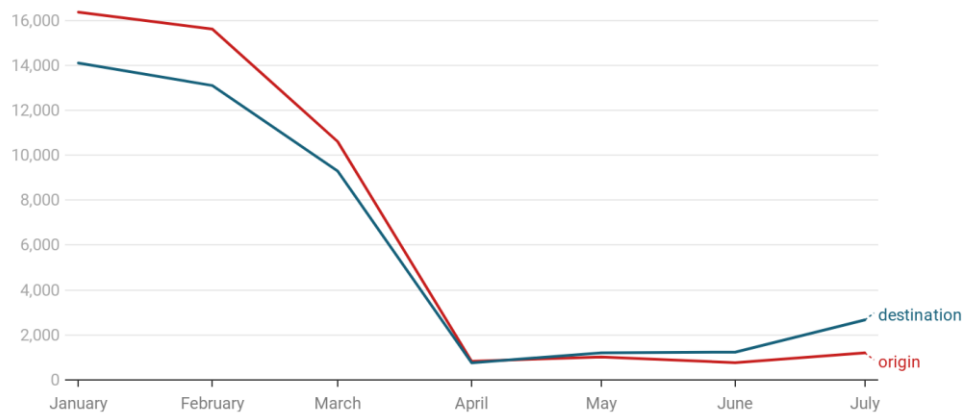
2563

จำนวนเที่ยวบินระหว่างประเทศที่มีจุดเริ่มต้น/จุดหมายในประเทศไทย

จำนวนเที่ยวบินระหว่างประเทศที่มีจุดเริ่มต้น/จุดหมายในประเทศไทย 2020

Number of International Flights with Origin/Destination in Thailand

Month	จุดเริ่มต้น (Origin)	จุดหมาย (Destination)	
January, 2020	มกราคม 2563	16,365	14,103
February, 2020	กุมภาพันธ์ 2563	15,614	13,099
March, 2020	มีนาคม 2563	10,606	9,295
April, 2020	เมษายน 2563	829	762
May, 2020	พฤษภาคม 2563	1,024	1,208
June, 2020	มิถุนายน 2563	770	1,237
July, 2020	กรกฎาคม 2563	1,203	2,669

Source: Crowdsourced air traffic data from The OpenSky Network 2020 • Created with Datawrapper

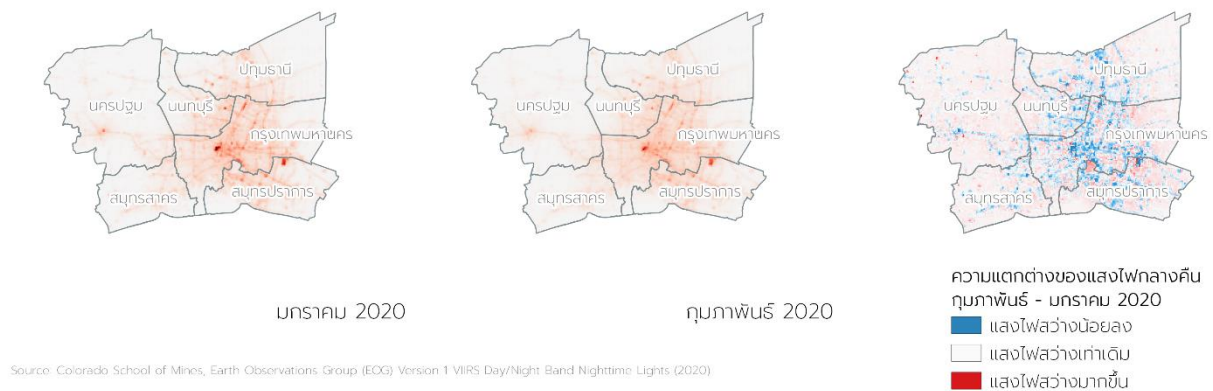
ที่มา: Crowdsourced air traffic data, The OpenSky Network 2020

การลดลงอย่างฮวบฮาบของจำนวนเที่ยวบิน ซึ่งมีกรุงเทพฯ เป็นจุดหมายและจุดตั้งต้นที่ได้รับความนิยมสูงสุด บ่งชี้ว่ารายได้ของคนกรุงเทพฯ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวจะลดลงอย่างมากตั้งแต่ต้นปี 2563 เป็นต้นมา ไม่ว่าจะเป็นผู้ประกอบการและลูกจ้างในธุรกิจโรงแรม ร้านอาหาร สถานบริการ ธุรกิจนำเที่ยว และแหล่งบันเทิงอื่นๆ ที่ได้รับความนิยมนักท่องเที่ยว (ดูการวิเคราะห์ผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของคนกรุงเทพฯ ได้ในบทถัดไปของรายงานฉบับนี้)

ถัดมา คณะวิจัยลองสำรวจว่ากิจกรรมของคนกรุงเทพฯ ในช่วงกลางคืนเปลี่ยนแปลงไปหรือไม่ตั้งแต่โรคติดเชื้อโควิด-19 เริ่มเป็นกระแสข่าวตอนต้นปี 2563 ซึ่งประเทศต่างๆ เริ่มออกมาตรการและลดจำนวนเที่ยวบิน ด้วยการเปรียบเทียบความต่างของแสงไฟเฉลี่ยกลางคืนในกรุงเทพฯ และปริมณฑล โดยการซ้อนภาพดาวเทียมเดือนกุมภาพันธ์ 2563 บนภาพดาวเทียมเดือนมกราคม 2563 และคำสั่งลบ (Raster difference) เพื่อดูความแตกต่าง ค่าเป็นบวกหมายถึงแสงไฟเฉลี่ยเดือนกุมภาพันธ์มีค่ามากกว่าเดือนมกราคม และค่าเป็นลบหมายถึงแสงไฟเฉลี่ยเดือนกุมภาพันธ์มีค่าน้อยกว่าเดือนมกราคม ผลลัพธ์ที่ได้แสดงในภาพ 4.2

ภาพที่ 4.2 ความสว่างของแสงไฟกลางคืนกรุงเทพฯ และปริมณฑล, ม.ค.-ก.พ. 2563

ความสว่างของแสงไฟกลางคืน

ที่มา: Colorado School of Mines, Earth Observations Group (EOG) Version 1 จากชุดข้อมูลดาวเทียม VIIRS Day/Night Band Nighttime Lights ประกอบการวิเคราะห์ของนักวิจัย

จากภาพ 4.2 แสงไฟกลางคืนในบริเวณปริมณฑลของกรุงเทพฯ ในเดือนกุมภาพันธ์ 2563 ในพื้นที่ราวไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของพื้นที่ทั้งหมด ลดลงอย่างเห็นได้ชัดเมื่อเทียบกับเดือนมกราคม 2563 บ่งชี้ว่าโควิด-19 ส่งผลกระทบต่อคนกรุงเทพฯ และปริมณฑล ลดกิจกรรมที่ทำเวลากลางคืนลงอย่างชัดเจน

ระดับกิจกรรมที่ลดลงของคนกรุงเทพฯ ยังสามารถสะท้อนได้จากข้อมูลการเปลี่ยนแปลงการเดินทาง (mobility % change) โดยทั้งข้อมูลจากบริษัทแอปเปิล (ผู้ให้บริการ Apple Maps) และกูเกิล (ผู้ให้บริการ

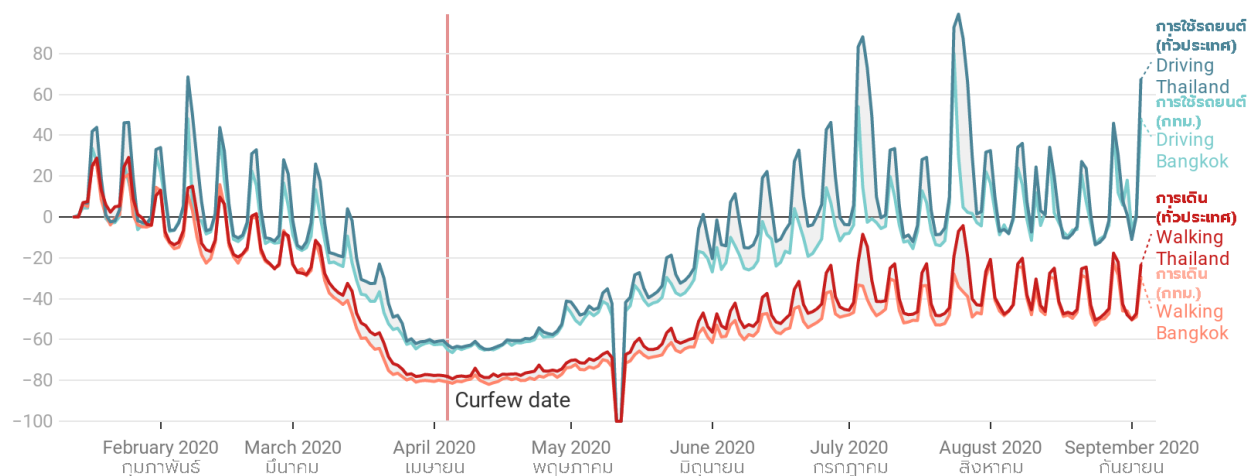
Google Maps) ผู้บันทึกข้อมูลการสัญจรรายใหญ่ของโลก (ผ่านสัญญาณโทรศัพท์มือถือ) ให้ภาพที่ตรงกันว่า การเดินทางในกรุงเทพฯ ลดลงอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ต้นปี 2563 เป็นต้นมา ทั้งการเดินทางและการใช้รถยนต์ โดยจุดต่ำสุดเกิดขึ้นในเดือนเมษายนและพฤษภาคม 2563 สองเดือนแรกนับจากวันที่รัฐบาลประกาศมาตรการเคอร์ฟิว โดยมีการเดินทางลดลงกว่าร้อยละ 80 จากระดับต้นปี ก่อนที่จะค่อยๆ กระเตื้องขึ้นในเดือนต่อมา (Apple Mobility Trends Report, 2020)

ในแง่ของสถานที่ สถานี่ขนส่ง ห้างสรรพสินค้า และอาคารสำนักงาน ก็เป็นประเภทสถานที่ที่มีอัตราการการเดินทางลดลงสามอันดับแรกระหว่างเดือนมกราคมและพฤษภาคม 2563 โดยมีอัตราการการเดินทางลดลงเฉลี่ยร้อยละ 60, 50 และ 30 ตามลำดับ ส่วนที่อยู่อาศัยกลับเป็นสถานที่ที่มีการเดินทางมากขึ้น โดยการเดินทางในเดือนเมษายนและพฤษภาคมเพิ่มร่วร้อยละ 20 เมื่อเทียบกับมกราคม คาดว่าส่วนใหญ่เป็นผลจากมาตรการให้พนักงานทำงานที่บ้าน หรือ work from home เพื่อสนองมาตรการของรัฐ รายละเอียดแสดงในภาพที่ 4.3 และ 4.4

ภาพที่ 4.3 การเดินทางของคนกรุงเทพฯ และทั่วประเทศ : การเดินทางและการใช้รถยนต์ ก.พ.-ก.ย. 2563

แนวโน้มการเดินทางของคน: การเดินทางและการใช้รถยนต์

Mobility Trend: Walking vs Driving, % difference from baseline (Jan 13, 2020)

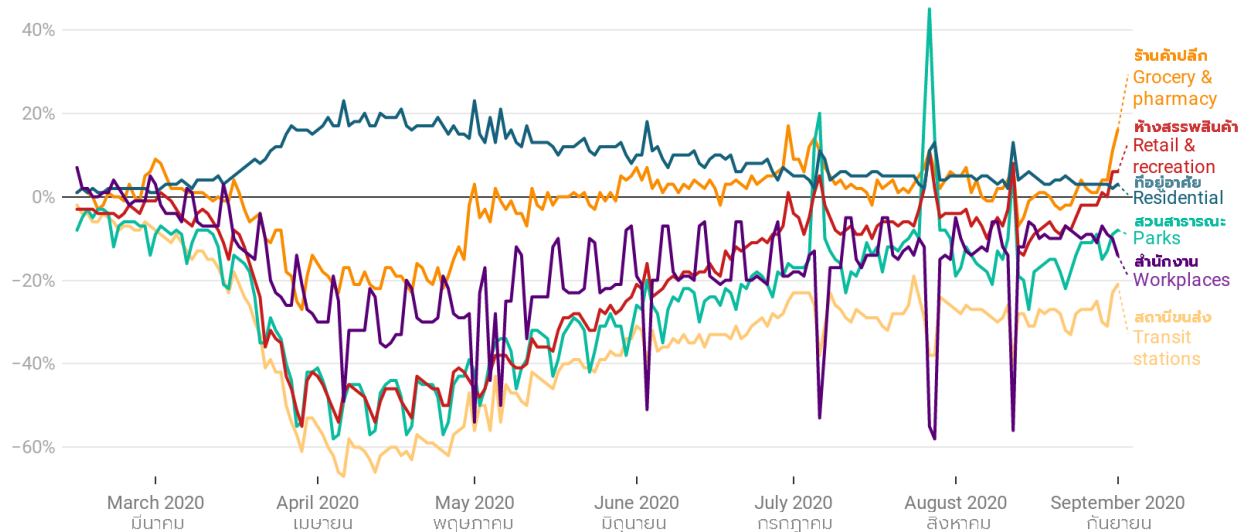
Source: Apple's Mobility Trends Reports (2020) • Created with Datawrapper

ที่มา: Mobility Trends Report, Apple (2020)

ภาพที่ 4.4 การเดินทางของคนกรุงเทพฯ และทั่วประเทศ แบ่งตามประเภทสถานที่ ก.พ.-ก.ย. 2563

แนวโน้มการเดินทางของคน: แบ่งตามประเภทสถานที่

Mobility trends of Thailand, categorized by types of places, % difference from baseline (Jan 3 - Feb 6, 2020)

Source: Google's COVID-19 Community Mobility Reports (2020) • Created with Datawrapper

ที่มา: COVID-19 Community Mobility Reports, Google (2020)

การเปลี่ยนแปลงของการเดินทางในกรุงเทพฯ ดังอธิบายข้างต้นสะท้อนว่า คนจำนวนมาก “อยู่บ้าน” ตามนโยบายของรัฐ แต่ยังไม่ลดกิจกรรมที่ก่อให้เกิดขยะมากนัก เมื่อพิจารณาตัวเลขปริมาณขยะมูลฝอยในพื้นที่กรุงเทพฯ ซึ่งเป็นปัญหาเรื้อรังตลอดมา มีปริมาณราว 10,000 ตันต่อวันในปี พ.ศ. 2562 เพิ่มขึ้นราวร้อยละ 6 ทุกปี (กรุงเทพมหานคร, 2562) ไม่บรรลุเป้าหมายตามแผนบริหารจัดการขยะของกรุงเทพมหานคร 2558-2562 ซึ่งระบุว่า จะลดปริมาณขยะมูลฝอยจากบ้านเรือนที่จัดเก็บได้ตั้งเมื่อเทียบกับปี 2556 ให้ได้ไม่น้อยกว่าร้อยละ 7 (กรุงเทพมหานคร, 2557)

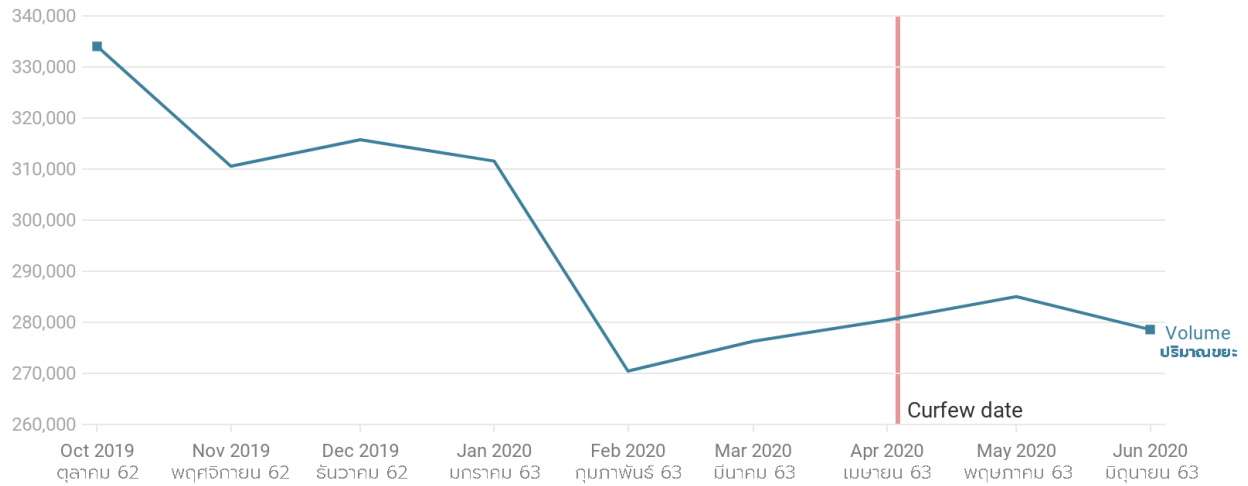
จากข้อมูลของกรุงเทพฯ พบว่า ขยะมูลฝอยในเดือนกุมภาพันธ์ 2563 ลดลงเพียงราวร้อยละ 13 จากระดับเดือนมกราคม 2563 ก่อนที่จะค่อยๆ กระเตื้องขึ้นเล็กน้อยในเดือนมีนาคม เมษายน และพฤษภาคม สะท้อนให้เห็นว่าการจัดการขยะน่าจะเป็นปัญหาใหญ่ของกรุงเทพฯ ต่อไป และโควิด-19 ก็ไม่ทำให้สถานการณ์กระเตื้องขึ้นมากนัก เนื่องจากกิจกรรมของผู้คนในกรุงเทพฯ ยังคงสร้างขยะในปริมาณสูง เพียงแต่เปลี่ยนลักษณะของกิจกรรมและสถานที่ เช่น ทำงานที่บ้าน แทนที่จะทำงานที่ทำงาน เมื่อดูข้อมูลการเปลี่ยนแปลงของปริมาณขยะรายเขต เปรียบเทียบมกราคม 2563 กับเมษายน 2563 จะเห็นภาพที่ชัดเจน กล่าวคือ ขยะในเขตกรุงเทพฯ ชั้นใน เช่น เขตปทุมวัน ซึ่งเป็นย่านทำงานที่สำคัญ มีปริมาณลดลงมากกว่าร้อยละ 40 ขณะที่เขตที่ใหญ่เป็นที่พักอาศัย เช่น หนองจอก ประเวศ และสะพานสูง มีปริมาณขยะในช่วงเดียวกันเพิ่มขึ้นกว่าร้อยละ 20 รายละเอียดแสดงในภาพที่ 4.5 และ 4.6

ภาพที่ 4.5 ปริมาณขยะในพื้นที่ กทม. เฉลี่ยต่อเดือน (ตัน) ตุลาคม 2562 - มิถุนายน 2563

ปริมาณขยะในพื้นที่ กทม. ต่อเดือน (ตัน)

Bangkok's monthly amount of garbage (ton)

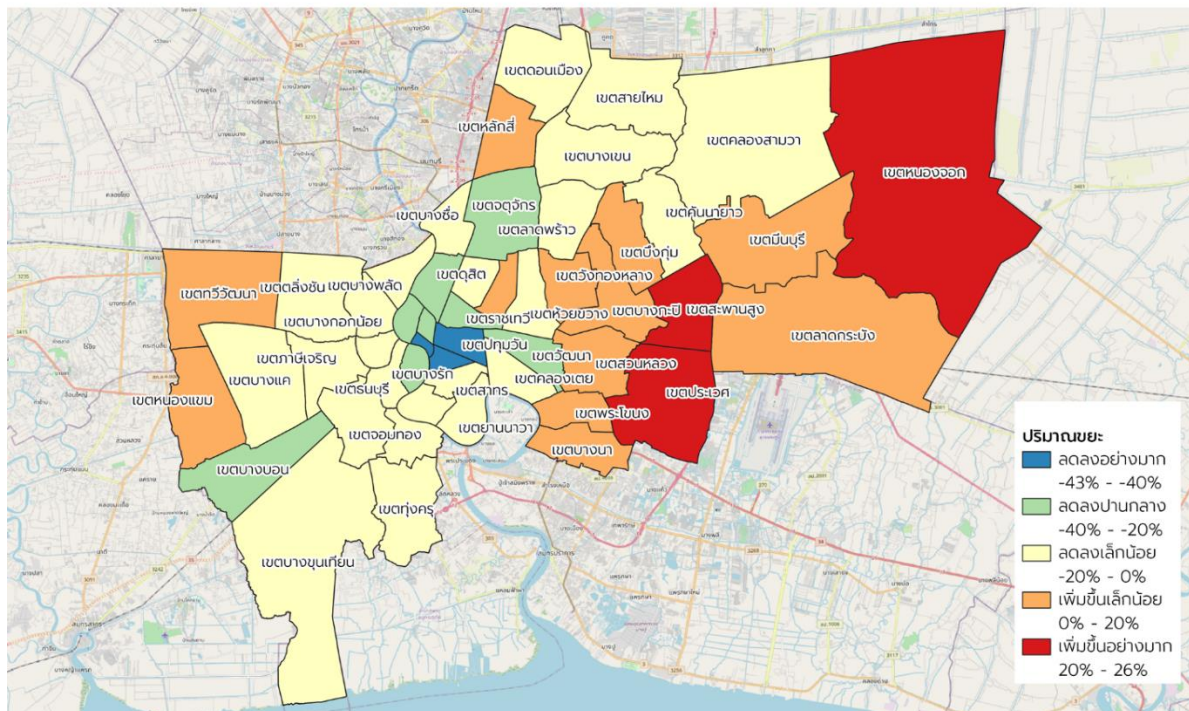

Source: BMA (2020) • Created with Datawrapper

ที่มา: กรุงเทพมหานคร, 2563

ภาพที่ 4.6 การเปลี่ยนแปลงของปริมาณขยะในพื้นที่ กทม. มกราคม - เมษายน 2563

ปริมาณขยะที่ลดลงหลังมาตรการเคอร์ฟิว มกราคม - เมษายน 2563 (ร้อยละ)

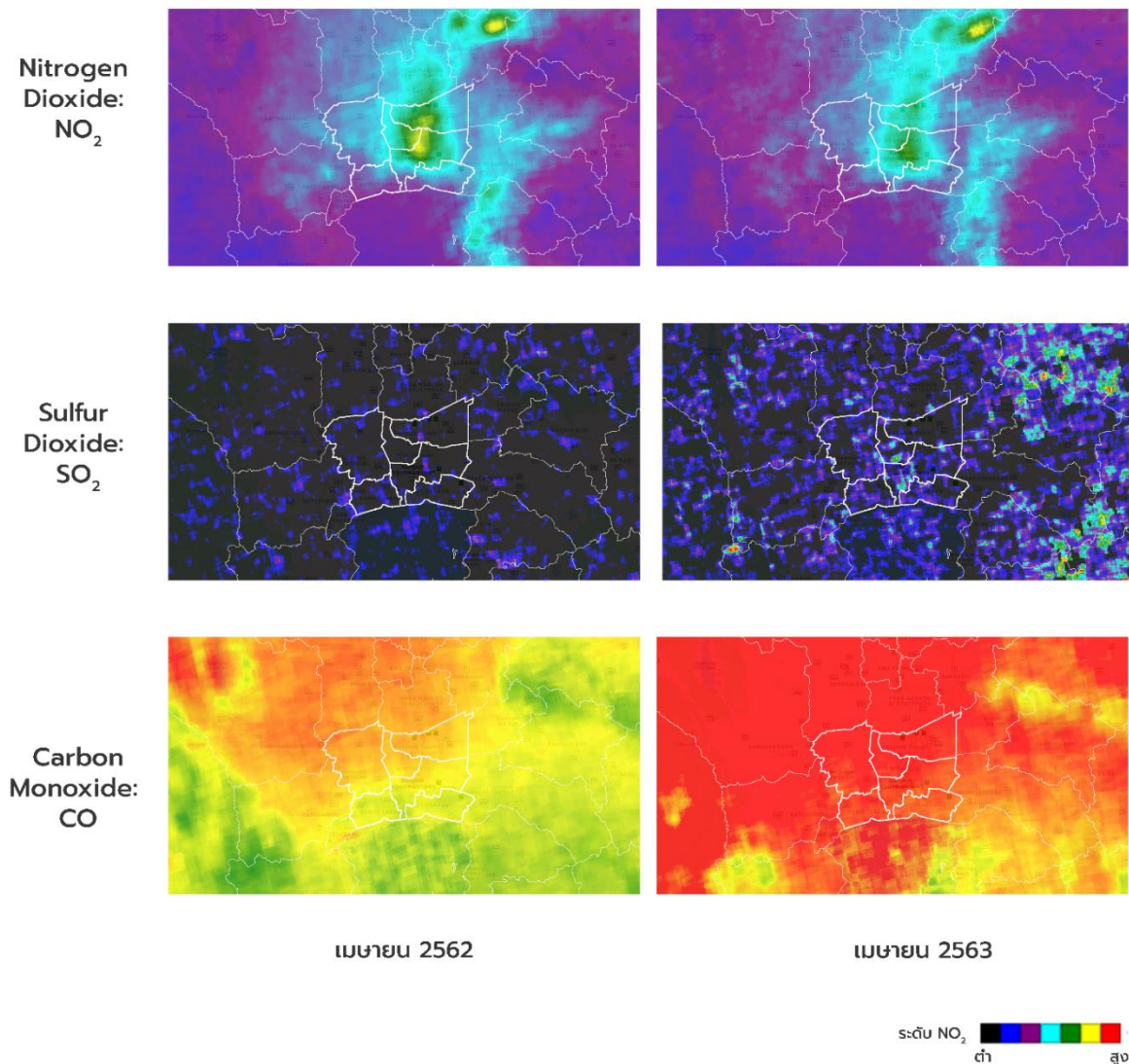

ที่มา: กรุงเทพมหานคร, 2563

ในแง่ผลกระทบของโควิด-19 ต่อมลพิษทางอากาศในกรุงเทพฯ คณะวิจัยเปรียบเทียบมลพิษทางอากาศ 4 ชนิด ได้แก่ ไนโตรเจนไดออกไซด์ ซัลเฟอร์ไดออกไซด์ คาร์บอนมอนอกไซด์ และฝุ่นละอองขนาดเล็กที่มีขนาดไม่เกิน 2.5 ไมครอน (PM2.5) ระหว่างเดือนเมษายน 2562 และเดือนเมษายน 2563 (ไม่เปรียบเทียบเดือนเมษายนกับเดือนมกราคม 2563 เนื่องจากฤดูกาลมีผลกระทบต่อระดับมลพิษทางอากาศ โดยมลพิษมีแนวโน้มสูงกว่าในฤดูหนาว) พบว่า มีเพียงไนโตรเจนไดออกไซด์ที่มีค่าลดลงอย่างชัดเจน ในขณะที่มลพิษอีก 2 ชนิดมีค่าเพิ่มขึ้น รายละเอียดแสดงในภาพที่ 4.7 และภาพที่ 4.8

ภาพที่ 4.7 ระดับมลพิษทางอากาศ เปรียบเทียบ เมษายน 2562 และเมษายน 2563

ระดับมลพิษทางอากาศ เปรียบเทียบเดือนเมษายน 2562 และ 2563

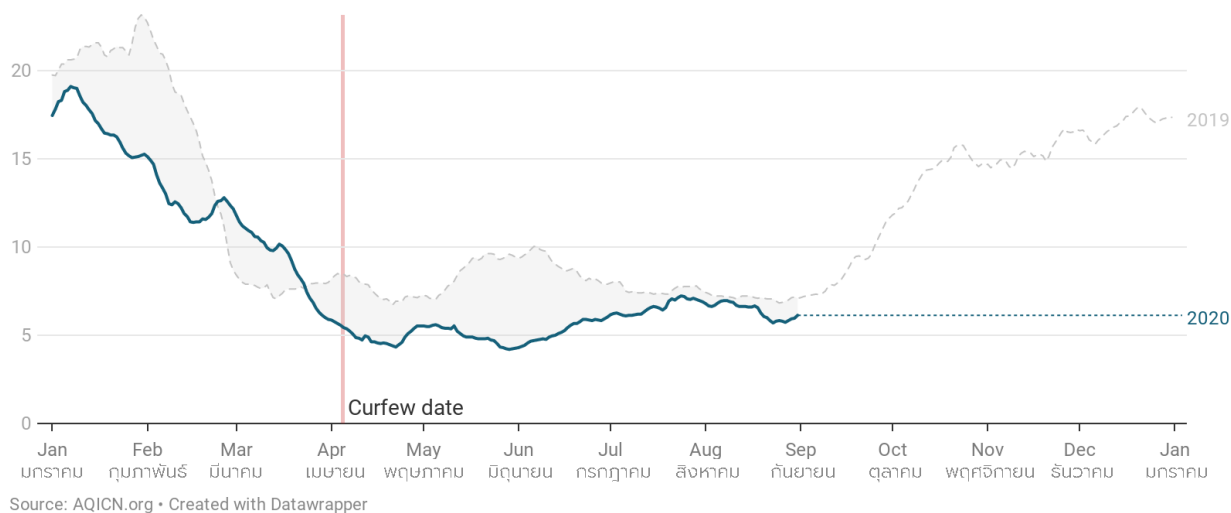

ที่มา: ดาวเทียม Sentinel-5P NRTI ดึงข้อมูลผ่าน Google Earth Engine

ภาพที่ 4.8 ระดับดัชนีคุณภาพอากาศ ไนโตรเจนไดออกไซด์ ในกรุงเทพฯ มกราคม-กันยายน 2562 และ 2563

ระดับดัชนีคุณภาพอากาศ Nitrogen Dioxide

Bangkok's 30-Day Moving Average of Nitrogen Dioxide AQI Index of 2019-2020

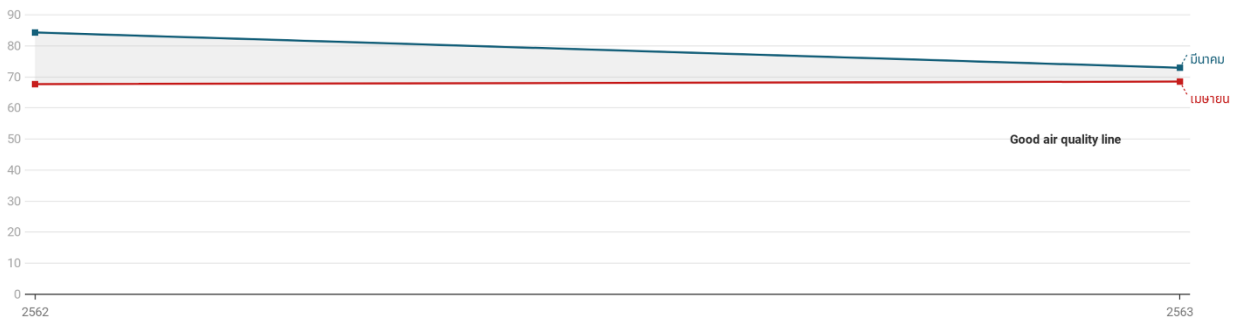
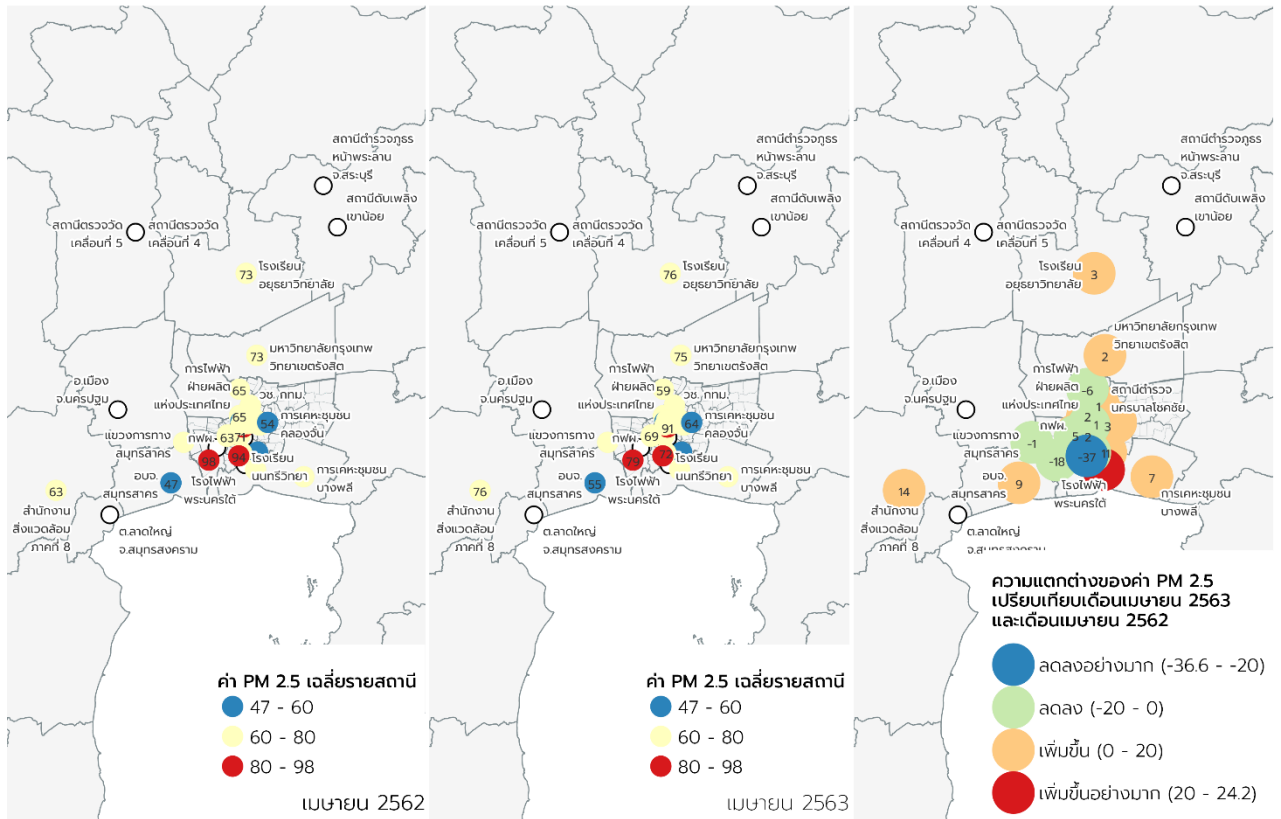
ที่มา: ACQICN.org

สำหรับค่าฝุ่นพิษ PM2.5 คณะวิจัยพบว่า ระดับฝุ่นละอองขนาดนี้ในพื้นที่กรุงเทพมหานครโดยรวม ไม่ได้ลดลงอย่างมีนัยสำคัญในช่วงโควิด-19 เมื่อเปรียบเทียบกับข้อมูลเมษายน 2563 กับเมษายน 2562 ถึงแม้บางจุดจะลดลงเล็กน้อย และบางจุดเพิ่มขึ้นเล็กน้อย ซึ่งเป็นแนวโน้มเดียวกันกับฝุ่นละอองขนาดไม่เกิน 10 ไมครอน (PM10) ดูรายละเอียดได้ในภาพที่ 4.9 และ 4.10

เมื่อคำนึงจากข้อมูล PM2.5 ว่าแทบไม่มีการเปลี่ยนแปลงในช่วงโควิด-19 ในขณะที่มลพิษไนโตรเจนไดออกไซด์ (ซึ่งเกิดจากการผลิตในภาคอุตสาหกรรมและการคมนาคม) และการเดินทางด้วยรถยนต์ในกรุงเทพฯ ต่างลดลงอย่างมากดังสะท้อนจากข้อมูลข้างต้น ปรัชญาการณีนี้อาจสะท้อนว่ามลพิษจากรถยนต์ และการผลิตภาคอุตสาหกรรมในกรุงเทพฯ และปริมณฑล จึงไม่น่าจะใช้แหล่งกำเนิดฝุ่นพิษ PM2.5 ในกรุงเทพฯ ที่สำคัญแต่อย่างใด แต่แหล่งกำเนิดหลักน่าจะมาจากพื้นที่อื่นนอกกรุงเทพฯ มากกว่า อาทิ การเผาวัสดุทางการเกษตรในจังหวัดอื่น และในประเทศเพื่อนบ้าน เป็นต้น

ภาพที่ 4.9 ระดับฝุ่นละอองขนาดเล็ก (PM2.5) ในกรุงเทพฯ เมษายน 2562 และเมษายน 2563

ระดับฝุ่นละอองขนาดเล็ก (PM 2.5) เปรียบเทียบ

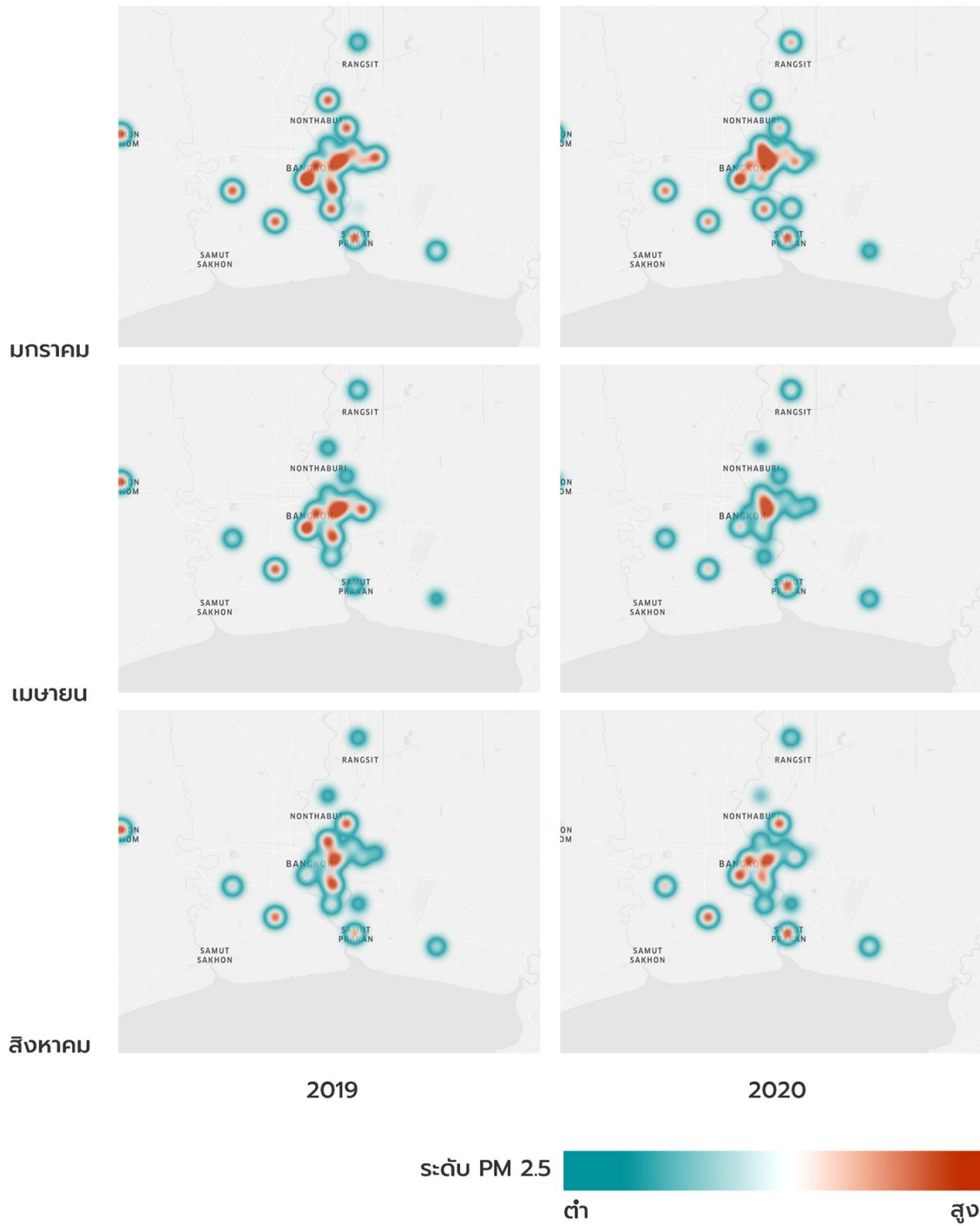

Source: AQICN.org • Created with Datawrapper

ที่มา: AQICN.org historical data และการวิเคราะห์โดยคณะวิจัย

ภาพที่ 4.10 ระดับดัชนีคุณภาพอากาศ PM2.5 ในกรุงเทพฯ เปรียบเทียบ 2562 และ 2563

ระดับดัชนีคุณภาพอากาศ PM 2.5 เปรียบเทียบ 2019 และ 2020

ที่มา: AQICN.org historical data และการวิเคราะห์โดยคณะวิจัย

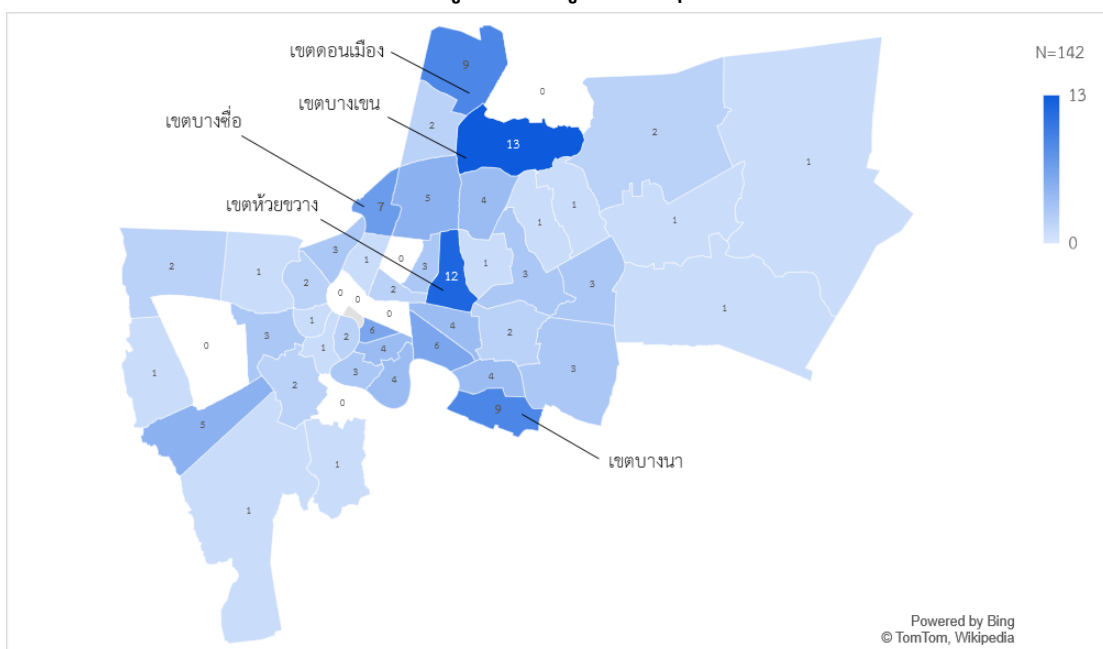
4.2 ผลสำรวจพฤติกรรมกรรมการปรับตัวของคนกรุงเทพฯ

การสำรวจกลุ่มตัวอย่างผู้ที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร เริ่มตั้งแต่ช่วงวันที่ 1 สิงหาคม 2563 – 15 กันยายน 2563 โดยทำการสำรวจกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดจำนวน 142 ราย ซึ่งสอดคล้องกับระดับความเชื่อมั่นทางสถิติ (Confidence level) ที่ร้อยละ 91.6 (ค่าความคลาดเคลื่อน ร้อยละ 8.4) เมื่อคำนวณตามวิธีของ Yamane (1973) ในช่วงต้นของงานศึกษาในส่วนนี้กล่าวถึงลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม (Socioeconomic characteristics) ของผู้ตอบแบบสอบถาม ในส่วนถัดไปจะเป็นการแสดงผลกระทบของผู้ที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร ทั้งในด้านรายได้ รายจ่าย และการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม เพื่อรองรับผลกระทบจากการระบาดของโรคติดเชื้อโควิด 19 และในส่วนสุดท้าย จะแสดงข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับมาตรการภาครัฐในช่วงที่ผ่านมา

ลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมของผู้ตอบแบบสอบถาม

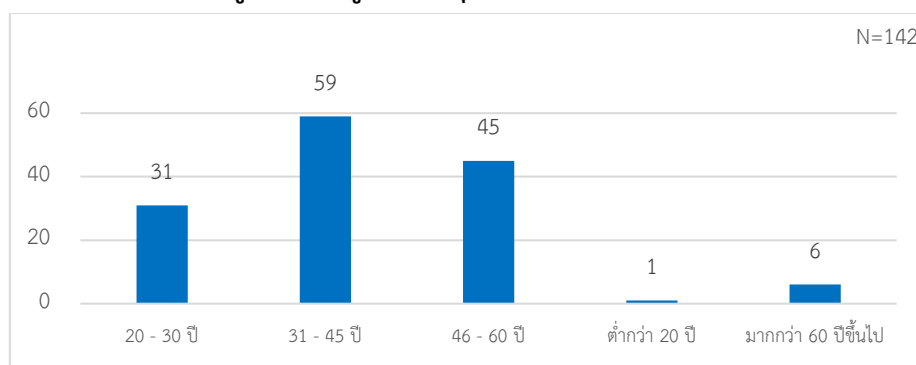
การเก็บข้อมูลแบบสำรวจกับกลุ่มตัวอย่างในการศึกษารั้งนี้ มีการกระจายพื้นที่อยู่อาศัยของผู้ตอบแบบสอบถามค่อนข้างดี โดยพื้นที่อยู่อาศัยของผู้ตอบแบบสอบถามกระจายอยู่ในหลายเขตทั่วพื้นที่กรุงเทพมหานคร (ดูภาพที่ 4.11 ประกอบ) ทั้งนี้ ผู้ตอบแบบสอบถามอาศัยอยู่ในเขตบางเขนมากที่สุด จำนวน 13 ราย รองลงมาอาศัยในเขตห้วยขวาง จำนวน 12 ราย ในเขตดอนเมืองและบางนา มีผู้ตอบแบบสอบถามอยู่อาศัยเขตละ 9 ราย นอกจากนั้น ยังมีผู้ตอบแบบสำรวจที่อาศัยกระจายอยู่ในอีก 38 เขตทั่วกรุงเทพฯ โดยมีเพียงเขตพระนคร ปทุมวัน ป้อมปราบศัตรูพ่าย สัมพันธวงศ์ พญาไท ราชบุรีบูรณะ บางแค และสายไหม เพียงเท่านั้นที่ไม่มีผู้ตอบแบบสำรวจในการศึกษารั้งนี้

ภาพที่ 4.11 การกระจายของผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร (หน่วย: ราย)

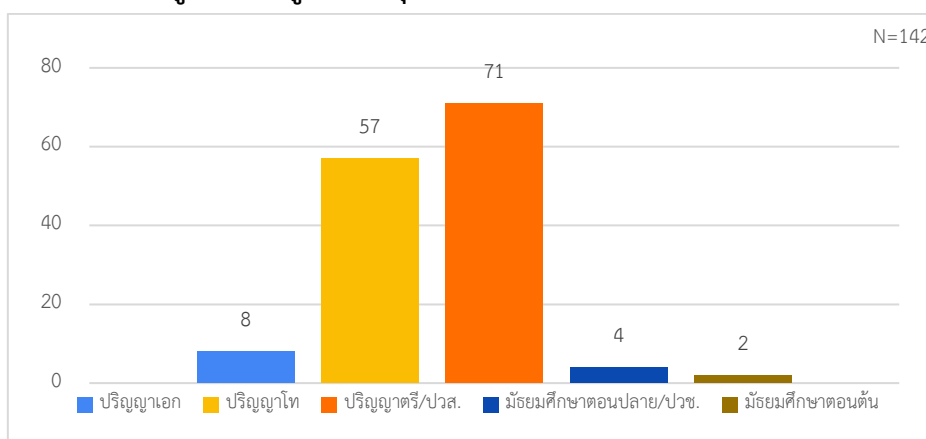
ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุ 31-45 ปี จำนวน 59 ราย รองลงมาคืออายุ 46-60 ปี จำนวน 45 ราย อายุ 20-30 ปี จำนวน 31 ราย อายุมากกว่า 60 ปีขึ้นไป จำนวน 6 ราย และมีอายุต่ำกว่า 20 ปี จำนวน 1 ราย ดังแสดงในภาพที่ 4.12

ภาพที่ 4.12 จำนวนผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครแบ่งตามเพศ (หน่วย: ราย)

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่จบการศึกษาในระดับปริญญาตรี/ปวส. หรือสูงกว่า โดยจบการศึกษา ระดับปริญญาตรี/ปวส. จำนวน 71 ราย (ร้อยละ 50) รองลงมาจบการศึกษาระดับปริญญาโท จำนวน 57 ราย (ร้อยละ 35.2) จบการศึกษาระดับปริญญาเอก จำนวน 8 ราย (ร้อยละ 5.6) ในขณะที่ จบการศึกษาต่ำกว่า ระดับปริญญาตรี/ปวส. เพียง 6 ราย คิดเป็นสัดส่วนเพียงร้อยละ 4.2 (ดูภาพที่ 4.13 ประกอบ)

ภาพที่ 4.13 จำนวนผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครแบ่งตามระดับการศึกษา (หน่วย: ราย)

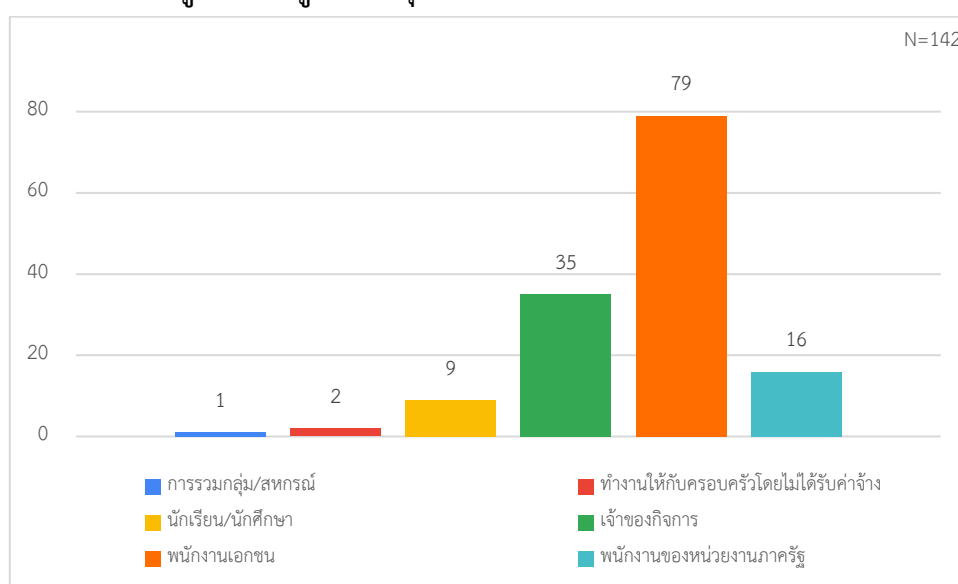
ผู้ตอบแบบสอบถามมีจำนวนสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย 3.67 คน/ครอบครัว และมีส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน คือ 2.13 ซึ่งแสดงถึงการกระจายตัวที่ค่อนข้างกว้างเมื่อเทียบกับค่าเฉลี่ยจำนวนสมาชิกข้างต้น (ดู ตารางที่ 4.1 ประกอบ)

ตารางที่ 4.1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสมาชิกครอบครัวของผู้ที่อาศัยอยู่ในเขต กรุงเทพมหานคร (หน่วย: คน)

ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
3.67	2.13

การกระจายตัวของลักษณะการประกอบอาชีพของผู้ตอบแบบสอบถามค่อนข้างดี โดยผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอาชีพเป็นพนักงานเอกชน จำนวน 79 ราย (ร้อยละ 55.6) รองลงมาเป็นเจ้าของกิจการ จำนวน 35 ราย (ร้อยละ 24.6) มีอาชีพเป็นพนักงานของหน่วยงานภาครัฐ จำนวน 16 ราย (ร้อยละ 11.3) เป็นนักเรียนหรือนักศึกษา จำนวน 9 ราย (ร้อยละ 6.3) ทำงานให้กับครอบครัวโดยไม่ได้รับค่าจ้าง จำนวน 2 ราย (ร้อยละ 1.4) และมีการรวมกลุ่มหรือสหกรณ์ จำนวน 1 ราย (ร้อยละ 0.7) ดังแสดงในภาพที่ 4.14

ภาพที่ 4.14 จำนวนผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครแบ่งตามอาชีพในปี 2562 (หน่วย: ราย)

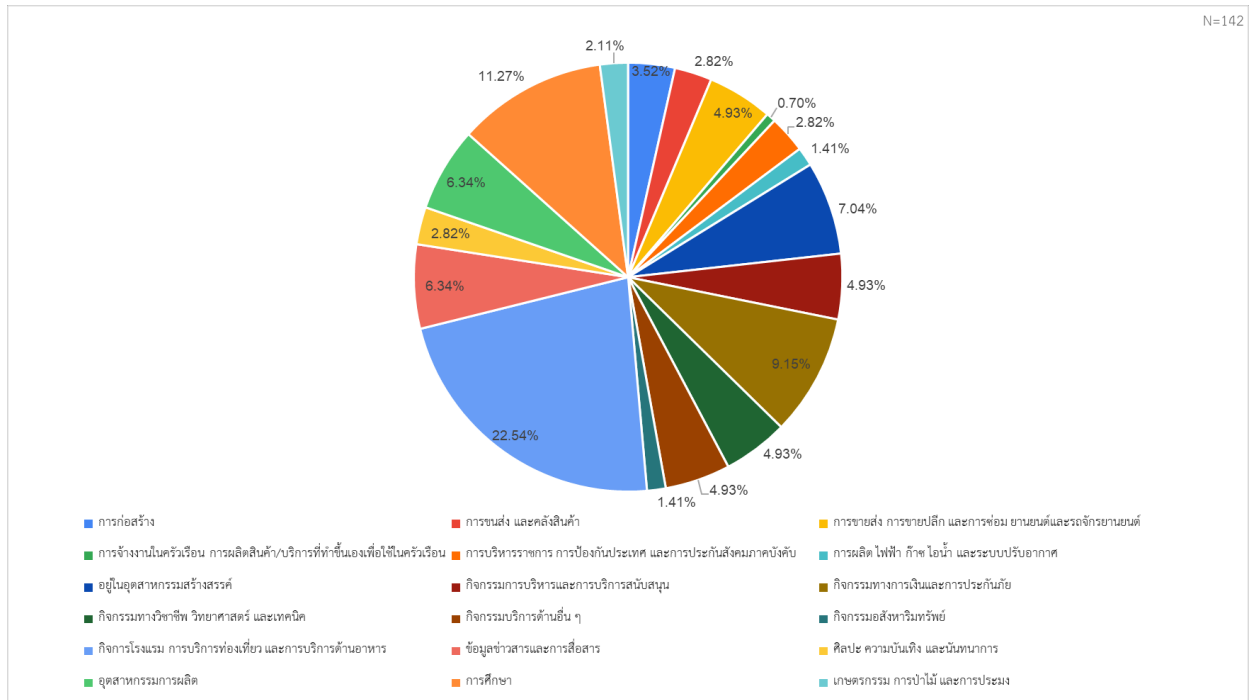
ประเภทอุตสาหกรรมที่ผู้ตอบแบบสอบถามทำงานอยู่กระจายในหลายอุตสาหกรรม โดยอยู่ในอุตสาหกรรมโรงแรม การบริการท่องเที่ยว และการบริการด้านอาหารมากที่สุด จำนวน 32 ราย (ร้อยละ 22.5) รองลงมาอยู่ในกลุ่มการศึกษา จำนวน 16 ราย (ร้อยละ 11.3) การเงินและการประกันภัย จำนวน 13 ราย (ร้อยละ 9.2) และกลุ่มอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ จำนวน 10 ราย (ร้อยละ 7.0) ดังแสดงในภาพที่ 4.15

ในส่วนของผู้ตอบแบบสอบถามที่ทำงานอยู่ในอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ สามารถแยกออกได้เป็นอุตสาหกรรมแฟชั่น จำนวน 3 ราย (ร้อยละ 30) อุตสาหกรรมซอฟต์แวร์ จำนวน 2 ราย (ร้อยละ 20) และ

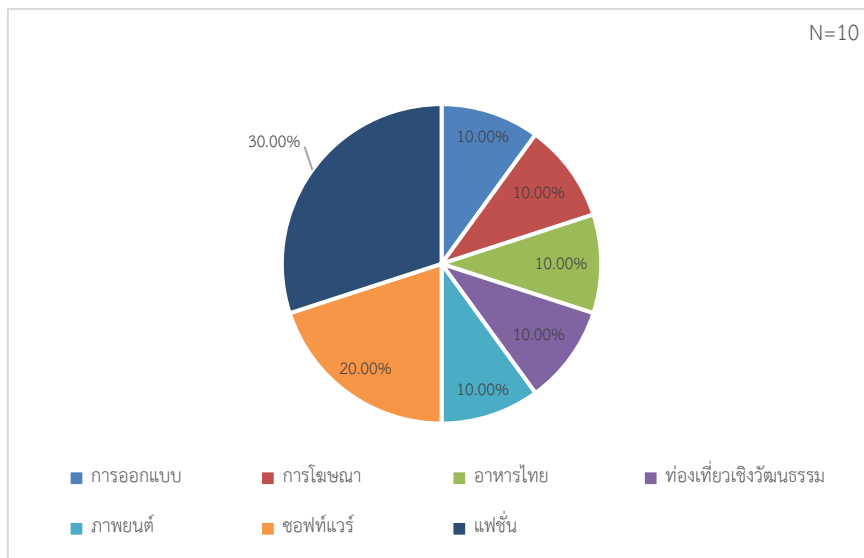

อุตสาหกรรมการออกแบบ การโฆษณา อาหาร ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และภาพยนตร์ อุตสาหกรรมละ 1 ราย
 ดังแสดงในภาพที่ 4.16

ภาพที่ 4.15 สัดส่วนผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครแบ่งตามประเภทอุตสาหกรรมในปี 2562
 (หน่วย: ร้อยละ)

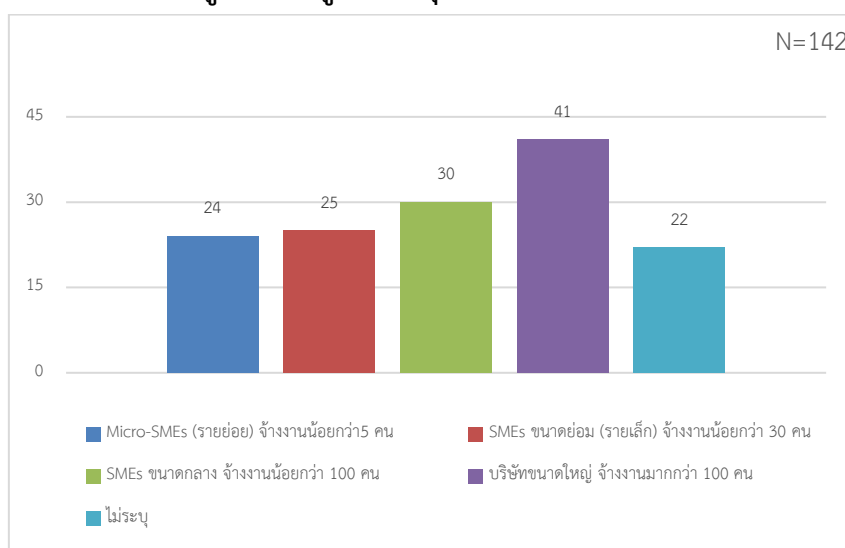

ภาพที่ 4.16 สัดส่วนผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครที่อยู่ในประเภทอุตสาหกรรมสร้างสรรค์แบ่งตาม
 กิจกรรมในอุตสาหกรรมในปี 2562 (หน่วย: ร้อยละ)

ในส่วนของคุณภาพของกิจการของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เป็นบริษัทขนาดใหญ่ที่มีการจ้างงานมากกว่า 100 คน จำนวน 41 ราย (ร้อยละ 28.9) รองลงมาอยู่ใน SMEs ขนาดกลางที่มีการจ้างงานน้อยกว่า 100 คน จำนวน 30 ราย (ร้อยละ 21.1) อยู่ในบริษัท SMEs ขนาดย่อมที่มีการจ้างงานน้อยกว่า 30 คน จำนวน 25 ราย (ร้อยละ 17.6) และอยู่ในบริษัท Micro-SMEs ที่มีการจ้างงานน้อยกว่า 5 คน จำนวน 24 ราย (ร้อยละ 16.9) ทั้งนี้ มีผู้ไม่ระบุขนาดของกิจการจำนวน 22 ราย เนื่องจากไม่ทราบแน่ชัดถึงขนาดของกิจการของตนเอง (ดูภาพที่ 4.17 ประกอบ)

ภาพที่ 4.17 จำนวนผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครแบ่งตามขนาดของกิจการ

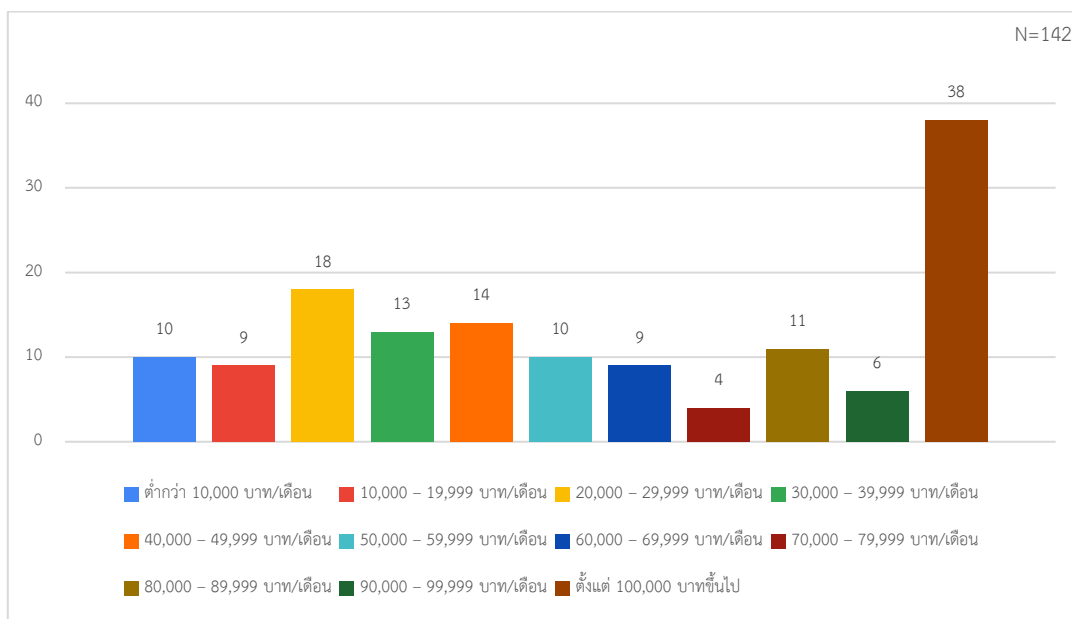

การกระจายตัวของรายได้ของผู้ตอบแบบสอบถามภายใต้งานศึกษานี้สามารถครอบคลุมทุกช่วงรายได้ โดยผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีรายได้สุทธิเฉลี่ยต่อเดือนในปี 2562 ตั้งแต่ 100,000 บาทต่อเดือนขึ้นไป จำนวน 38 ราย (ร้อยละ 26.8) รองลงมา มีรายได้ 20,000 – 29,999 บาทต่อเดือน จำนวน 18 ราย (ร้อยละ 12.7) และมีรายได้ 40,000 – 49,999 บาทต่อเดือน จำนวน 14 ราย (ร้อยละ 9.9) ดังแสดงในภาพที่ 4.18

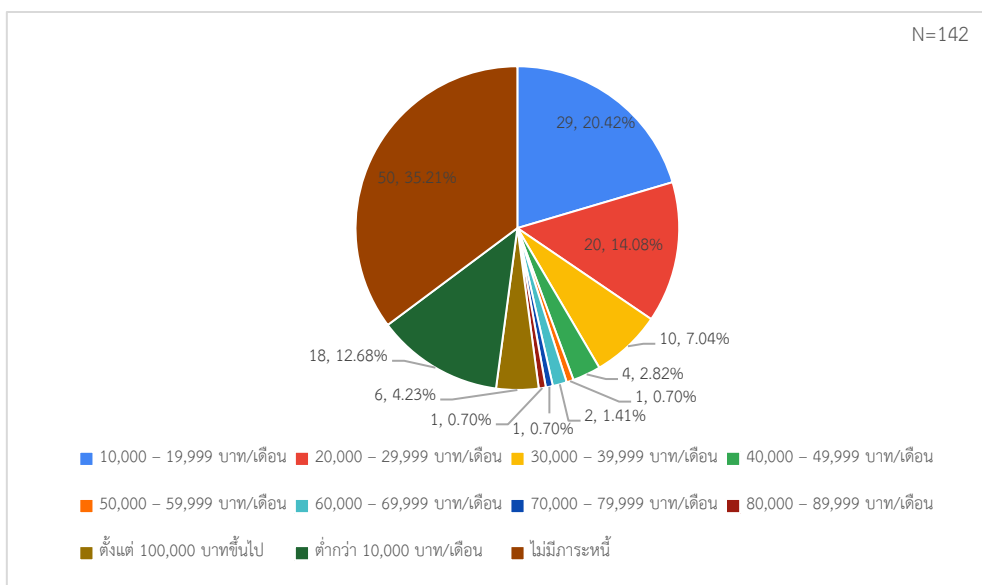
ในส่วนของภาระหนี้สิน ผู้ตอบแบบสอบถามไม่ค่อยครอบคลุมนัก โดยส่วนใหญ่ไม่มีภาระหนี้สินหรือมีภาระหนี้สินค่อนข้างต่ำ ในส่วนของผู้ตอบแบบสอบถามที่ไม่มีภาระหนี้สินเลยคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 35.21 (50 ราย) รองลงมา มีภาระหนี้สิน 10,000 – 19,999 บาทต่อเดือน ที่ร้อยละ 20.42 (29 ราย) มีภาระหนี้สิน 20,000 – 29,999 บาทต่อเดือน ที่ร้อยละ 14.08 (20 ราย) และมีภาระหนี้สินต่ำกว่า 10,000 บาทต่อเดือน ที่ร้อยละ 12.68 (18 ราย) ดังแสดงในภาพที่ 4.19

ภาพที่ 4.20 แสดงประเภทของหนี้สินของผู้ตอบแบบสำรวจ ส่วนใหญ่มีหนี้สินประเภทสินเชื่อบ้าน จำนวน 53 ราย (ร้อยละ 37.3) รองลงมา มีหนี้สินจากบัตรเครดิตจำนวน 52 ราย (ร้อยละ 36.6) และมีหนี้สินประเภทรถยนต์จำนวน 37 ราย (ร้อยละ 26.1) นอกจากนั้น มีหนี้สินจากสินเชื่อส่วนบุคคล สินเชื่อธุรกิจ และหนี้สินด้านอื่น ๆ ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นหนี้สินจากกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) หนี้สินจากการจ่ายเบี้ยประกันสังคม และมีหนี้สินจากการกู้ยืมคนรู้จัก (ดูภาพที่ 4.20 ประกอบ)

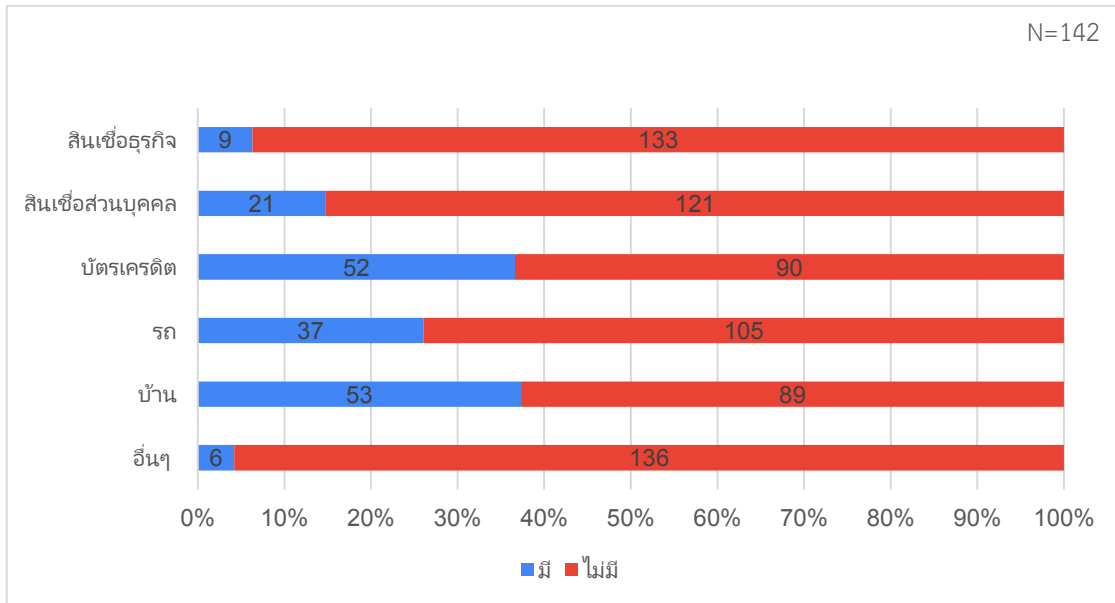
ภาพที่ 4.18 จำนวนผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครแบ่งตามรายได้สุทธิเฉลี่ยต่อเดือนในปี 2562 (หน่วย: ราย)

ภาพที่ 4.19 สัดส่วนผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครแบ่งตามระดับภาระหนี้สินเฉลี่ยต่อเดือนในปี 2562 (หน่วย: ร้อยละ)

ภาพที่ 4.20 จำนวนผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครแบ่งตามประเภทนี้สินของผู้ตอบแบบสำรวจในปี 2562 (หน่วย: ราย)

เมื่อมองในภาพรวมของการจัดเก็บข้อมูลแล้ว ผู้ตอบแบบสอบถามภายใต้งานศึกษานี้มีการกระจายตัวที่ค่อนข้างดี และน่าจะช่วยให้สามารถวิเคราะห์ถึงผลกระทบของโรคติดเชื้อโควิด-19 และลักษณะการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้คนที่อยู่อาศัยในเขตกรุงเทพมหานครได้ดีในระดับหนึ่ง

ผลกระทบของโรคติดเชื้อโควิด-19 ต่อผู้อยู่อาศัยในเขตกรุงเทพมหานคร

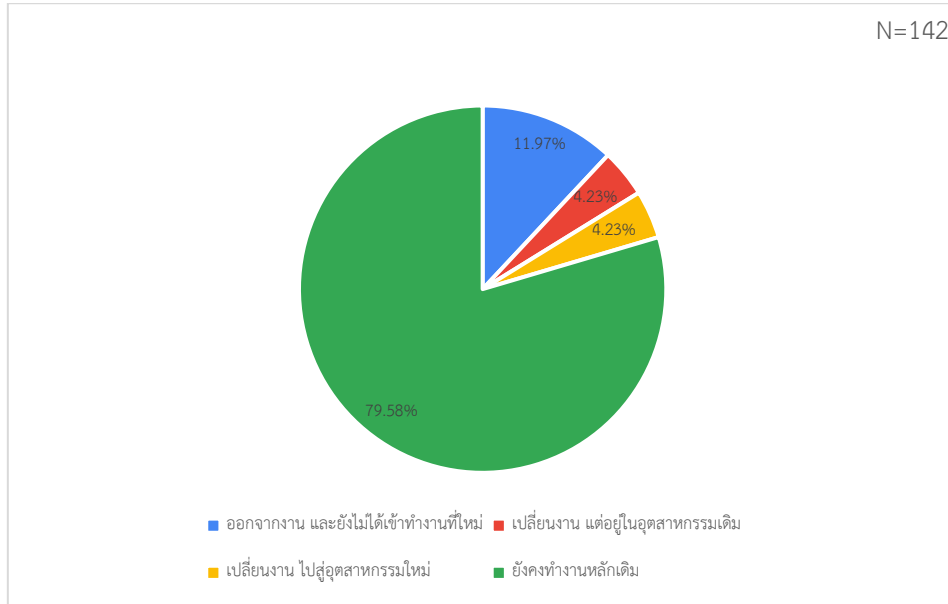
เมื่อพิจารณาถึงผลกระทบต่อสถานการณ์ทำงานภายหลังการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อโควิด-19 ผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครส่วนใหญ่อยังคงทำงานหลักงานเดิมที่ร้อยละ 75.58 มีการเปลี่ยนงานแต่ยังคงอยู่ในอุตสาหกรรมเดิมร้อยละ 4.23 และมีการเปลี่ยนงานไปสู่อุตสาหกรรมใหม่ที่ร้อยละ 4.23 ในขณะที่ มีผู้อยู่อาศัยในเขตกรุงเทพมหานครบางส่วนต้องออกจากงานและยังไม่ได้เข้าทำงานใหม่ ซึ่งมีสัดส่วนคิดเป็นร้อยละ 11.97 (ดูภาพที่ 4.21 ประกอบ)

ในส่วนของผลกระทบต่อระดับรายได้ รายจ่าย และภาระหนี้สิน เมื่อเทียบกับในปี 2562 ของผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร แสดงอยู่ในภาพที่ 4.22 โดยในส่วนของรายได้ ผู้คนส่วนใหญ่ (ร้อยละ 54.9) ได้รับผลกระทบในเชิงลบ โดยรายได้ปรับตัวลดลงตั้งแต่ระดับเล็กน้อยไปจนถึงระดับรุนแรง ในขณะที่ มีผู้ที่มีรายได้เพิ่มขึ้นอยู่เล็กน้อย คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 19.0

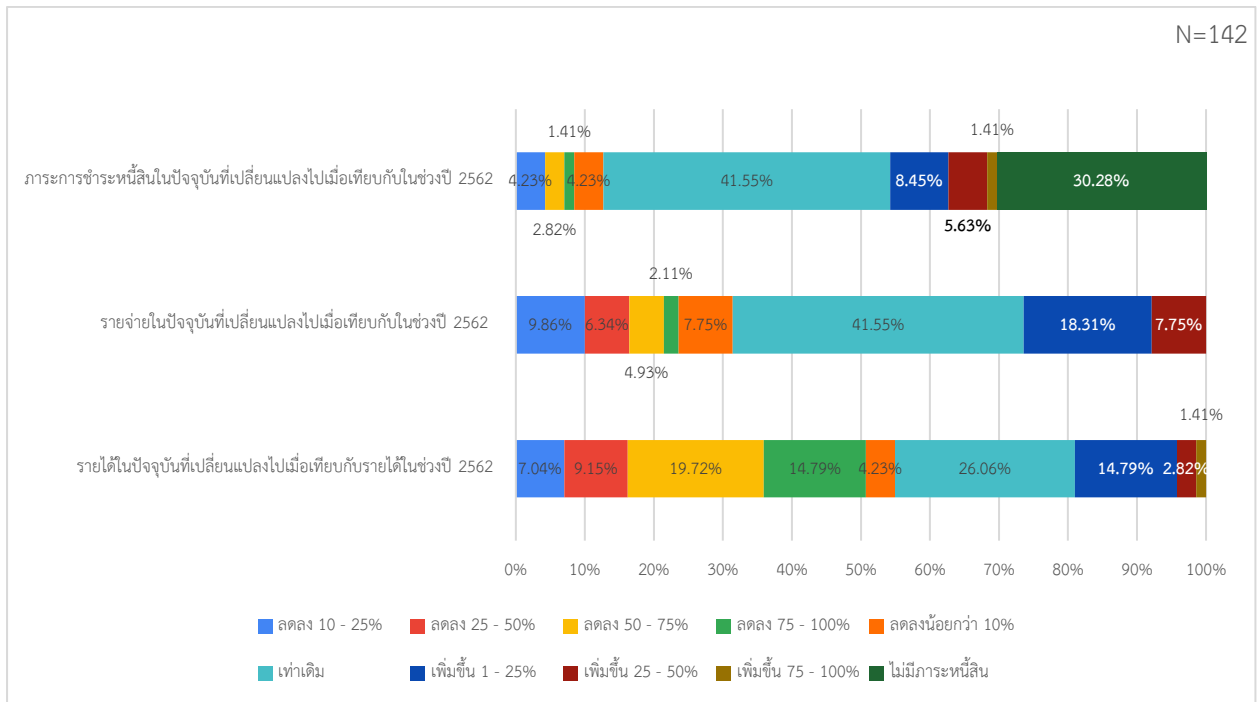
เมื่อเปรียบเทียบกับรายได้ การปรับตัวลดลงของรายจ่ายอยู่ในระดับต่ำกว่า โดยผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครร้อยละ 41.6 ยังคงมีรายจ่ายในระดับเดิม และอีกร้อยละ 26.1 มีรายจ่ายเพิ่มสูงขึ้น โดยมีผู้คนเพียงร้อยละ 32.3 เพียงเท่านั้น ที่มีรายจ่ายลดลง ทั้งนี้ มีความเป็นไปได้สูงที่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้คนเพื่อรับมือกับการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อโควิด-19 ในช่วงต้นนั้นมีความใช้จ่าย ส่งผลให้การปรับลดลงของรายจ่ายล่าช้ากว่าการปรับลดลงของรายได้

ในส่วนของหนี้สินนั้น เนื่องจากส่วนใหญ่ไม่มีภาระหนี้สิน ดังนั้น ผลกระทบจึงไม่รุนแรงนัก โดยมีผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครเพียงร้อยละ 15.5 เท่านั้นที่มีภาระหนี้สินเพิ่มขึ้น ในช่วงการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อโควิด-19

ภาพที่ 4.21 สัดส่วนผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครแบ่งตามการเปลี่ยนแปลงอาชีพ

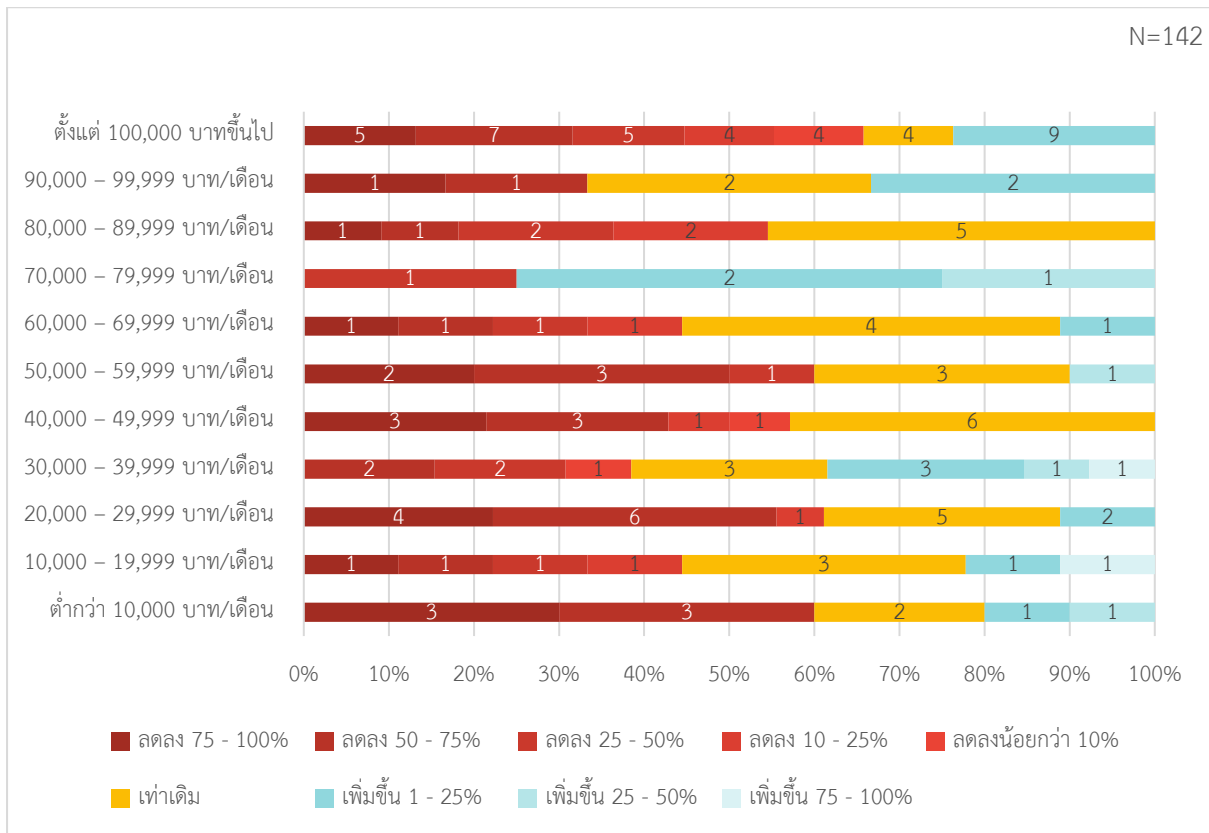

ภาพที่ 4.22 สัดส่วนผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครแบ่งตามระดับการเปลี่ยนแปลงด้านรายได้ รายจ่าย และภาระหนี้สินเมื่อเปรียบเทียบกับปี 2562 (หน่วย: ร้อยละ)

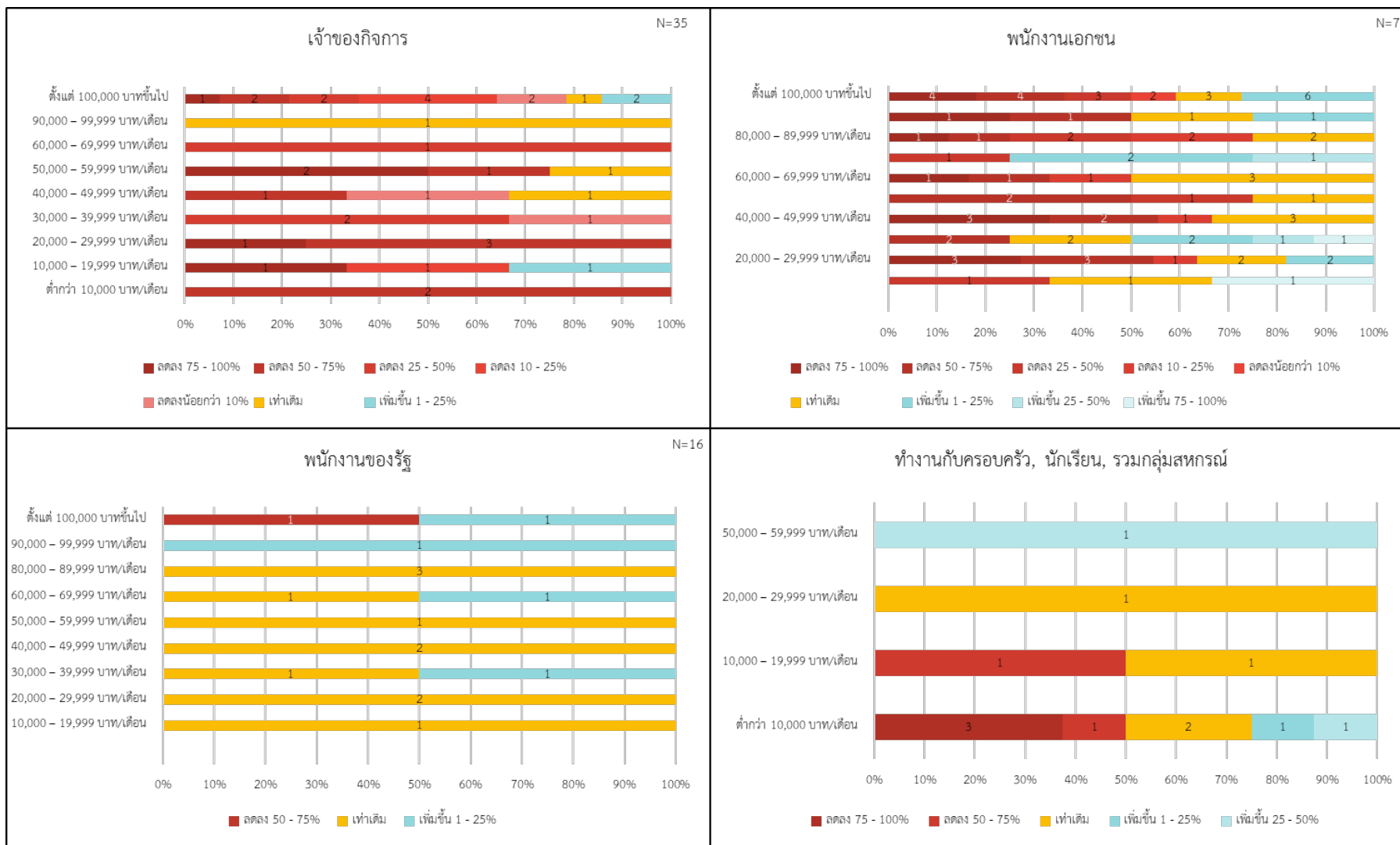
เมื่อพิจารณาผลกระทบด้านรายได้ต่อกลุ่มผู้คนฐานะต่าง ๆ จะเห็นได้ว่าผลกระทบมีการกระจายตัวไปในทุกกลุ่มฐานะใกล้เคียงกัน ดังแสดงในภาพที่ 4.23 โดยการคัดเลือกฐานะของผู้คนภายใต้งานศึกษานี้ อาศัยข้อมูลรายได้ในปี 2562 ซึ่งเป็นช่วงก่อนการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อโควิด-19 โดยจากภาพที่ 4.23 ดังกล่าวสามารถกล่าวได้ว่าผู้คนในทุกกลุ่มฐานะได้รับผลกระทบในสัดส่วนใกล้เคียงกันจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อโควิด-19

ภาพที่ 4.23 เปรียบเทียบระดับรายได้ในช่วงปี 2562 ต่อผลกระทบด้านรายได้ของผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร (หน่วย: ราย)

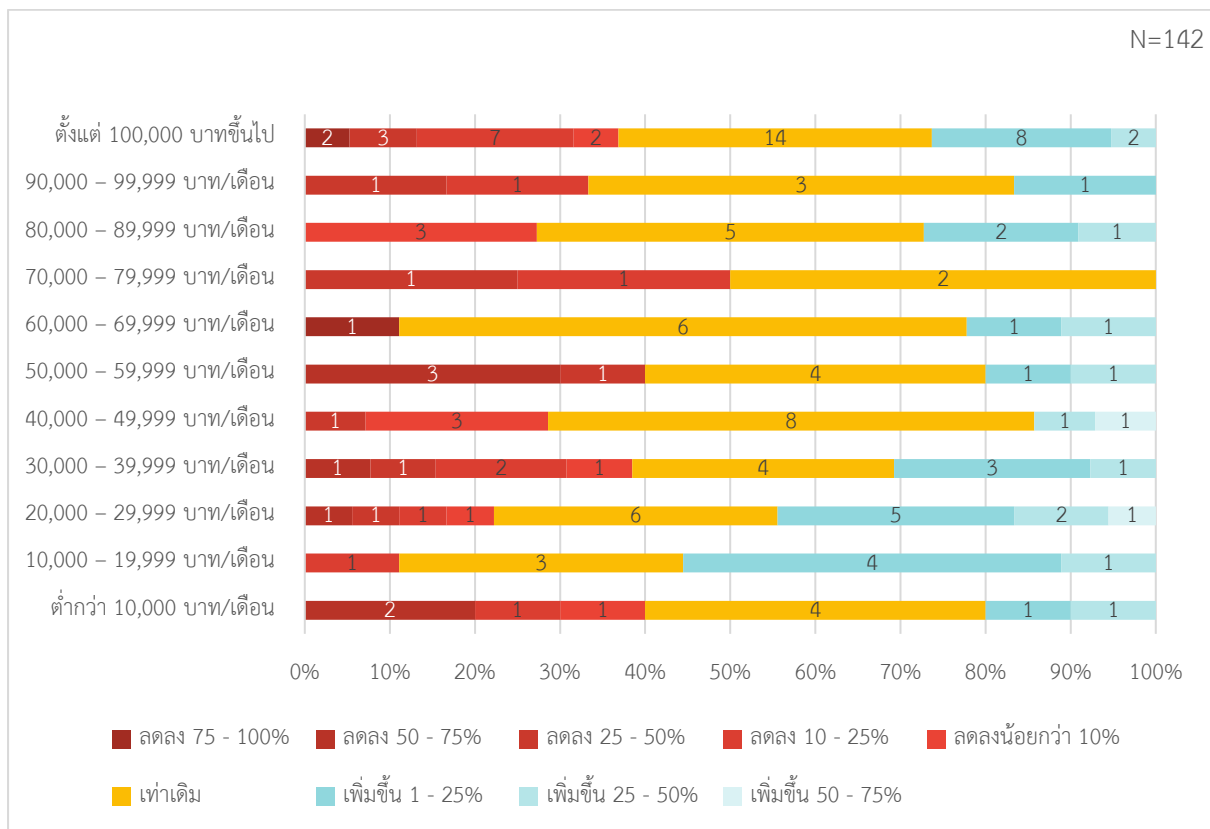
ความสัมพันธ์ที่ไม่ชัดเจนอาจเกิดจากการที่มีกลุ่มข้าราชการ พนักงานของรัฐ และนักเรียนนักศึกษา ที่น่าจะไม่ได้รับผลกระทบเชิงลบมากนักจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อโควิด-19 แทรกตัวอยู่ในกลุ่มผู้คนฐานะต่าง ๆ ดังนั้น ภาพที่ 4.24 จึงได้แยกลักษณะพิจารณาผลกระทบตามลักษณะการประกอบอาชีพด้วย ซึ่งสามารถกล่าวได้ว่ากลุ่มข้าราชการและพนักงานของรัฐเป็นกลุ่มที่ได้รับผลกระทบในเชิงลบน้อยที่สุดอย่างชัดเจน ในขณะที่ กลุ่มผู้ประกอบการได้รับผลกระทบในเชิงลบมากที่สุด อย่างไรก็ตาม ไม่สามารถสังเกตเห็นความสัมพันธ์ที่ชัดเจนระหว่างระดับความรุนแรงของผลกระทบต่อฐานะของผู้คนได้ ไม่ว่าจะดูจากกลุ่มอาชีพใดก็ตาม

ภาพที่ 4.24 เปรียบเทียบระดับรายได้ในช่วงปี 2562 ต่อผลกระทบด้านรายได้ของผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครแบ่งตามอาชีพ (หน่วย: ราย)

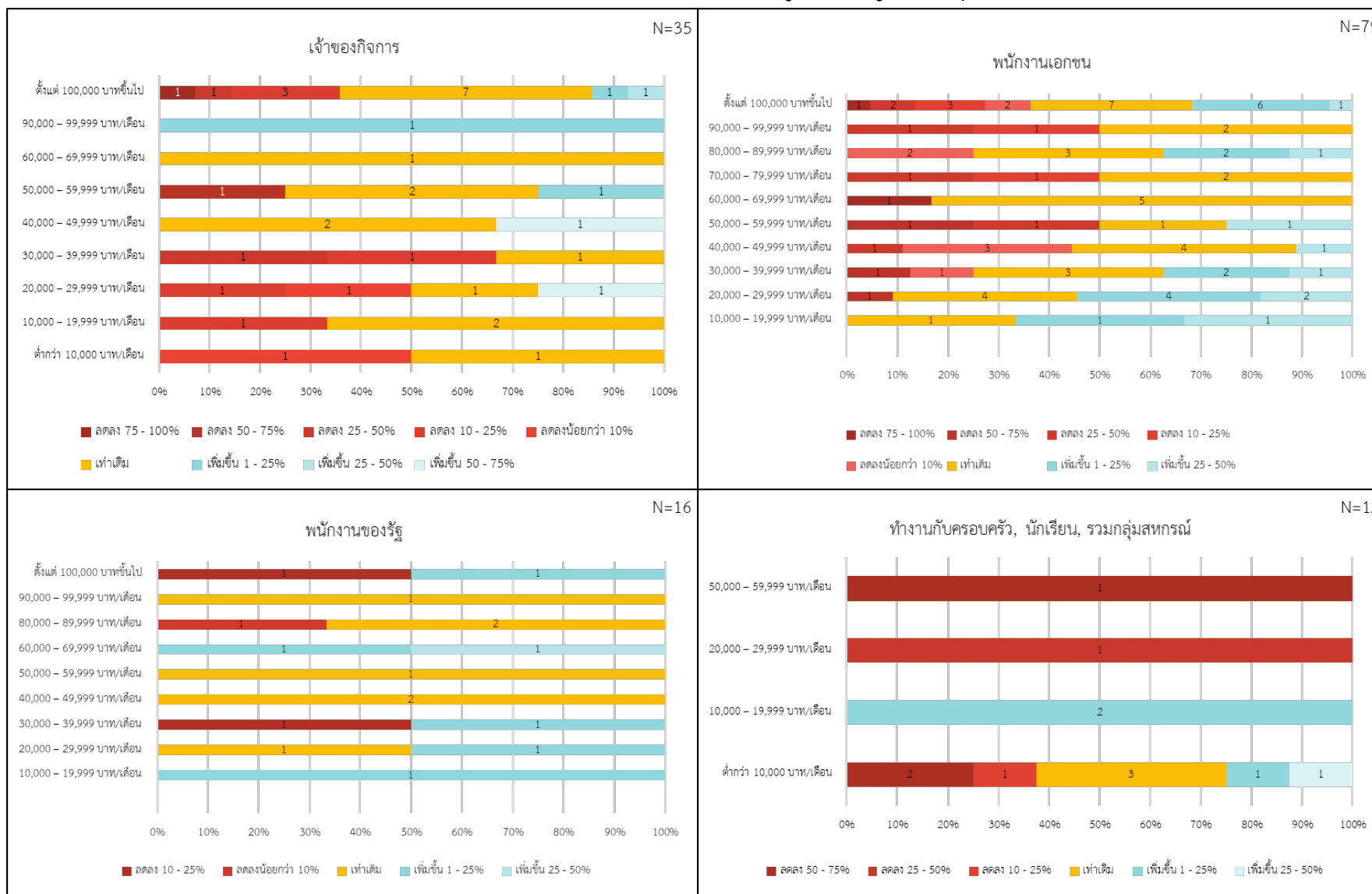
ในส่วนของการเปลี่ยนแปลงด้านรายจ่ายเทียบกับฐานะของผู้คน ถูกแสดงอยู่ในภาพที่ 4.25 และการเปลี่ยนแปลงด้านรายจ่ายแยกตามฐานะและลักษณะการประกอบอาชีพ ถูกแสดงอยู่ในภาพที่ 4.26 ซึ่งภาพทั้งสองให้ข้อสรุปที่ใกล้เคียงกันกับผลกระทบด้านรายได้ นั่นคือ ไม่สามารถสังเกตเห็นความสัมพันธ์ที่ชัดเจนระหว่างระดับการปรับเปลี่ยนด้านรายจ่ายต่อฐานะของผู้คน ถึงแม้ว่าจะแยกลักษณะการประกอบอาชีพออกจากกัน ซึ่งถึงแม้ผลลัพธ์ดังกล่าวจะขัดกับสมมุติฐานของผู้ศึกษาในตอนต้นว่ากลุ่มผู้มีรายได้น้อยจะมีความสามารถในการปรับลดรายจ่ายได้น้อยกว่ากลุ่มผู้มีรายได้สูง แต่ก็มีความเป็นไปได้ว่าผู้คนในทุกกลุ่มฐานะพยายามปรับตัวเพื่อรองรับกับความไม่แน่นอนที่เกิดจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อโควิด-19 นอกจากนั้นเนื่องจากการแพร่ระบาดดังกล่าวส่งผลกระทบด้านรายได้ต่อผู้คนในแทบทุกฐานะ ลักษณะการปรับตัวของผู้คนในกลุ่มฐานะต่าง ๆ จึงไม่ได้แตกต่างกันมากนัก

ภาพที่ 4.25 เปรียบเทียบระดับรายได้ในช่วงปี 2562 ต่อผลกระทบด้านรายจ่ายของผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร (หน่วย: ราย)

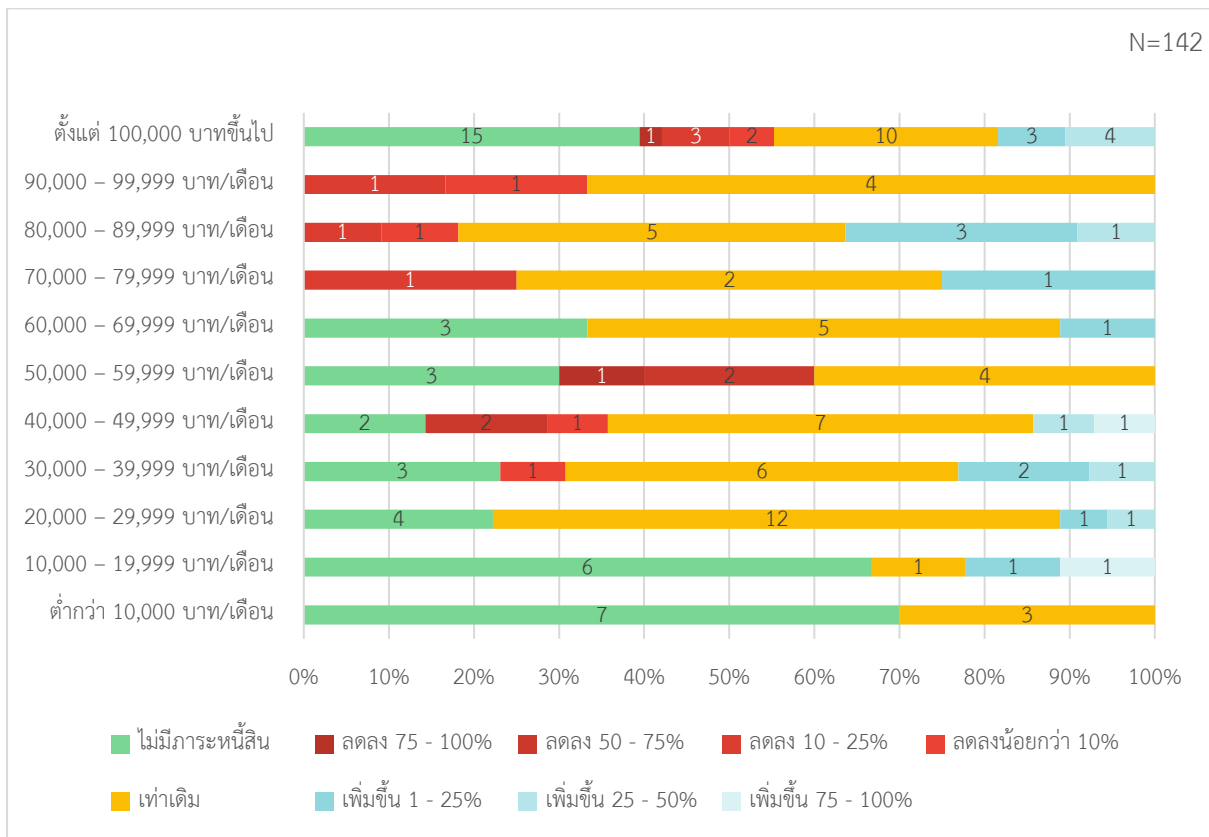

ภาพที่ 4.26 เปรียบเทียบระดับรายได้ในช่วงปี 2562 ต่อผลกระทบด้านรายจ่ายของผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครแบ่งตามอาชีพ (หน่วย: ราย)

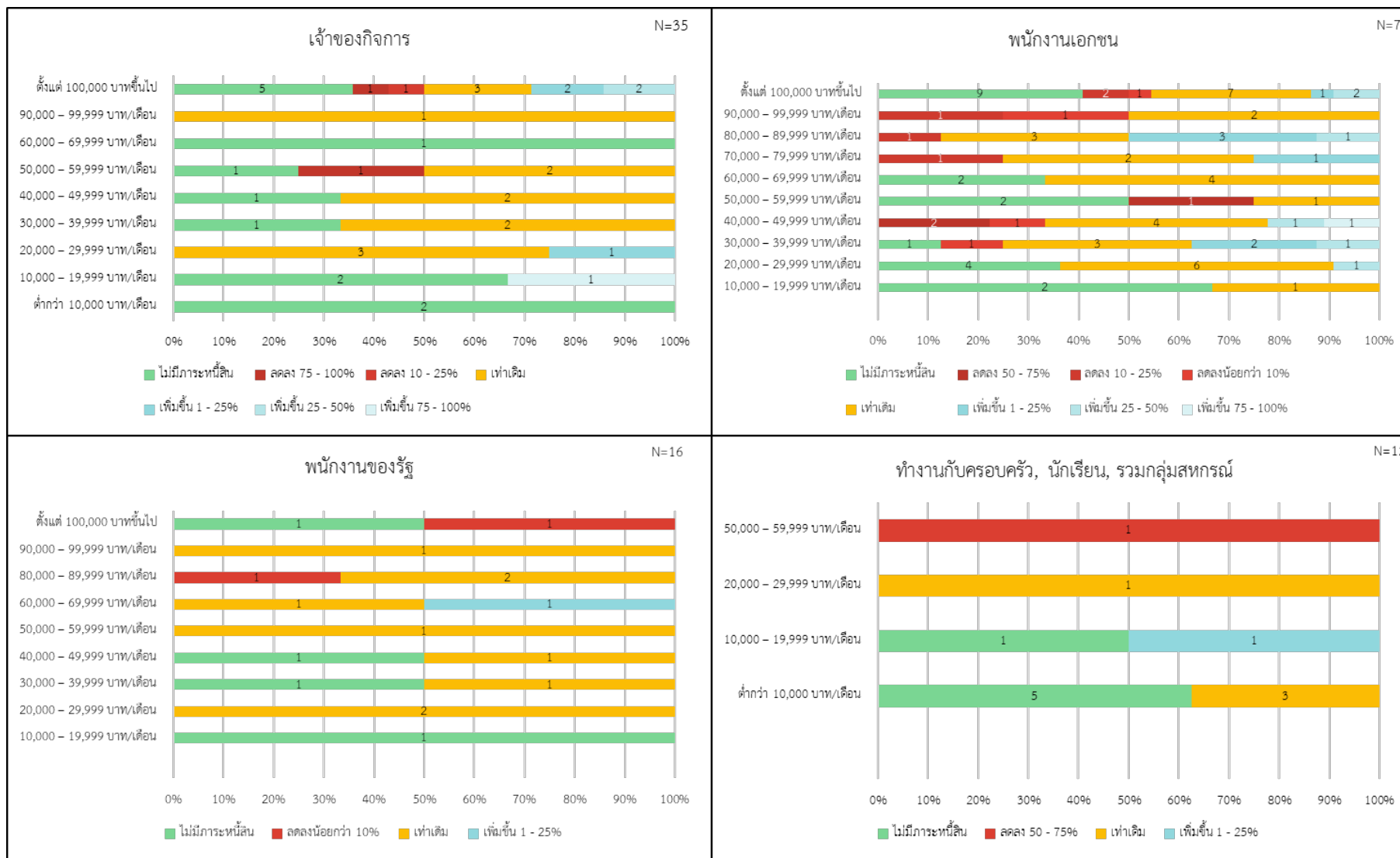

ภาพที่ 4.27 แสดงผลกระทบด้านภาระหนี้สินของผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครเทียบกับระดับฐานะของพวกเขา ในขณะที่ ภาพที่ 4.28 แสดงผลกระทบด้านภาระหนี้สินแยกตามระดับฐานะและลักษณะการประกอบอาชีพ โดยในภาพรวมแล้ว ไม่สามารถสังเกตเห็นความสัมพันธ์ที่ชัดเจนระหว่างผลกระทบด้านภาระหนี้สินกับระดับฐานะของผู้คนได้เช่นเดียวกับผลกระทบด้านรายได้และการปรับตัวด้านรายจ่าย ซึ่งอาจเกิดจากการที่ผู้คนกลุ่มใหญ่ไม่มีภาระหนี้สินตั้งแต่ต้น และการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อโควิด-19 ไม่ได้ส่งผลกระทบให้ผู้ที่ย้ายมาอาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครต้องกู้หนี้ยืมสินเพิ่มเติมแต่อย่างใด

ภาพที่ 4.27 เปรียบเทียบระดับรายได้ในช่วงปี 2562 ต่อผลกระทบด้านภาระหนี้สินของผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร (หน่วย: ราย)

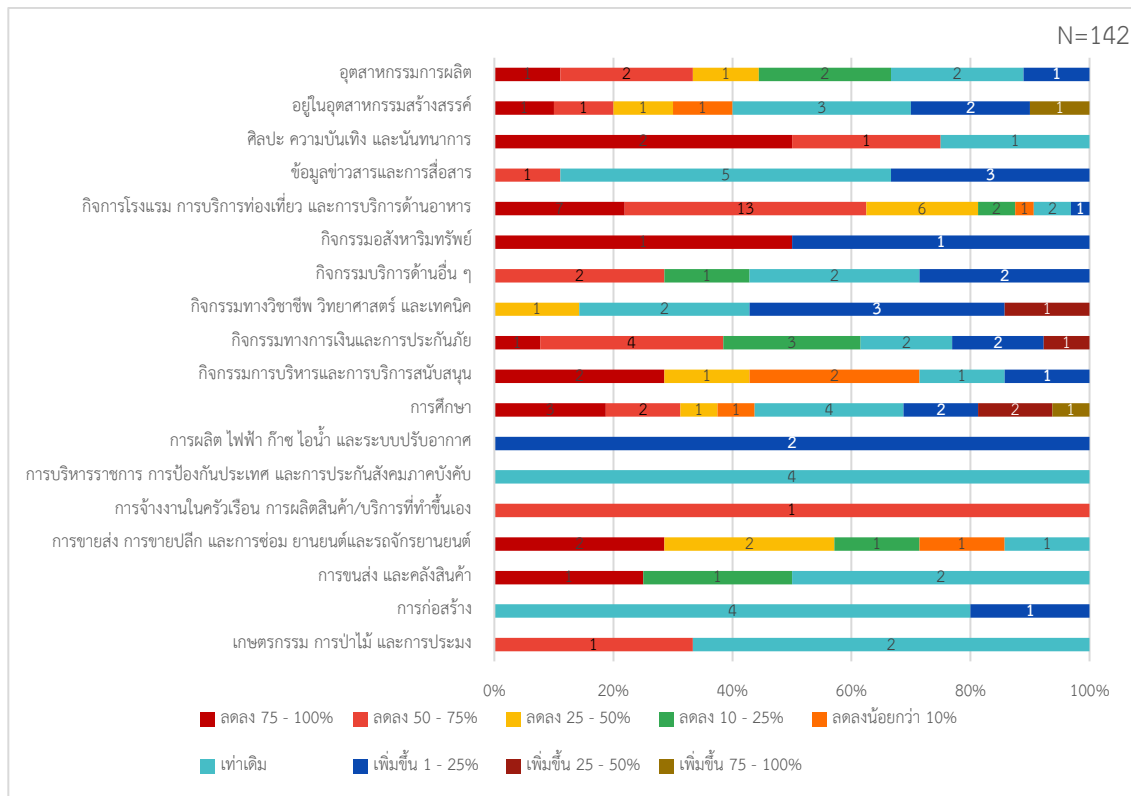
ภาพที่ 4.28 เปรียบเทียบระดับรายได้ในช่วงปี 2562 ต่อผลกระทบด้านภาระหนี้สินของผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครแบ่งตามอาชีพ (หน่วย: ราย)

การจำแนกผลกระทบด้านรายได้ต่อประเภทอุตสาหกรรมที่ผู้คนทำงานอยู่ให้ภาพความสัมพันธ์ที่ชัดเจนมากกว่าการจำแนกตามระดับฐานะข้างต้น โดยผู้ที่ทำงานอยู่ในภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับภาคการท่องเที่ยว ประกอบด้วย (1) การโรงแรม การบริการท่องเที่ยว และการบริการด้านอาหาร (2) ศิลปะ ความบันเทิง และนันทนาการ (3) กิจกรรมการบริหารและการบริการสนับสนุน รวมไปถึง (4) การขายส่ง การขายปลีก และการซ่อมรถ และ (5) อุตสาหกรรมการผลิต จะได้รับผลกระทบเชิงลบจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อโควิด-19 รุนแรงกว่าผู้คนที่ทำงานอยู่ในประเภทอุตสาหกรรมอื่น (ดูภาพที่ 4.29 ประกอบ)

ในส่วนของอุตสาหกรรมสร้างสรรค์นั้น พบว่ามีผู้ได้รับผลกระทบในเชิงลบ 4 ราย ซึ่งเป็นผู้ที่ทำงานอยู่ในกลุ่มอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ในขณะที่ มีผู้ได้รับผลกระทบในเชิงบวก 3 ราย โดยเป็นผู้ที่ทำงานอยู่ในอุตสาหกรรมซอฟต์แวร์ ศิลปะพื้นบ้าน และร้านอาหารซึ่งน่าจะจะมีการขายผ่านช่องทางออนไลน์เป็นหลัก

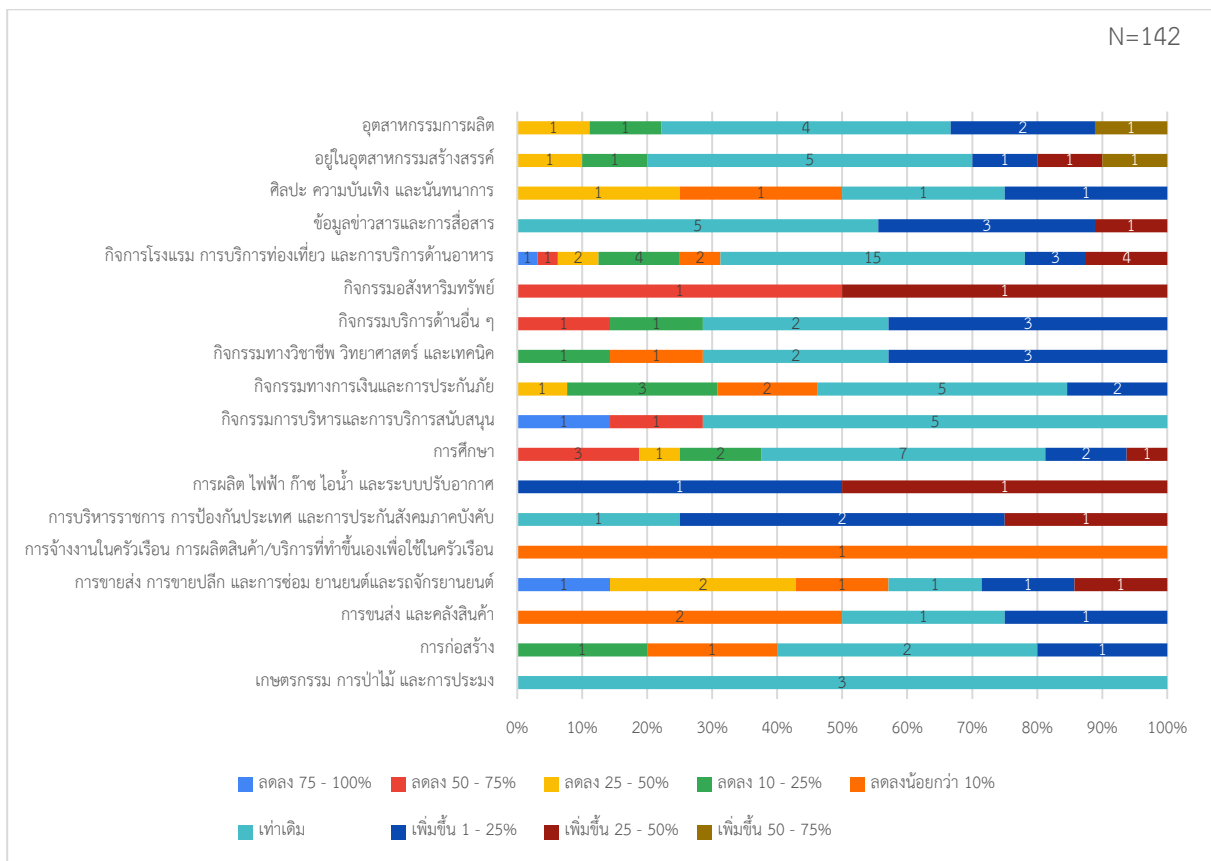
ภาพที่ 4.29 ผลกระทบด้านรายได้ของผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครจำแนกตามประเภทอุตสาหกรรม (หน่วย: ราย)

ภาพที่ 4.30 แสดงการปรับตัวด้านรายจ่ายจำแนกตามประเภทอุตสาหกรรมที่ผู้คนทำงานอยู่ โดยสามารถสังเกตได้ว่าผู้คนไม่สามารถปรับลดรายจ่ายลงได้อย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่ทำงานอยู่ในกลุ่มอุตสาหกรรมที่ได้รับผลกระทบด้านรายได้ในเชิงลบอย่างรุนแรงข้างต้น ทั้งนี้ ผู้ได้รับผลกระทบด้านรายได้ในเชิงลบอย่างรุนแรงบางกลุ่มกลับมีรายจ่ายเพิ่มเติมในช่วงการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อโควิด-19 อีกด้วย

ในส่วนของอุตสาหกรรมสร้างสรรค์นั้น กลุ่มที่สามารถปรับลดรายจ่ายลงได้มีสัดส่วนใกล้เคียงกันกับกลุ่มที่มีรายจ่ายเพิ่มมากขึ้น ในขณะที่ ส่วนใหญ่ยังคงมีรายจ่ายในระดับเดิม

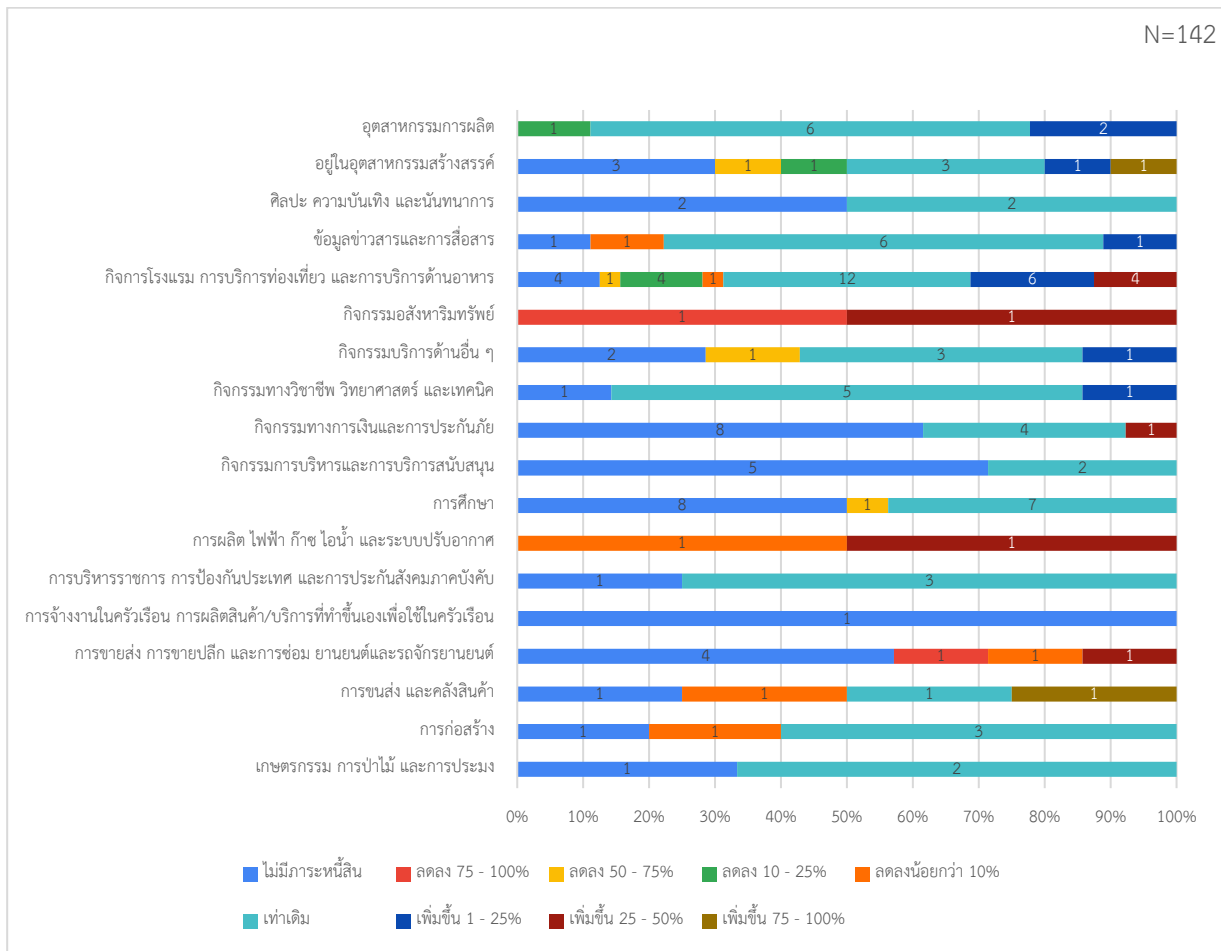
ภาพที่ 4.30 ประเภทอุตสาหกรรมต่อผลกระทบด้านรายจ่ายของผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร (หน่วย: ราย)

ภาพที่ 4.31 แสดงผลกระทบด้านภาระหนี้สินจำแนกตามประเภทอุตสาหกรรมที่ผู้คนทำงานอยู่ ทั้งนี้เนื่องจากผู้คนส่วนใหญ่ไม่มีภาระหนี้สินหรือมีหนี้สินเท่าเดิม ส่งผลให้ไม่สามารถสังเกตเห็นการปรับตัวเพิ่มขึ้นของภาระหนี้สินในอุตสาหกรรมที่ได้รับผลกระทบด้านรายได้ในเชิงลบที่ชัดเจนแต่อย่างใด

ในส่วนของผู้ที่ทำงานอยู่ในอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ กลุ่มที่มีภาระหนี้สินเพิ่มมากขึ้นมีสัดส่วนใกล้เคียงกับกลุ่มผู้มีภาระหนี้สินลดลง ซึ่งอยู่ในลักษณะเดียวกันกับผู้ทำงานในอุตสาหกรรมอื่น ๆ

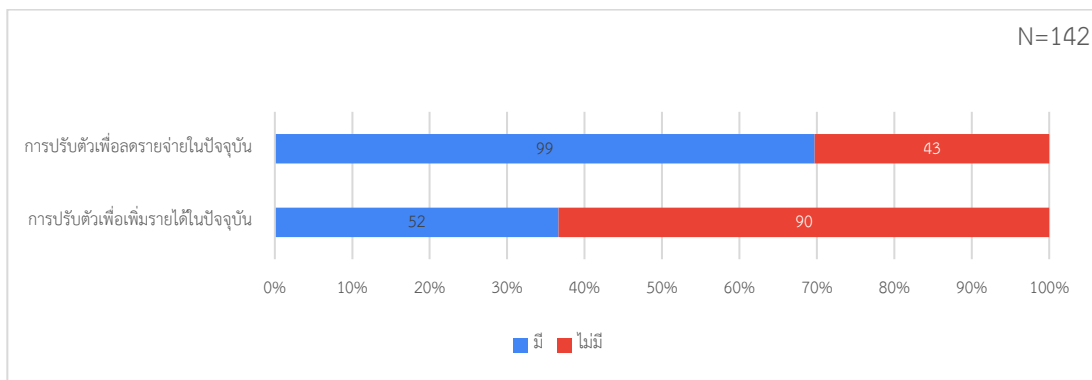
ภาพที่ 4.31 ประเภทอุตสาหกรรมต่อผลกระทบด้านภาระหนี้สินของผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร (หน่วย: ราย)

เมื่อสอบถามถึงการปรับตัวเพื่อเพิ่มรายได้หรือลดรายจ่าย พบว่าผู้คนส่วนใหญ่อาศัยการปรับลดรายจ่ายมากกว่าการเพิ่มรายได้ (ดูภาพที่ 4.32 ประกอบ) ทั้งนี้ ผู้คนส่วนใหญ่ลดรายจ่ายจากการงดซื้อสิ่งของที่ไม่จำเป็น เช่น งดการซื้อเสื้อผ้าหรือสินค้าฟุ่มเฟือย งดการทานข้าวนอกบ้าน เลือกซื้อเฉพาะสิ่งของที่จำเป็น เป็นต้น อีกส่วนหนึ่งได้รับประโยชน์จากการทำงานที่บ้าน คือ การลดค่าใช้จ่ายในการเดินทาง และบางรายเข้าร่วมมาตรการพักชำระหนี้เพื่อลดรายจ่ายลง ทั้งนี้ ผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครกลุ่มหนึ่งไม่มีการปรับตัวในลักษณะการลดรายจ่าย เนื่องจากไม่ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อโควิด-19

สำหรับผู้ที่มีการปรับตัวในลักษณะการเพิ่มรายได้ ส่วนใหญ่หารายได้เพิ่มเติมจากการขายสินค้าจำเป็น เช่น อาหาร ขนม สินค้าเกษตร สินค้ามือสอง เป็นต้น อีกส่วนหนึ่งเลือกเพิ่มรายได้จากการทำอาชีพเสริม เช่น รับจ้างงานอิสระ สอนหนังสือออนไลน์ ประกอบธุรกิจส่วนตัวเพิ่มเติม เป็นต้น และบางส่วนอาศัยการปรับรูปแบบสินค้าหรือบริการ และปรับช่องทางการจัดจำหน่ายไปสู่ช่องทางออนไลน์ที่เข้าถึงกลุ่มลูกค้ามากขึ้น ในช่วงการระบาดของโรคติดเชื้อโควิด-19

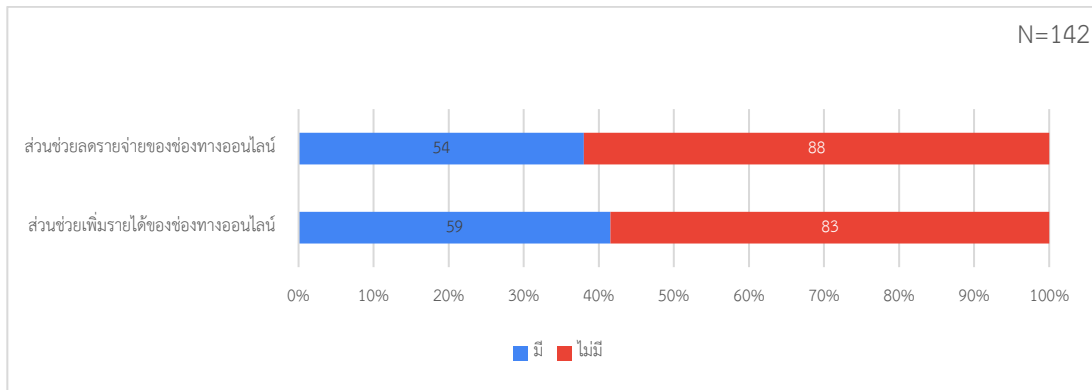
ภาพที่ 4.32 จำนวนผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครแบ่งตามลักษณะการปรับตัวเพื่อเพิ่มรายได้ และลดรายจ่าย (หน่วย: ราย)

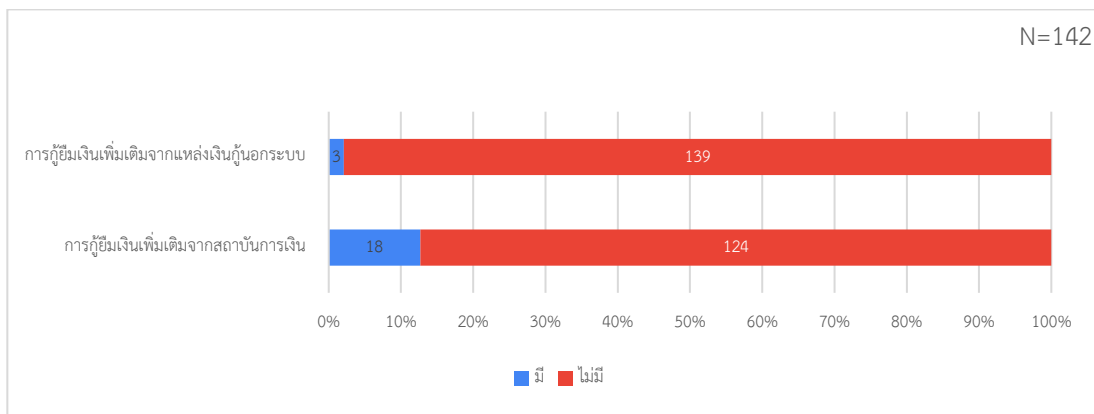
ผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครส่วนใหญ่มีความเห็นว่า ช่องทางออนไลน์ไม่มีส่วนช่วยในการเพิ่มรายได้หรือการลดรายจ่ายมากนัก (ดูภาพที่ 4.33 ประกอบ) เนื่องจากผู้คนส่วนใหญ่ยังไม่สามารถใช้ช่องทางออนไลน์ในการหารายได้เพิ่มเติมมากนัก นอกจากนี้ บางส่วนระบุว่าช่องทางออนไลน์ทำให้ต้องเพิ่มต้นทุนมากขึ้นในการขายสินค้าอีกด้วย

สำหรับการปรับตัวในลักษณะการกู้ยืมเงินเพิ่มเติมของผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครจะแสดงในภาพที่ 4.34 โดยผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครส่วนใหญ่ไม่มีการกู้ยืมเงินเพิ่มเติมจากสถาบันการเงิน รวมถึงไม่มีการกู้ยืมเงินนอกระบบเพิ่มเติม ทั้งนี้ สำหรับผู้ที่กู้ยืมเงินเพิ่มเติมจากสถาบันการเงินมีสัดส่วนกู้ยืมเพิ่มเติมเฉลี่ยประมาณร้อยละ 30.78 ของรายได้

ภาพที่ 4.33 ความคิดเห็นต่อการมีส่วนช่วยเพิ่มรายได้และลดรายจ่ายของช่องทางออนไลน์ต่อผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร (หน่วย: ราย)

ภาพที่ 4.34 จำนวนผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครแบ่งตามลักษณะการปรับตัวเพื่อเพิ่มรายได้ และลดรายจ่าย (หน่วย: ราย)

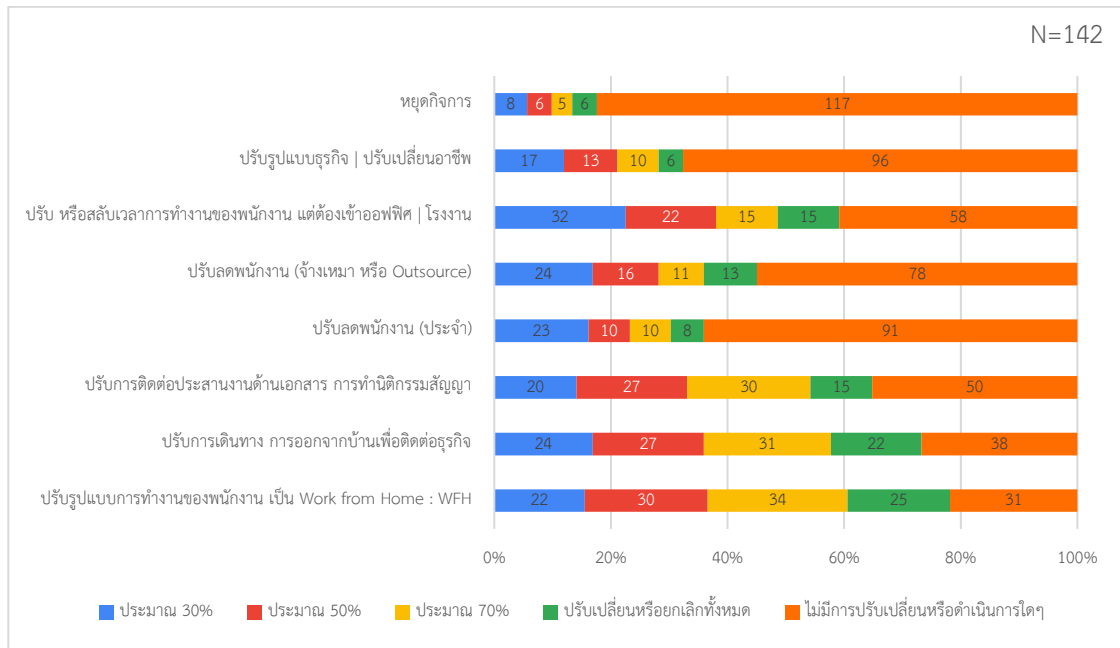

สำหรับการปรับตัวในการทำงานขององค์กรในช่วงวิกฤตโควิด-19 จะพบว่าส่วนใหญ่เป็นการปรับรูปแบบการทำงานของพนักงานให้ทำงานจากที่บ้าน (Work from Home) การปรับเปลี่ยนการเดินทางออกจากบ้านเพื่อติดต่อธุรกิจ หรือการปรับหรือสลับเวลาในการทำงาน ในขณะที่ การปรับลดพนักงาน การปรับรูปแบบธุรกิจ หรือการปรับเปลี่ยนอาชีพ เกิดขึ้นในระดับรองลงมา ส่วนการหยุดกิจการชั่วคราวเกิดขึ้นราวร้อยละ 17.6 (ดูภาพที่ 4.35 ประกอบ)

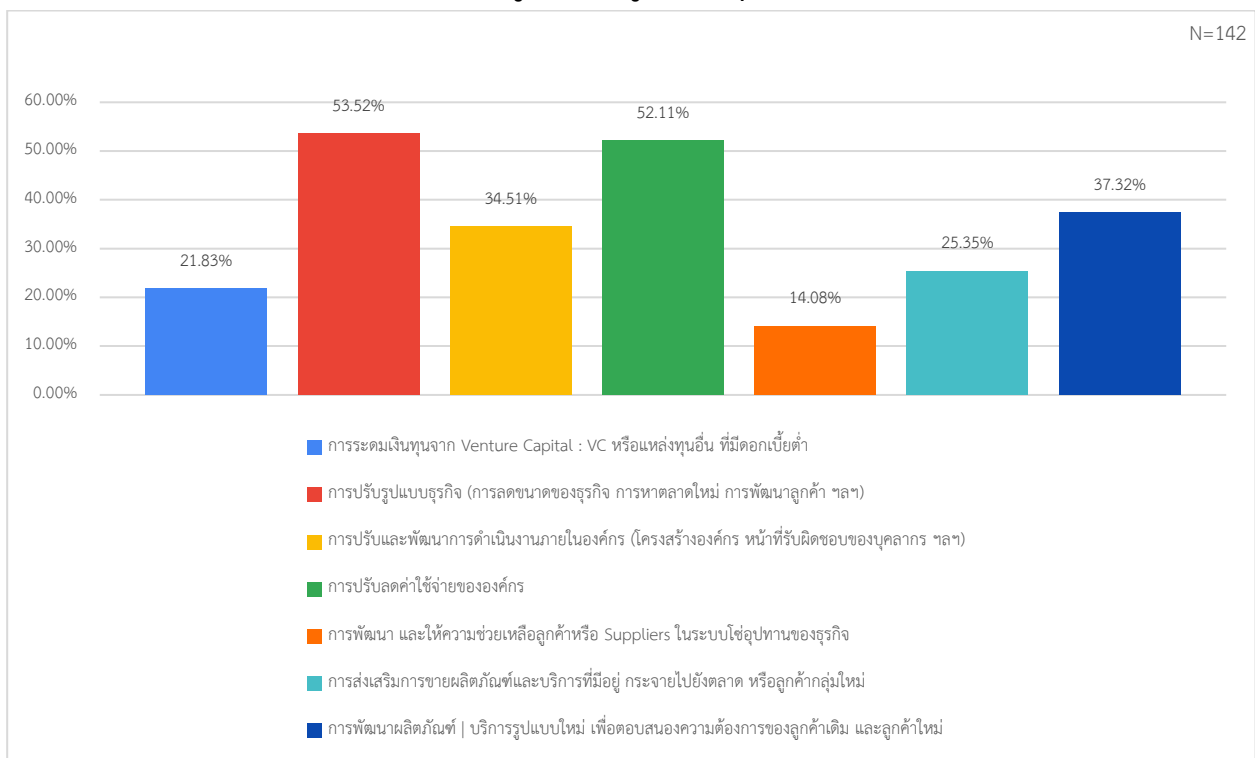
ในส่วนของความคิดเห็นต่อประเด็นเร่งด่วนที่จำเป็นต้องดำเนินการเพื่อให้ธุรกิจสามารถกลับมาดำเนินการต่อได้ ภายหลังการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อโควิด-19 ถูกแสดงในภาพที่ 4.36 โดยผู้คนส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการปรับรูปแบบธุรกิจ เช่น การลดขนาดของธุรกิจ การหาตลาดใหม่ และการพัฒนาลูกค้า เป็นต้น (ร้อยละ 53.52) รองลงมาให้ความสำคัญกับการปรับลดค่าใช้จ่ายภายในองค์กร (ร้อยละ 52.11) ให้ความสำคัญกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการรูปแบบใหม่ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้าเดิมและลูกค้าใหม่ (ร้อยละ 34.51) ต้องการเร่งส่งเสริมการขายผลิตภัณฑ์และบริการที่มีอยู่ให้กระจายไปยังตลาดหรือลูกค้ากลุ่มใหม่ (ร้อยละ 25.35) ให้ความสำคัญกับการระดมเงินทุนที่มีดอกเบี้ยต่ำ (ร้อยละ 21.83) และต้องการเร่งการปรับและพัฒนาการดำเนินงานภายในองค์กร เช่น โครงสร้างองค์กร หน้าที่รับผิดชอบของบุคลากร เป็นต้น (ร้อยละ 14.08)

ภาพที่ 4.35 จำนวนผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครแบ่งตามลักษณะการปรับตัวในการทำงานขององค์กร (หน่วย: ราย)

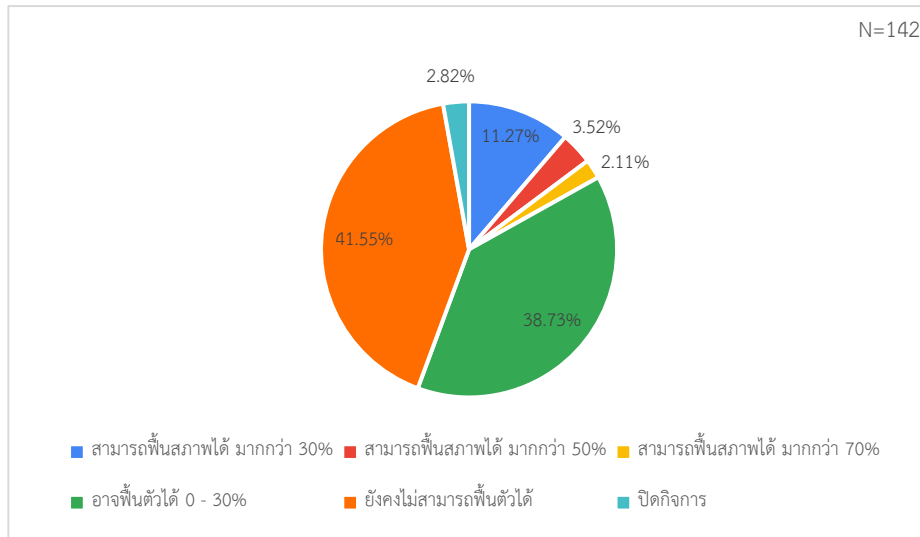
ภาพที่ 4.36 สัดส่วนความคิดเห็นในประเด็นเร่งด่วนเพื่อให้ธุรกิจสามารถกลับมาดำเนินการต่อได้ ภายหลังสถานการณ์ COVID-19 ของผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร (หน่วย: ร้อยละ)

การประเมินสถานการณ์ทางธุรกิจภายใต้ New Normal ในไตรมาสที่ 4 ของปี (ตุลาคม - ธันวาคม 2563) เป็นการคาดการณ์สภาพเศรษฐกิจและความสามารถในการฟื้นคืนสภาพเศรษฐกิจของธุรกิจที่ผู้ที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครทำงานอยู่ โดยผู้คนส่วนใหญ่ (ราวร้อยละ 55.6) ประเมินว่าธุรกิจที่ทำงานอยู่จะสามารถฟื้นตัวได้ไม่

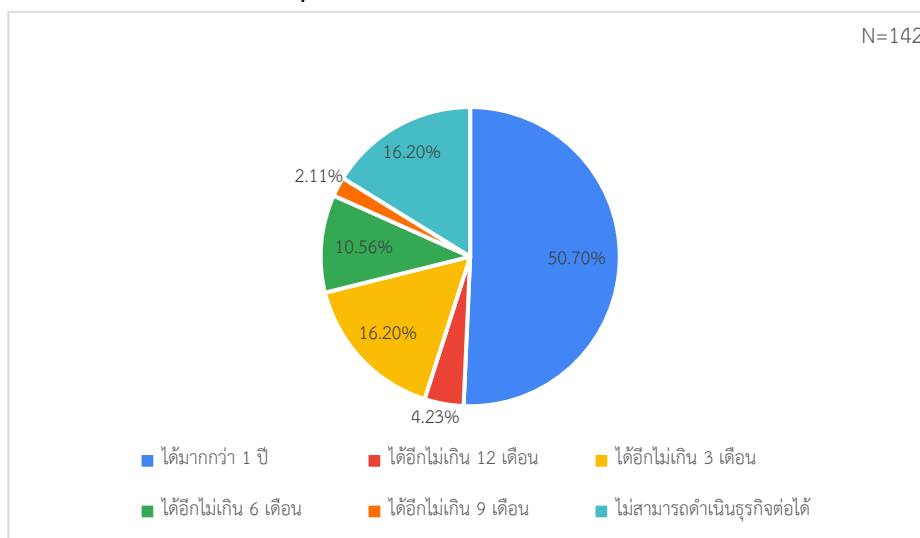
มากขึ้นน้อย อย่างไรก็ตาม ผู้คนกลุ่มใหญ่ (ร้อยละ 41.6) ประเมินว่าธุรกิจที่ตัวเองทำงานอยู่ยังไม่สามารถฟื้นตัวได้ภายในไตรมาสที่ 4 ของปี ในขณะที่ จำนวนหนึ่ง (ร้อยละ 2.8) ประเมินว่าธุรกิจที่ตัวเองทำงานอยู่อาจต้องปิดกิจการลง (ดูภาพที่ 4.37 ประกอบ)

ภาพที่ 4.37 การประเมินสถานการณ์ทางธุรกิจภายใต้ New Normal ในไตรมาสที่ 4 ของผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร (หน่วย: ร้อยละ)

เมื่อสอบถามถึงความสามารถในการรับมือกับสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อโควิด-19 รอบที่ 2 ผู้คนราวครึ่งหนึ่งคาดการณ์ว่าธุรกิจที่ตนเองทำงานอยู่สามารถรับมือได้มากกว่า 1 ปี ในขณะที่ ผู้คนร้อยละ 33.1 คาดว่าธุรกิจที่ตนเองทำงานอยู่จะรับมือได้อีกไม่เกิน 12 เดือน และผู้คนร้อยละ 16.2 คาดว่าธุรกิจที่ตนเองทำงานอยู่ต้องปิดตัวลงอย่างแน่นอน (ดูภาพที่ 4.38 ประกอบ)

ภาพที่ 4.38 การรับมือทางธุรกิจหากเกิดสถานการณ์การระบาดของโควิด-19 รอบที่ 2 ของผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร (หน่วย: ร้อยละ)

การประเมินระดับความคิดเห็นต่อการท่องเที่ยวในกรุงเทพมหานคร เป็นการสอบถามความคิดเห็นของผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครต่อประเด็นด้านการท่องเที่ยว จำนวน 15 ประเด็น ซึ่งแสดงอยู่ในตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 ระดับความคิดเห็นต่อการท่องเที่ยวในกรุงเทพมหานครของผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร

ประเด็นการท่องเที่ยวในกรุงเทพมหานคร	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความคิดเห็น
1) อุตสาหกรรมท่องเที่ยวในกรุงเทพฯ ดึงดูดเม็ดเงินลงทุนและการใช้จ่ายใช้สอย	3.85	1.02	เฉย ๆ
2) คุณภาพชีวิตของคนกรุงเทพฯ ดีขึ้นเพราะการท่องเที่ยว	3.04	1.11	เฉย ๆ
3) ราคาสินค้า บริการ และที่อยู่อาศัยในกรุงเทพฯ เพิ่มขึ้นมากเพราะการท่องเที่ยว	3.47	1.04	เฉย ๆ
4) อุตสาหกรรมท่องเที่ยวในกรุงเทพฯ สร้างประโยชน์ให้กับคนเพียงหยิบมือเดียว	3.17	1.17	เฉย ๆ
5) อุตสาหกรรมท่องเที่ยวในกรุงเทพฯ สร้างงานให้กับคนนอกกรุงเทพฯ มากกว่าคนกรุงเทพฯ	3.15	1.05	เฉย ๆ
6) โดยรวม อุตสาหกรรมท่องเที่ยวในกรุงเทพฯ เป็นผลดีต่อเศรษฐกิจกรุงเทพฯ มากกว่าผลเสีย	3.77	0.92	เฉย ๆ
7) การท่องเที่ยวทำให้ถนนหนทางและบริการสาธารณะต่างๆ ในกรุงเทพฯ ได้รับการดูแลรักษาเป็นอย่างดี	2.71	1.22	ไม่เห็นด้วย
8) การท่องเที่ยวทำให้สถานที่หลายแห่งมีคนแออัดมากเกินไปจนคนกรุงเทพฯ ไม่สามารถเข้าถึงได้	3.46	1.11	เฉย ๆ
9) อุตสาหกรรมท่องเที่ยวในกรุงเทพฯ มีส่วนอย่างมากที่ทำให้รุดติด	3.32	1.15	เฉย ๆ
10) อุตสาหกรรมท่องเที่ยวในกรุงเทพฯ มีส่วนอย่างมากที่ทำให้เกิดมลภาวะเสียง และมลภาวะทางอากาศ	3.46	1.10	เฉย ๆ
11) โดยรวม อุตสาหกรรมท่องเที่ยวในกรุงเทพฯ เป็นผลดีต่อสิ่งแวดล้อมในกรุงเทพฯ มากกว่าผลเสีย	2.68	1.13	ไม่เห็นด้วย
12) อุตสาหกรรมท่องเที่ยวในกรุงเทพฯ มีส่วนทำให้คนกรุงเทพฯ ได้ใช้สถานที่สันทนาการ อาทิ สวนสาธารณะมากขึ้น	2.79	1.15	ไม่เห็นด้วย
13) อุตสาหกรรมท่องเที่ยวในกรุงเทพฯ มีส่วนทำให้อาคารที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ได้รับการอนุรักษ์	3.33	1.13	เฉย ๆ

ประเด็นการท่องเที่ยวในกรุงเทพมหานคร	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความคิดเห็น
14) อุตสาหกรรมท่องเที่ยวในกรุงเทพฯ มีส่วนเพิ่มปัญหาอาชญากรรมและความปลอดภัย	3.00	1.00	เฉย ๆ
15) โดยรวม อุตสาหกรรมท่องเที่ยวในกรุงเทพฯ เป็นผลดีต่อวัฒนธรรมและชีวิตความเป็นอยู่ของคนกรุงเทพฯ มากกว่าผลเสีย	3.42	1.04	เฉย ๆ

หมายเหตุ: การพิจารณาระดับความคิดเห็น

ความคิดเห็นระดับ 5 หมายถึง เห็นด้วยอย่างมาก

ความคิดเห็นระดับ 4 หมายถึง เห็นด้วย

ความคิดเห็นระดับ 3 หมายถึง เฉย ๆ

ความคิดเห็นระดับ 2 หมายถึง ไม่เห็นด้วย

ความคิดเห็นระดับ 1 หมายถึง ไม่เห็นด้วยอย่างมาก

จากตารางที่ 4.2 พบว่าส่วนใหญ่มีความคิดเห็นในระดับเฉย ๆ ต่อประเด็นด้านการท่องเที่ยวของกรุงเทพมหานคร แต่จะพบว่าประเด็นในเรื่อง (1) การท่องเที่ยวทำให้ถนนหนทางและบริการสาธารณะต่าง ๆ ในกรุงเทพมหานคร ได้รับการดูแลรักษาเป็นอย่างดี (2) ภาพรวมอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในกรุงเทพฯ เป็นผลดีต่อสิ่งแวดล้อมในกรุงเทพฯ มากกว่าผลเสีย และ (3) อุตสาหกรรมท่องเที่ยวในกรุงเทพมหานคร มีส่วนทำให้คนกรุงเทพฯ ได้ใช้สถานที่สันทนาการ อาทิ สวนสาธารณะมากขึ้น เป็น 3 ประเด็นหลักที่ผู้คนไม่เห็นด้วย

ความคิดเห็นต่อมาตรการความช่วยเหลือของรัฐ

สำหรับความคิดเห็นต่อมาตรการความช่วยเหลือรัฐของผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ผู้คนส่วนใหญ่ใช้ประโยชน์ (1) มาตรการลดราคาสินค้าอุปโภค-บริโภค (2) มาตรการปรับลดภาษีและให้ความช่วยเหลือด้านการขยายเวลาชำระภาษี (3) มาตรการพักหรือขยายเวลาการชำระหนี้ – ดอกเบี้ยจากรถจักรยานยนต์ (4) มาตรการปรับลดค่าเช่าสถานที่และค่าใช้จ่ายด้านการให้บริการของภาครัฐ และ (5) มาตรการส่งเสริมการจ้างงานเพื่อสร้างรายได้ให้กับบุคลากร อย่างไรก็ตาม ผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครส่วนใหญ่ไม่ได้ใช้ประโยชน์มาตรการ “เราไม่ทิ้งกัน” ทั้งในภาคการช่วยเหลือ “ศิลปิน” และภาคการช่วยเหลือบุคคลทั่วไป (ดูตารางที่ 4.3 ประกอบ) ทั้งนี้ ความคิดเห็นดังกล่าวมีความสอดคล้องกับผลลัพธ์ในช่วงก่อนหน้า (แสดงไว้ในภาพที่ 4.21) ที่ผู้คนส่วนใหญ่ยังคงทำงานหลักเดิม หรือเปลี่ยนไปทำงานที่ใหม่ ในขณะที่ มีผู้คนที่ต้องออกจากงานเพียงส่วนน้อยเท่านั้น นอกจากนี้ ยังมีความเป็นไปได้ที่ผู้คนที่ต้องออกจากงานบางส่วนอาจอยู่ภายใต้ประกันสังคม ซึ่งไม่เข้าข่ายการได้รับความช่วยเหลือตามมาตรการ “เราไม่ทิ้งกัน” ดังกล่าว

ตารางที่ 4.3 ระดับความคิดเห็นต่อมาตรการความช่วยเหลือของรัฐของผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร

ประเด็นมาตรการของรัฐ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความคิดเห็น
1) มาตรการ "เราไม่ทิ้งกัน" ภาคการช่วยเหลือ "ศิลปิน" โดย วร. เยียวาศิลปินอิสระ รายละ 3,000 บาท	1.61	0.95	ไม่ได้ใช้ประโยชน์
2) มาตรการ "เราไม่ทิ้งกัน" ภาคการช่วยเหลือบุคคลทั่วไป เงินช่วยเหลือ 3,000 บาท เป็นระยะเวลา 3 เดือน	1.89	1.06	ไม่ได้ใช้ประโยชน์
3) มาตรการลดราคาสินค้าอุปโภค-บริโภค	2.61	1.06	เหมาะสม
4) มาตรการปรับลดภาษี และให้ความช่วยเหลือด้านการขยายเวลาชำระภาษี	2.82	1.05	เหมาะสม
5) มาตรการพัก-ขยายเวลาการชำระหนี้ - ดอกเบี้ย จากธนาคาร	2.73	1.12	เหมาะสม
6) มาตรการปรับลดค่าเช่าสถานที่ ค่าใช้จ่ายด้านการให้บริการของภาครัฐ	2.54	1.15	เหมาะสม
7) มาตรการส่งเสริมการจ้างงานเพื่อสร้างรายได้ให้กับบุคลากร หรือกลุ่มดำเนินงานในสาขาอาชีพอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ อาทิ CEA Vaccine เป็นต้น	2.42	1.16	เหมาะสม

หมายเหตุ: การพิจารณาระดับความคิดเห็น

ความคิดเห็นระดับ 4 หมายถึง ดีมาก และควรต่อยอดต่อไปยังกลุ่มอุตสาหกรรมอื่น

ความคิดเห็นระดับ 3 หมายถึง ดี ควรดำเนินการต่อไป

ความคิดเห็นระดับ 2 หมายถึง เหมาะสม

ความคิดเห็นระดับ 1 หมายถึง ไม่ได้ใช้ประโยชน์

สำหรับความคาดหวังต่อมาตรการความช่วยเหลือของรัฐของผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร ในกรณีที่เกิดการระบาดของโรคติดเชื้อโควิด-19 รอบที่ 2 พบว่า ผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครคาดหวังและให้ความสำคัญใน มาตรการสนับสนุนการจ้างงาน รวมถึงการสร้างและกระจายรายได้ มากที่สุด รองลงมาได้แก่ มาตรการด้านการดูแล ควบคุมความปลอดภัยเกี่ยวกับระบบสาธารณสุข และ มาตรการช่วยเหลือและสนับสนุนด้านภาษี ในขณะที่ มาตรการเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำ รวมถึงการพัก/ขยายระยะเวลาการชำระดอกเบี้ยเงินต้น และ มาตรการบรรเทาความเดือดร้อนด้านเงินกู้เพื่อการลงทุน แบบไม่ต้องมีหลักทรัพย์ค้ำประกัน มีความสำคัญรองลงมา และมาตรการให้การรับรองด้านคุณภาพ ความน่าเชื่อถือ หรือรางวัลการันตีคุณภาพของผลิตภัณฑ์ บริการของธุรกิจ จากหน่วยงานภาครัฐ มีความสำคัญน้อยที่สุด (ดูตารางที่ 4.4 ประกอบ)

ตารางที่ 4.4 ความคาดหวังต่อมาตรการความช่วยเหลือของรัฐของผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร หากเกิดการระบาดของโรคโควิด-19 รอบที่ 2

มาตรการการฟื้นฟูเมื่อเกิดการระบาดรอบที่ 2	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความคิดเห็น
1) มาตรการด้านการดูแล ควบคุมความปลอดภัยเกี่ยวกับระบบสาธารณสุข (สุขภาพ การควบคุมการระบาดของโรค)	4.17	0.95	สำคัญ
2) มาตรการช่วยเหลือและสนับสนุนด้านภาษี (การปรับลด หรือเว้นภาษีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินธุรกิจ)	4.17	0.95	สำคัญ
3) มาตรการบรรเทาความเดือนร้อนด้านเงินกู้เพื่อการลงทุนแบบไม่ต้องมีหลักทรัพย์ค้ำประกัน	3.95	1.09	เฉย ๆ
4) มาตรการเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำ หรือการพัก ขยายระยะเวลาการชำระดอกเบี้ย เงินต้น	4.07	1.06	สำคัญ
5) มาตรการสนับสนุนด้านการจ้างงาน การสร้าง และกระจายรายได้	4.18	0.99	สำคัญ
6) มาตรการให้การรับรองด้านคุณภาพ ความน่าเชื่อถือ หรือรางวัลการันตีคุณภาพของผลิตภัณฑ์ บริการของธุรกิจจากหน่วยงานภาครัฐ	3.51	1.20	เฉย ๆ

หมายเหตุ: การพิจารณาระดับความคิดเห็น

ความคิดเห็นระดับ 5 หมายถึง สำคัญอย่างยิ่ง

ความคิดเห็นระดับ 4 หมายถึง สำคัญ

ความคิดเห็นระดับ 3 หมายถึง เฉย ๆ

ความคิดเห็นระดับ 2 หมายถึง ไม่สำคัญ

ความคิดเห็นระดับ 1 หมายถึง ไม่สำคัญอย่างยิ่ง

ในส่วนของคุณภาพความคิดเห็นต่อการสนับสนุนของภาครัฐเมื่อสถานการณ์คลี่คลายพบว่า ผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครให้ความสำคัญกับมาตรการช่วยเหลือด้านภาษีมากที่สุด รองลงมา คือ การช่วยเหลือด้านมาตรการเงินกู้ และการลด (หรือ) ขยายระยะเวลาการชำระหนี้ และดอกเบี้ย และการจัดสรรพื้นที่สาธารณะ เพื่อใช้ประโยชน์ (แบบไม่มีค่าใช้จ่าย) สำหรับการแสดงผลงาน การประชาสัมพันธ์สินค้า การจำหน่ายหรือการแลกเปลี่ยนสินค้า เป็นต้น ในขณะที่ การจัดหาทดสอบประเมิน และวัดระดับความรู้ ความสามารถ ด้านคุณวุฒิวิชาชีพเฉพาะสาขาวิชาชีพ พร้อมการจ้างงานที่มีค่าตอบแทน และความมั่นคงทางรายได้ การสนับสนุนให้มีการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ แบบ Offline และการจัดหลักสูตรอบรมเกี่ยวกับการพัฒนา และยกระดับแนวคิดด้านธุรกิจ นวัตกรรม การบริหารจัดการ และทักษะอาชีพเฉพาะเชิงลึก ผ่านระบบออนไลน์ ถูกมองว่ามีความสำคัญไม่มากนัก (ดูตารางที่ 4.5 ประกอบ)

ตารางที่ 4.5 ความคิดเห็นต่อการสนับสนุนของภาครัฐเมื่อสถานการณ์คลี่คลายของผู้ที่อาศัยอยู่ในเขต
กรุงเทพมหานคร

ประเด็นการสนับสนุนของภาครัฐเมื่อสถานการณ์คลี่คลาย	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความคิดเห็น
1) การจัดหลักสูตรอบรมเกี่ยวกับการพัฒนา และยกระดับแนวคิดด้านธุรกิจ นวัตกรรม การบริหารจัดการ และทักษะอาชีพ เฉพาะเชิงลึก ผ่านระบบออนไลน์	3.51	0.92	เฉย ๆ
2) การจัดสรรพื้นที่สาธารณะ เพื่อใช้ประโยชน์ (แบบไม่มีค่าใช้จ่าย) สำหรับการแสดงผลงาน การประชาสัมพันธ์สินค้า การจำหน่ายหรือการแลกเปลี่ยนสินค้า เป็นต้น	4.01	0.83	สำคัญ
3) การสนับสนุนให้มีการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ แบบ Offline (โดยพบกับผู้สอนและมีการเรียนในพื้นที่ที่กำหนดให้ร่วมกับผู้สนใจท่านอื่น)	3.58	1.05	เฉย ๆ
4) การช่วยเหลือด้านมาตรการทางภาษี	4.27	0.87	สำคัญ
5) การช่วยเหลือด้านมาตรการเงินกู้ และการลด (หรือ) ขยายระยะเวลาการชำระหนี้ และดอกเบี้ย	4.17	0.92	สำคัญ
6) การจัดทดสอบประเมิน และวัดระดับความรู้ ความสามารถ ด้านคุณวุฒิวิชาชีพเฉพาะสาขาวิชาชีพ พร้อมการจ้างงานที่มีค่าตอบแทน และความมั่นคงทางรายได้	3.64	1.09	เฉย ๆ

หมายเหตุ: การพิจารณาระดับความคิดเห็น

ความคิดเห็นระดับ 5 หมายถึง สำคัญอย่างยิ่ง

ความคิดเห็นระดับ 4 หมายถึง สำคัญ

ความคิดเห็นระดับ 3 หมายถึง เฉย ๆ

ความคิดเห็นระดับ 2 หมายถึง ไม่สำคัญ

ความคิดเห็นระดับ 1 หมายถึง ไม่สำคัญอย่างยิ่ง

จากผลการสำรวจของสำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (องค์การมหาชน) หรือ CEA ซึ่งเน้นไปที่ผู้ประกอบการอาชีพในอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ โดยมีรายละเอียดเบื้องต้นดังนี้ มีจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 47 ตัวอย่าง แบ่งเป็นผู้ที่ไม่ได้รับผลกระทบ 7 ราย และได้รับผลกระทบ 40 ราย ในจำนวนนี้แบ่งเป็นกลุ่มเจ้าของกิจการ 15 ราย และที่เหลือเป็นกลุ่มลูกจ้างอื่น ๆ เช่น รับจ้างอิสระ หรือ Freelance 25 ราย (โปรดดูผลการสำรวจในภาคผนวก ก)

ในแบบสอบถามดังกล่าวได้สอบถามถึงมาตรการที่ผู้ประกอบการอาชีพในอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ต้องการ แบ่งเป็น 4 มิติ ดังนี้ (1) มาตรการจากภาครัฐที่ต้องการเพื่อปรับตัวและฟื้นฟูสภาพธุรกิจจากโควิด-19 (2) สิ่งสำคัญและเร่งด่วนที่สุดที่ต้องดำเนินการเพื่อให้ธุรกิจกลับมาดำเนินกิจการต่อได้หลังการแพร่ระบาด (3) มาตรการจากภาครัฐที่ต้องการจากภาครัฐหากมีการแพร่ระบาดรอบสอง และ (4) มาตรการสนับสนุนจากภาครัฐหลังจากสถานการณ์โควิด-19 คลี่คลาย ถูกแสดงอยู่ในตารางที่ 4.6 4.7 4.8 และ 4.9 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.6 มาตรการที่ต้องการเพื่อปรับตัวและฟื้นฟูสภาพธุรกิจจากโควิด-19

มาตรการที่ต้องการ	กลุ่มเจ้าของกิจการ		กลุ่มลูกจ้างอื่น ๆ		ส่วนต่าง
	จำนวน	สัดส่วน	จำนวน	สัดส่วน	
1. เงินช่วยเหลือเพื่อสนับสนุนให้การดำเนินธุรกิจสามารถฟื้นฟูสภาพ หรือเติมสภาพคล่องได้ อาทิ การลดค่าใช้จ่ายในการเช่าสถานที่จัดแสดง หรือจำหน่ายสินค้า หรือเช่าซ้อการแสดง เป็นต้น	7	46.7%	6	24.0%	22.7%
2. เงินทุนสนับสนุนแบบให้เปล่า	0	0.0%	1	4.0%	-4.0%
3. อยากให้อาชีพคนกลางคืน นักร้องนักดนตรี นักแสดง ถูกเข้าระบบอย่างถูกต้องเหมือนเช่นอาชีพ คนกลางวัน	0	0.0%	1	4.0%	-4.0%
4. เงินสวัสดิการ และความช่วยเหลือค่าใช้จ่ายจำเป็นในการดำเนินธุรกิจ และในการดำเนินชีวิตประจำวัน ได้แก่ ค่าอาหาร ยารักษาโรค (สามัญประจำบ้าน) และค่าใช้จ่ายในการเดินทาง โดยระบบขนส่งสาธารณะ เป็นต้น	5	33.3%	10	40.0%	-6.7%
5. มาตรการรองรับ และสร้างความมั่นใจให้สามารถกลับมาใช้ชีวิตตามปกติได้อย่างปลอดภัย และลดความเสี่ยงจากการติดเชื้อ COVID-19	4	26.7%	9	36.0%	-9.3%
6. เงินช่วยเหลือเพื่อสนับสนุนกลุ่มบุคลากรในสาขาอาชีพ อุตสาหกรรมสร้างสรรค์ และที่เกี่ยวข้องใน Ecosystem	6	40.0%	14	56.0%	-16.0%
7. การจ้างงานทั้งในระยะสั้นและระยะยาว เพื่อการวางแผนสร้างรายได้อย่างมั่นคง	7	46.7%	18	72.0%	-25.3%
8. หลักประกันการจ้างงานการคุ้มครองการเลิกจ้าง หรือลดค่าตอบแทนอย่างไม่เป็นธรรม	1	6.7%	8	32.0%	-25.3%
9. การส่งเสริมและยกระดับศักยภาพกลุ่มบุคลากรในสายอาชีพอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ ให้มีความเชี่ยวชาญ และชำนาญงานเฉพาะทาง ตรงกับความต้องการจ้างงานของธุรกิจ	6	40.0%	17	68.0%	-28.0%

ที่มา: ผลสำรวจของสำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (องค์การมหาชน)

จากตารางที่ 4.6 มาตรการที่ผู้ประกอบการอาชีพในอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ต้องการเพื่อปรับตัวและฟื้นฟูสภาพธุรกิจจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อโควิด-19 ถูกจำแนกออกเป็นกลุ่มมาตรการที่เจ้าของกิจการให้ความสนใจ และกลุ่มมาตรการที่พนักงานให้ความสนใจ โดยตัวเลขในคอลัมน์ท้ายสุดแสดงส่วนต่างของสัดส่วนความคิดเห็นระหว่างกลุ่มเจ้าของกิจการและกลุ่มพนักงาน ดังนี้

- มาตรการที่กลุ่มเจ้าของกิจการต้องการมากกว่ากลุ่มพนักงานมีเพียงมาตรการเดียว คือ มาตรการเงินช่วยเหลือเพื่อสนับสนุนให้การดำเนินธุรกิจสามารถฟื้นฟูสภาพหรือเติมสภาพคล่องได้ อาทิ การลดค่าใช้จ่ายในการเช่าสถานที่จัดแสดง หรือจำหน่ายสินค้า หรือเช่าซ้ออิมเมอร์สชัน เป็นต้น (มากกว่าร้อยละ 22.7) ขณะที่ในมุมมองของพนักงานหรือลูกจ้าง จะต้องการมาตรการการส่งเสริมและยกระดับศักยภาพกลุ่มบุคลากรในสายอาชีพอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ ให้มีความเชี่ยวชาญ และชำนาญงานเฉพาะทาง ตรงกับความต้องการจ้างงานของธุรกิจมากที่สุดเมื่อเทียบกับกลุ่มเจ้าของกิจการ (มากกว่าร้อยละ 28)
- หากพิจารณาเฉพาะมาตรการที่แต่ละกลุ่มต้องการมากที่สุด สำหรับกลุ่มเจ้าของกิจการ คือ เงินช่วยเหลือเพื่อสนับสนุนให้การดำเนินธุรกิจสามารถฟื้นฟูสภาพ หรือเติมสภาพคล่องได้ (ร้อยละ 46.7 ของกลุ่ม) และการจ้างงานทั้งในระยะสั้นและระยะยาว เพื่อการวางแผนสร้างรายได้อย่างมั่นคง (ร้อยละ 46.7 ของกลุ่ม)
- สำหรับกลุ่มพนักงานหรือลูกจ้าง มาตรการที่ต้องการที่สุด คือ มาตรการการจ้างงานทั้งในระยะสั้นและระยะยาว เพื่อการวางแผนสร้างรายได้อย่างมั่นคง (ร้อยละ 72 ของกลุ่ม) รองลงมาคือ การส่งเสริมและยกระดับศักยภาพกลุ่มบุคลากรในสายอาชีพอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ ให้มีความเชี่ยวชาญ และชำนาญงานเฉพาะทาง ตรงกับความต้องการจ้างงานของธุรกิจ (ร้อยละ 68 ของกลุ่ม)

กล่าวโดยสรุป ความต้องการมาตรการหรือความช่วยเหลือของแต่ละกลุ่มมีความแตกต่างกันค่อนข้างมาก โดยกลุ่มเจ้าของธุรกิจจะเน้นไปที่มาตรการที่ลดค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของธุรกิจ การปรับโครงสร้างองค์กร การพัฒนาผลิตภัณฑ์หรือบริการเพื่อรองรับโลกที่จะเปลี่ยนแปลงไป ขณะที่กลุ่มลูกจ้างจะต้องการมาตรการที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงในการทำงานมากกว่า รวมไปถึงการพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับการทำงานในอนาคตด้วย

ตารางที่ 4.7 แสดงสิ่งสำคัญและเร่งด่วนที่สุดที่ต้องดำเนินการเพื่อให้ธุรกิจกลับมาดำเนินกิจการต่อได้หลังการแพร่ระบาดของโควิด-19 ซึ่งจากตารางดังกล่าว สามารถกล่าวได้ว่า

- สิ่งสำคัญเร่งด่วนที่กลุ่มเจ้าของกิจการต้องการมากกว่าลูกจ้างอื่น ๆ จะเน้นไปที่การปรับองค์กร การพัฒนาธุรกิจ หากกลุ่มลูกค้าใหม่ และระดมทุนเพิ่มสำหรับอนาคต ได้แก่ การปรับและพัฒนาการดำเนินงานภายในองค์กร (โครงสร้างองค์กร หน้าที่รับผิดชอบของบุคลากร ฯลฯ) (มากกว่าร้อยละ 6.7) การส่งเสริมการขายผลิตภัณฑ์และบริการที่มีอยู่ กระจายไปยังตลาด หรือลูกค้ากลุ่มใหม่ (มากกว่าร้อยละ 4) และการระดมเงินทุนจาก Venture Capital หรือแหล่งทุนอื่นที่มีดอกเบี้ยต่ำ (มากกว่าร้อยละ 2.7) ในขณะที่ มาตรการในกลุ่มที่พนักงานหรือลูกจ้างต้องการมากกว่าเจ้าของกิจการ จะเน้นไปที่การส่งเสริมพัฒนาตัวพนักงาน เช่น การพัฒนาและให้ความช่วยเหลือลูกค้าหรือ Suppliers ในระบบโซ่อุปทานของธุรกิจ (ส่งเสริมและพัฒนาความรู้ การช่วยสนับสนุนด้านเครื่องมืออุปกรณ์ ฯลฯ) (มากกว่าร้อยละ 28) และ การปรับรูปแบบธุรกิจ (การลดขนาดของธุรกิจ องค์กร การหาตลาดใหม่ การพัฒนาลูกค้า ฯลฯ) (มากกว่าร้อยละ 10.7) เป็นต้น
- หากพิจารณาเฉพาะสิ่งสำคัญและเร่งด่วนที่สุด ในกรณีนี้กลุ่มเจ้าของกิจการและกลุ่มพนักงานมีความต้องการใกล้เคียงกัน ประกอบด้วย การต้องการส่งเสริมการขายผลิตภัณฑ์หรือบริการที่มีอยู่ ให้กระจายไปยังตลาดหรือลูกค้ากลุ่มใหม่ (ร้อยละ 60 และร้อยละ 64 ของกลุ่ม ตามลำดับ) และการพัฒนาผลิตภัณฑ์หรือบริการรูปแบบใหม่ เพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้าเดิม และลูกค้าใหม่ (ร้อยละ 60 และร้อยละ 56 ของกลุ่ม ตามลำดับ)
- มาตรการอันดับรองลงมาของกลุ่มเจ้าของกิจการ คือ การปรับและพัฒนาการดำเนินงานภายในองค์กร (โครงสร้างองค์กร หน้าที่รับผิดชอบของบุคลากร ฯลฯ) (ร้อยละ 46.7 ของกลุ่ม) ในขณะที่ ในส่วนของกลุ่มพนักงาน คือ การพัฒนา และให้ความช่วยเหลือลูกค้าหรือ Suppliers ในระบบโซ่อุปทานของธุรกิจ (ส่งเสริมและพัฒนาความรู้ การช่วยสนับสนุนด้านเครื่องมืออุปกรณ์ ฯลฯ) (ร้อยละ 48 ของกลุ่ม)

กล่าวโดยสรุป สิ่งสำคัญและเร่งด่วนที่สุดที่ต้องดำเนินการภายหลังการระบาดของโรคโควิด-19 แต่ละกลุ่มมีความแตกต่างกันเล็กน้อย โดยกลุ่มเจ้าของธุรกิจจะเน้นไปที่การปรับองค์กร การพัฒนาธุรกิจ หากกลุ่มลูกค้าใหม่ และระดมทุนเพิ่มสำหรับอนาคต ส่วนกลุ่มพนักงานมองว่าสิ่งสำคัญที่สุดคือ การส่งเสริมพัฒนาตัวพนักงานมากกว่า ตัวอย่างเช่น การพัฒนาและให้ความช่วยเหลือลูกค้าหรือ Suppliers ในระบบโซ่อุปทานของธุรกิจ (ส่งเสริมและพัฒนาความรู้ การช่วยสนับสนุนด้านเครื่องมืออุปกรณ์ ฯลฯ) เป็นต้น

ตารางที่ 4.7 สิ่งสำคัญและเร่งด่วนที่สุดที่ต้องดำเนินการเพื่อให้ธุรกิจกลับมาดำเนินกิจการต่อได้
หลังการแพร่ระบาด

สิ่งสำคัญและเร่งด่วนที่สุด	กลุ่มเจ้าของกิจการ		กลุ่มลูกค้าอื่น ๆ		ส่วนต่าง
	จำนวน	สัดส่วน	จำนวน	สัดส่วน	
1. การปรับและพัฒนาการดำเนินงานภายในองค์กร (โครงสร้างองค์กร หน้าที่รับผิดชอบของบุคลากร ฯลฯ)	7	46.7%	10	40.0%	6.7%
2. การส่งเสริมการขายผลิตภัณฑ์ บริการที่มีอยู่ กระจาย ไปยังตลาด หรือลูกค้ากลุ่มใหม่	9	60.0%	14	56.0%	4.0%
3. การระดมเงินทุนจาก Venture Capital : VC หรือ แหล่งทุนอื่น ที่มีดอกเบี้ยต่ำ	4	26.7%	6	24.0%	2.7%
4. การปรับลดค่าใช้จ่ายขององค์กร (การลดต้นทุน ค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น การลดต้นทุนด้านการศึกษาดูงานใน ต่างประเทศ การออกแพร์ในต่างประเทศ ฯลฯ)	6	40.0%	11	44.0%	-4.0%
5. การหันมาใช้วิธีคำนวณทางการตลาดแบบ "คณิตศาสตร์ ควอนตัม"	0	0.0%	1	4.0%	-4.0%
6. การพัฒนาผลิตภัณฑ์ บริการรูปแบบใหม่ เพื่อ ตอบสนองความต้องการของลูกค้าเดิม และลูกค้าใหม่	9	60.0%	16	64.0%	-4.0%
7. การปรับรูปแบบธุรกิจ (การลดขนาดของธุรกิจ องค์กร การหาตลาดใหม่ การพัฒนาลูกค้า ฯลฯ)	5	33.3%	11	44.0%	-10.7%
8. การพัฒนา และให้ความช่วยเหลือลูกค้า Suppliers ในระบบโซ่อุปทานของธุรกิจ (ส่งเสริมและพัฒนาความรู้ การช่วยสนับสนุนด้านเครื่องมืออุปกรณ์ ฯลฯ)	3	20.0%	12	48.0%	-28.0%

ที่มา: ผลสำรวจของสำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (องค์การมหาชน)

ตารางที่ 4.8 แสดงมาตรการจากภาครัฐที่ต้องการหากมีการแพร่ระบาดรอบสอง สามารถกล่าวได้ว่า

- กลุ่มเจ้าของกิจการมีความต้องการมาตรการจากภาครัฐที่มากกว่ากลุ่มพนักงาน ในมาตรการช่วยเหลือและสนับสนุนด้านภาษี (การปรับลด หรือเว้นภาษีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินธุรกิจ) (มากกว่าร้อยละ 9.3) มาตรการเงินกู้ ดอกเบี้ยต่ำ หรือการพัก | ขยายระยะเวลาการชำระดอกเบี้ย เงินต้น (มากกว่าร้อยละ 8) และมาตรการด้านการดูแล ควบคุมความปลอดภัยเกี่ยวกับระบบสาธารณสุข (สุขภาพ การควบคุมการระบาดของโรค) (มากกว่าร้อยละ 4)
- กลุ่มพนักงานมีความต้องการมาตรการจากภาครัฐที่สูงมากกว่ากลุ่มเจ้าของกิจการอย่างเห็นได้ชัด ในส่วนของมาตรการสนับสนุนด้านการจ้างงาน การสร้าง และกระจายรายได้ (มากกว่าร้อยละ 66.7) มาตรการช่วยเหลือและสนับสนุนด้านภาษี (การปรับลด หรือเว้นภาษีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินธุรกิจ) (มากกว่าร้อยละ 18.7) และมาตรการบรรเทาความเดือนร้อนด้านเงินกู้เพื่อการลงทุน แบบไม่ต้องมีหลักทรัพย์ค้ำประกัน (มากกว่าร้อยละ 16.0)
- หากพิจารณามาตรการจากภาครัฐหากมีการระบาดรอบสองเฉพาะกลุ่มจะพบว่า กลุ่มเจ้าของกิจการต้องการในมาตรการด้านการดูแล ควบคุมความปลอดภัยเกี่ยวกับระบบสาธารณสุข (สุขภาพ การควบคุมการระบาดของโรค) มากที่สุด (ร้อยละ 60 ของกลุ่ม) ในขณะที่ กลุ่มพนักงานต้องการมาตรการสนับสนุนด้านการจ้างงาน การสร้าง และกระจายรายได้มากที่สุด (ร้อยละ 100 ของกลุ่ม) ในขณะที่ มาตรการดูแล และควบคุมความปลอดภัยเกี่ยวกับระบบสาธารณสุขถูกให้ความสำคัญรองลงมา (ร้อยละ 56 ของกลุ่ม)

กล่าวโดยสรุป มาตรการที่ต้องการจากภาครัฐ หากมีการแพร่ระบาดรอบสอง จะมีความเห็นตรงกันทั้งสองกลุ่มในมาตรการด้านการดูแล ควบคุมความปลอดภัยเกี่ยวกับระบบสาธารณสุข (สุขภาพ การควบคุมการระบาดของโรค) แต่มาตรการสิ่งที่แตกต่างกันคือ สำหรับกลุ่มเจ้าของกิจการจะเน้นไปที่มาตรการช่วยเหลือและสนับสนุนด้านภาษี (การปรับลด หรือเว้นภาษีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินธุรกิจ) ส่วนกลุ่มลูกจ้างอื่น ๆ จะเน้นไปที่มาตรการสนับสนุนด้านการจ้างงาน การสร้าง และกระจายรายได้

ตารางที่ 4.8 มาตรการที่ต้องการจากภาครัฐหากมีการแพร่ระบาดรอบสอง

มาตรการที่ต้องการจากภาครัฐ	กลุ่มเจ้าของกิจการ		กลุ่มลูกจ้างอื่น ๆ		ส่วนต่าง
	จำนวน	สัดส่วน	จำนวน	สัดส่วน	
1. มาตรการช่วยเหลือและสนับสนุนด้านภาษี (การปรับลดหรือเว้นภาษีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินธุรกิจ)	5	33.3%	6	24.0%	9.3%
2. มาตรการเงินกู้ ดอกเบี้ยต่ำ หรือการพัก ขยายระยะเวลาการชำระดอกเบี้ย เงินต้น	6	40.0%	8	32.0%	8.0%
3. มาตรการด้านการดูแล ควบคุมความปลอดภัยเกี่ยวกับระบบสาธารณสุข (สุขภาพ การควบคุมการระบาดของโรค)	9	60.0%	14	56.0%	4.0%
4. มาตรการเงินกู้ ดอกเบี้ยต่ำ หรือการพัก ขยายระยะเวลาการชำระดอกเบี้ย เงินต้น	1	6.7%	2	8.0%	-1.3%
5. มาตรการบรรเทาความเดือดร้อนด้านเงินกู้เพื่อการลดทุน แบบไม่ต้องมีหลักทรัพย์ค้ำประกัน	2	13.3%	4	16.0%	-2.7%
6. เงินทุนสนับสนุนแบบให้เปล่า	0	0.0%	1	4.0%	-4.0%
7. มาตรการให้การรับรองด้านคุณภาพ ความน่าเชื่อถือ หรือรางวัลการันตีคุณภาพของผลิตภัณฑ์ บริการของธุรกิจจากหน่วยงานภาครัฐ	6	40.0%	12	48.0%	-8.0%
8. มาตรการบรรเทาความเดือดร้อนด้านเงินกู้เพื่อการลดทุน แบบไม่ต้องมีหลักทรัพย์ค้ำประกัน	0	0.0%	4	16.0%	-16.0%
9. มาตรการช่วยเหลือและสนับสนุนด้านภาษี (การปรับลดหรือเว้นภาษีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินธุรกิจ)	2	13.3%	8	32.0%	-18.7%
10. มาตรการสนับสนุนด้านการจ้างงาน การสร้าง และกระจายรายได้	5	33.3%	25	100.0%	-66.7%

ที่มา: ผลสำรวจของสำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (องค์การมหาชน)

ตารางที่ 4.9 แสดงมาตรการสนับสนุนจากภาครัฐภายหลังจากสถานการณ์โควิด-19 คลี่คลาย กล่าวได้ว่า

- เมื่อเปรียบเทียบกันระหว่างกลุ่มเจ้าของกิจการกับกลุ่มพนักงาน พบว่ากลุ่มเจ้าของกิจการมีความต้องการให้ภาครัฐสนับสนุนน้อยกว่ากลุ่มพนักงานในทุกมาตรการ ซึ่งกลุ่มพนักงานมีความต้องการการสนับสนุนที่แตกต่างจากกลุ่มเจ้าของกิจการมากที่สุด ในมาตรการการจ้ดทดสอบประเมิน และวัดระดับความรู้ความสามารถ ด้านคุณวุฒิวิชาชีพเฉพาะสาขาวิชาชีพ พร้อมการจ้างงานที่มีค่าตอบแทน และความมั่นคงทางรายได้ (มากกว่าร้อยละ 44.0)
- หากพิจารณาเฉพาะกลุ่มพบว่า กลุ่มเจ้าของกิจการเน้นมาตรการสนับสนุนจากภาครัฐ ในด้านการช่วยเหลือด้านมาตรการทางภาษี (ร้อยละ 46.7 ของกลุ่ม) และการจัดหลักสูตรอบรมเกี่ยวกับการพัฒนา และยกระดับแนวคิดด้านธุรกิจ นวัตกรรม การบริหารจัดการ และทักษะอาชีพเฉพาะเชิงลึก ผ่านระบบออนไลน์ (ร้อยละ 46.7 ของกลุ่ม)
- กลุ่มพนักงานมีความต้องการมาตรการช่วยเหลือจากภาครัฐในด้านการจ้ดทดสอบประเมิน และวัดระดับความรู้ ความสามารถ ด้านคุณวุฒิวิชาชีพเฉพาะสาขาวิชาชีพ พร้อมการจ้างงานที่มีค่าตอบแทน และความมั่นคงทางรายได้ มากที่สุด (ร้อยละ 64 ของกลุ่ม) รองลงมาเป็นด้านการจัดหลักสูตรอบรมเกี่ยวกับการพัฒนา และยกระดับแนวคิดด้านธุรกิจ นวัตกรรม การบริหารจัดการ และทักษะอาชีพเฉพาะเชิงลึก ผ่านระบบออนไลน์ (ร้อยละ 60 ของกลุ่ม)
- หากพิจารณาถึงมาตรการสนับสนุนจากภาครัฐที่ทั้ง 2 กลุ่ม มีความคิดเห็นใกล้เคียงกัน ได้แก่ การช่วยเหลือด้านมาตรการทางภาษี (แตกต่างกันร้อยละ 1.3) และด้านการจัดสรรพื้นที่สาธารณะ เพื่อใช้ประโยชน์ (แบบไม่มีค่าใช้จ่าย) สำหรับการแสดงผลงาน การประชาสัมพันธ์สินค้า การจำหน่ายหรือการแลกเปลี่ยนสินค้า เป็นต้น (แตกต่างกันร้อยละ 2.7)

กล่าวโดยสรุป มาตรการสนับสนุนจากภาครัฐหลังจากสถานการณ์โควิด-19 คลี่คลาย จะมีความคิดเห็นที่แตกต่างกันค่อนข้างมากระหว่างกลุ่มเจ้าของกิจการและกลุ่มพนักงาน ในด้านการจ้ดทดสอบประเมิน และวัดระดับความรู้ ความสามารถ ด้านคุณวุฒิวิชาชีพเฉพาะสาขาวิชาชีพ พร้อมการจ้างงานที่มีค่าตอบแทน และความมั่นคงทางรายได้ ที่กลุ่มพนักงานมีความต้องการในด้านนี้ค่อนข้างมาก ในขณะที่ กลุ่มเจ้าของกิจการต้องการการสนับสนุนในด้านการช่วยเหลือด้านมาตรการทางภาษี และด้านการจัดหลักสูตรอบรมเกี่ยวกับการพัฒนา และยกระดับแนวคิดด้านธุรกิจ นวัตกรรม การบริหารจัดการ และทักษะอาชีพเฉพาะเชิงลึก ผ่านระบบออนไลน์ มากกว่า

ตารางที่ 4.9 มาตรการสนับสนุนจากภาครัฐหลังจากสถานการณ์โควิด-19 คลี่คลาย

มาตรการสนับสนุนจากภาครัฐ	กลุ่มเจ้าของกิจการ		กลุ่มลูกจ้างอื่น ๆ		ส่วนต่าง
	จำนวน	สัดส่วน	จำนวน	สัดส่วน	
1. การช่วยเหลือด้านมาตรการทางภาษี	7	46.7%	12	48.0%	-1.3%
2. การจัดสรรพื้นที่สาธารณะ เพื่อใช้ประโยชน์ (แบบไม่มีค่าใช้จ่าย) สำหรับการแสดงผลงาน การประชาสัมพันธ์สินค้า การจำหน่ายหรือการแลกเปลี่ยนสินค้า เป็นต้น	5	33.3%	9	36.0%	-2.7%
3. ควรมีกลุ่มหรือ สมาคมศิลปินด้านดนตรีอย่างจริงจัง เพื่อจะได้มีหน่วยประสานงาน อย่างเป็นระบบ	0	0.0%	1	4.0%	-4.0%
4. การจัดทดสอบประเมิน และวัดระดับความรู้ ความสามารถ ด้านคุณวุฒิวิชาชีพเฉพาะสาขาวิชาชีพ พร้อม การจ้างงานที่มีค่าตอบแทน และความมั่นคงทางรายได้	0	0.0%	1	4.0%	-4.0%
5. การสนับสนุนให้มีการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ แบบ Offline (โดยพบกับผู้สอนและมีการเรียนในพื้นที่ที่กำหนดให้ ร่วมกับผู้สนใจท่านอื่น)	0	0.0%	1	4.0%	-4.0%
6. การสนับสนุนให้มีการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ แบบ Offline (โดยพบกับผู้สอนและมีการเรียนในพื้นที่ที่กำหนดให้ ร่วมกับผู้สนใจท่านอื่น)	4	26.7%	8	32.0%	-5.3%
7. การช่วยเหลือด้านมาตรการเงินกู้ และการลด (หรือ) ขยายระยะเวลาการชำระหนี้ และดอกเบี้ย	0	0.0%	2	8.0%	-8.0%
8. การจัดหลักสูตรอบรมเกี่ยวกับการพัฒนา และยกระดับแนวคิดด้านธุรกิจ นวัตกรรม การบริหารจัดการ และทักษะอาชีพเฉพาะเชิงลึก ผ่านระบบออนไลน์	7	46.7%	15	60.0%	-13.3%
9. การช่วยเหลือด้านมาตรการเงินกู้ และการลด (หรือ) ขยายระยะเวลาการชำระหนี้ และดอกเบี้ย	5	33.3%	13	52.0%	-18.7%
10. การจัดสรรพื้นที่สาธารณะ เพื่อใช้ประโยชน์ (แบบไม่มีค่าใช้จ่าย) สำหรับการแสดงผลงาน การประชาสัมพันธ์สินค้า การจำหน่ายหรือการแลกเปลี่ยนสินค้า เป็นต้น	4	26.7%	14	56.0%	-29.3%
11. การจัดทดสอบประเมิน และวัดระดับความรู้ ความสามารถ ด้านคุณวุฒิวิชาชีพเฉพาะสาขาวิชาชีพ พร้อม การจ้างงานที่มีค่าตอบแทน และความมั่นคงทางรายได้	3	20.0%	16	64.0%	-44.0%

ที่มา: ผลสำรวจของสำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (องค์การมหาชน)

4.3 ข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการ

การสัมภาษณ์ผู้ประกอบการในงานศึกษานี้มีขึ้นเพื่อให้ทราบถึงข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับผลกระทบจากโรคติดเชื้อโควิด-19 ต่อกิจการในกลุ่มอุตสาหกรรมสร้างสรรค์หรือธุรกิจบริการที่มีความเกี่ยวข้องกับการใช้ความคิดสร้างสรรค์ในบางลักษณะ รวมไปถึงแนวทางการปรับตัวเพื่อรองรับผลกระทบในครั้งนี้ ทั้งนี้ จากการศึกษาข้อมูลผลกระทบในภาพรวม ในส่วนที่ 2 ของงานศึกษา ทำให้การสัมภาษณ์ในครั้งนี้มุ่งให้ความสนใจไปที่กลุ่มผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดเล็ก ซึ่งอยู่ในธุรกิจร้านอาหาร โรงแรมขนาดเล็ก และบริการสนับสนุนและบริการด้านศิลปวัฒนธรรม ในพื้นที่กรุงเทพมหานครฯ ซึ่งน่าจะเป็นกลุ่มที่ได้รับผลกระทบอย่างรุนแรงจากวิกฤติโรคติดเชื้อโควิด-19 นี้

ผู้ประกอบการที่ให้สัมภาษณ์ มีจำนวนทั้งสิ้น 13 ราย โดยสามารถแบ่งออกได้เป็น 1) กลุ่มร้านอาหาร จำนวน 5 ราย 2) กลุ่มโรงแรมขนาดเล็ก จำนวน 4 ราย และ 3) กลุ่มบริการสนับสนุนและบริการด้านศิลปวัฒนธรรม จำนวน 4 ราย โดยรายละเอียดของผู้ประกอบการที่ให้สัมภาษณ์ รวมถึงบทสัมภาษณ์ จะปรากฏอยู่ในภาคผนวก ฎ ของรายงานฉบับนี้ ทั้งนี้ ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ได้นำเสนอแง่มุมที่น่าสนใจ ซึ่งไม่สามารถค้นพบได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลตัวเลขเพียงอย่างเดียว โดยการนำเสนอในส่วนนี้จะเป็นการสรุปข้อค้นพบที่น่าสนใจดังกล่าว แยกออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ผลกระทบจากวิกฤติโควิด-19 การปรับตัวของผู้ประกอบการ และข้อเสนอแนะต่อมาตรการรัฐ

ผลกระทบของวิกฤติโควิด-19

ในช่วงการบังคับใช้มาตรการ Lockdown กิจการของผู้ประกอบการที่ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบด้านรายได้ อย่างไรก็ตาม ระดับความรุนแรงของผลกระทบที่ได้รับยังมีความแตกต่างกัน โดยขึ้นอยู่กับโครงสร้างรายได้ของธุรกิจ โครงสร้างค่าใช้จ่าย และโครงสร้างเงินทุนที่ใช้ในการทำธุรกิจ กิจการที่ได้รับผลกระทบอย่างรุนแรงและพื้นที่ตัวค่อนข้างเข้าเป็นกิจการที่มีโครงสร้างรายได้ที่พึ่งพากลุ่มลูกค้านักท่องเที่ยวต่างชาติในระดับสูง มีช่องทางการขายหลักผ่านหน้าร้านและไม่มีการเตรียมการสำหรับช่องทางออนไลน์มาก่อนหรือการดำเนินการผ่านช่องทางออนไลน์ทำได้ยาก มีการเช่าพื้นที่หรืออาคารสถานที่เพื่อใช้ในการประกอบกิจการ รวมไปถึงมีการใช้เงินกู้ยืมเพื่อนำมาประกอบกิจการด้วย

ในกลุ่มโรงแรมขนาดเล็กนั้น ผู้ประกอบการทั้งหมดได้รับผลกระทบอย่างรุนแรงในช่วงการบังคับใช้มาตรการ Lockdown เนื่องจากลูกค้าทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติได้หายไปเกือบทั้งหมด อย่างไรก็ตาม ในกรณีของโรงแรม A ซึ่งใช้สถานที่ของตนเองในการประกอบการ ไม่มีภาระหนี้สินที่นำมาใช้ในการประกอบการ รวมถึงมีการเตรียมการเพื่อทำธุรกิจขานมโซ่มุกออนไลน์มาตั้งแต่ในช่วงต้นปี สามารถตั้งรับผลกระทบได้เป็นอย่างดีเมื่อเปรียบเทียบกับผู้ประกอบการรายอื่น ๆ โดยไม่ต้องมีการเลิกจ้างพนักงานหรือปิดกิจการชั่วคราวแต่อย่างใด

ในส่วนของกลุ่มบริการสนับสนุนและบริการด้านศิลปวัฒนธรรมนั้น ได้รับผลกระทบในลักษณะการยกเลิกหรือระงับโครงการเกือบทั้งหมดในช่วงบังคับใช้มาตรการ Lockdown อย่างไรก็ตาม ในกรณีของผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ B และ ผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ D ที่ไม่มีการกู้ยืมเงินเพื่อนำมาใช้ในการ

ดำเนินกิจการ ไม่มีการเช่าอาคารสถานที่เพื่อประกอบกิจการ รวมไปถึงสามารถปรับเปลี่ยนรูปแบบการดำเนินกิจการได้อย่างรวดเร็ว สามารถตั้งรับกับสถานการณ์ได้ดีกว่าผู้ประกอบการรายอื่น

ในกลุ่มร้านอาหารนั้นมีความน่าสนใจเป็นอย่างมาก โดยผู้ประกอบการส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบในเชิงลบจากมาตรการ Lockdown ของรัฐบาล แต่ในกรณีของร้านอาหาร A นั้นกลับได้รับผลกระทบในเชิงบวก เนื่องจากมีรายได้หลักจากการขายสินค้าออนไลน์ และไม่มีการกักเงินมาใช้ในการประกอบกิจการแต่อย่างใด ในทางตรงกันข้าม ในกรณีของร้านอาหารที่อาศัยช่องทางหน้าร้านในการสร้างรายได้เป็นหลักนั้นได้รับผลกระทบอย่างรุนแรง โดยการปรับตัวไปสู่ช่องทางออนไลน์ไม่สามารถดำเนินการได้อย่างรวดเร็ว หรือไม่สามารถชดเชยผลกระทบของการลดลงในรายได้หน้าร้านได้

ภายหลังการผ่อนคลายมาตรการ Lockdown ความสามารถในการฟื้นตัวของธุรกิจแต่ละกลุ่มก็มีความแตกต่างกัน โดยธุรกิจที่มีกลุ่มลูกค้าเป้าหมายหลักเป็นคนไทยหรือสามารถปรับเปลี่ยนรูปแบบการให้บริการได้อย่างรวดเร็ว สามารถฟื้นตัวได้อย่างรวดเร็วกว่าธุรกิจที่มีกลุ่มเป้าหมายหลักเป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติ ในกรณีของร้านอาหาร B การดำเนินการในปัจจุบันแทบกลับมาเป็นปกติ ร้านอาหาร D มีการฟื้นตัวกลับมามากกว่าร้อยละ 60 ในส่วนของธุรกิจโรงแรมขนาดเล็กนั้นยังคงไม่สามารถฟื้นตัวได้มากนัก ในขณะที่ ธุรกิจบริการสนับสนุนและบริการด้านศิลปวัฒนธรรมต้องอาศัยการปรับตัวไปสู่บริการรูปแบบใหม่ ๆ เพื่อประคองตัวเองให้อยู่รอดต่อไป

การปรับตัวของผู้ประกอบการ

กิจการส่วนใหญ่ใช้วิธีลดต้นทุนเป็นลำดับแรก โดยมีการดำเนินการในระดับที่แตกต่างกัน ตั้งแต่การพยายามลดค่าสาธารณูปโภค ลดเงินเดือนพนักงาน การเลิกจ้างพนักงานบางส่วน ไปจนถึงการปิดกิจการ (และเลิกจ้างพนักงาน) ชั่วคราว รูปแบบการปรับลดต้นทุนของผู้ประกอบการมีความสัมพันธ์กับผลกระทบด้านรายได้ที่ผู้ประกอบการแต่ละรายได้รับ ดังที่ได้นำเสนอไปในตอนต้น ทั้งนี้ ผู้ประกอบการทุกรายเห็นว่าการปรับตัวดังกล่าวเป็นสิ่งที่ต้องดำเนินการเพื่อให้กิจการสามารถอยู่รอดต่อไปได้

กิจการทั้งหมดมีการปรับตัวเพื่อเข้าหากกลุ่มลูกค้าชาวไทยให้มากขึ้น อย่างไรก็ตาม ความสามารถในการปรับตัวของแต่ละกิจการมีความแตกต่างกัน ในส่วนของธุรกิจโรงแรมขนาดเล็ก มีความพยายามทำการตลาดเพื่อให้เข้าถึงลูกค้าชาวไทยให้มากขึ้น โดยเน้นไปที่คนต่างจังหวัดที่ต้องเข้ามาทำธุระหรือพักอาศัยอยู่ในพื้นที่กรุงเทพมหานครฯ รวมถึงมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบของห้องพักเพื่อเพิ่มความเป็นส่วนตัว ไปจนถึงการลดราคาที่พักลง ในส่วนของธุรกิจร้านอาหาร มีการปรับเปลี่ยนรสชาติของอาหารเพื่อให้ถูกใจกลุ่มลูกค้าชาวไทยมากยิ่งขึ้น โดยในกรณีของผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ C มีการกล่าวถึงกลุ่มคนไทยที่ไม่สามารถเดินทางไปท่องเที่ยวในต่างประเทศไทย ถือเป็นโอกาสที่ธุรกิจสามารถนำมาทดแทนลูกค้าต่างชาติได้ ในขณะที่ กลุ่มธุรกิจบริการสนับสนุนและบริการด้านศิลปวัฒนธรรมพยายามปรับรูปแบบบริการของตนเองเพื่อเข้าหากกลุ่มลูกค้าชาวไทยเช่นเดียวกัน แต่ยังคงอาศัยการเรียนรู้เกี่ยวกับบรรณนิยมนิยมความชอบเพิ่มเติมด้วย

กิจการส่วนหนึ่งมีการเพิ่มรูปแบบการให้บริการหรือมีการเพิ่มธุรกิจใหม่เพื่อเพิ่มรายได้ให้กับตนเอง ในกรณีของผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ A มีการเพิ่มรูปแบบการให้บริการจำนวนมาก อาทิ การหันไปให้บริการกับทางภาครัฐ การให้บริการนำเที่ยวออนไลน์ การให้บริการด้านอาหารที่นำเอาผู้ปรุงอาหารท้องถิ่นมาสาธิตการปรุงอาหาร รวมไปถึงการให้บริการกระจายสินค้าท้องถิ่นอีกด้วย ในกรณีของผู้ประกอบการในอุตสาหกรรม

สร้างสรรค์ D มีการเพิ่มบริการจัดนิทรรศการ รวมไปถึงแนวคิดในการทำฐานข้อมูลดนตรีท้องถิ่นหรือ Platform ดนตรีท้องถิ่น รวมไปถึงการปรับตัวเป็นเอเจนซีด้วย ในส่วนของธุรกิจโรงแรมขนาดเล็ก โรงแรม B มีการปรับปรุงด้านล่างให้เป็นร้านกาแฟ ในขณะที่โรงแรม A ปรับปรุงบางส่วนเป็นร้านอาหาร และมีการเพิ่มธุรกิจขนมไข่มุกออนไลน์และตู้ขายสินค้าที่ระลึก

กิจการแทบทั้งหมดพยายามใช้ช่องทางออนไลน์ในการหารายได้เพิ่ม อย่างไรก็ตาม ความสามารถในการปรับตัวเข้าสู่ช่องทางออนไลน์ของแต่ละกิจการมีความแตกต่างกัน ในกรณีของโรงแรม A กล่าวว่าการลงทะเบียนกับ Platform ออนไลน์ต่าง ๆ ต้องมีการเตรียมการล่วงหน้าเพราะใช้ระยะเวลาค่อนข้างนาน รวมไปถึงต้องอาศัยระยะเวลาในการทำการตลาดให้เป็นที่รู้จักอีกด้วย ร้านอาหาร C กล่าวว่าต้นทุนการให้บริการของ Platform ออนไลน์ค่อนข้างสูง ในขณะที่ร้านเน้นการให้บริการกับคนในพื้นที่ทำให้ไม่เป็นที่รู้จักในวงกว้าง การใช้ช่องทางออนไลน์จึงไม่ประสบความสำเร็จนัก ในขณะที่ผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ C กล่าวถึงประเด็นที่น่าสนใจว่าทางร้านขายประสบการณ์ให้กับลูกค้าควบคู่ไปกับอาหารด้วย ซึ่งการขายประสบการณ์ไม่สามารถทำผ่านช่องทางออนไลน์ได้

ผู้ประกอบการบางรายต้องอาศัยการกู้ยืมเงินเพิ่มเติมเพื่อประคับประคองธุรกิจหรือปรับเปลี่ยนรูปแบบธุรกิจ อย่างไรก็ตาม การใช้ประโยชน์จากมาตรการสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำ (soft loan) ของภาครัฐมีเงื่อนไขและขั้นตอนเป็นจำนวนมาก ทำให้เข้าถึงได้ยาก การกู้ยืมเงินจึงอาศัยช่องทางดั้งเดิมเป็นหลัก

ข้อเสนอแนะต่อมาตรการภาครัฐ

ผู้ประกอบการที่ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ไม่ได้รับประโยชน์จากมาตรการรัฐ โดยในกลุ่มโรงแรมขนาดเล็กถูกกันออกเนื่องจากยังไม่มีใบอนุญาตที่ครบถ้วน ในขณะที่กิจการบางรายสามารถเข้าถึงมาตรการอื่น ๆ ได้ แต่ไม่ได้เข้าร่วม เนื่องจากมีเงื่อนไขและขั้นตอนที่ยุ่งยาก โดยมีเพียงมาตรการเท่านั้นที่สามารถให้ความช่วยเหลือผู้ประกอบการเหล่านี้ได้ ทั้ง ๆ ที่ผู้ประกอบการในกลุ่มนี้จะเป็นกลุ่มเป้าหมายหลักในการให้ความช่วยเหลือของทางภาครัฐ มาตรการที่ผู้ประกอบการกลุ่มนี้เข้าถึงได้ประกอบด้วย มาตรการช่วยจ่ายเงินเดือนร้อยละ 60 ของประกันสังคม เงินกู้ Soft loan ของธนาคารออมสิน มาตรการลดค่าน้ำค่าไฟ และมาตรการพักชำระหนี้สำหรับผู้ประกอบการที่มีการกู้ยืมเงินเพียงเท่านั้น

ผู้ประกอบการส่วนใหญ่กล่าวถึงเงื่อนไขของมาตรการให้ความช่วยเหลือที่มีความยุ่งยาก ส่งผลให้ผู้ได้รับประโยชน์จากมาตรการเหล่านี้มักเป็นผู้ประกอบการรายใหญ่ โดยในส่วนของมาตรการสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำนั้น เป็นมาตรการที่ผู้ประกอบการหลายรายต้องการ อย่างไรก็ตาม ด้วยเงื่อนไขในการปล่อยเงินกู้ที่ค่อนข้างยุ่งยาก ประกอบกับการมีทางเลือกในการกู้เงินผ่านช่องทางอื่น ๆ อยู่ จึงทำให้ผู้ประกอบการที่ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ใช้ช่องทางอื่นแทน

มาตรการให้ความช่วยเหลือที่เข้าถึงผู้ประกอบการรายกลางหรือรายเล็กได้จริงน่าจะอยู่ในรูปแบบของการจัดกิจกรรมเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวชาวไทยให้เข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่ที่ตมแทนนักท่องเที่ยวต่างชาติ โดยการจัดกิจกรรมลักษณะดังกล่าว นอกจากจะช่วยให้ผู้ประกอบการมีรายได้เพิ่มขึ้นในระยะสั้นแล้ว ยังเป็นการประชาสัมพันธ์กิจการให้กับกลุ่มลูกค้าคนไทยได้รู้จักเพิ่มขึ้นด้วย นอกจากนั้น ยังเป็นส่วนช่วยให้ภาคการท่องเที่ยวในพื้นที่มีความ

ยั่งยืนมากขึ้นอีกด้วย เนื่องจากที่ผ่านมาพื้นที่กรุงเทพมหานครฯ พึ่งพาวัฒนธรรมเก่าในการดึงดูดนักท่องเที่ยวแทบทั้งสิ้น

มาตรการสนับสนุนค่าใช้จ่าย ในลักษณะร่วมจ่าย เป็นมาตรการอีกกลุ่มหนึ่งที่มีผู้ประกอบการหลายรายเสนอ โดยเฉพาะการร่วมจ่ายเงินเดือนพนักงานของกิจการ รวมไปถึงการช่วยอุดหนุนค่าเช่าพื้นที่ดำเนินการบางส่วนด้วย โดยค่าใช้จ่ายเหล่านี้ถือเป็นภาระที่หนักของกิจการขนาดกลางและขนาดเล็ก ภายใต้อาการลดลงของรายได้ดังเช่นที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน การใช้มาตรการร่วมจ่ายจะเป็นการชะลอการเลิกจ้างงานได้เป็นอย่างดี รวมทั้งยังอาจช่วยให้กิจการสามารถดำเนินธุรกิจต่อไปได้ โดยไม่ต้องปิดตัวลง

นอกจากนั้น ผู้ประกอบการบางรายยังเสนอให้ภาครัฐมีมาตรการในลักษณะกำกับดูแลการดำเนินการของ Platform ออนไลน์ที่เป็นธรรม การสร้างช่องทางออนไลน์ให้กับผู้ประกอบการรายย่อย เพื่อให้ธุรกิจรายย่อยสามารถใช้ประโยชน์จากช่องทางออนไลน์ได้มากยิ่งขึ้น ในส่วนของธุรกิจโรงแรมขนาดเล็ก ต้องการให้ภาครัฐปรับปรุงกระบวนการขอใบอนุญาตประกอบธุรกิจโรงแรมขนาดเล็กให้ง่ายขึ้น และไม่ต้องมีค่าใช้จ่ายมาก รวมถึงการปรับการบังคับใช้กฎหมายให้เหมาะสมกับสถานการณ์ด้วย

5. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการศึกษา

งานศึกษานี้มุ่งศึกษาผลกระทบด้านเศรษฐกิจจากโรคติดเชื้อโควิด-19 ต่อกรุงเทพมหานคร ในฐานะเมืองหลวงของประเทศไทยที่มีประชากรอาศัยอยู่จำนวนมากที่สุด และเป็นฐานสำคัญของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ โดยใช้ตัวชี้วัดด้านการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน รวมถึงการสำรวจผลกระทบ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม และการปรับตัวของประชากรและผู้ประกอบการในกรุงเทพฯ เป็นเครื่องมือหลักในการทำวิจัย เพื่อนำข้อมูลที่ได้มากำหนดทิศทางการดำเนินงานกระบวนการฟื้นฟู เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน และส่งเสริมการเติบโตของเมืองอย่างยั่งยืนในลำดับต่อไป

โรคติดเชื้อโควิด-19 ก่อให้เกิดผลกระทบด้านเศรษฐกิจอย่างรุนแรงต่อประเทศไทย เนื่องจากโรคติดเชื้อโควิด-19 ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อการค้าและการท่องเที่ยวระหว่างประเทศ ในขณะที่ โครงสร้างทางเศรษฐกิจของประเทศไทยในปัจจุบันพึ่งพาการค้าและการท่องเที่ยวระหว่างประเทศเป็นอย่างมาก โดยในปี 2562 มูลค่าการส่งออกสินค้าและบริการไปยังต่างประเทศของประเทศไทยอยู่ที่ราว 10.1 ล้านล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 59.8 ของ GDP ของประเทศ

มีการคาดการณ์ว่าการปรากฏขึ้นของโรคติดเชื้อโควิด-19 จะส่งผลให้เกิดการหดตัวทางเศรษฐกิจในระดับ รวบรวมร้อยละ (-7.0) – (-10.2) ในปี 2563 ซึ่งอยู่ในระดับใกล้เคียง หรืออาจรุนแรงมากกว่า วิกฤติต้มยำกุ้ง ที่เกิดขึ้นในช่วงปี 2540 – 2541 ซึ่งเกิดการหดตัวทางเศรษฐกิจร้อยละ (-2.8) และ (-7.6) ในปี 2540 และ 2541 ตามลำดับ อย่างไรก็ตาม ความแตกต่างของวิกฤติโควิด-19 ในรอบนี้ คือการที่ผลกระทบทางเศรษฐกิจกระจุกตัวอยู่ในภาคการท่องเที่ยว ซึ่งประกอบด้วย (1) ที่พักแรมและบริการด้านอาหาร (2) การขนส่งและสถานที่เก็บสินค้า (3) ศิลปะ ความบันเทิง และนันทนาการ และ (4) กิจกรรมการบริหารและการบริการสนับสนุน ซึ่งครอบคลุมบริการรถเช่า บริการจองที่พัก และบริการนำเที่ยว ซึ่งภาคเศรษฐกิจเหล่านี้มีอัตราการหดตัวที่รุนแรงมากกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศค่อนข้างมาก ในช่วงครึ่งแรกของปี 2563

นอกจากนั้น ผลกระทบทางเศรษฐกิจที่รุนแรงยังมีแนวโน้มตกอยู่กับกลุ่มผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดเล็ก (SMEs) มากกว่าผู้ประกอบการขนาดใหญ่ โดยเฉพาะผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดเล็กในภาคการท่องเที่ยว อันนำมาสู่ผลกระทบต่อแรงงานและครัวเรือน โดยเฉพาะอย่างยิ่งแรงงานและครัวเรือนรายได้น้อย ที่มีระดับการศึกษาและทักษะการทำงานในระดับต่ำ ซึ่งแรงงานและครัวเรือนในกลุ่มนี้มีแนวโน้มจะได้รับผลกระทบที่รุนแรงกว่า ในขณะที่ ผู้คนในกลุ่มนี้ไม่มีทรัพยากรที่เพียงพอต่อการรับมือกับวิกฤติเศรษฐกิจ

มาตรการภาครัฐมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการสนับสนุนให้ผู้คนกลุ่มที่ได้รับผลกระทบอย่างรุนแรงสามารถรับมือกับวิกฤติเศรษฐกิจรอบนี้ได้ อย่างไรก็ตาม จากงานสำรวจต่าง ๆ ในช่วงต้นของวิกฤติ แสดงให้เห็นว่า มาตรการภาครัฐมีปัญหาในการเข้าถึงผู้ที่ได้รับผลกระทบ รวมไปถึงปัญหาความไม่ทั่วถึงในการดำเนินมาตรการเยียวยาหรือลดความรุนแรงของผลกระทบไปสู่กลุ่มผู้คนลักษณะต่าง ๆ ด้วย

ในส่วนของผลกระทบที่เกิดกับกรุงเทพมหานครนั้น งานศึกษานี้อาศัยตัวชี้วัดที่มีการรายงานค่าอย่างรวดเร็ว เป็นเครื่องสะท้อน นอกจากนี้ ยังมีการใช้แบบสอบถามเพื่อสำรวจผลกระทบและพฤติกรรมการปรับตัวของผู้คนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร รวมไปถึงการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ประกอบการในเขตกรุงเทพมหานครที่มีแนวโน้มจะได้รับผลกระทบอย่างรุนแรงจากวิกฤตโควิด-19 นี้ด้วย

จากข้อมูลตัวชี้วัดของกรุงเทพฯ ที่มีการรายงานค่าอย่างรวดเร็ว พบว่า การท่องเที่ยวกรุงเทพฯ ได้รับผลกระทบจากโควิด-19 และมาตรการรับมือของภาครัฐอย่างรุนแรง โดยจำนวนนักท่องเที่ยวที่มาเยือนทั้งคนไทยและชาวต่างชาติลดลงถึงร้อยละ 67 ในช่วง 7 เดือนแรกของปี พ.ศ. 2563 จาก 38.2 ล้านคนระหว่าง ม.ค.-ก.ค. ปี 2562 เป็น 12.5 ล้านคนระหว่าง ม.ค.-ก.ค. ปี 2563 และในช่วงเวลาเดียวกัน จำนวนเที่ยวบินระหว่างประเทศที่มีจุดเริ่มต้นหรือมีจุดหมายในประเทศไทยก็ลดลงมากถึงร้อยละ 87.2

ข้อมูลเชิงพื้นที่ อาทิ ความสว่างของแสงไฟกลางคืน และเขตที่มีการเปลี่ยนแปลงของปริมาณขยะมูลฝอย รวมถึงข้อมูลการเดินทางของคนในเมือง สะท้อนว่าคนกรุงเทพฯ อยู่บ้านมากขึ้นโดยเฉพาะระหว่างเดือนมีนาคมถึงมิถุนายน 2563 ที่มาตรการ Lockdown และเคอร์ฟิวมีผลบังคับใช้ อย่างไรก็ตาม สถานการณ์ด้านสิ่งแวดล้อมโดยรวมในกรุงเทพฯ ไม่เปลี่ยนแปลงมากนัก โดยปริมาณขยะมูลฝอยในเดือนกุมภาพันธ์ 2563 ลดลงเพียงราวร้อยละ 13 จากระดับเดือนมกราคม 2563 ก่อนที่จะค่อยๆ กระเตื้องขึ้นเล็กน้อยในเดือนมีนาคม เมษายน และพฤษภาคม ตามลำดับ สะท้อนให้เห็นว่ากิจกรรมของผู้คนในกรุงเทพฯ ยังคงสร้างขยะในปริมาณสูง เพียงแต่เปลี่ยนลักษณะของกิจกรรมและสถานที่ เช่น ทำงานที่บ้านแทนที่ทำงาน นอกจากนี้ ข้อมูลฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM2.5 ในกรุงเทพฯ สะท้อนว่าแทบไม่มีการเปลี่ยนแปลงในช่วงโควิด-19 ในขณะที่มลพิษไนโตรเจนไดออกไซด์ (ซึ่งเกิดจากการผลิตในภาคอุตสาหกรรมและการคมนาคม) และการเดินทางด้วยรถยนต์ในกรุงเทพฯ ต่างลดลงอย่างมาก ปรากฏการณ์นี้จึงสะท้อนว่ามลพิษจากรถยนต์ และการผลิตภาคอุตสาหกรรมในกรุงเทพฯ และปริมณฑล จึงไม่น่าจะใช้แหล่งกำเนิดฝุ่นพิษ PM2.5 ในกรุงเทพฯ ที่สำคัญแต่อย่างใด แต่แหล่งกำเนิดหลักน่าจะมาจากพื้นที่อื่นนอกกรุงเทพฯ มากกว่า อาทิ การเผาวัสดุทางการเกษตรในจังหวัดอื่น และในประเทศเพื่อนบ้าน เป็นต้น

การสำรวจผลกระทบของผู้คนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร มีผู้ตอบแบบสอบถามทั้งสิ้น 142 ราย กระจายอยู่ในพื้นที่เขตต่าง ๆ ทั่วกรุงเทพฯ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นพนักงานบริษัท (79 ราย) และเจ้าของกิจการ (35 ราย) ซึ่งทำงานอยู่ในอุตสาหกรรมต่าง ๆ กว่า 18 อุตสาหกรรม ทั้งนี้ มีผู้ที่ทำงานอยู่ในภาคการท่องเที่ยวจำนวน 32 ราย และอยู่ในอุตสาหกรรมสร้างสรรค์จำนวน 10 ราย

ข้อมูลจากการสำรวจสะท้อนให้เห็นว่าผู้คนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่กรุงเทพมหานครได้รับผลกระทบทางด้านรายได้อย่างรุนแรงจากวิกฤตโควิด-19 เช่นเดียวกัน โดยระดับของผลกระทบมีความแตกต่างกันไปตามสถานะการทำงานและภาคการผลิตที่แต่ละคนทำงานอยู่ ผู้ตอบแบบสอบถามร้อยละ 34.5 ได้รับรายได้ลดลงมากกว่าร้อยละ 50 เมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันของปีก่อน ในขณะที่ อีกร้อยละ 20.4 มีรายได้ลดลงร้อยละ 0 – 50 มีผู้คนที่ไม่ได้รับผลกระทบทางด้านรายได้ร้อยละ 26.1 และมีกลุ่มที่มีรายได้เพิ่มขึ้นร้อยละ 19.0 ทั้งนี้ กลุ่มที่ไม่ได้รับผลกระทบรวมถึงกลุ่มที่มีรายได้เพิ่มขึ้น ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มข้าราชการและพนักงานของรัฐ รวมไปถึงผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมที่ได้ประโยชน์จากโรคติดเชื้อโควิด-19 อาทิ ซอฟต์แวร์ เทคโนโลยีสารสนเทศ หรือการขายสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์ เป็นต้น ในขณะที่ กลุ่มที่ได้รับผลกระทบในเชิงลบอย่างรุนแรงมักอยู่ในอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับภาคการท่องเที่ยว อาทิ กิจการโรงแรม การบริการท่องเที่ยว ร้านอาหาร การขายปลีกและขายส่ง ศิลปะ ความ

บันเทิงและนันทนาการ ทั้งนี้ ผู้ประกอบการในกลุ่มอุตสาหกรรมสร้างสรรค์มีทั้งส่วนที่ได้รับผลกระทบในเชิงบวกและเชิงลบกระจายกันออกไป

ผู้คนส่วนใหญ่ในเขตกรุงเทพมหานครที่มีรายได้ลดลงมีการปรับตัวผ่านการลดรายจ่ายลง อย่างไรก็ตาม การปรับลดค่าใช้จ่ายเกิดขึ้นส่วนใหญ่อยู่ในระดับที่ต่ำกว่าระดับการลดลงของรายได้ สอดคล้องกับงานศึกษาในช่วงที่ผ่านมา ที่กล่าวว่า การปรับลดค่าใช้จ่ายต้องอาศัยระยะเวลาในการปรับตัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้คนที่อยู่ในครัวเรือนรายได้น้อย ซึ่งการปรับลดรายจ่ายสามารถทำได้อย่างยากลำบาก ส่งผลให้คนกลุ่มนี้มีแนวโน้มที่จะกักเงินเพิ่มเติมจากช่องทางต่าง ๆ ที่เข้าถึงได้ อย่างไรก็ตาม ในส่วนของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ในงานศึกษานี้มีภาระในการชำระหนี้เท่าเดิมหรือลดลง (ร้อยละ 54.2) เนื่องจากไม่มีภาระหนี้ หรือได้รับผลกระทบด้านรายได้ในเชิงบวกจากโรคติดเชื้อโควิด-19

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อาศัยการงดซื้อสินค้าไม่จำเป็น เช่น เสื้อผ้าหรือสินค้าฟุ่มเฟือย ลดการเดินทาง และเข้าร่วมมาตรการพักชำระหนี้ เพื่อปรับลดรายจ่ายในปัจจุบันลง ในขณะที่ ผู้ตอบแบบสอบถามร้อยละ 36.6 มีการปรับตัวเพื่อเพิ่มรายได้ ผ่านการประกอบอาชีพเสริม เช่น รับจ้างทำงานอิสระ สอนหนังสือผ่านช่องทางออนไลน์ ขายสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์ ขายอาหาร/ขนม หรือขายสินค้าเกษตร เป็นต้น นอกจากนี้ ในกลุ่มเจ้าของธุรกิจยังมีการปรับรูปแบบสินค้าและบริการเพื่อให้เข้าถึงกลุ่มลูกค้าชาวไทยมากขึ้นอีกด้วย

ในส่วนของการคาดหวังต่อการดำเนินการของกิจการ/หน่วยงานในช่วงไตรมาส 4 ของปี 2563 นี้ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ (ร้อยละ 55.6) คาดการณ์ว่ากิจการ/หน่วยงานของตนเองจะสามารถฟื้นตัวขึ้นได้ไม่มากนัก น้อย อย่างไรก็ตาม มีผู้ตอบแบบสอบถามกลุ่มใหญ่ (ร้อยละ 41.6) คาดการณ์ว่ากิจการ/หน่วยงานของตนเองยังไม่สามารถฟื้นตัวขึ้นได้ ในขณะที่ ผู้ตอบแบบสอบถามร้อยละ 2.8 กล่าวว่ากิจการ/หน่วยงานของตนเองได้ปิดตัวลงไปแล้ว

เมื่อสอบถามถึงความคิดเห็นเกี่ยวกับมาตรการความช่วยเหลือของภาครัฐ ผู้ตอบแบบสอบถามในงานสำรวจครั้งนี้ไม่ได้ใช้ประโยชน์มาตรการเราไม่ทิ้งกัน ทั้งในส่วนภาคการช่วยเหลือศิลปิน และภาคการช่วยเหลือบุคคลทั่วไป โดยอาจมีสาเหตุหลักมาจากการที่ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ทำงานในภาคทางการหรือเป็นเจ้าของกิจการ ซึ่งไม่เข้ากับเงื่อนไขของมาตรการเราไม่ทิ้งกัน อย่างไรก็ตาม ความเห็นดังกล่าวอาจเป็นข้อมูลที่สะท้อนถึงลักษณะการประกอบอาชีพของคนที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร ที่อาจมีสัดส่วนการทำงานอยู่ในภาคทางการมากกว่านอกภาคทางการได้ ทั้งนี้ มาตรการที่ผู้ตอบแบบสอบถามได้รับประโยชน์และเห็นว่ามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในปัจจุบันอยู่ในรูปแบบของมาตรการลดค่าใช้จ่าย ประกอบด้วย (1) มาตรการปรับลดและขยายเวลาชำระภาษี (2) มาตรการพักชำระและขยายเวลาการชำระหนี้-ดอกเบี้ยย (3) มาตรการลดราคาสินค้าอุปโภค-บริโภค และ (4) มาตรการปรับลดค่าเช่าสถานที่และค่าใช้จ่ายด้านการให้บริการของภาครัฐ เป็นต้น

ผู้คนที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครยังมีความเห็นว่ามาตรการภาครัฐที่มีความสำคัญในปัจจุบันประกอบด้วย (1) มาตรการสนับสนุนการจ้างงาน การสร้าง และกระจายรายได้ (2) มาตรการดูแลและควบคุมความปลอดภัยเกี่ยวกับระบบสาธารณสุข (3) มาตรการช่วยเหลือและสนับสนุนด้านภาษี (4) มาตรการให้ความช่วยเหลือด้านเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำ รวมไปถึงการพักหรือขยายระยะเวลาการชำระหนี้และดอกเบี้ย และ (5) การจัดสรรพื้นที่สาธารณะเพื่อใช้ประโยชน์ในการจัดแสดงผลงานหรือประชาสัมพันธ์สินค้าและบริการ ในขณะที่ มาตรการใน

ลักษณะการรับรองคุณภาพ หรือการให้รางวัลการันตีคุณภาพของผลิตภัณฑ์ การจัดทดสอบประเมินหรือวัดระดับความรู้ด้านคุณวุฒิวิชาชีพ หรือการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการแบบ Offline ไม่มีความสำคัญมากนัก

ในส่วนของผู้ประกอบการในกลุ่มอุตสาหกรรมสร้างสรรค์นั้น ผลการสำรวจของสำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (องค์การมหาชน) หรือ CEA ที่เน้นไปที่ผู้ประกอบการอาชีพในอุตสาหกรรมสร้างสรรค์เพียงเท่านั้น สามารถให้ภาพสะท้อนที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น โดยมาตรการที่เป็นที่ต้องการของทั้งกลุ่มเจ้าของกิจการและกลุ่มพนักงานประกอบด้วย (1) มาตรการจ้างงานทั้งในระยะสั้นและระยะยาว (2) มาตรการส่งเสริมและยกระดับศักยภาพกลุ่มบุคลากรในสายอาชีพอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ (3) เงินช่วยเหลือเพื่อสนับสนุนกลุ่มบุคลากรในสาขาอาชีพอุตสาหกรรมสร้างสรรค์และที่เกี่ยวข้องใน Ecosystem ในขณะที่ กลุ่มผู้ประกอบการมีความต้องการเพิ่มเติมในส่วนของเงินทุนเพื่อสนับสนุนการฟื้นฟูสภาพหรือเติมสภาพคล่องให้กับธุรกิจ ส่วนกลุ่มพนักงานมีความต้องการหลักประกันการจ้างงานและการคุ้มครองการเลิกจ้างหรือลดค่าตอบแทนอย่างไม่เป็นธรรม เพิ่มเติม

สำหรับคำถามเกี่ยวกับมาตรการสำคัญและเร่งด่วนเพื่อให้ธุรกิจกลับมาดำเนินการต่อได้หลังการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อโควิด-19 นั้น กลุ่มผู้ประกอบการอาชีพในอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ ทั้งในส่วนของเจ้าของกิจการและพนักงาน ต้องการ มาตรการส่งเสริมการขายผลิตภัณฑ์และบริการให้กระจายไปสู่ตลาดหรือลูกค้ากลุ่มใหม่ และการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการรูปแบบใหม่เพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้าทั้งกลุ่มเดิมและกลุ่มใหม่ มากที่สุด รองลงมาเป็นส่วนของการปรับโครงสร้างองค์กรเพื่อลดค่าใช้จ่ายหรือเพิ่มประสิทธิภาพให้กับองค์กร เป็นหลัก

ในส่วนของมาตรการสนับสนุนจากภาครัฐภายหลังจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อโควิด-19 คลี่คลายนั้น กลุ่มเจ้าของกิจการต้องการ (1) การช่วยเหลือด้านมาตรการทางภาษี และ (2) การจัดหลักสูตรอบรมเกี่ยวกับการพัฒนาและยกระดับแนวคิดด้านธุรกิจ นวัตกรรม การบริหารจัดการ และทักษะอาชีพเฉพาะเชิงลึก ผ่านระบบออนไลน์ มากที่สุด รองลงมาได้แก่ (3) การช่วยเหลือด้านเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำ และการขยายเวลาการชำระหนี้ และ (4) การจัดสรรพื้นที่สาธารณะเพื่อใช้ประโยชน์ (แบบไม่มีค่าใช้จ่าย) สำหรับการแสดงผลงาน การประชาสัมพันธ์สินค้า การจำหน่ายหรือแลกเปลี่ยนสินค้า ฯลฯ ในส่วนของพนักงานที่ประกอบอาชีพในอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ มีความต้องการ (1) การจัดทดสอบประเมินและวัดระดับความรู้ด้านคุณวุฒิวิชาชีพเฉพาะสาขาวิชาชีพ พร้อมการจ้างงานที่มีค่าตอบแทนและความมั่นคงทางรายได้ มากที่สุด รองลงมา ได้แก่ (2) การจัดหลักสูตรอบรมเกี่ยวกับการพัฒนาและยกระดับแนวคิดด้านธุรกิจ นวัตกรรม การบริหารจัดการ และทักษะอาชีพเฉพาะเชิงลึก ผ่านระบบออนไลน์ (3) การจัดสรรพื้นที่สาธารณะเพื่อใช้ประโยชน์ (แบบไม่มีค่าใช้จ่าย) สำหรับการแสดงผลงาน การประชาสัมพันธ์สินค้า การจำหน่ายหรือแลกเปลี่ยนสินค้า ฯลฯ และ (4) การช่วยเหลือด้านเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำ และการขยายเวลาการชำระหนี้

เพื่อให้ทราบถึงข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับผลกระทบจากโรคติดเชื้อโควิด-19 ต่อกิจการในกลุ่มอุตสาหกรรมสร้างสรรค์หรือธุรกิจบริการที่มีความเกี่ยวข้องกับการใช้ความคิดสร้างสรรค์ในบางลักษณะ รวมไปถึงแนวทางการปรับตัวเพื่อรองรับผลกระทบในวิกฤตนี้ งานศึกษานี้มีการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดเล็ก 13 ราย ในธุรกิจร้านอาหาร โรงแรมขนาดเล็ก และบริการสนับสนุนและบริการด้านศิลปวัฒนธรรม ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ซึ่งถือเป็นกลุ่มที่ได้รับผลกระทบอย่างรุนแรงจากวิกฤติ

ในช่วงการบังคับใช้มาตรการ Lockdown กิจการของผู้ประกอบที่ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบด้านรายได้ อย่างไรก็ตาม ระดับความรุนแรงของผลกระทบที่ได้รับยังมีความแตกต่างกัน โดยขึ้นอยู่กับโครงสร้าง

รายได้ของธุรกิจ โครงสร้างค่าใช้จ่าย และโครงสร้างเงินทุนที่ใช้ในการทำธุรกิจ กิจกรรมที่ได้รับผลกระทบอย่างรุนแรง เป็นกิจการที่ (1) มีโครงสร้างรายได้ที่พึ่งพากลุ่มลูกค้านักท่องเที่ยวต่างชาติในระดับสูง (2) มีช่องทางการขายหลักผ่านหน้าร้าน และไม่มีการเตรียมการสำหรับช่องทางออนไลน์มาก่อนหรือการดำเนินการผ่านช่องทางออนไลน์ทำได้ยาก (3) มีการเช่าพื้นที่หรืออาคารสถานที่เพื่อใช้ในการประกอบกิจการ รวมไปถึง (4) มีการใช้เงินกู้ยืมเพื่อนำมาประกอบกิจการด้วย

ในกลุ่มร้านอาหารนั้นมีความน่าสนใจเป็นอย่างมาก โดยผู้ประกอบการส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบในเชิงลบจากมาตรการ Lockdown ของรัฐบาล แต่ในกรณีของร้านอาหาร A นั้นกลับได้รับผลกระทบในเชิงบวก เนื่องจากมีรายได้หลักจากการขายสินค้าออนไลน์ และไม่มีการกู้ยืมเงินมาใช้ในการประกอบกิจการแต่อย่างใด ในทางตรงกันข้าม ในกรณีของร้านอาหารที่อาศัยช่องทางหน้าร้านในการสร้างรายได้เป็นหลักนั้นได้รับผลกระทบอย่างรุนแรง โดยการปรับตัวไปสู่ช่องทางออนไลน์ไม่สามารถดำเนินการได้อย่างรวดเร็ว หรือไม่สามารถชดเชยผลกระทบของการลดลงในรายได้หน้าร้านได้

ภายหลังการผ่อนคลายมาตรการ Lockdown ความสามารถในการฟื้นตัวของธุรกิจแต่ละกลุ่มก็มีความแตกต่างกัน โดยธุรกิจที่มีกลุ่มลูกค้าเป้าหมายหลักเป็นคนไทยหรือสามารถปรับเปลี่ยนรูปแบบการให้บริการได้อย่างรวดเร็ว สามารถฟื้นตัวได้อย่างรวดเร็วกว่าธุรกิจที่มีกลุ่มเป้าหมายหลักเป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติ ในกรณีของร้านอาหาร B การดำเนินการในปัจจุบันแทบกลับมาเป็นปกติ ร้านอาหาร D มีการฟื้นตัวกลับมามากกว่าร้อยละ 60 ในส่วนของธุรกิจโรงแรมขนาดเล็กนั้นยังคงไม่สามารถฟื้นตัวได้มากนัก ในขณะที่ ธุรกิจบริการสนับสนุนและบริการด้านศิลปวัฒนธรรมต้องอาศัยการปรับตัวไปสู่บริการรูปแบบใหม่ ๆ เพื่อประคองตัวเองให้อยู่รอดต่อไป

กิจการส่วนใหญ่ปรับตัวผ่านการลดต้นทุนเป็นลำดับแรก เพื่อรองรับผลกระทบที่เกิดขึ้นจากวิกฤตโควิด-19 โดยมีการดำเนินการในระดับที่แตกต่างกัน ตั้งแต่การพยายามลดค่าสาธารณูปโภค ลดเงินเดือนพนักงาน การเลิกจ้างพนักงานบางส่วน ไปจนถึงการปิดกิจการ (และเลิกจ้างพนักงาน) ชั่วคราว รูปแบบการปรับลดต้นทุนของผู้ประกอบการมีความสัมพันธ์กับผลกระทบด้านรายได้ที่ผู้ประกอบการแต่ละรายได้รับข้างต้น ทั้งนี้ ผู้ประกอบการทุกรายเห็นว่าการปรับตัวดังกล่าวเป็นสิ่งที่ต้องดำเนินการเพื่อให้กิจการสามารถอยู่รอดต่อไปได้

กิจการทั้งหมดมีการปรับตัวเพื่อเข้าหากลุ่มลูกค้าชาวไทยให้มากขึ้น อย่างไรก็ตาม ความสามารถในการปรับตัวของแต่ละกิจการมีความแตกต่างกัน ในส่วนของธุรกิจโรงแรมขนาดเล็ก มีความพยายามทำการตลาดเพื่อให้เข้าถึงลูกค้าชาวไทยให้มากขึ้น โดยเน้นไปที่คนต่างจังหวัดที่ต้องเข้ามาทำธุระหรือพักอาศัยอยู่ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร รวมถึงมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบของห้องพักเพื่อเพิ่มความเป็นส่วนตัว ไปจนถึงการลดราคาที่พักลง ในส่วนของธุรกิจร้านอาหาร มีการปรับเปลี่ยนรสชาติของอาหารเพื่อให้ถูกใจกลุ่มลูกค้าชาวไทยมากยิ่งขึ้น โดยในกรณีของผู้ประกอบการในอุตสาหกรรม C มีการกล่าวถึงกลุ่มคนไทยที่ไม่สามารถเดินทางไปท่องเที่ยวในต่างประเทศ ไทย ถือเป็นโอกาสที่ธุรกิจสามารถนำมาทดแทนลูกค้าต่างชาติได้ ในขณะที่ กลุ่มธุรกิจบริการสนับสนุนและบริการด้านศิลปวัฒนธรรมพยายามปรับรูปแบบบริการของตนเองเพื่อเข้าหากลุ่มลูกค้าชาวไทยเช่นเดียวกัน แต่ยังคงต้องอาศัยการเรียนรู้เกี่ยวกับบรรณนิยมนิยมความชอบเพิ่มเติมด้วย

กิจการส่วนหนึ่งมีการเพิ่มรูปแบบการให้บริการหรือมีการเพิ่มธุรกิจใหม่เพื่อเพิ่มรายได้ให้กับตนเอง ในกรณีของผู้ประกอบการในอุตสาหกรรม A มีการเพิ่มรูปแบบการให้บริการจำนวนมาก อาทิ การหันไปให้บริการกับทางภาครัฐ การให้บริการนำเที่ยวออนไลน์ การให้บริการด้านอาหารที่นำเอาผู้ปรุงอาหารท้องถิ่นมาสาธิตการปรุงอาหาร

รวมไปถึงการให้บริการกระจายสินค้าท้องถิ่นอีกด้วย ในกรณีของผู้ประกอบการในอุตสาหกรรม D มีการเพิ่มบริการจัดนิทรรศการ รวมไปถึงแนวคิดในการทำฐานข้อมูลดนตรีท้องถิ่นหรือ Platform ดนตรีท้องถิ่น รวมไปถึงการปรับตัวเป็นเอเจนซีด้วย ในส่วนของธุรกิจโรงแรมขนาดเล็ก โรงแรม B มีการปรับปรุงพื้นที่ด้านล่างให้เป็นร้านกาแฟ ในขณะที่โรงแรม A ปรับปรุงบางส่วนเป็นร้านอาหาร และมีการเพิ่มธุรกิจขายขนมไข่มุกออนไลน์และตู้ขายสินค้าที่ระลึกด้วย

กิจการแทบทั้งหมดพยายามใช้ช่องทางออนไลน์ในการหารายได้เพิ่ม อย่างไรก็ตาม ความสามารถในการปรับตัวเข้าสู่ช่องทางออนไลน์ของแต่ละกิจการมีความแตกต่างกัน ในกรณีของ โรงแรม A กล่าวว่าการลงทะเบียนกับ Platform ออนไลน์ต่าง ๆ ต้องมีการเตรียมการล่วงหน้าเพราะใช้ระยะเวลาค่อนข้างนาน รวมไปถึงต้องอาศัยระยะเวลาในการทำการตลาดให้เป็นที่รู้จัก ร้านอาหาร C กล่าวว่าต้นทุนการให้บริการของ Platform ออนไลน์ค่อนข้างสูง ในขณะที่ ร้านเน้นการให้บริการกับคนในพื้นที่ทำให้ไม่เป็นที่รู้จักในวงกว้าง การใช้ช่องทางออนไลน์จึงไม่ประสบความสำเร็จนัก ในขณะที่ผู้ประกอบการในอุตสาหกรรม C กล่าวถึงประเด็นที่น่าสนใจว่าทางร้านขายประสบการณ์ให้กับลูกค้าควบคู่ไปกับอาหารด้วย ซึ่งการขายประสบการณ์ไม่สามารถทำผ่านช่องทางออนไลน์ได้

ผู้ประกอบการบางรายต้องอาศัยการกู้ยืมเงินเพิ่มเติมเพื่อประคับประคองธุรกิจหรือปรับเปลี่ยนรูปแบบธุรกิจ อย่างไรก็ตาม การใช้ประโยชน์จากมาตรการ Soft loan ของภาครัฐมีเงื่อนไขและขั้นตอนเป็นจำนวนมาก ทำให้เข้าถึงได้ยาก ทั้งนี้ มาตรการเงินกู้ Soft loan ดอกเบี้ยต่ำนั้น เป็นมาตรการที่ผู้ประกอบการหลายรายต้องการ อย่างไรก็ตาม ด้วยเงื่อนไขในการปล่อยเงินกู้ที่ค่อนข้างยุ่งยาก ประกอบกับการมีทางเลือกในการกู้เงินผ่านช่องทางอื่น ๆ อยู่ จึงทำให้ผู้ประกอบการที่ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ใช้ช่องทางอื่นแทน

ในส่วนของมาตรการเยียวยาและฟื้นฟูจากทางภาครัฐนั้น ผู้ประกอบการที่ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ไม่ได้รับประโยชน์ใด ๆ โดยในกลุ่มโรงแรมขนาดเล็กถูกกันออกเนื่องจากยังไม่มีใบอนุญาตที่ครบถ้วน ในขณะที่ กิจการบางรายสามารถเข้าถึงมาตรการอื่น ๆ เช่น มาตรการเงินกู้ซอฟท์โลนของธนาคารแห่งประเทศไทย เป็นต้น แต่ไม่ได้เข้าร่วม เนื่องจากมีเงื่อนไขและขั้นตอนที่ยุ่งยาก โดยมีเพียงบางมาตรการเท่านั้นที่สามารถให้ความช่วยเหลือผู้ประกอบการเหล่านี้ได้ อาทิ มาตรการช่วยจ่ายเงินเดือนร้อยละ 60 ของประกันสังคม เงินกู้ซอฟท์โลนของธนาคารออมสิน มาตรการลดค่าน้ำค่าไฟ และมาตรการพักชำระหนี้สำหรับผู้ประกอบการที่มีการกู้ยืมเงินเพียงเท่านั้น ทั้ง ๆ ที่ผู้ประกอบการในกลุ่มนี้น่าจะเป็นกลุ่มเป้าหมายหลักในการให้ความช่วยเหลือของทางภาครัฐ

มาตรการให้ความช่วยเหลือที่เข้าถึงผู้ประกอบการรายกลางหรือรายเล็กได้จริงน่าจะอยู่ในรูปแบบของการจัดกิจกรรมเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวชาวไทยให้เข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่ที่ตตแทนนักท่องเที่ยวต่างชาติ โดยการจัดกิจกรรมลักษณะดังกล่าว นอกจากจะช่วยให้ผู้ประกอบการมีรายได้เพิ่มขึ้นในระยะสั้นแล้ว ยังเป็นการประชาสัมพันธ์กิจการให้กับกลุ่มลูกค้าคนไทยได้รู้จักเพิ่มขึ้นด้วย นอกจากนั้น ยังเป็นส่วนช่วยให้ภาคการท่องเที่ยวในพื้นที่มีความยั่งยืนมากขึ้นอีกด้วย เนื่องจากที่ผ่านมาพื้นที่กรุงเทพมหานครฯ พึ่งพาวัฒนธรรมเก่าในการดึงดูดนักท่องเที่ยวแทบทั้งสิ้น

มาตรการสนับสนุนค่าใช้จ่าย ในลักษณะร่วมจ่าย เป็นมาตรการอีกกลุ่มหนึ่งที่มีผู้ประกอบการหลายรายเสนอ โดยเฉพาะการร่วมจ่ายเงินเดือนพนักงานของกิจการ รวมไปถึงการช่วยอุดหนุนค่าเช่าพื้นที่ดำเนินการบางส่วนด้วย โดยค่าใช้จ่ายเหล่านี้ถือเป็นภาระที่หนักของกิจการขนาดกลางและขนาดเล็ก ภายได้สภาวะการลดลงของรายได้

ดังเช่นที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน การใช้มาตรการร่วมจ่ายจะเป็นการชะลอการเลิกจ้างงานได้เป็นอย่างดี รวมทั้งยังอาจช่วยให้กิจการสามารถดำเนินธุรกิจต่อไปได้ โดยไม่ต้องปิดตัวลง

นอกจากนั้น ผู้ประกอบการบางรายยังเสนอให้ภาครัฐมีมาตรการในลักษณะกำกับดูแลการดำเนินการของ Platform ออนไลน์ที่เป็นธรรม การสร้างช่องทางออนไลน์ให้กับผู้ประกอบการรายย่อย เพื่อให้ธุรกิจรายย่อยสามารถใช้ประโยชน์จากช่องทางออนไลน์ได้มากยิ่งขึ้น ในส่วนของธุรกิจโรงแรมขนาดเล็ก ต้องการให้ภาครัฐปรับปรุงกระบวนการขอใบอนุญาตประกอบธุรกิจโรงแรมขนาดเล็กให้ง่ายขึ้น และไม่ต้องมีค่าใช้จ่ายมาก รวมถึงการปรับการบังคับใช้กฎหมายให้เหมาะสมกับสถานการณ์ด้วย

5.2 ข้อเสนอแนะจากการศึกษา

วิกฤตโควิด-19 ส่งผลกระทบต่ออย่างรุนแรงและแผ่วงกว้างไปสู่ผู้คนและกิจการกลุ่มต่าง ๆ ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มกิจการขนาดกลางและขนาดเล็ก (SMEs) และผู้คนที่ในครัวเรือนรายได้น้อย ในขณะที่ กิจการและผู้คนในกลุ่มนี้ไม่มีทรัพยากรที่เพียงพอต่อการรับมือกับวิกฤติเศรษฐกิจ นโยบายภาครัฐที่เข้าถึงได้และมีความครอบคลุมจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อความอยู่รอดของกิจการและผู้คนในกลุ่มนี้

มาตรการเยียวยาและฟื้นฟูของภาครัฐในช่วงที่ผ่านมายังมีปัญหาในเรื่องของความครอบคลุมและความสามารถในการเข้าถึงผู้ได้รับผลกระทบในเชิงลบอย่างรุนแรง โดยเฉพาะการตั้งเงื่อนไขที่เข้มงวดในการเข้าร่วมโครงการ เช่น การมีใบอนุญาตที่ครบถ้วนเพื่อเข้าร่วมโครงการเราเที่ยวด้วยกัน หรือการเพิ่มหลักประกันในโครงการซอฟท์โลนของธนาคารแห่งประเทศไทย ฯลฯ ส่งผลให้ผู้ที่ได้รับผลกระทบจำนวนมากไม่สามารถเข้าถึงมาตรการดังกล่าวได้ นอกจากนี้ ในกรณีของกลุ่มโรงแรมขนาดเล็กถูกกันออกเนื่องจากยังไม่มีใบอนุญาตที่ครบถ้วน ในขณะที่กิจการบางรายสามารถเข้าถึงมาตรการบางอย่างได้ เช่น มาตรการช่วยเหลือค่าจ้างแรงงานจำนวนร้อยละ 60 เป็นต้น แต่ไม่ได้เข้าร่วม เนื่องจากมีขั้นตอนดำเนินการที่ยุ่งยากเกินกว่าที่ผู้ประกอบการขนาดเล็กจะสามารถลงไปได้ดำเนินการได้ด้วยตนเอง ภายใต้สถานการณ์ทางเศรษฐกิจที่กุดตันอยู่ดังเช่นในปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

หน่วยงานภาครัฐควรกำหนดนโยบายที่เน้นการให้ความช่วยเหลือกับกลุ่ม SMEs โดยเฉพาะ SMEs ในกลุ่มท่องเที่ยว 4 ภาคการผลิตเป็นหลัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มที่เคยมีรายได้จากนักท่องเที่ยวต่างชาติและยังไม่สามารถปรับตัวเข้าหาลูกค้าชาวไทยได้อย่างรวดเร็ว ทั้งนี้ กลุ่มอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ 15 อุตสาหกรรม ถือว่าได้รับผลกระทบรุนแรง และหน่วยงานภาครัฐควรเข้าไปให้ความช่วยเหลือ โดยเฉพาะกลุ่มอาชีพอิสระ ศิลปิน กลุ่มบริการสร้างสรรค์ รวมถึงร้านอาหารและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ที่ได้รับผลกระทบรุนแรงและต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน โดยมาตรการที่ SMEs ต้องการ ได้แก่ มาตรการสนับสนุนด้านค่าใช้จ่าย มาตรการเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำและการขยายเวลาการชำระคืนหนี้ รวมไปถึงมาตรการทางภาษีเพื่อสนับสนุนการฟื้นตัวของธุรกิจด้วย

ในส่วนของมาตรการให้ความช่วยเหลือที่เข้าถึงผู้ประกอบการขนาดกลางหรือรายเล็กได้อย่างแท้จริง และน่าจะสามารถเป็นทิศทางในการดำเนินการของสำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (องค์การมหาชน) ได้ อยู่ในรูปแบบของการจัดกิจกรรมเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวชาวไทยให้เข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่ทดแทนนักท่องเที่ยว

ชาวต่างชาติ โดยการจัดกิจกรรมลักษณะดังกล่าว นอกจากจะช่วยให้ผู้ประกอบการในพื้นที่ที่มีรายได้เพิ่มขึ้นในระยะสั้นแล้ว ยังเป็นการประชาสัมพันธ์กิจการให้กับกลุ่มลูกค้าคนไทยได้รู้จักเพิ่มมากขึ้น รวมถึงยังเป็นการสนับสนุนให้การท่องเที่ยวในพื้นที่ที่มีความยั่งยืนมากขึ้นอีกด้วย เนื่องจากเพิ่มโอกาสที่จะกระจายผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวให้ตกอยู่กับคนในชุมชนท้องถิ่นมากขึ้น

นอกจากนั้น จากการสำรวจความคิดเห็นทั้งที่ดำเนินการโดยงานศึกษานี้และดำเนินการโดยสำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (องค์การมหาชน) เอง แสดงให้เห็นว่าผู้ประกอบการมีความต้องการมาตรการสนับสนุนการปรับตัว ทั้งในการปรับรูปแบบสินค้าหรือบริการ ช่องทางการขายและการประชาสัมพันธ์ และการปรับโครงสร้างองค์กรเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินการ เป็นอย่างมาก บทบาทในการสนับสนุนการปรับตัวของผู้ประกอบการ เพื่อให้สามารถเข้าถึงรสนิยมความชอบของกลุ่มลูกค้าชาวไทย หรือให้สามารถเข้าสู่ช่องทางออนไลน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ น่าจะช่วยให้การฟื้นฟูธุรกิจขนาดกลางและขนาดเล็กที่ได้รับผลกระทบอย่างรุนแรงจากวิกฤตโควิด-19 รอบนี้ โดยเฉพาะกลุ่มผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ เกิดขึ้นได้อย่างเป็นรูปธรรมเช่นเดียวกัน โดยการสนับสนุนดังกล่าวอาจอยู่ในรูปแบบของการอบรมให้ความรู้ผ่านช่องทางออนไลน์ หรือการจัดโครงการ เพื่อสร้างช่องทางพบปะระหว่างผู้ประกอบการและผู้เชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ก็ได้

ในส่วนของพนักงานที่ประกอบอาชีพในอุตสาหกรรมสร้างสรรค์นั้น มีความต้องการหลักสูตรอบรมเพื่อพัฒนาและยกระดับความสามารถของตนเอง รวมถึงการจัดทดสอบประเมินและวัดระดับความรู้ด้านคุณวุฒิวิชาชีพ เฉพาะสาขาวิชาชีพ เพื่อแลกกับการจ้างงานที่มีค่าตอบแทนและความมั่นคงทางรายได้ ซึ่งสำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (องค์การมหาชน) น่าจะมีบทบาทในการประสานความต้องการของเจ้าของกิจการและพนักงาน เพื่อสร้างหลักสูตรอบรม รวมไปถึงมาตรฐานด้านวิชาชีพเฉพาะทาง ที่จะช่วยยกระดับความรู้ความสามารถของบุคลากรในอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ และเพิ่มค่าตอบแทนและความมั่นคงด้านรายได้ให้กับบุคลากรเหล่านั้นด้วย

นอกจากนั้น การเกิดขึ้นของวิกฤติในรอบนี้อาจถือเป็นโอกาสในการปรับเปลี่ยนกรุงเทพมหานคร ให้กลายเป็นเมืองรูปแบบใหม่ ที่สนับสนุนการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนและการเติบโตอย่างยั่งยืน เนื่องจากผู้ประกอบการและผู้คนกำลังมีความพร้อมรับการปรับตัว ซึ่งเห็นได้จากผลลัพธ์ของการสำรวจที่ผู้ประกอบการและผู้คนที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครมีความต้องการมาตรการภาครัฐที่สนับสนุนการปรับตัวในด้านต่าง ๆ

ภายใต้หลักการการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (องค์การมหาชน) อาจถือเอาช่วงเวลานี้เป็นโอกาสในการนำเสนอแนวทางการพัฒนาพื้นที่กรุงเทพมหานครให้มีความสามารถในการเติบโตอย่างยั่งยืนในอนาคตได้ ยกตัวอย่างเช่น ด้วยการนำเสนอประเด็นต่อไปนี้ต่อกรุงเทพมหานครในฐานะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (กทม.)

1. การติดตามความคืบหน้าในการปฏิบัติตามแผนแม่บทกรุงเทพมหานครว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ พ.ศ. 2556-2566 และการจัดเตรียมแผนในระยะต่อไป
2. การปรับบทบาทของสำนักวัฒนธรรม กีฬา และการท่องเที่ยวของ กทม. ให้นำหลักการและแนวปฏิบัติด้าน “การท่องเที่ยวที่ยั่งยืน” มาใช้ในการออกแบบและดูแลแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ กทม.
3. ริเริ่มการเก็บข้อมูลผลกระทบทางลบจากการท่องเที่ยวในพื้นที่ กทม. ในมิติเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม และตัวชี้วัดอื่นๆ ตามมาตรฐาน GSTC Destination Criteria ซึ่งคณะวิจัยได้ทดลองใช้ประเมินสถานะของการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนใน กทม. ในงานวิจัยฉบับนี้

4. ออกนโยบายให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาและดูแลแหล่งท่องเที่ยวใน กทม. อย่างเป็นระบบ ทั้งนี้ ทิศทางหรือแนวทางที่ชัดเจนของการปรับเปลี่ยนกรุงเทพฯ อยู่นอกเหนือขอบเขตการศึกษานี้

ข้อเสนอแนะเชิงกิจกรรม

จากการประมวลข้อค้นพบต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายใต้งานศึกษานี้ คณะผู้ศึกษามีข้อเสนอต่อการจัดกิจกรรมของสำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (องค์การมหาชน) ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ระยะ โดยในระยะสั้นจะเป็นส่วนของกิจกรรมเพื่อการเยียวยาหรือฟื้นฟูสภาพธุรกิจหรือบุคลากรในกลุ่มอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ที่ได้รับผลกระทบจากวิกฤติโควิด-19 เป็นหลัก ในขณะที่ กิจกรรมในระยะปานกลางถึงระยะยาวจะเป็นการสนับสนุนการปรับตัวของพื้นที่กรุงเทพมหานครเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งรายละเอียดของกิจกรรมที่คณะผู้ศึกษาเสนอ เป็นดังนี้

กิจกรรมระยะสั้น การจัดกิจกรรมที่เป็นที่สนใจของคนไทย ยกตัวอย่างเช่น การจัดพื้นที่แสดงสินค้าหรือบริการในอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ การจัดโครงการต่อยอดการออกแบบสินค้าหรือบริการ หรือกิจกรรมด้านศิลปะหรือนันทนาการ ฯลฯ ในพื้นที่ซึ่งเคยเป็นแหล่งท่องเที่ยวของชาวต่างชาติ ในกรุงเทพมหานคร จะมีส่วนช่วยเยียวยา SMEs ในภาคการท่องเที่ยว ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยอาจมีประสิทธิภาพมากกว่านโยบายเยียวยาหลายนโยบายที่รัฐบาลเคยใช้มา

กิจกรรมระยะปานกลางและระยะยาว สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (องค์การมหาชน) ควรมีบทบาทในการสนับสนุนการปรับตัวของผู้ประกอบการกลุ่มเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ให้สามารถปรับรูปแบบสินค้าหรือบริการเข้าหาลูกค้าชาวไทย การสนับสนุนการออกแบบบริการหรือผลิตภัณฑ์ที่เป็นที่ต้องการของกลุ่มลูกค้าคนไทย การให้ความรู้เกี่ยวกับช่องทางการขายหรือการประชาสัมพันธ์สินค้าหรือบริการเพื่อเข้าถึงกลุ่มลูกค้าเป้าหมายในยุคปกติใหม่ (New normal) รวมไปถึงมีบทบาทในการสร้างหลักสูตรเพื่อยกระดับทักษะความสามารถของบุคลากรที่ทำงานในอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพให้กับธุรกิจอุตสาหกรรมสร้างสรรค์พร้อมกันกับยกระดับค่าตอบแทนและความมั่นคงทางรายได้ให้กับบุคลากรกลุ่มดังกล่าวด้วย

นอกจากนั้น สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (องค์การมหาชน) ควรหาแนวทางในการปรับเปลี่ยนกรุงเทพมหานครให้กลายเป็นพื้นที่แห่งการพัฒนาที่ยั่งยืน และมีบทบาทในการผลักดันแนวทางดังกล่าวในระยะยาว ซึ่งพื้นที่แห่งการพัฒนาที่ยั่งยืนดังกล่าวน่าจะมีความสอดคล้องกับอุตสาหกรรมสร้างสรรค์หรือการประยุกต์ใช้แนวคิดสร้างสรรค์เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าหรือบริการดั้งเดิมด้วย โดยการเกิดขึ้นของวิกฤติโควิด-19 ในช่วงเวลานี้ได้นำมาซึ่งโอกาสในการผลักดันแนวทางดังกล่าวระดับหนึ่ง เนื่องจากภาคเอกชนหลายภาคส่วนกำลังต้องการแนวทางในการปรับตัวเพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันและเพิ่มรายได้ให้กับตัวเองด้วย

เมื่อมองจากกรอบคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน สถานการณ์โควิด-19 มิได้ส่งผลกระทบต่อสถานการณ์ด้านสิ่งแวดล้อมของกรุงเทพฯ โดยเฉพาะแนวโน้มระยะยาว ซึ่งสุ่มเสี่ยงที่จะแยงลงอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในมิติของปริมาณขยะมูลฝอย การจัดการน้ำเสีย น้ำท่วม การจราจรติดขัด มลพิษและฝุ่นพิษ PM2.5 รวมถึงความเสี่ยงที่จะจมอยู่ใต้น้ำจากภาวะการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ สถานการณ์เหล่านี้บางส่วนเป็นผลมาจากการพัฒนากรุงเทพฯ ให้เป็นเมืองท่องเที่ยวอันดับหนึ่งของไทย อีกทั้งผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวยังคงกระจุกตัว ด้วยเหตุนี้ การบริหารจัดการกรุงเทพฯ ในระยะต่อไปจึงควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่

ยั่งยืนมากขึ้น และนำแนวคิดและเครื่องมือ “การท่องเที่ยวที่ยั่งยืน” ในระดับสากลมาใช้เป็นฐานในการออกแบบนโยบาย เพื่อให้กรุงเทพฯ มีศักยภาพและความพร้อมในการปรับตัวฟื้นฟู (resilience) เมื่อเผชิญกับวิกฤตอย่างโควิด-19 และเพื่อให้การท่องเที่ยวกรุงเทพฯ ยังสามารถเป็นหัวหอกสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจของเมืองและของประเทศได้ต่อไป ในทางที่ไม่ลดทอนศักยภาพของคนรุ่นหลังในการมีคุณภาพชีวิตที่ดี

บรรณานุกรม

- กองทุนศาสตร์เศรษฐกิจ การเงินและการคลัง กรุงเทพมหานคร (2562). *ฐานข้อมูลด้านการท่องเที่ยวของ กทม.* เข้าถึงได้จาก <http://www.bangkok.go.th/efsd/page/sub/15279/ด้านการท่องเที่ยวของ-กทม>
- กรุงเทพมหานคร (2557). *แผนบริหารจัดการขยะมูลฝอยของกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2558-2562.* เข้าถึงได้จาก http://203.155.220.174/download/article/article_20190530171702.pdf
- กรุงเทพมหานคร (2558). *แผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2558*
- กรุงเทพมหานคร และ คณะผู้เชี่ยวชาญ JICA (2556). *แผนแม่บทกรุงเทพมหานครว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ พ.ศ. 2556-2566.* เข้าถึงได้จาก http://www.bangkok.go.th/upload/user/00000231/web_link/air/Full_Master%20Plan_Thai.pdf
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2562). *รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการเพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน.* เข้าถึงได้จาก https://mots.go.th/ewt_dl_link.php?nid=12288
- ก้อง ฤทธิ์ดี. (27 เมษายน 2563). *สถานการณ์ภาพยนตร์ในเมืองไทยท่ามกลางวิกฤติโควิด-19.* เข้าถึงได้จาก หอภาพยนตร์: <https://fapot.or.th/main/information/article/view/263>
- คณะวิจัย โครงการวิจัยคนจนเมืองที่เปลี่ยนไปในสังคมเมืองที่กำลังเปลี่ยนแปลง. (2563). *สรุปผลสำรวจ “คนจนเมืองในภาวะวิกฤติโควิด-19” และข้อเสนอแนะต่อรัฐบาล.* สกสว.
- ดร. สมชัย จิตสุชน. (28 พฤษภาคม 2563). *โควิด-19.* เข้าถึงได้จาก TDRI: <https://tdri.or.th/2020/05/who-are-affected-by-covid-19/>
- ดร.มณฑลลี กปิลกาญจน์. (5 เมษายน 2563). *บทความ.* เข้าถึงได้จาก BOT: https://www.bot.or.th/Thai/ResearchAndPublications/articles/Pages/Article_05Apr2020.aspx
- วิล อักขระสมชีพ. (3 มีนาคม 2563). *Economy.* เข้าถึงได้จาก wealthythai: <https://www.wealthythai.com/web/contents/WT200300025>
- อรมน ทรัพย์ทวีธรรม. (3 พฤษภาคม 2563). *อุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วน ของไทยในยุคโควิด-19.* เข้าถึงได้จาก ประชาชาติธุรกิจ: <https://www.prachachat.net/columns/news-458855>
- พลพัต สาเลยกานนท์. (28 เมษายน 2563). *จับตาธุรกิจร้านอาหารหลังโควิด-19 “ร้านใหญ่” ต้องแข่งกับ “ร้านไลน์กรู๊ป”.* เข้าถึงได้จาก BusinessToday: <https://businesstoday.co/corporate/28/04/2020/%E0%B8%A3%E0%B9%89%E0%B8%B2%E0%B8%99%E0%B8%AD%E0%B8%B2%E0%B8%AB%E0%B8%B2%E0%B8%A3-delivery/>
- วรณัฐ เจริญมนานนท์. (10 มีนาคม 2563). *ภาวะถดถอยของเศรษฐกิจไทย ภายใต้คำยกล ‘โควิด-19’.* เข้าถึงได้จาก Wealthy Thai: <https://www.wealthythai.com/web/contents/WT200300117>
- เดชรัตน์ สุขกำเนิด. (2563). *การวิเคราะห์ผลการสำรวจแนวทางการจัดระบบสวัสดิการสังคมเพื่อรองรับผลกระทบจากสถานการณ์โควิด-19.* เข้าถึงได้จาก <https://th.city/ep8Oy>

วิศรุต สุวรรณประเสริฐ. (29 เมษายน 2563). *โควิด-19*. เข้าถึงได้จาก pier: <https://th.city/8TM1g>

ศสนันท์ ทองมั่ง. (12 พฤษภาคม 2563). *VMPC ประเมินสถานการณ์หลังวิกฤตโควิด-19 “ส่งออกอาหาร” พระเอกผู้เศรษฐกิจ-“อสังหาฯ” อ่วมข้ามปี!* เข้าถึงได้จาก ทันทู: <https://www.thunhoon.com/article/222321>

สมประวิณ มั่นประเสริฐ. (2563). *Financial*. เข้าถึงได้จาก Plearn เพลิน: <https://www.krungsri.com/bank/th/plearn-plearn/covid19-newnormal-with-sme.html>

โลกธุรกิจ. (19 มีนาคม 2563). ‘สอวช.’เปิดผลสำรวจผลกระทบเอกชน จาก‘โควิด-19’ระบาด. เข้าถึงได้จาก แนวหน้า: <https://www.naewna.com/business/480461>

พงศ์ศักดิ์ เหลืองอร่าม,พิม มโนพิโมกษ์ ทศพล อภัยทาน. (22 เมษายน 2563). *Economic growth*. เข้าถึงได้จาก pier: https://www.pier.or.th/?post_type=abridged&p=7547#

วัชชีรานนท์ ทองเทพ & ภาณุมาศ สงวนวงษ์. (20 เมษายน 2563). *News*. เข้าถึงได้จาก BBC: <https://www.bbc.com/thai/thailand-52350798>

โพสต์ทูเดย์. (25 เมษายน 2563). *พิษ COVID-19 กระทบอุทยานยนต์ไฟฟ้าเป็นลูกโซ่ ทั่วโลก*. เข้าถึงได้จาก โพสต์ทูเดย์: <https://www.posttoday.com/economy/news/621815>

สมาคมค้าทองคำ. (1 มิถุนายน 2563). *ประกาศสมาคมค้าทองคำ เรื่อง การกำหนดราคาทองคำ ในสถานการณ์ไวรัส COVID-19*. เข้าถึงได้จาก สมาคมค้าทองคำ: <https://www.goldtraders.or.th/ArticleView.aspx?gp=1&id=1144>

กรุงเทพธุรกิจ. (14 เมษายน 2563). *อุตสาหกรรมเครื่องประดับเงินไทยล่อเจิง จากผลกระทบโควิด-19*. เข้าถึงได้จาก กรุงเทพธุรกิจ: <https://www.bangkokbiznews.com/news/detail/876051>

กระทรวงการคลัง. (ม.ป.ป.). *ข่าว-บทความ*. เข้าถึงได้จาก กระทรวงการคลัง: https://www1.mof.go.th/home/eco/index_economicwordlist.htm

ไทยรัฐฉบับพิมพ์. (18 พฤษภาคม 2563). *ข่าว*. เข้าถึงได้จาก ไทยรัฐออนไลน์: <https://www.thairath.co.th/news/business/1846751>

สภาเด็กและเยาวชน, UNICEF, UNDP และ UNFPA. (2563). *รายงานเบื้องต้น การสำรวจผลกระทบและความต้องการของเด็กและเยาวชนในสถานการณ์โควิด-19*. สภาเด็กและเยาวชน, UNICEF, UNDP และ UNFPA.

สมาพันธ์ภาพยนตร์. (28 พฤษภาคม 2563). *กองทุนเยียวยาโควิด-19 สำหรับลูกจ้างอิสระในอุตสาหกรรมภาพยนตร์และละครโทรทัศน์*. เข้าถึงได้จาก สมาพันธ์ภาพยนตร์: <https://www.mpc.or.th/หลักเกณฑ์และวิธีการสมัคร/>

ศูนย์วิจัยกสิกรไทย. (22 พฤษภาคม 2563). *ส่งออกไทย เม.ย. 63 โต 2.1% จากการส่งออกทองคำที่โตสูงถึง 1,103% และปัจจัยชั่วคราวอื่นๆ (มองเศรษฐกิจ ฉบับที่ 3866)*. เข้าถึงได้จาก kasikornresearch: <https://kasikornresearch.com/th/analysis/k-econ/business/Pages/y3866.aspx>

ศูนย์วิจัยกสิกรไทย. (15 พฤษภาคม 2563). *ความท้าทาย...หลังวิกฤติโควิด ผลักดันธุรกิจร้านอาหารสู่ New Normal*. เข้าถึงได้จาก kasikornresearch: <https://kasikornresearch.com/th/analysis/k-social-media/Pages/RestaurantFB-1505.aspx>

ศูนย์วิจัยกสิกรไทย. (4 มิถุนายน 2563). *เศรษฐกิจไทย*. เข้าถึงได้จาก ศูนย์วิจัยกสิกรไทย:

<https://kasikomresearch.com/th/analysis/k-econ/economy/Pages/y3868.aspx>

ศูนย์วิจัยกสิกรไทย. (5 กุมภาพันธ์ 2563). *โคโรนาไวรัส อุตสาหกรรมสายการบิน คาดสูญเสิรายได้ 8,000 –11,000 ล้านบาท*. เข้าถึงได้

จาก kasikomresearch: <https://kasikomresearch.com/th/analysis/k-social-media/Pages/FB-Airline-05-02-20.aspx>

ศูนย์วิจัยกสิกรไทย. (11 พฤษภาคม 2563). *ทิศทางค้าปลีก...หลังโควิด พฤติกรรมเปลี่ยน! กลยุทธ์เปลี่ยน!* เข้าถึงได้จาก

kasikomresearch: <https://kasikomresearch.com/th/analysis/k-social-media/Pages/Retail-Covid-FB1105.aspx>

ศูนย์วิจัยกสิกรไทย. (20 กุมภาพันธ์ 2563). *พิษไวรัสโคโรนา (โรคโควิด-19) กระทบธุรกิจไทยอย่างไร*. เข้าถึงได้จาก

kasikomresearch:

<https://kasikombank.com/th/business/sme/KSMEKnowledge/article/KSMEAnalysis/Pages/covid19.aspx>

ศูนย์วิจัยกสิกรไทย. (30 มีนาคม 2563). *ค้าปลีกและร้านอาหาร สู่วิถีโควิด-19 เร่งปรับตัวสู่ออนไลน์ ชดเชยรายได้หลักที่หายไป*

(กระแสทรรศน์ ฉบับที่ 3093). เข้าถึงได้จาก kasikomresearch: <https://kasikomresearch.com/th/analysis/k-econ/business/Pages/z3093.aspx>

ศูนย์วิจัยกสิกรไทย. (24 มกราคม 2563). *ผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรค 2019 Novel Coronavirus (n-CoV) ในจีน ต่อ*

ตลาดนักท่องเที่ยวจีนเที่ยวไทยปี 2563 ... ภายใต้สถานการณ์ที่ต้องติดตามอย่างใกล้ชิด (กระแสทรรศน์ ฉบับที่ 3077).

เข้าถึงได้จาก kasikomresearch: <https://www.kasikomresearch.com/th/analysis/k-econ/business/Pages/z3077.aspx>

ศูนย์วิจัยกสิกรไทย. (5 กุมภาพันธ์ 2563). *การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ลดมูลค่าธุรกิจสายการบินในไทยลงอีก*

คาดทั้งปี 2563 หดตัว 4.3% - 6.2% (กระแสทรรศน์ ฉบับที่ 3080). เข้าถึงได้จาก kasikomresearch:

<https://kasikomresearch.com/th/analysis/k-econ/business/Pages/z3080.aspx>

ศูนย์วิจัยกสิกรไทย. (30 เมษายน 2563). *ตลาดไทยเที่ยวไทยกับกิจกรรมที่ใหม่เหมือนเดิมหลังโควิด-19 ...คาดทั้งปี 2563 คนไทย*

เดินทางเที่ยวในประเทศเหลือประมาณ 79.5-89.5 ล้านคน-ครั้ง (กระแสทรรศน์ ฉบับที่ 3104). เข้าถึงได้จาก

kasikomresearch: <https://kasikomresearch.com/th/analysis/k-econ/business/Pages/TravelTH-z3104.aspx>

ศูนย์วิจัยกสิกรไทย. (16 เมษายน 2563). *ผลของการแพร่ระบาดไวรัสโควิด-19 ต่อธุรกิจการให้บริการแบบ On-Demand ...คาดปี*

2563 มูลค่ารวมสูงถึง 1.42 แสนล้านบาท (กระแสทรรศน์ ฉบับที่ 3099). เข้าถึงได้จาก kasikomresearch:

<https://kasikomresearch.com/th/analysis/k-econ/business/Pages/z3099.aspx>

ศูนย์วิจัยกสิกรไทย. (5 มีนาคม 2563). *โควิด-19 คุกเศรษฐกิจไทย ปี 63.* เข้าถึงได้จาก kasikomresearch:

<https://www.kasikomresearch.com/th/analysis/k-econ/economy/Pages/Covid-ThaiEco-050363.aspx>

ศูนย์วิจัยกสิกรไทย. (7 พฤษภาคม 2563). *COVID-19 ส่งผลกระทบต่อรถยนต์ไทยสูงสุดในรอบ 9 ปี...นำไปสู่การปรับห่วงโซ่อุปทาน*

และกระบวนการผลิตชิ้นส่วนรถยนต์ใหม่ในไทย (กระแสทรรศน์ ฉบับที่ 3107). เข้าถึงได้จาก kasikomresearch:

<https://kasikomresearch.com/th/analysis/k-econ/business/Pages/z3107.aspx>

ศูนย์วิจัยกสิกรไทย. (26 พฤษภาคม 2563). *E-Commerce ปี' 63 คาดมูลค่าตลาดชะลอเหลือโต 8-10% สภาวะ New normal กระตุ้นการแข่งขันที่ยากและรุนแรงขึ้น* (กระแสดูแลเศรษฐกิจ ฉบับที่ 3112). เข้าถึงได้จาก [kasikornresearch: https://kasikornresearch.com/th/analysis/k-econ/business/Pages/z3112.aspx](https://kasikornresearch.com/th/analysis/k-econ/business/Pages/z3112.aspx)

ศูนย์วิจัยกสิกรไทย. (มีนาคม 2563). *SME รับมืออย่างไรเมื่อโควิด-19 เขย่าตลาดเครื่องสำอาง*. เข้าถึงได้จาก [kasikornbank: https://www.kasikornbank.com/th/business/sme/KSMEKnowledge/article/KSMEAnalysis/Pages/cosmetic_market_covid.aspx](https://www.kasikornbank.com/th/business/sme/KSMEKnowledge/article/KSMEAnalysis/Pages/cosmetic_market_covid.aspx)

สำนักข่าวอินโฟเควสท์. (30 เมษายน 2563). *ศูนย์วิจัยกสิกรฯ คาดค้าปลีกปี 63 ส่อแววหดตัว 5-8% ผู้ประกอบการเผชิญโจทย์ยากขึ้นหลังโควิดคลี่คลาย*. เข้าถึงได้จาก สำนักข่าวอินโฟเควสท์ (IQ): <https://www.ryt9.com/s/iq03/3120013>

สำนักข่าวอินโฟเควสท์(IQ). (22 เมษายน 2563). *SCB EIC คาดส่งออกไทยปี 63 หดตัว -12.9% รับผลกระทบหนักจากโควิดและเศรษฐกิจโลกถดถอย*. เข้าถึงได้จาก ข่าวเศรษฐกิจ: <https://www.ryt9.com/s/iq03/3117413>

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2562). *สำรวจภาวะการทำงานของประชากร เดือนพฤษภาคม*. สำนักงานสถิติแห่งชาติ.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2562). *NEWS*. เข้าถึงได้จาก NSO: <https://th.city/8Cru>

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2563). *Dashboard*. เข้าถึงได้จาก NSO: http://ittdashboard.nso.go.th/preview_covid19_social.php

ศูนย์วิจัยธนาคารออมสิน. (18 กุมภาพันธ์ 2563). *ข่าวประชาสัมพันธ์ (ฉบับที่ 10/2563) ผลกระทบของสถานการณ์ไวรัสโคโรนา (Covid-19) ต่อภาคการท่องเที่ยวและธุรกิจเกี่ยวเนื่องของไทย*. เข้าถึงได้จาก GSB Research: <https://www.gsbresearch.or.th/gsb/news/7005/?type=>

สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย. (4 มีนาคม 2563). *กกร. หั่น GDP ปี 63 ลงอีก เหลือ 1.5-2.0 % จาก 2.0-2.5 % หลังประเมินโควิด-19 จบยาก*. เข้าถึงได้จาก สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย: https://www.fti.or.th/กกร-หั่น-gdp-เหลือ-1-5-2-0-หลัง-ประเม/?fbclid=IwAR0u_LvlvmiPYGZBQO5gGdeM2RN

กลุ่มอุตสาหกรรมเครื่องสำอาง. (16 เมษายน 2563). *โควิด-19 กระทบตลาดเครื่องสำอางปีนี้ยอดขายตก 10%*. เข้าถึงได้จาก [thaicosmetic.org: https://thaicosmetic.org/index.php/tcmanews/news-from-fda/62-19-10](https://thaicosmetic.org/index.php/tcmanews/news-from-fda/62-19-10)

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2563). *ผลสำรวจปัญหาและความต้องการของภาคธุรกิจ*. สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (เมษายน 2563). *ผลสำรวจปัญหาและความต้องการของภาคธุรกิจ*. เข้าถึงได้จาก [nesdc.go.th: https://www.nesdc.go.th/ews_dl_link.php?nid=10130&fbclid=IwAR2dbQ7BWQI3J3UAR7TUKiGqt4DQFNHh_rJFZD-a7BQmO2S8Debh4xTybP_4](https://www.nesdc.go.th/ews_dl_link.php?nid=10130&fbclid=IwAR2dbQ7BWQI3J3UAR7TUKiGqt4DQFNHh_rJFZD-a7BQmO2S8Debh4xTybP_4)

สำนักงานสถิติแห่งชาติ และกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม (2562). *การสำรวจที่พักแรม พ.ศ. 2561*

Arty Siriluck. (12 พฤษภาคม 2563). *New Normal ธุรกิจสายการบิน “การเดินทางที่ไม่เหมือนเดิม” จุดเปลี่ยน Low-Cost Airlines*. เข้าถึงได้จาก POSITIONING: <https://positioningmag.com/1277952>

- Chatchai Nokdee. (1 พฤษภาคม 2563). *ข่าวสร้างสุข*. เข้าถึงได้จาก สสส: <https://th.city/CBIRRG>
- David Moran et. al. (19 มิถุนายน 2018). *Carbon footprints of 13 000 cities*. เข้าถึงได้จาก <https://iopscience.iop.org/article/10.1088/1748-9326/aac72a>
- Global Sustainable Tourism Council (6 ธันวาคม 2019). *GSTC Destination Criteria Version 2.0*. เข้าถึงได้จาก <https://www.gstccouncil.org/wp-content/uploads/GSTC-Destination-Criteria-v2.0.pdf>
- Green Network. (11 มิถุนายน 2563). *ทางรอดและโอกาสอุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่มไทยในวิกฤติ โควิด-19*. เข้าถึงได้จาก Green Network: <https://www.greennetworkthailand.com/ทางรอดอุตสาหกรรมอาหาร>
- J.G.J. Olivier and J.A.H.W. Peters (พฤษภาคม 2020). *Trends in Global CO2 and Total Greenhouse Gas Emission*. PBL Netherlands Environmental Assessment Agency. เข้าถึงได้จาก https://www.pbl.nl/sites/default/files/downloads/pbl-2020-trends-in-global-co2-and-total-greenhouse-gas-emissions-2019-report_4068.pdf
- Praornpit Katchwattana. (30 เมษายน 2563). *เปิดกว้างรับ New normal ฝ่าทางตัน ‘ธุรกิจเฟอร์นิเจอร์’ หลังวิกฤติโควิด-19*. เข้าถึงได้จาก SALIKA: Knowledge sharing space: <https://www.salika.co/2020/04/30/new-normal-furniture-business-fight-covid/>
- ThaiPBS. (31 มีนาคม 2563). *ธุรกิจโรงแรม ได้รับผลกระทบจาก COVID-19*. เข้าถึงได้จาก Thai PBS News: <https://news.thaipbs.or.th/content/290469>
- Wanpen Puttanont. (8 เมษายน 2563). <https://www.thebangkokinsight.com/328801/>. เข้าถึงได้จาก THE BANGKOK INSIGHT: <https://www.thebangkokinsight.com/328801/>
- The New York Times (29 ตุลาคม 2019). *Rising Seas Will Erase More Cities by 2050, New Research Shows*. เข้าถึงได้จาก <https://www.nytimes.com/interactive/2019/10/29/climate/coastal-cities-underwater.html>
- The Bangkok Post (19 สิงหาคม 2020). *Airbnb shifts focus to local residents*. เข้าถึงได้จาก <https://www.bangkokpost.com/business/1970587/airbnb-shifts-focus-to-local-residents>
- The Bangkok Post (10 เมษายน 2020). *Women Embrace Airbnb*. เข้าถึงได้จาก <https://www.bangkokpost.com/business/1659504/women-embrace-airbnb>
- World Economic Forum (2020). *The Travel & Tourism Competitiveness Report 2019*. เข้าถึงได้จาก http://www3.weforum.org/docs/WEF_TTCR_2019.pdf

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

กรอบประมาณการเศรษฐกิจปี 2563 ของ กกร.

%YoY	ปี 2562	ปี 2563 (ณ ก.พ. 63)	ปี 2563 (ณ มี.ค. 63)
GDP	2.4	2.0-2.5	1.5-2.0
ส่งออก	-2.7	-2.0 ถึง 0.0	-2.0 ถึง 0.0
เงินเฟ้อ	0.7	0.8-1.5	0.8-1.5

ที่มา : สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

45 อุตสาหกรรม จาก

การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส

COVID-19

---

12 อุตสาหกรรม-กระทบ **มาก**

ไฟฟ้าอิเล็กทรอนิกส์

ชิ้นส่วนและอะไหล่ยานยนต์

เครื่องสำอาง

เคมี

โรงกลั่นน้ำมันปิโตรเลียม

หัตถกรรมสร้างสรรค์

โรงเลื่อย โรงอบไม้

ไม้อัดไม้บาง และวัสดุแผ่น

อัญมณีและเครื่องประดับ

เทคโนโลยีชีวภาพ

อาหาร

สุนัขไทร

— ปัจจัยลบ

- ✓ ผู้ประกอบการไทยมีอุปสรรคในการส่งสินค้าไปจีน เนื่องจากการขนส่งสินค้ายังมีความล่าช้า
- ✓ ผู้ประกอบการไทยไม่สามารถนำเข้าวัตถุดิบหรือสินค้าจากจีนได้ เนื่องจากมีการปิดโรงงาน ส่งผลให้การผลิตชะงักงัน
- ✓ ผู้ประกอบการมียอดขายลดลง เนื่องจากนักท่องเที่ยวลดลง
- ✓ ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น เนื่องจากต้องหาแหล่งนำเข้าวัตถุดิบจากแหล่งอื่น
- ✓ กระทบต่อการส่งออกในประเทศคู่ค้าที่ประสบปัญหาที่มีผู้ติดเชื้อ

---

9 อุตสาหกรรม-กระทบ **ปานกลาง**

ยานยนต์

เครื่องปรับอากาศ

สิ่งทอ

เซรามิก

แก้วและกระจก

ยา

เทลิก

หนังสือนิตยสารพิมพ์

ตู้เรือข้ามเรือ

+ ปัจจัยบวก

- ✓ สามารถหาแหล่งนำเข้าอื่นทดแทนได้
- ✓ ยังมีสต็อกของวัตถุดิบเพียงพอในระยะสั้น

— ปัจจัยลบ

- ✓ การนำเข้าวัตถุดิบจากจีนติดขัด/ล่าช้า
- ✓ ถูกยกเลิก/ชะลอคำสั่งซื้อ จากคู่ค้าในจีน
- ✓ ขายสินค้าได้ลดลงตามจำนวนนักท่องเที่ยวที่ลดลงและภาวะเศรษฐกิจภายในประเทศที่ชะงักงัน

---

24 อุตสาหกรรม-กระทบ **น้อย**

เครื่องนุ่งทึบ

ผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร

น้ำมันปาล์ม

ผู้ผลิตเครื่องมือแพทย์ฯ

แกร็บและหม้ออ่อน

เฟอร์นิเจอร์

เครื่องจักรกลการเกษตร

ปิโตรเคมี

ปูนซีเมนต์

เทคโนโลยีสารสนเทศ

ผลิตภัณฑ์ยาง

เชื้อและกระดาษ

พลาสติก

น้ำตาล

ก๊าซ

การจัดการเพื่อสิ่งแวดล้อม

เครื่องจักรกลและโลหะการ

การพิมพ์และบรรจุภัณฑ์

หล่อค้าและอุปกรณ์

หล่อโลหะ

พลังงานหมุนเวียน

อลูมิเนียม

ผู้ผลิตไฟฟ้า

รองเท้า

+ ปัจจัยบวก

- ✓ ได้รับคำสั่งซื้อเพิ่มขึ้น เนื่องจากประเทศคู่ค้าของจีนหันมาซื้อสินค้าไทยแทนสินค้าจีน
- ✓ มีคำสั่งซื้อในประเทศ/คำสั่งซื้อจากจีน เพิ่มขึ้น

— ปัจจัยลบ

- ✓ ปัญหาการขนส่งจากจีนมีความล่าช้า
- ✓ นักเที่ยวต่างชาติที่ลดลงส่งผลให้ยอดขายสินค้าในประเทศลดลง
- ✓ นำเข้าวัตถุดิบจากจีนไม่ได้ เนื่องจากโรงงานปิด ทำให้ขาดแคลนวัตถุดิบ
- ✓ ผู้ประกอบการไม่สามารถเดินทางไปเจรจาการค้าหรือติดต่อธุรกิจในประเทศจีนได้

ฝ่ายเศรษฐกิจและวิชาการ

ที่มา : สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

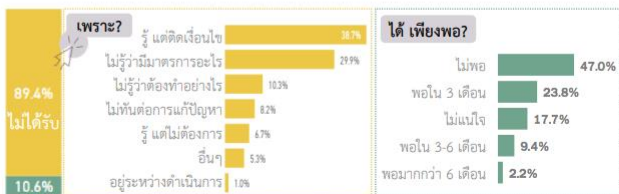
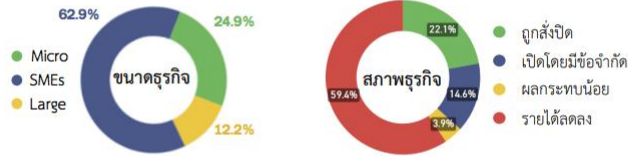
ภาคผนวก ค

ผลสำรวจปัญหาและความต้องการของภาคธุรกิจ

นายจ้าง

มาตรการด้านการเงินที่ได้รับ ยังไม่เพียงพอต่อการพยุงธุรกิจหรือแก้ปัญหาสภาพคล่องทางการเงินในช่วงวิกฤติ 3-6 เดือน และต้องการความช่วยเหลือเพิ่มเติมในด้านการลดภาระค่าใช้จ่ายในการประกอบธุรกิจ รวมถึงการเตรียมเงินทุนสำหรับการฟื้นฟูกิจการ

ได้รับความช่วยเหลือ

89%

ไม่ได้รับความช่วยเหลือ เพราะส่วนใหญ่ “ติดเงื่อนไข”

71%

ของผู้ที่ได้รับความช่วยเหลือ เห็นว่าความช่วยเหลือจากรัฐบาลของภาครัฐ ช่วยพยุงธุรกิจได้ในระยะไม่เกิน 3 เดือน

Top 3

มาตรการภาครัฐ ที่ได้รับ คือ

- #1 พักเงินเดือนและดอกเบี้ย (3-6 เดือน)
- #2 ยืดเวลาจ่ายภาษี/ลดเวลาปรับสินค้า/คืนส่วนต่างมูลค่าเพิ่มทางภาษีสำหรับการส่งออก
- #3 สินเชื่อดอกเบี้ยต่ำ (ดอกเบี้ย 2% ต่อปี)

70%

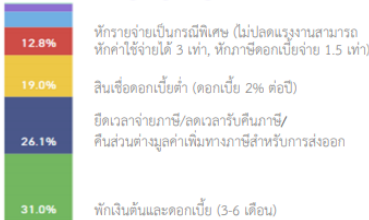
ต้องการให้ภาครัฐช่วยเหลือเพิ่มเติมในด้าน:

- 24.3% เงินทุนสำหรับการฟื้นฟูธุรกิจ/การลดภาระค่าใช้จ่ายแรงงาน
- 22.9% ลดภาระค่าใช้จ่ายในธุรกิจ (เช่น การจัดซื้อวัตถุดิบ/จัดจ้างบริการ เงินเดือน/สวัสดิการพนักงาน ค่าเช่า)
- 22.6% เข้าถึงแหล่งเงินทุนเพื่อเสริมสภาพคล่องในช่วงวิกฤติ

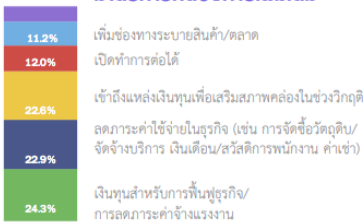

นายจ้าง

มาตรการที่ได้รับ

มาตรการที่ต้องการเพิ่มเติม

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- เร่งกระบวนการช่วยเหลือให้ถึงกลุ่มเป้าหมายโดยเร็ว เช่น ลดขั้นตอนติดต่อและการดำเนินการของธนาคาร เพื่อให้เกิดความรวดเร็วมากยิ่งขึ้น และเร่งการเบิกจ่ายช่วยเหลือประชาชนทุกกลุ่มโดยตรง เป็นต้น
- ปรับลดภาษี ในส่วนของภาษีเงินได้นิติบุคคล ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา และเพิ่มวงเงินลงทุนในตลาดหลักทรัพย์ ที่บุคคลสามารถเข้ามาลงทุนภายใต้
- ผ่อนปรนเงื่อนไขในการเข้าถึงแหล่งเงินทุน โดยเฉพาะหลักเกณฑ์การขอสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำ (Soft Loan) เช่น การกำหนดอายุของบริษัท การอิงกับยอดขาย และการกำหนดวงจำกัดประกัน เป็นต้น
- อนุญาตให้ลูกจ้างสามารถนำเงินจากกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ/กองทุนประกันสังคม มาใช้ล่วงหน้าได้ โดยกำหนดระยะเวลาชำระคืน 9 - 12 เดือนแบบปลอดดอกเบี้ย
- ผ่อนปรนธุรกิจบางประเภทให้สามารถเปิดทำการได้โดยมีเงื่อนไข อาทิ ให้ผ่อนคลายเรื่องการให้ลูกค้านั่งรับประทานอาหารที่ร้าน โดยยึดหลักเกณฑ์และระเบียบตามมาตรการด้านสาธารณสุข
- ขยายความช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมายและครอบคลุมอย่างเสมอภาค อาทิ SMEs และกลุ่มรากหญ้า โดยให้ความรู้ผู้ประกอบการเข้าถึงมาตรการความช่วยเหลือทางการเงินที่เหมาะสม สนับสนุนการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐกับ SMEs เพื่อให้ธุรกิจสามารถดำเนินกิจการต่อได้และส่งเสริมให้เกิดการจัดจ้างธุรกิจ (Business matching)
- กำหนดมาตรการผ่อนปรนด้านการศึกษา โดยอนุญาตให้โรงเรียนเอกชนสามารถเปิดสอนได้แยกเป็นการปฏิบัติตามรายพื้นที่ที่ไม่พบการเพิ่มของผู้ติดเชื้อ/หรือไม่มีผู้ติดเชื้อ และบริหารจัดการเครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียนการสอนแบบออนไลน์ที่ทั่วถึง
- สนับสนุนการใช้สินค้าที่ผลิตภายในประเทศจากผู้ประกอบการ เพื่อให้เกิดการหมุนเวียนเศรษฐกิจภายในประเทศ
- สนับสนุนการปรับโครงสร้างหนี้ของ SMEs โดยการส่งเสริมจัดตั้งกองทุนการเงินเพื่อช่วยเหลือสนับสนุนกิจกรรมแพคเกจสินเชื่อในการลดภาระการเข้าถึงแหล่งเงินทุน

ที่มา : สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ภาคผนวก ง

ผลกระทบที่มีต่อภาคเศรษฐกิจและภาคธุรกิจของไทยโดยแบ่งการศึกษาเป็น 2 กรณี

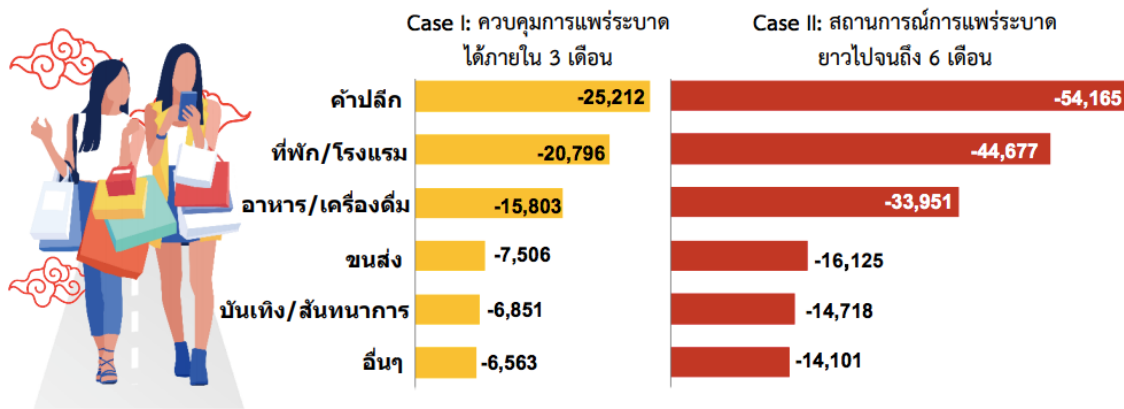
	Case I (ควบคุมการแพร่ระบาด ได้ภายใน 3 เดือน)	Case II (สถานการณ์การแพร่ระบาด ยาวไปจนถึง 6 เดือน)
จำนวนนักท่องเที่ยวจีน (ล้านคน)	ลดลง 1.6 ล้านคน	ลดลง 3.5 ล้านคน
รายได้จากการท่องเที่ยว ที่หายไป	-80,000 ล้านบาท	-170,000 ล้านบาท
ผลกระทบต่อ GDP* ไทย ในปี 2563	-0.4%	-1.0%

ที่มา : สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจฯ, การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ประมาณการโดยศูนย์วิจัยธนาคารออมสิน
หมายเหตุ : * พยากรณ์ผลกระทบต่อ GDP ของประเทศ จากการลดลงของ GDP ในภาคธุรกิจที่ได้รับผลกระทบจากการลดลง
ของรายได้จากนักท่องเที่ยวชาวจีน โดยศึกษาทั้งห่วงโซ่อุปทาน

ภาคผนวก จ

กลุ่มธุรกิจที่ได้รับผลกระทบจากการที่รายได้นักท่องเที่ยวชาวจีนลดลงมากที่สุด 4 อันดับแรก

มูลค่าธุรกิจที่ลดลง (ล้านบาท)

ที่มา : สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจฯ, การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ประมาณการโดยศูนย์วิจัยธนาคารออมสิน

ภาคผนวก ฉ

ตารางแสดงกลุ่มตัวอย่างการสำรวจ "คนจนเมืองในภาวะวิกฤติโควิด-19" และข้อเสนอต่อรัฐบาล

การสำรวจ "คนจนเมืองในภาวะวิกฤติโควิด-19" และข้อเสนอต่อรัฐบาล	
วิธีการสำรวจ	-
วันที่สอบถาม	9-12 เมษายน 2563
จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม	507 ชุด
จำแนกตามเพศ	
ชาย	38.86%
หญิง	58.78%
ไม่ระบุเพศและเพศทางเลือก	2.37%
จำแนกตามภูมิภาค	
กรุงเทพมหานคร	44.70%
สมุทรปราการ	14.40%
ปทุมธานี	5.33%
เชียงใหม่	10.65%
ชลบุรี	8.09%
สงขลา	6.90%
ขอนแก่น	5.72%
อื่นๆ	4.14%
จำแนกตามอาชีพ	
ค้าขาย หาบเร่ แผงลอย ร้านขายของชำ	22%
รับจ้างรายวัน	24%
รับจ้างรายเดือนแต่ไม่มีประกันสังคม	5%
อาชีพอิสระอื่นๆ เช่น ช่างต่างๆ	13%
ขับวินมอเตอร์ไซด์รับจ้าง	4%
ขับแท็กซี่	1%
ขับสองแถว รถตุ๊กๆ	1%
ขับรถบริการด้วยระบบแอปพลิเคชัน	1%
อื่นๆ	29%

ภาคผนวก ฉ

ตารางแสดงกลุ่มตัวอย่างการสำรวจแนวทางการจัดระบบสวัสดิการสังคมเพื่อรองรับผลกระทบจากสถานการณ์โควิด

วิต-19

การสำรวจแนวทางการจัดระบบสวัสดิการสังคมเพื่อรองรับผลกระทบจากสถานการณ์โควิด-19	
วิธีการสำรวจ	ออนไลน์
วันที่สอบถาม	14-24 พฤษภาคม 2563
จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม	1,998 คน
จำแนกตามเพศ	
ชาย	30%
หญิง	67%
ไม่ระบุเพศและเพศทางเลือก	3%
จำแนกตามอายุ	
อายุน้อยกว่า 30	10%
อายุระหว่าง 30-45	33%
อายุระหว่าง 46-60	46%
อายุมากกว่า 60	10%
จำแนกตามภูมิภาค	
กรุงเทพและปริมณฑล	30%
ภาคกลาง	13%
ภาคเหนือ	14%
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	13%
ภาคใต้	23%
ภาคอีสาน	20%
ระดับรายได้	
น้อยกว่า 10000 บาท/เดือน/ครัวเรือน	31%
10000-30000 บาท/เดือน/ครัวเรือน	43%
30000-50000 บาท/เดือน/ครัวเรือน	10%
50000-70000 บาท/เดือน/ครัวเรือน	4%
มากกว่า 70000 บาท/เดือน/ครัวเรือน	5%

ภาคผนวก ข

ตารางแสดงกลุ่มตัวอย่างการสำรวจปัญหาและความต้องการของภาคธุรกิจ

การสำรวจปัญหาและความต้องการของภาคธุรกิจ	
วิธีการสำรวจ	ออนไลน์
วันที่สอบถาม	9-13 เมษายน 2563
จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม	8929 คน
จำแนกตามอาชีพ	
พนักงาน ลูกจ้าง แรงงาน	46%
ผู้ประกอบการอิสระ	28%
นายจ้าง	19%
ผู้ว่างงาน	5%
ผู้เกษียณอายุ	2%

ภาคผนวก ข

ตารางแสดงกลุ่มตัวอย่างการสำรวจผลกระทบและความต้องการของเด็กและเยาวชนในสถานการณ์โควิด-19

การสำรวจผลกระทบและความต้องการของเด็กและเยาวชนในสถานการณ์โควิด-19	
วิธีการสำรวจ	ออนไลน์
วันที่สอบถาม	28มีนาคม- 10เมษายน 2563
จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม	6771 คน
จำแนกตามเพศ	
ชาย	27%
หญิง	71%
ไม่ระบุเพศและเพศทางเลือก	2%
จำแนกตามอายุ	
ต่ำกว่า 10	2%
11.-14	13%
15-19	57%
20-24	23%
มากกว่า 25	5%
จำแนกตามภูมิภาค	
กรุงเทพมหานคร	15%
ภาคกลาง	24%
ภาคเหนือ	21%
ภาคใต้	21%
ภาคอีสาน	19%

ภาคผนวก ข

ตารางแสดงกลุ่มตัวอย่างการสำรวจผลกระทบการระบาดของไวรัสโควิด-19 ต่ออุตสาหกรรมท่องเที่ยว

การสำรวจผลกระทบการระบาดของไวรัสโควิด-19 ต่ออุตสาหกรรมท่องเที่ยว โดยกองเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกีฬา สำนักงานกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา	
วิธีการสำรวจ	ออนไลน์
วันที่สอบถาม	N/A
จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม	1,003
ตำแหน่งงาน	
เจ้าของกิจการ	72%
ผู้บริหาร	14.20%
พนักงาน	13.80%
ประเภทของกิจการ	
โรงแรมและสถานพักแรม	31.60%
บริษัทนำเที่ยว/รับจองตั๋วเครื่องบิน	24.70%
อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวอื่น ๆ	43.70%
ขนาดของธุรกิจ	
Large	2.60%
SMEs	43.80%
Micro	53.60%

ภาคผนวก ฅ

ตารางแสดงกลุ่มตัวอย่างการสำรวจผลกระทบการระบาดของไวรัสโควิด-19 ต่อผู้ประกอบการธุรกิจการกีฬา

การสำรวจผลกระทบการระบาดของไวรัสโควิด-19 ต่อผู้ประกอบการธุรกิจการกีฬา โดย กองเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกีฬา สำนักงานกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา	
วิธีการสำรวจ	ออนไลน์
วันที่สอบถาม	N/A
จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม	270
ตำแหน่งงาน	
เจ้าของกิจการ	71%
ผู้บริหาร	15.90%
พนักงาน	13.00%
ประเภทของกิจการ	
ธุรกิจสถานที่ออกกำลังกาย	31.60%
ธุรกิจค้าปลีกและค้าส่ง	
อุปกรณ์กีฬา	18.20%
ธุรกิจสโมสรกีฬา	12.20%
ขนาดของธุรกิจ	
Large	0.60%
SMEs	28.10%
Micro	71.11%

ภาคผนวก ญ

รายชื่อแบบสำรวจที่ยังอยู่ระหว่างดำเนินการ ณ 15 กันยายน 2563

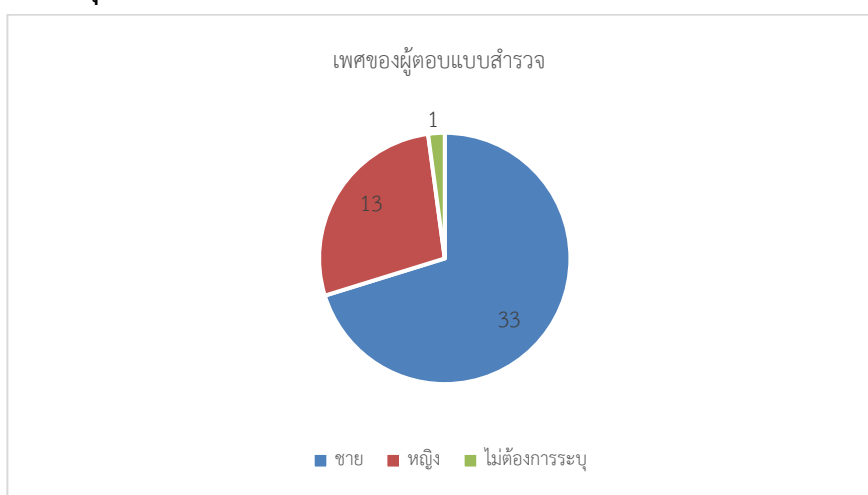
ชื่อแบบสำรวจ	ลิงก์แบบสำรวจ
สำรวจผลกระทบและความช่วยเหลือที่ต้องการจากสถานการณ์ COVID-19 โดย อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ แม่ข่ายดำเนินงาน อุทยานวิทยาศาสตร์ภาคเหนือ	https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSealUN19_3-AoJLXCXRULGYS3gy8bl2HY1GxNygJX1I_A-TMg/formResponse
สำรวจผลกระทบจากโรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ต่อภาคอุตสาหกรรมไทย โดย UNIDO	http://www.industry.go.th/trang/index.php/news/item/11741-2019-covid-19-unido
แบบสำรวจผลกระทบและแนวทางในการช่วยเหลือผู้ประกอบการ/SME จากภาวะการแพร่ระบาดของ COVID-19 โดย กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม	https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSf_UJ_HuXvd2cBsrJWB1eLEOByouCWk_clzKrBlqo_ELKyO_O/viewform
แบบสำรวจ Online ศึกษาผลกระทบจาก COVID-19 โดย สถาบันนโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ (สอวช.)	https://forms.office.com/Pages/ResponsePage.aspx?id=4ale817bj0ON5LONHUNKVzX0hol_7TLGqoDojauy3thUNDVYWEJVSjZZN1Y4OQxVjc0U0xLSzJFOS4u
การสำรวจผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 (ด้านเศรษฐกิจและสังคม) โดย สำนักงานสถิติแห่งชาติ ร่วมกับ นักวิชาการจากหน่วยงานพันธมิตร (TDRI คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย UNICEF และ UN Data Group)	https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLScpADx-0sYbZ0jAKPb3n0mkMXkFq_-FznlvVpgXFvE_un3C00/viewform

ภาคผนวก ก

ผลการสำรวจผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมสร้างสรรค์โดยสำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์
(องค์การมหาชน)

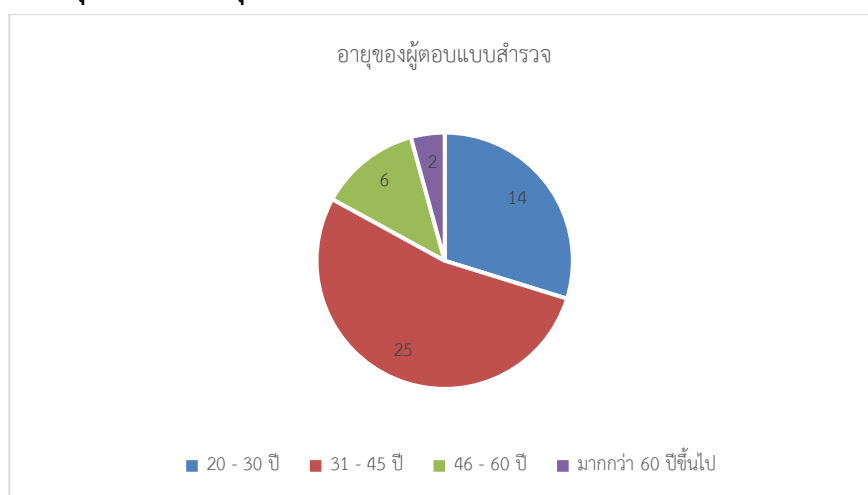
การสำรวจกลุ่มตัวอย่างที่อยู่ภายในอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ โดยสำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (องค์การมหาชน) มีจำนวนทั้งหมด 47 ราย ที่อยู่ภายในอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ โดยผลจากการสำรวจมีรายละเอียด ดังนี้

เพศของกลุ่มตัวอย่างในอุตสาหกรรมสร้างสรรค์

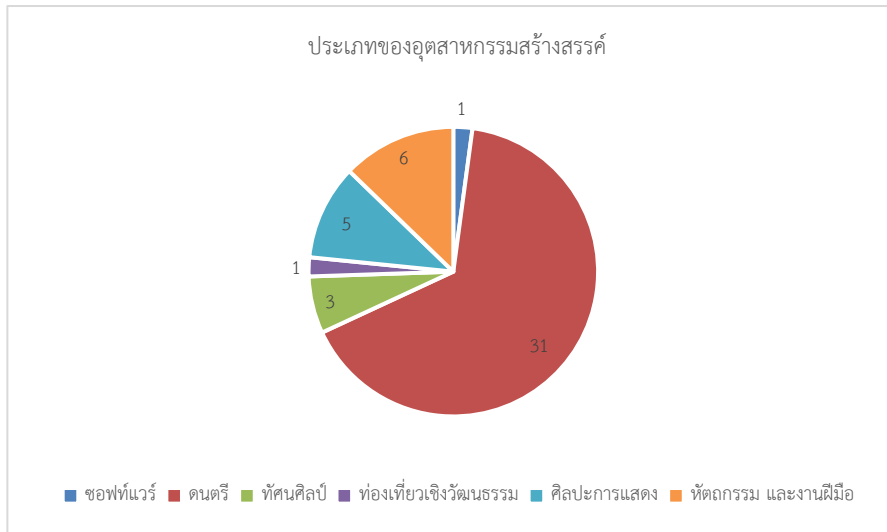
จากผลการสำรวจกลุ่มตัวอย่างในอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ส่วนใหญ่เป็นเพศชายจำนวน 33 ราย และเป็นเพศหญิงจำนวน 13 ราย ทั้งนี้ มีผู้ไม่ประสงค์ในการระบุเพศจำนวน 1 ราย

อายุของกลุ่มตัวอย่างกลุ่มตัวอย่างในอุตสาหกรรมสร้างสรรค์

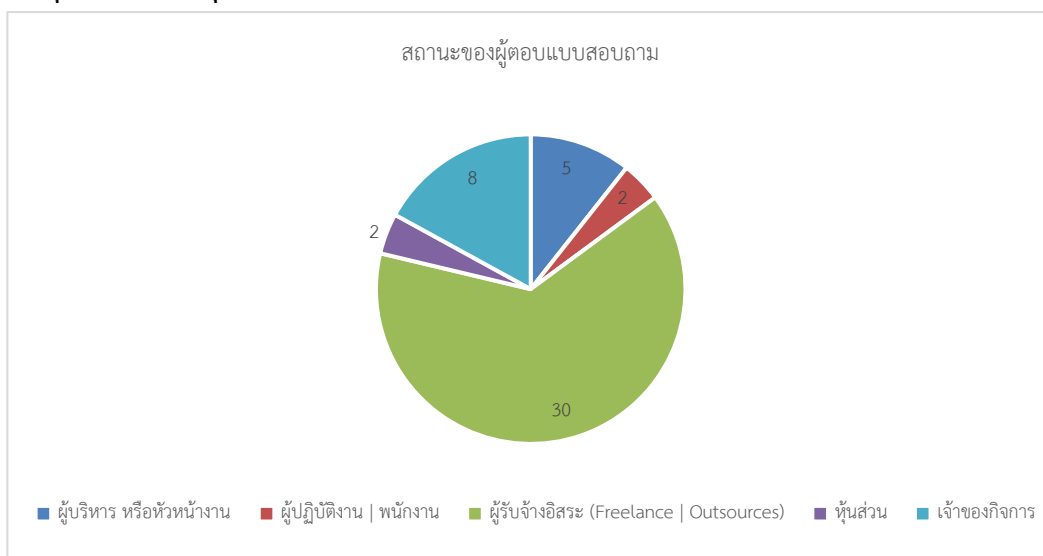
ผลการสำรวจกลุ่มตัวอย่างในอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 31 – 45 ปี จำนวน 25 ราย รองลงมาอยู่ในช่วงอายุ 20 – 30 ปี จำนวน 14 ราย กลุ่มตัวอย่างอยู่ในช่วงอายุ 46 – 60 ปี จำนวน 6 ราย และมีอายุมากกว่า 60 ปีขึ้นไป จำนวน 2 ราย

ประเภทอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ของกลุ่มตัวอย่าง

การสำรวจกลุ่มตัวอย่างในอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ ส่วนใหญ่อยู่ในอุตสาหกรรมดนตรี จำนวน 31 รายการ ลงมาอยู่ในอุตสาหกรรมหัตถกรรมและงานฝีมือ 6 รายการ อยู่ในอุตสาหกรรมศิลปะการแสดง 5 รายการ อยู่ในอุตสาหกรรมทัศนศิลป์จำนวน 3 รายการ และอยู่ในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและซอฟต์แวร์จำนวนอุตสาหกรรมละ 1 รายการ

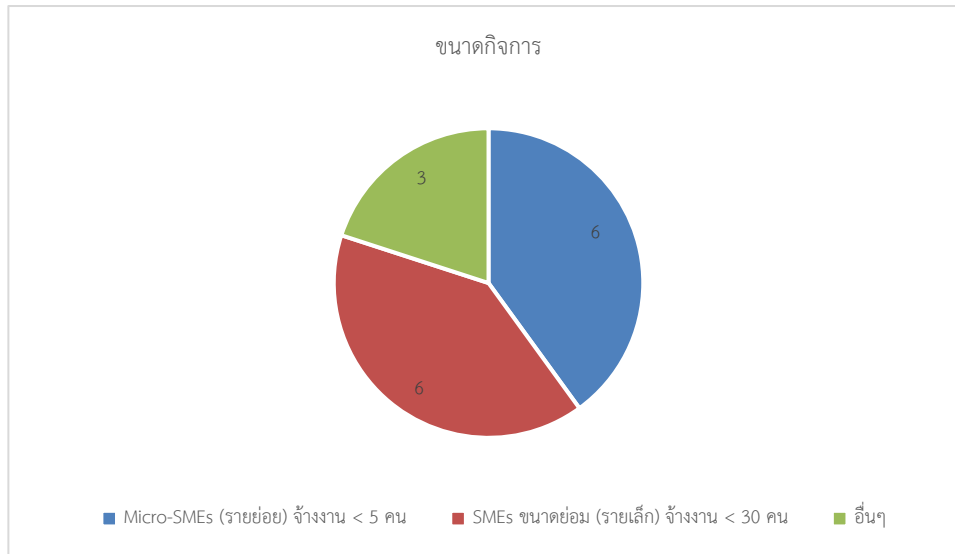
สถานะของกลุ่มตัวอย่างในอุตสาหกรรมสร้างสรรค์

จากการสำรวจกลุ่มตัวอย่างในอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ ส่วนใหญ่เป็นผู้รับจ้างอิสระ (Freelance) จำนวน 30 รายการ รองลงมาเป็นเจ้าของกิจการจำนวน 8 รายการ เป็นผู้บริหารหรือหัวหน้างานจำนวน 5 รายการ มีสถานะเป็นหุ้นส่วนจำนวน 2 รายการ และเป็นผู้ปฏิบัติงานหรือพนักงานจำนวน 2 รายการ

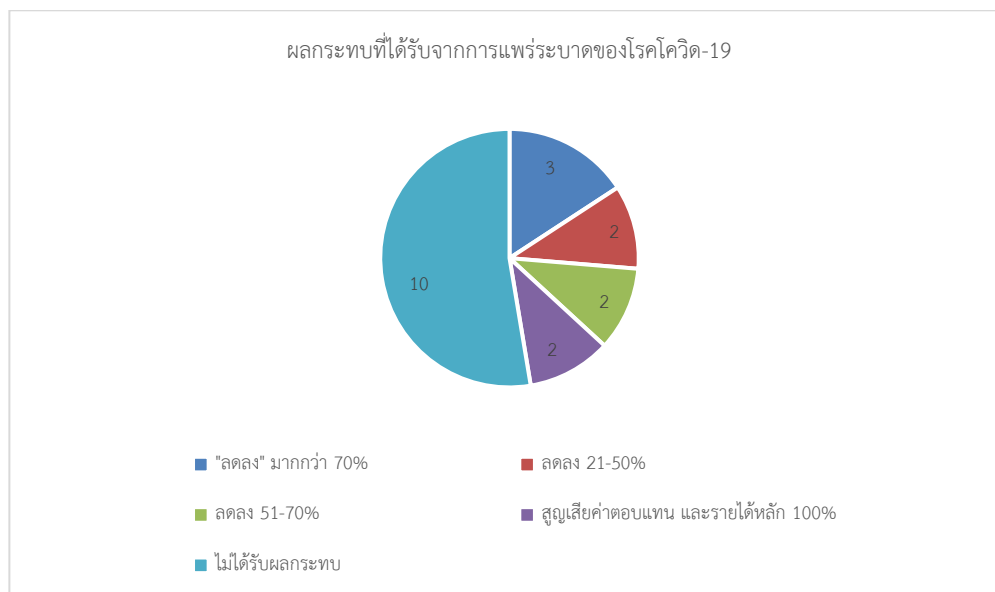

ขนาดกิจการของกลุ่มตัวอย่างในอุตสาหกรรมสร้างสรรค์

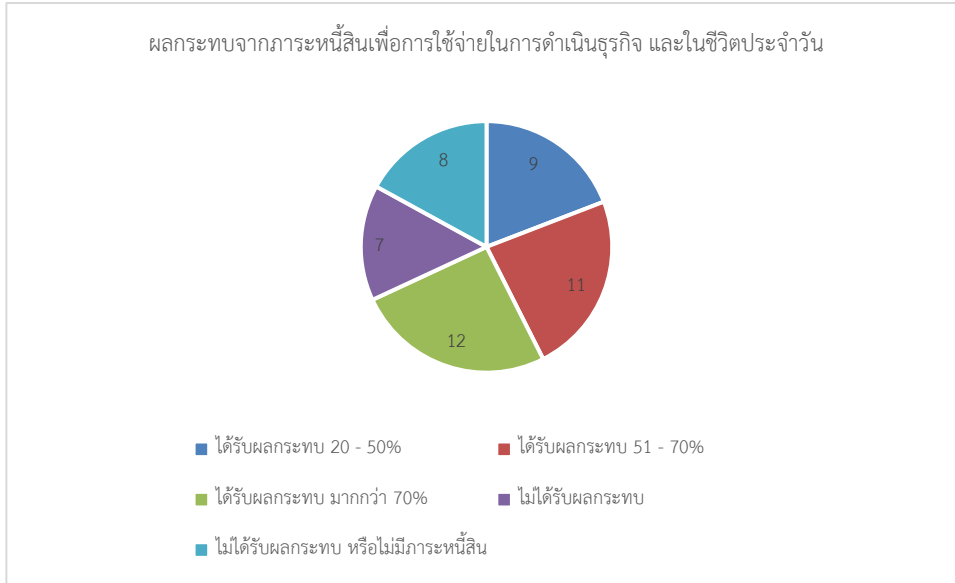
จากกลุ่มตัวอย่างในอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ จะอยู่กิจการ SMEs ขนาดย่อมที่มีการจ้างงานน้อยกว่า 30 คน จำนวน 6 ราย และอยู่ในกิจการ Micro-SMEs หรือกิจการรายย่อยที่มีการจ้างงานน้อยกว่า 5 คน จำนวน 6 ราย ส่วนกลุ่มตัวอย่างอีก 3 ราย อยู่ในขนาดกิจการอื่น ๆ ที่ระบุขนาดของกิจการได้ค่อนข้างยาก

ผลกระทบด้านรายได้จากสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด-19

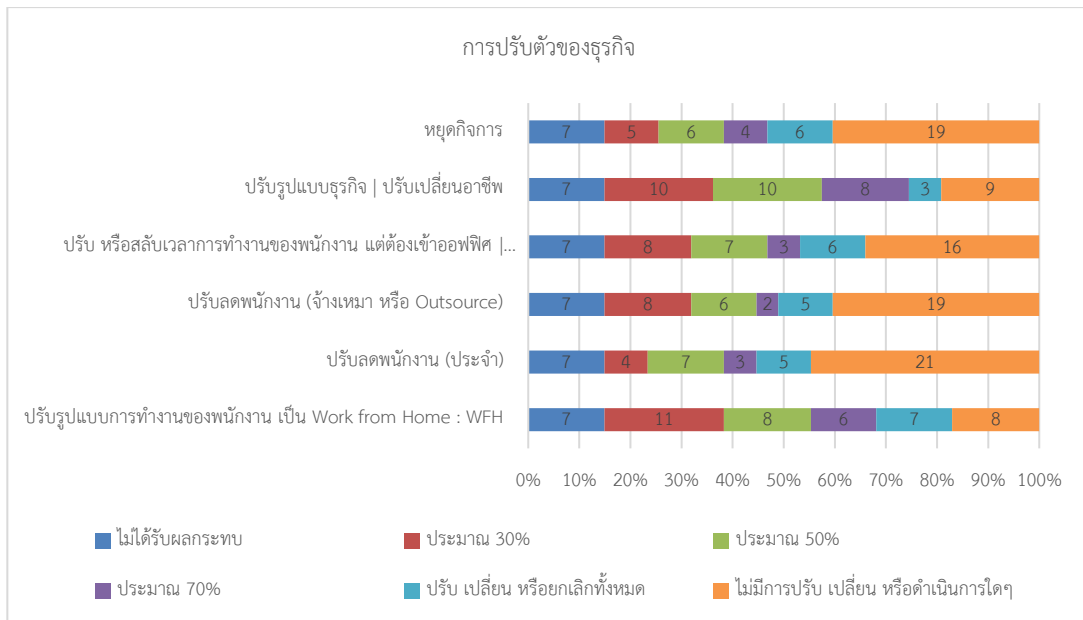
จากการสำรวจกลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ พบว่ากลุ่มตัวอย่างไม่ได้รับผลกระทบจากการระบาดของโรคโควิด-19 จำนวน 10 ราย และอีกด้านหนึ่งเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการระบาดของโรคโควิด-19 โดยกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับผลกระทบด้านรายได้ลดลงมากกว่า 70% อยู่ที่ 3 ราย และสูญเสียค่าตอบแทนและรายได้หลักทั้งหมด 100% ที่ 2 ราย รวมถึงมีรายได้ลดลงตั้งแต่ 21-70% จำนวน 4 ราย

ผลกระทบด้านภาระหนี้สินจากสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด-19

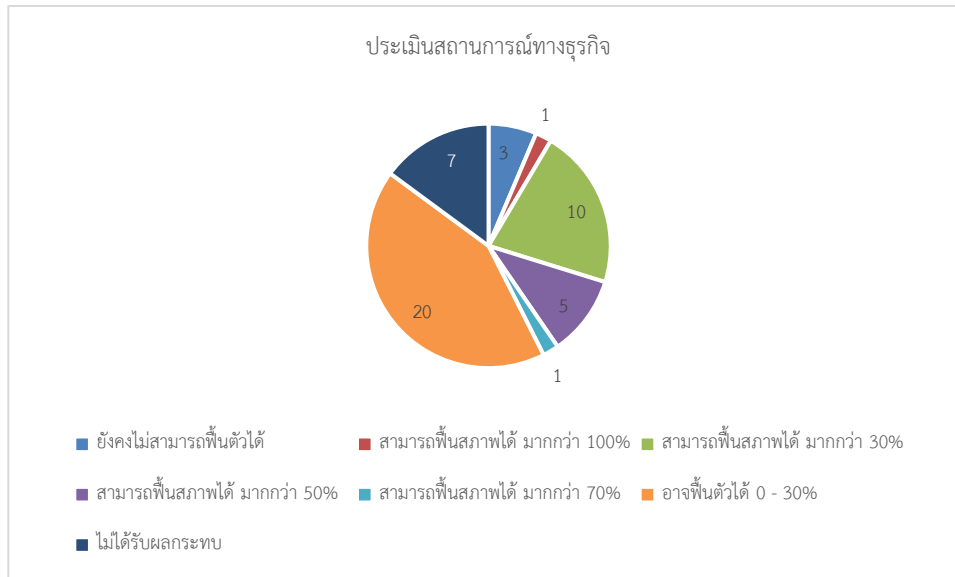
จากการสำรวจกลุ่มตัวอย่างได้รับผลกระทบด้านภาระหนี้สินที่แตกต่างกัน ที่โดยส่วนใหญ่จะได้รับผลกระทบด้านภาระหนี้สิน ซึ่งกลุ่มตัวอย่างได้รับผลกระทบด้านภาระหนี้สินมากกว่า 70% อยู่ที่ 12 ราย ได้รับผลกระทบ 51-70% อยู่ที่ 11 ราย และได้รับผลกระทบ 20-50% ที่ 9 ราย ทั้งนี้ มีกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้รับผลกระทบด้านภาระหนี้สินเลยจำนวน 7 ราย และเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ไม่มีภาระหนี้สินจำนวน 8 ราย

การปรับตัวในธุรกิจของกลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในอุตสาหกรรมสร้างสรรค์

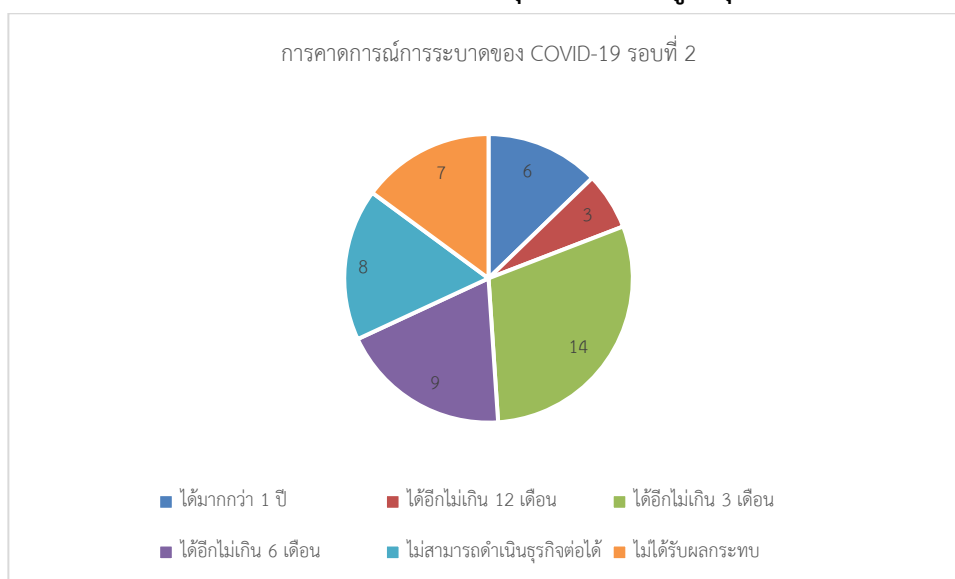
จากการสำรวจกลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในอุตสาหกรรมสร้างสรรค์พบว่า ส่วนใหญ่มีการปรับรูปแบบการทำงาน of พนักงานเป็นการทำงานที่บ้านหรือ Work from Home อีกด้านหนึ่งหลายรายมีการปรับเปลี่ยนอาชีพหรือปรับเปลี่ยนธุรกิจไปโดยมีกลุ่มตัวอย่างที่ต้องปรับเปลี่ยนประมาณ 30-70% จนถึงปรับเปลี่ยนทั้งหมด จำนวน 31 ราย ส่วนในด้านการปรับลดพนักงานประจำ การปรับลดพนักงานจ้างเหมา การสลับเวลาในการทำงาน และการหยุดกิจการ ส่วนใหญ่จะยังไม่มีการดำเนินการใด ๆ ทั้งนี้ พบว่ามีกลุ่มตัวอย่างจำนวน 7 รายที่ไม่ได้รับผลกระทบ

การประเมินสถานการณ์ New Normal ในไตรมาสที่ 4 ของกลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในอุตสาหกรรมสร้างสรรค์

จากการประเมินสถานการณ์ในไตรมาสที่ 4 ของกลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ ส่วนใหญ่เชื่อว่าอาจฟื้นตัวกลับมาได้ตั้งแต่ประมาณ 0-100% ที่ 37 ราย และกลุ่มตัวอย่างบางส่วนคาดการณ์ว่าจะยังไม่สามารถฟื้นตัวจำนวน 3 ราย ทั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้รับผลกระทบเลยจำนวน 7 ราย

การคาดการณ์การระบาดของ COVID-19 รอบที่ 2 ของกลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในอุตสาหกรรมสร้างสรรค์

การคาดการณ์การระบาดของโรคโควิด-19 รอบที่ 2 ของกลุ่มตัวอย่างพบว่า ส่วนใหญ่ไม่สามารถดำเนินธุรกิจหรือประกอบอาชีพต่อไปได้ไม่เกิน 3 เดือน จำนวน 14 ราย รองลงมาไม่สามารถอยู่ได้เกิน 6 เดือน จำนวน 9 ราย ไม่สามารถดำเนินธุรกิจหรือประกอบอาชีพต่อไปได้ จำนวน 8 ราย และสามารถอยู่ได้ไม่เกิน 12 เดือน จำนวน 3 ราย ทั้งนี้มีกลุ่มตัวอย่างที่ระบุว่าสามารถอยู่ได้มากกว่า 1 ปี จำนวน 6 ราย และเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้รับผลกระทบจำนวน 7 ราย

ภาคผนวก ก

สรุปการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการ 13 ราย

สรุปการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการ: กลุ่มอุตสาหกรรมสร้างสรรค์

กลุ่มผู้ประกอบการ	อุตสาหกรรมสร้างสรรค์ A
ชื่อกิจการ	ไม่เปิดเผยตัวตน
วันที่สัมภาษณ์	10 กันยายน 2563
เวลาที่สัมภาษณ์	10:00 – 12:00 น.

ข้อมูลทั่วไป

เราเป็นกิจการเพื่อสังคมด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยมุ่งส่งเสริมและสนับสนุนการท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชน เชื่อมต่อนักท่องเที่ยวและชุมชน เพื่อส่งเสริมให้เกิดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สร้างสรรค์ และเกิดประสบการณ์สุดพิเศษร่วมกัน เริ่มต้นจากรับเป็นที่ปรึกษาเพื่อออกแบบรูปแบบการท่องเที่ยวในชุมชน เนื่องจากบริษัททัวร์ยังไม่เชื่อว่าชุมชนจะเปลี่ยนมาเป็นสถานที่ท่องเที่ยวได้ โดยใช้เงินลงทุนประมาณ 200,000 – 1,000,000 ล้านบาท และในภายหลังได้ขยายธุรกิจทัวร์เพิ่มเติมเพื่อพาลูกค้าไปทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้วย โดยแบ่งเงินกับชุมชน 80% ซึ่งก่อนการระบาดของโรคโควิด-19 ลูกค้าส่วนใหญ่เป็นชาวต่างชาติ 90%

ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับธุรกิจจากการระบาดของโควิด-19

ในช่วงการระบาด 2 เดือนแรกรายได้ของเราลดลงไป 50% หลังจากนั้นรายได้ของเรากลายเป็นศูนย์เลย ส่วนชุมชนที่เราได้ร่วมงานด้วยแม้ในบางชุมชนจะมีอาชีพอื่น ๆ ให้กลับไปทำได้ เช่น ทำเกษตรกรรม เป็นต้น แต่ก็มีชุมชนอีกหลายแห่งที่ยึดการท่องเที่ยวเป็นรายได้หลักจนได้รับผลกระทบอย่างมาก นอกจากรายได้ลดลงแล้ว ชุมชนหลายแห่งมีความกังวลเรื่องการแพร่ระบาดของโรคด้วย ทำให้ผู้คนในชุมชนไม่ยอมให้นักท่องเที่ยวเข้ามาช่วงนี้ เช่น ผู้คนในชุมชนคลองเตยที่กังวลเรื่องนักท่องเที่ยวต่างชาติอย่างมากในช่วงที่มีการระบาด

การปรับตัวจากการระบาดของโรคโควิด-19 ในธุรกิจ

- เน้นประมูลงานกับภาครัฐมากขึ้น

เรามีการปรับองค์กรใหม่ 4 รูปแบบ อันดับแรกคือการหันไปทำงานกับภาครัฐที่ต้องการพัฒนาชุมชนต่าง ๆ ให้มากขึ้น

- ทำทัวร์ออนไลน์

อย่างที่สองคือทำทัวร์แบบออนไลน์ ซึ่งในส่วนนี้กำลังอยู่ในช่วงการพัฒนาและออกแบบในเรื่องของประสบการณ์ให้กับนักท่องเที่ยวได้อย่างไร

- **ทำร้านอร่อยส่งตรงถึงบ้าน**

อย่างที่สามคือ เราทำเกี่ยวกับด้านอาหารซึ่งเป็นสิ่งที่ทำอยู่แล้ว แต่ปรับจากเดิมที่เป็นรูปแบบ Chef Table ของผู้คนในชุมชนมาที่การนำเสนอวัตถุดิบต่าง ๆ เป็นการจัดส่งอาหารแบบ Delivery ทั้งนี้ หากสถานการณ์ดีขึ้นคาดว่าจะกลับไปทำรูปแบบ Chef Table เช่นเดิม

- **ตัวกลางเชื่อมโยงร้านค้าชุมชนกับผู้คน**

อย่างที่สี่คือ เราช่วยกระจายสินค้าของชุมชนออกไป ในส่วนนี้มีการเติบโตค่อนข้างมากช่วงประมาณ 1 - 2 เดือนที่ผ่านมาจนทำยอดขายได้ประมาณ 3 ล้านบาท

การสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐระหว่างการระบาดของโรคโควิด-19

ได้รับสินเชื่อของออมสินช่วง 2 – 3 สัปดาห์ที่ผ่านมา แต่ประสบปัญหาคือมีรายละเอียดด้านเอกสารและใช้เวลานานมาก แม้ว่าจะส่งไปตั้งแต่แรกและส่งเอกสารไปเกือบ 3 ปี และมีบริษัทค้ำประกันสินเชื่ออุตสาหกรรมขนาดย่อม (บสย.) อีก 5 ล้านบาท แต่สุดท้ายได้รับวงเงินสูงสุดที่ 20 ล้านบาทเท่านั้น ซึ่งเราพบว่าธนาคารบางแห่งมีโครงการสินเชื่อแต่ไม่ได้มีวงเงินอยู่ในนั้นจริง ๆ

ความคาดหวังต่อภาครัฐบาลภายหลังการระบาดของโรคโควิด-19

ควรมีกองทุนสำรองฉุกเฉินที่คล่องตัวกว่านี้เพื่อให้สะดวกในการบริหารจัดการมากขึ้น รวมถึงด้านระบบภาษีควรทำให้เหมาะสมกับคนกลุ่มหรือชุมชน เช่น ลดภาษีลงให้มากกว่านี้ตามสถานการณ์ของเศรษฐกิจ เป็นต้น รวมถึงมีการสนับสนุนการจ้างงานจากภาครัฐและเอกชนเพื่อให้เศรษฐกิจสามารถอยู่รอดต่อไปได้

การคาดการณ์ในการรับมือต่อการระบาดอีกครั้งของโรคโควิด-19

ก่อนการระบาดของโควิด-19 เรามีแผนและโครงการที่จะทำหลายอย่างมาก แต่ในสถานการณ์เช่นนี้เรามีโอกาสแค่ได้ทดลองโครงการที่พอทำได้เท่านั้น ซึ่งหากการระบาดคลี่คลายมากกว่านี้ก็ตั้งใจว่าจะทำมีเดียสำหรับชุมชน เพื่อให้ผู้คนในชุมชนสามารถเข้าถึงแหล่งอาชีพและการทำงานมากขึ้น ทั้งนี้ เรามีเป้าหมายสอนคนให้เป็นนักพัฒนา จึงคาดหวังว่าภายหลังการระบาดผ่านพ้นไปกระทรวงมหาดไทยหรือคนที่ทำใกล้ชิดกับคนในชุมชนอยู่แล้วมาร่วมทำงานกับเรามากขึ้น

กลุ่มผู้ประกอบการ	อุตสาหกรรมสร้างสรรค์ B
ชื่อกิจการ	ไม่เปิดเผยตัวตน
วันที่สัมภาษณ์	10 กันยายน 2563
เวลาที่สัมภาษณ์	10:00 – 12:00 น.

ข้อมูลทั่วไป

เราเป็นธุรกิจการท่องเที่ยวเพื่อสังคมโดยเน้นการท่องเที่ยวแบบ Local Experience เพื่อรักษาวัฒนธรรมไทยไม่ให้หายไป ซึ่งเราเปรียบเสมือนรังผึ้งที่ช่วยเชื่อมโยงคุณลูกค้าในชุมชนที่เป็น Local Master กับนักท่องเที่ยวที่ต้องการประสบการณ์ที่น่าจดจำและความหมาย พร้อมกับฝึกฝนพัฒนาโครงการท่องเที่ยวในชุมชนให้ยั่งยืน โดยลูกค้าในภาพรวม 80% เป็นลูกค้าต่างชาติ กลุ่มสหรัฐอเมริกา ยุโรป ญี่ปุ่น สิงคโปร์ มาเลเซีย ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ ที่เหลือจะเป็นคนไทย ซึ่งโดยปกติลูกค้านักท่องเที่ยวของเรามักมากเป็นกลุ่มประมาณ 100 – 200 คนต่อรอบ

ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับธุรกิจจากการระบาดของโควิด-19

การจ้องทั้งหมดของเราถูกยกเลิกในปีนี้ แม้เราจะเห็นสัญญาณว่าปีหน้า (พ.ศ.2564) มียอดจองกลับมาบ้างแล้ว แต่ยังไม่แน่ใจว่าจะผลตอบรับจะดีขึ้นจริงหรือไม่ ทั้งนี้ กลุ่มลูกค้าภายในประเทศในช่วงการระบาดจะเป็นบริษัทขนาดใหญ่ที่มีมาใช้บริการและเป็นชาวต่างชาติที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย แต่ผู้คนในชุมชนหรือชาวบ้านก็ยังคงกังวลเรื่องการแพร่ระบาดของโรค เราจึงต้องสื่อสารกับชาวบ้านอย่างมากกว่านักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มานั้นอาศัยอยู่ในประเทศไทยก่อนการระบาดไม่ใช่นักท่องเที่ยวที่เพิ่งมาจากต่างประเทศ แต่ชาวบ้านก็ยังคงกังวลจนทำให้ชาวต่างชาติต้องเจอกับประสบการณ์ไม่ดีบ้างเช่นกัน

การปรับตัวจากการระบาดของโรคโควิด-19 ในธุรกิจ

- **ปรับรูปแบบการท่องเที่ยวให้เข้ากับคนไทยมากขึ้น**

เราต้องปรับรูปแบบการท่องเที่ยวให้เข้ากับคนไทยมากขึ้น พนักงานต้องเรียนรู้ว่าคนไทยชอบอะไร แบบไหน เพราะที่ผ่านมานั้นตอบโจทย์ต่างชาติทั้งหมด ดังนั้นเราจึงต้องกลับมาดูว่า คนไทยเที่ยวแบบไหน ใช้ผลิตภัณฑ์เป็นแบบนั้น ที่ผ่านมามากเป็นนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเรามักจะบริหารจัดการง่ายกว่าและทำกำไรได้มากกว่า แต่เมื่อเป็นชาวไทยเราต้องกลับมาดูใหม่ว่าจะมีช่องทางอย่างไร เราจะเข้าถึงพวกเขาได้อย่างไร ซึ่งสำหรับเราโชคดีที่บ้านทำทัวร์ของคนไทยอยู่แล้ว เราจึงทำงานร่วมกันกับที่บ้านเพื่อเป็นการเสริมฐานความรู้ร่วมกันไปในตัว

- **เน้นพัฒนาสินค้าใหม่ ๆ**

ในแง่ของการบริหารงาน เราไม่จำเป็นต้องจ่ายค่าเช่าสำนักงานและไม่ได้ทำการเลิกจ้างใครเลย รวมถึงเรา โชคดีที่มีการบริหารเงินสำรองมาก่อนข้างดี เราจึงมีโอกาสใช้ช่วงการระบาดที่ไม่มีการท่องเที่ยวพัฒนาสิ่ง ใหม่ ๆ สำหรับลูกค้าได้

การสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐระหว่างการระบาดของโรคโควิด-19

ไม่มี

ความคาดหวังต่อภาครัฐบาลภายหลังการระบาดของโรคโควิด-19

ถ้ามองในแง่ของทัวร์หรือการท่องเที่ยว รัฐมีมาตรการด้านการท่องเที่ยวจริงแต่กลุ่มที่ได้ประโยชน์กลับเป็น โรงแรมขนาดใหญ่ ส่วนผู้ประกอบการท้องถิ่นหรือ SME ไม่ได้รับประโยชน์เลย เพราะผู้ประกอบการที่ไม่ใช่ โรงแรมไทย ตัวอย่างเช่น โรงแรมบนเกาะสมุยที่โรงแรมไทยกำลังจะตายหมดแล้ว ซึ่งรัฐไม่ได้สนับสนุนโรงแรมที่เป็น กระจกสันหลังของเศรษฐกิจคือเหล่าผู้ประกอบการท้องถิ่นหรือ SME เลย หรือหากมองกลุ่มของบริษัททัวร์ ที่รัฐให้ออสม. ของแต่ละชุมชนหรือจังหวัดได้ไปท่องเที่ยวก็กลับจ่ายเพียงบางส่วน รวมถึงมีกระบวนการที่ยุ่งยากสำหรับ บริษัททัวร์ที่จำเป็นต้องมีเครือข่ายที่รู้จักกับ อสม. ของแต่ละชุมชนหรือจังหวัด จึงจะสามารถเข้าร่วมกับโครงการได้

นอกจากนี้ รัฐควรใช้ความคิดสร้างสรรค์มาพัฒนาเศรษฐกิจที่สามารถส่งต่อไปได้ในอนาคต ตัวอย่าง โครงการที่เราทำร่วมกับตลาดน้อย โดยเราได้ทำงานกับนักออกแบบให้มาจับคู่กับลุงป้า แล้วออกมาจัดงาน ที่เป็น เรื่องราวของชาวบ้าน เช่น สีน้าหมอน 100 ปี ที่เดิมคนรุ่นใหม่ไม่คิดจะซื้อ ก็ได้นำมาออกแบบใหม่ให้คนรุ่นใหม่หัน มาซื้อและขายได้ในราคาแพงขึ้น และสำหรับเจ้าของอย่างอาม่าอากี้ก็ชอบที่มีสินค้าใหม่ ๆ ให้คนได้รู้จักมากขึ้น และมีคนมาหาเพื่อมาซื้อและพูดคุยด้วยมากขึ้นอีก ซึ่งถือเป็นการต่อยอดให้ธุรกิจท้องถิ่นและหากทำแบบนี้ในหลาย ๆ ชุมชนก็อาจช่วยให้แต่ละชุมชนมีการพัฒนามากขึ้น เพราะแต่ละชุมชนมีความแตกต่างกัน ไม่ได้เหมือนกันหมด ดังนั้นหากลองพิจารณาในส่วนนี้มากขึ้นเราคิดว่าจะเพิ่มมูลค่าให้ชุมชนได้ ซึ่งยังมีชุมชนอีกหลายแห่งที่น่าสนใจและมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว

การคาดการณ์ในการรับมือต่อการระบาดอีกครั้งของโรคโควิด-19

เราคิดว่ายังสามารถจัดการฝึกรอบรมหรือให้คำปรึกษาได้ หรืออาจมีโครงการเพื่อสังคม (CSR) ที่เราสามารถ ทำให้กับองค์กรภาคธุรกิจที่ รวมถึงพยายามเข้าหาลูกค้าให้มากขึ้น แต่ต่อไปนี่คงต้องบริหารความเสี่ยงให้ดี มีสินค้า และบริหารที่หลากหลาย มีผลิตภัณฑ์ที่เปลี่ยนวิธีคิดหรือกลยุทธ์ทางธุรกิจ อาจเน้นการขายด้านวัฒนธรรมกับ ชาวต่างชาติ และเจาะการเข้าถึงลูกค้าในหลาย ๆ กลุ่มมากขึ้น

กลุ่มผู้ประกอบการ	อุตสาหกรรมสร้างสรรค์ C
ชื่อกิจการ	ไม่ระบุตัวตน
วันที่สัมภาษณ์	10 กันยายน 2563
เวลาที่สัมภาษณ์	10:00 – 12:00 น.

ข้อมูลทั่วไป

สำหรับร้านเราเป็นร้านอาหารไทยที่เน้นขายประสบการณ์ให้กับลูกค้าที่มารับประทาน กลุ่มลูกค้าส่วนใหญ่จะเป็นชาวต่างชาติครึ่งหนึ่งและคนไทยครึ่งหนึ่ง ขณะที่อีกสาขาหนึ่งที่เออมีเปิดได้เพียง 4 วันก่อนจะปิดเมืองเนื่องจากการระบาดของโรคโควิด-19 นอกจากนี้ เรายังมีธุรกิจร้านเบเกอรี่ที่เน้นการขายพายและขนม ซึ่งมีนักท่องเที่ยวมาค่อนข้างมากโดยเฉพาะมีกลุ่มคนไต้หวัน สิงคโปร์ จีน เป็นหลัก

ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับธุรกิจจากการระบาดของโควิด-19

หลังจากมีมาตรการปิดเมือง ทำให้นักท่องเที่ยวไม่สามารถเข้ามาพักในโรงแรมรอบข้างได้ ลูกค้าจากโรงแรมเหล่านี้ที่หายไปจึงส่งผลกระทบต่อร้านโดยตรง คือนักท่องเที่ยวต่างชาติหายไปครึ่งหนึ่ง ซึ่งนักท่องเที่ยวต่างชาติถือเป็นลูกค้าที่มีกำลังจ่ายมากกว่าคนไทยและใช้เวลาอยู่ภายในร้านเพื่อรับประสบการณ์มากกว่า แต่คนไทยจะรีบกินรีบไปมากกว่า ส่วนด้านร้านเบเกอรี่ยอดขายของร้านไม่ตกลงเพราะลูกค้ายังสั่ง Delivery แต่ภายหลังมาตรการผ่อนคลายเป็นและเราได้เปิดหน้าร้านอีกครั้ง ยอดขายของเรากลับไม่แตกต่างจากการขายสินค้า Delivery เลย

นอกจากนี้ ร้านอีกสาขาหนึ่งบริเวณหลังสวน ที่เมื่อมีการระบาดของโควิด-19 นักท่องเที่ยวที่เป็นลูกค้ากลับหายไปเลยมากกว่า 50%

การปรับตัวจากการระบาดของโรคโควิด-19 ในธุรกิจ

- **ปรับรูปแบบร้านให้เข้ากับคนไทย**

ร้านเราพยายามปรับทุกอย่างให้เข้ากับคนไทยมากที่สุด ให้มาทานของเรา หรือใช้ของเรา แต่ยังไม่แน่ใจว่าลูกค้าคนไทยต้องการอะไร เนื่องจากเน้นการขายอาหารพร้อมประสบการณ์ ดังนั้นการทำ Delivery จึงไม่ตอบโจทย์ของร้านเท่าใดนักเพราะเราไม่สามารถส่งต่อด้านประสบการณ์ไปกับการส่งอาหารแบบ Delivery ได้ ดังนั้นจึงยากมากในการจะปรับให้อาหารส่งต่อประสบการณ์ได้จากการส่งแบบ Delivery

อย่างไรก็ตาม เรายังมองเห็นโอกาสอยู่จากคนไทยที่ไม่สามารถไปเที่ยวต่างประเทศได้ เราจึงมองว่าคนไทยยังมีกำลังซื้อเหลืออยู่และจะต้องออกมาจับจ่ายใช้สอยเมื่อมีมาตรการผ่อนคลาย ดังนั้นเราจึงมีเป้าหมายเป็นกลุ่มลูกค้าคนไทยมากขึ้น

- **ปิดหน้าร้านเน้นขายออนไลน์**

ในส่วนของร้านเบอเกอร์ เนื่องจากตัวเลขยอดขายไม่ได้ตกลงมาจากการขาย Delivery แต่ยอดขายหน้าร้านกลับไม่ดีเท่าที่ควร เราจึงตัดสินใจคือปิดหน้าร้านดีกว่า เพื่อประหยัดค่าใช้จ่ายในแต่ละเดือนลงไปได้ประมาณเดือนละ 80,000 บาท และตอนนี้เรากำลังมองหาหน้าร้านที่เล็กลง หรืออาจเป็นร้าน Flagship ที่ไม่ต้องใหญ่หรือแพงเท่าเดิม

- **ปรับจำนวนคนให้เหมาะสม**

สิ่งที่ร้านเราเห็นมากขึ้นจากสถานการณ์การระบาดคือความจำเป็นของคน ที่ในแต่ละกระบวนการต้องใช้คนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งในมุมหนึ่งมันดีตรงที่ช่วยบริษัทเห็นภาพการทำงานที่ชัดเจนมากขึ้นถึงสิ่งใดสิ้นเปลืองและสิ่งใดจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนต่อไป

- **ขอสินเชื่อเพิ่มเติม**

เราจำเป็นต้องกู้เงินเพื่อร้านยังสามารถดำเนินกิจการต่อไปได้ เพื่อประคองลูกจ้างภายในร้านและอีกส่วนหนึ่งเพื่อนำไปเปลี่ยนแปลงกิจการให้เข้ากับคนไทยมากที่สุด ซึ่งตอนนี้เรากู้เงินมา 10 ล้านบาท และคาดว่าจะสามารถประคองเช่นนี้ไปจนถึงสิ้นปี อย่างไรก็ตาม เราคิดว่านักท่องเที่ยวอาจจะเริ่มกลับมาคึกคักได้ในไตรมาสสุดท้ายของปีหน้าซึ่งถือว่าเป็นเวลาที่นานมากเช่นกัน

การสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐระหว่างการะบาดของโรคโควิด-19

ร้านเราได้เข้าร่วมมาตรการสินเชื่อ แต่กลับประสบกับปัญหาเรื่องของรายละเอียดเงื่อนไขที่ค่อนข้างยุ่งยาก และจำเป็นต้องหาที่ดินของนักลงทุนคนหนึ่งไปค้ำประกัน ซึ่งสำหรับเรามองว่ามาตรการไม่สร้างความสะดวกให้กับผู้ประกอบการ เพราะเมื่อถึงเวลาที่จะต้องใช้เงินจริง ๆ เราไม่สามารถรอได้

ความคาดหวังต่อภาครัฐบาลภายหลังการระบาดของโรคโควิด-19

สำหรับเราไม่มั่นใจได้เลยว่าภาครัฐจะช่วยเหลือเราได้มากน้อยขนาดไหน รัฐอาจช่วยทำให้ระบบประกันสังคมเบิกจ่ายง่ายขึ้น หรืออาจมีนโยบายบัตรหรือคูปองสำหรับร้านอาหารให้ผู้บริโภคนำมาใช้ เพื่อให้ร้านได้นำคูปองไปแลกเงินสดเพื่อหมุนเวียนภายในธุรกิจได้ ซึ่งต้องให้เข้าถึงง่ายและรวดเร็ว และรัฐไม่ควรใช้นโยบายแจกเงินเพียงอย่างเดียว ส่วนมาตรการสินเชื่อถือเป็นสิ่งที่ดีที่สุดและควรช่วยสนับสนุนให้เราอยู่ต่อไปได้

การคาดการณ์ในการรับมือต่อการระบาดอีกครั้งของโรคโควิด-19

เราคิดว่าถ้ามีอีกรอบคงต้องปิดตัวเลย และอาจรอการเปิดใหม่อีกครั้งในอนาคต เพราะเราไม่สามารถ
แบกรับการขาดทุนที่มากขนาดนี้ได้อีกแล้ว

กลุ่มผู้ประกอบการ	อุตสาหกรรมสร้างสรรค์ D
ชื่อกิจการ	ไม่เปิดเผยตัวตน
วันที่สัมภาษณ์	16 กันยายน 2563
เวลาที่สัมภาษณ์	11:00 – 11:40 น.

ข้อมูลทั่วไป

สำหรับเราอาจจะเรียกว่าเป็นอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ดนตรี เริ่มต้นกิจการจาก 2 คน ในปี 2561 – 2562 ธุรกิจหลักของเราจะเน้นการจัดอีเวนต์ที่เชื่อมและสร้างความเข้าใจระหว่างผู้คนกับกลุ่มชาติพันธุ์ รูปแบบงานหลัก ๆ คือแก้ไขความเข้าใจผิดที่คนมีต่อชาติพันธุ์หรือการแบ่งแยกคนที่ไม่ใช่พวกของเรา ด้วยการลงพื้นที่ในหมู่บ้านของกลุ่มที่ ๆ ชาติพันธุ์เหล่านั้น เช่น ปกาเกอญอ โดยเราจะไปดำเนินชีวิตอยู่กับเขาเพื่อให้เห็นความเป็นอยู่ของเขาและเข้าใจมากขึ้นวิถีชีวิตของพวกเขามากขึ้น หลังจากนั้นเรากลุ่มนักดนตรีจะเป็นตัวแทนเล่าเรื่องราวที่เราได้พบเจอกับบทเพลงของเขาทั้งเพลงทางประเพณีหรือแต่งขึ้นใหม่ เพื่อเล่าถึงวิถีชีวิต ความคิด และความเชื่อของพวกเขา ซึ่งเราได้นำเรื่องราวเหล่านี้มาออกแบบเป็นประสบการณ์ แล้วขายบัตรให้คนในกรุงเทพมหานครหรือต่างชาติ โดยลูกค้าหลักคือคนต่างชาติ 60% และคนไทยอีก 40%

ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับธุรกิจจากการระบาดของโควิด-19

ผลกระทบจากโควิด-19 ทำให้งานอีเวนต์ถูกยกเลิกทั้งหมด ตัวอย่างเช่นงานหนึ่งที่ยกเลิกทันทีที่หน้างาน เพราะไม่ต้องง้อการให้สัมภาษณ์ออกไปว่าจัดงานดนตรี หรืองานอีเวนต์ของสหประชาชาติ หรือ The Cloud ถูกยกเลิกไป ซึ่งรู้สึกเสียดายที่การเชื่อมโยงผู้คนและวิถีชนเผ่ากลับไม่ได้รับการนำเสนอ ทั้งนี้ รายได้ของเรายังต่ำกว่าต้นทุนอยู่

การปรับตัวจากการระบาดของโรคโควิด-19 ในธุรกิจ

- **ปรับรูปแบบธุรกิจที่หลากหลายขึ้น**

เราต้องปรับรูปแบบธุรกิจใหม่ที่ไม่ใช่ทำแค่อีเวนต์ แต่จะเริ่มมีจัดนิทรรศการหรือทำคอนเทนต์เพื่อนำเสนอผ่านช่องทางออนไลน์ที่เป็นฐานข้อมูลดนตรีท้องถิ่น ซึ่งตอนนี้เป็นโครงการจากหน่วยงานหนึ่งที่เรารับมา และเราคิดต่อไปว่าจะนำมาปรับต่อเป็นแพลตฟอร์มของดนตรีท้องถิ่น หรือหากคอนเทนต์ในด้านการท่องเที่ยว เราจะเลือกรับทำคอนเทนต์ให้กับเว็บไซต์ต่าง ๆ กล่าวคือ เราอาจเปลี่ยนจากเดิมที่เป็นออแกไนเซอร์มาเป็นเอเจนซีแทน รวมถึงจะเริ่มร่วมงานกับธุรกิจและภาครัฐมากขึ้น ตัวอย่างเช่นงานที่จะเริ่มทำอย่างจัดกิจกรรมท่องเที่ยวไปฟังเสียงธรรมชาติ หรือจัด workshop ส่วนงานอีเวนต์ดนตรีอาจเปลี่ยนเป็นงานอีเวนต์ที่เคลื่อนที่ได้หรือ Movable Stage ที่รองรับคนสัก 50

คน แล้วพาดนตรีขึ้นรถไปหาคนในพื้นที่ต่าง ๆ แทน หรือพัฒนาให้นักท่องเที่ยวบนรถและฟังเรื่องราวของท้องถิ่นได้

การสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐระหว่างการระบาดของโรคโควิด-19

เราไม่ได้รับการสนับสนุนเพราะใช้ทุนตัวเอง แต่ในฐานะที่เป็นคนจัดงานอีเวนต์ เราพบว่าเพื่อนที่เป็นนักดนตรีอีกมากก็ได้รับผลกระทบเหมือนกัน ที่อาจไม่มีงานเลยตลอด 4 เดือนที่ผ่านมา หรือวงหมอลำกลายที่ไม่มีงานเลยเนื่องจากการระบาดของโควิด-19 ระบาดในช่วงเวลาไฮซีซั่นของวงการ ทำให้ไม่มีรายได้เลย

ส่วนมาตรการขอเงิน 5,000 บาทก็ไม่ใช้ทุกคนที่ได้รับ ซึ่งนักดนตรีไม่อยู่ในระบบแรงงาน แม้นักดนตรีไม่ได้เสียภาษี แต่ถ้ามองอีกมุมหนึ่งพวกเขาก็มีสิทธิในความเป็นมนุษย์ เขาไม่สามารถไปทำอาชีพอื่นได้ ซึ่งที่ผ่านมานักดนตรีต่างต้องเล่นดนตรีรับบริจาค ซึ่งส่วนใหญ่ก็ได้รับบริจาคจำนวนมากเพียงครั้งแรก แต่เมื่อรับบริจาคในครั้งถัดไปก็น้อยลงมากแล้ว

ความคาดหวังต่อภาครัฐบาลภายหลังการระบาดของโรคโควิด-19

เราขอยกตัวอย่างกรณีของต่างประเทศที่มีการให้ทุนสนับสนุนหน่วยงานด้านศิลปะ ที่ในต่างประเทศจะมีทุนช่วยเหลือทั้งในภาครัฐและเอกชน ทั้งในส่วนของการให้เงินสนับสนุน การให้ทุนทำงาน การฝึกอาชีพ การให้ทุนที่ช่วยเหลือเมื่อเกิดเหตุการณ์ผิดปกติ ซึ่งในส่วนนี้ของประเทศไทยเราไม่ทราบเลยว่ามีหรือไม่มี

ในส่วนของ CEA ก็มีทุนสนับสนุนเช่นกันแต่มีมากกับรายละเอียดซับซ้อน เช่น ให้ทำงานดนตรีในย่านหรือเมืองที่มีอยู่ตามชื่อของราชการ ทำให้การทำโครงการไปไม่ถึงกลุ่มชุมชนท้องถิ่นจริง ๆ รวมถึงเป็นการจัดทำโครงการที่เฉพาะเจาะจงผู้รับงานอย่างมาก ซึ่งเราสามารถรับรู้ได้เลยว่าใครจะสมัครได้บ้าง ดังนั้น เรื่องทุนอุดหนุนเหล่านี้อยากให้ CEA จัดโครงการที่เข้าใจวิถีชีวิตและความไม่เป็นทางการของผู้คนในท้องถิ่นมากขึ้น ในทางกลับกันโครงการจากต่างประเทศ (UK Alumni Award) เรากลับสมัครและได้รับเลือก เนื่องจากชาวต่างชาติเข้าใจประเด็นที่เราต้องการสื่อสารอย่างแท้จริง ชาวต่างชาติเข้าใจในเรื่องของ Social Impact เลยสมัครไปที่ ซึ่งผลปรากฏว่าเราชนะเลิศในปีที่แล้ว (พ.ศ.2562) มันพิสูจน์แล้วว่าชาวต่างชาติเข้าใจในเรื่องของสิทธิมนุษยชน เข้าใจในเรื่องของชาติพันธุ์ และสร้างสรรค์

การคาดการณ์ในการรับมือต่อการระบาดอีกครั้งของโรคโควิด-19

อาจทำแพลตฟอร์มทางออนไลน์ให้มากขึ้น ซึ่งทำให้เราอาจไม่ได้รับผลกระทบมากเท่าเดิม รวมถึงเราได้สำรองเก็บเงินเอาไว้รองรับพอสมควร

กลุ่มผู้ประกอบการ	อุตสาหกรรมสร้างสรรค์ E
ชื่อกิจการ	ไม่เปิดเผยตัวตน
วันที่สัมภาษณ์	17 กันยายน 2563
เวลาที่สัมภาษณ์	13.00–13.40 น.

ข้อมูลทั่วไป

เราเป็นบริษัทครีเอทีฟที่เกี่ยวข้องกับด้านการให้ความรู้ การพัฒนา การสร้างการมีส่วนร่วม และการสื่อสาร ในโครงการต่าง ๆ ที่ได้รับทุนจากลูกค้าภาครัฐ ภาคเอกชน และกลุ่มมูลนิธิของภาคเอกชน ซึ่งบริษัทเพิ่งเริ่มดำเนินกิจการในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ 2563 ที่ผ่านมา และถือว่าการเริ่มกิจการก่อนช่วงโควิด-19 ได้ไม่นานนัก โดยปัจจุบันบริษัทมีรายได้จากโครงการต่าง ๆ รวมแล้วประมาณ 800,000 บาท และมีค่าใช้จ่ายต่อประมาณ 80,000 บาทต่อเดือน ที่ส่วนใหญ่เป็นรายจ่ายเพื่อจ้าง outsource จ่ายเงินเดือนพนักงาน และค่าจ้างจัดทำบัญชี

โครงการต่าง ๆ ของบริษัทมีทั้งในรูปแบบโครงการพัฒนาสังคมให้กับองค์กรภาคเอกชนและภาครัฐ เช่น องค์กรที่จัดทำโครงการ CSR เราจะมีหน้าที่พัฒนาโครงการให้เกิดความยั่งยืนมากขึ้น เป็นต้น โครงการด้านกลยุทธ์เพื่อพัฒนาความรู้ เช่น โครงการพัฒนาและสื่อสารแบรนด์ดังที่มีความยั่งยืนให้เข้าถึงคนรุ่นใหม่ เป็นต้น

ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับธุรกิจจากการระบาดของโควิด-19

จากสถานการณ์การระบาดได้ส่งผลกับเราโดยตรงต่อบริษัท เนื่องจากมีการแข่งขันเพื่อนำเสนอให้ได้งาน (pitch) ที่ยากมากขึ้น โครงการที่คาดว่าจะได้ร่วมงานกับภาคเอกชนก็ถูกระงับ หรือถูกพักโครงการเอาไว้ก่อน หรือภาคเอกชนมีการตัดสินใจเพื่อร่วมงานกับเราช้าลง หรือภาคเอกชนบางรายได้รับผลกระทบจากโควิด-19 ค่อนข้างมากจนส่งผลให้เราถูกตัดงบประมาณและลดขนาดของโครงการลง

การปรับตัวจากการระบาดของโรคโควิด-19 ในธุรกิจ

- **การทำงานที่บ้าน Work from home**

ก่อนที่จะมีการระบาดของโควิด-19 เราทำงานในออฟฟิศร่วมกัน แต่เมื่อเกิดการระบาดของโรคโควิด-19 เราจำเป็นต้องปรับให้พนักงานในบริษัททำงานที่บ้าน และภายหลังระยะผ่อนคลายของภาครัฐเราจึงตัดสินใจว่าจะยังคงเลือกทำงานที่บ้านกันต่อไป เนื่องจากการทำงานที่บ้านไม่ส่งผลต่อการทำงานของบริษัทในภาพรวม

- **การปรับ Product & Service**

มีการปรับเนื้อหาของโครงการให้สามารถตัดสินใจได้ง่ายมากขึ้น อยู่ในราคาที่สามารแข่งขันกับคู่แข่งได้ เช่น ปรับระยะเวลาของโครงการให้สั้นลงทดแทนโครงการระยะยาว เป็นต้น

- **การปรับลดเงินเดือนพนักงาน**

เราลดเงินเดือนของตนเองในช่วงการระบาดของโควิด-19 ประมาณ 50% เพื่อประคองบริษัทเอาไว้ และจะยังคงแผนเช่นนี้จนถึงในช่วงสิ้นปี

การเปลี่ยนแปลงการดำเนินงานกิจการภายหลังการระบาดของโรคโควิด-19

มีการเปลี่ยนสถานที่ทำงานจากที่ออฟฟิศเป็นการทำงานที่บ้าน เนื่องจากการทำงานที่บ้านยังค่อนข้างสะดวก

การสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐระหว่างการระบาดของโรคโควิด-19

สำหรับบริษัทเราเองไม่ได้รับการช่วยเหลืออะไรจากภาครัฐ เนื่องจากไม่ทราบว่ามีการช่วยเหลือด้านใดบ้าง ทั้งนี้องค์กรที่เป็นลูกค้าของเราได้รับผลกระทบค่อนข้างมาก จนต้องได้รับการเยียวยาจากภาครัฐ ซึ่งเราไม่รู้ถึงรายละเอียดการสนับสนุนของภาครัฐแต่ผลที่ตามมาคือเราถูกตัดงบประมาณ ลดขนาดโครงการ และเลื่อนการจ่ายค่าตอบแทน ทั้งนี้ สิ่งที่รัฐควรทำมากที่สุด คือการสร้างเชื่อมั่นให้กับองค์กรและประชาชน เพื่อองค์กรและประชาชนมั่นใจต่อการดำเนินชีวิต ดำเนินธุรกิจต่อไปได้ในสถานการณ์เช่นนี้

ความคาดหวังต่อรัฐบาลภายหลังการระบาดของโรคโควิด-19

ภาครัฐอาจสนับสนุนการปล่อยสินเชื่อให้กับ SME ดอกเบี้ยต่ำ เพื่อพยุงให้ธุรกิจยังสามารถดำเนินกิจการต่อไปได้ อีกส่วนหนึ่งอาจช่วยเชื่อมโยงระหว่างธุรกิจให้ได้ร่วมงานกัน รวมถึงสื่อสารให้เกิดความทั่วถึงมากขึ้นในมาตรการที่รัฐกำลังสนับสนุนอยู่

การคาดการณ์ในการรับมือต่อการระบาดอีกครั้งของโรคโควิด-19

หากเกิดการระบาดอีกครั้งคงจะส่งผลกระทบต่อเรามาก แต่ตอนนี้เรายังคงได้รับทุนให้ทำโครงการอยู่ แต่หากเกิดการระบาดอีกครั้งเราคิดว่าผู้ให้ทุนคงเริ่มไม่ไหว และเราอาจจะสามารถคงบริษัทให้อยู่ได้อีกไม่เกิน 10 เดือน ทั้งนี้ บริษัทได้ปรับให้แต่ละโครงการเข้าถึงลูกค้าและง่ายต่อการตัดสินใจของลูกค้ามากขึ้น เพื่อรับมือกับสถานการณ์ที่ยังเกิดขึ้นอยู่และการระบาดในอนาคต

สรุปการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการ: กลุ่มโรงแรม

กลุ่มผู้ประกอบการ	โรงแรม A
ชื่อกิจการ	ไม่เปิดเผยตัวตน
วันที่สัมภาษณ์	10 กันยายน 2563
เวลาที่สัมภาษณ์	15:00 – 15:40 น.

ข้อมูลทั่วไปของโรงแรม

เราคือโฮสเทลระดับ 3 ดาวที่ราคาถูกที่สุดและดีที่สุดในประเทศ ซึ่งแตกต่างจากโฮสเทลส่วนใหญ่จะเป็น 1-2 ดาวเท่านั้น โดยสัดส่วนลูกค้าที่มาพักจะเป็นชาวต่างชาติ 85% ที่เหลือจะเป็นคนไทยที่มาทำธุระในกรุงเทพมหานคร นอกจากนี้ ยังมีอีกกลุ่มที่เป็นชาวต่างชาติที่มาจัดกิจกรรมในประเทศไทย เช่น นักศึกษาที่เข้ามาเข้าค่ายจากประเทศเวียดนาม อินโดนีเซีย มาเลเซีย จีน เป็นต้น

ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับธุรกิจจากการระบาดของโควิด-19

เราได้รับผลกระทบด้านรายได้ค่อนข้างมากที่ลดลงประมาณ 50% โดยเฉพาะช่วงเดือนเมษายน – พฤษภาคม เราขาดทุนอย่างมากและเราไม่มีทางได้กำไรเลย เพราะไม่มีนักท่องเที่ยวต่างชาติแม้แต่คนเดียว คนไทยเองก็ตระหนกกันจากการระบาดของโรคและมาตรการปิดเมือง

การปรับตัวจากการระบาดของโรคโควิด-19 ในธุรกิจของ

- **เปิดธุรกิจใหม่สร้างรายได้หลายทาง**

ในแง่ของพนักงานในช่วงปิดเมืองเขาไม่สามารถกลับต่างจังหวัดได้ ขณะทำงานในโฮสเทลไม่มี สิ่งที่ปรับตัวคือหันไปทำธุรกิจอาหารคือชานมไข่มุกและเน้นส่งเป็น Delivery โดยเริ่มประชุมว่าจะเปิดอีกธุรกิจในช่วงเดือนกุมภาพันธ์และมาได้เปิดจริง ๆ ในเดือนเมษายน เพราะว่าจะลงทะเบียนกับแพลตฟอร์มต่าง ๆ ได้ ส่วนพนักงานต้องฝึกฝนกันใหม่ตอนนั้นเลย นอกจากนี้ ยังขยายธุรกิจตู้กดของที่ระลึกในห้างด้วย แต่สุดท้ายคือไม่มีการเลิกจ้างหรือลดเงินเดือน

- **ทำตลาดคนไทยมากขึ้น**

สำหรับธุรกิจโฮสเทลยังมองว่าที่พักรวมจะเป็นปัจจัยสี่อยู่แล้วและจะยังกลับมาได้ แม้ว่าภาวะเศรษฐกิจยังมีกระทบผลอยู่แต่ทำให้คนประหยัดมากขึ้น ดังนั้นต้องยอมรับว่าต้องทำการตลาดกับกลุ่มคนไทยมากขึ้น เพราะวันหยุดยาวที่ผ่านมาเราเปิดห้องรวมและยังมีวันที่เต็มอยู่ แต่ว่าอนาคตคิดว่ามันคงไม่ได้เยอะเท่าเดิม ตรงนี้อาจจะเปลี่ยนสักห้องหนึ่งไปเป็นคาเฟ่ เพราะคนไทยก็ยังมีคนทำงานนอกสถานที่

มากขึ้นหรืออาจจะมาทำธุระที่กรุงเทพฯพอดี เป้าหมายคือต้องให้เขามาเลือกเรา และมีวางแผนว่าจะขยายไปต่างจังหวัดมากขึ้น

การสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐระหว่างการระบาดของโรคโควิด-19

มาตรการอย่างเดียวกันจะไม่ได้รับเลย และเป็นโรงแรมใหญ่เท่านั้นที่ได้รับ เพราะเราจำเป็นต้องใช้เอกสารทะเบียนฉบับเต็ม ซึ่งเราทราบมาว่าโรงแรมใหญ่อ้างว่ากำลังตายและขอให้รัฐช่วยรายใหญ่ก่อนอย่าพึ่งช่วยรายเล็ก ทำให้เราก็ไม่ได้อะไรนอกจากประกันสังคม

ความคาดหวังต่อภาครัฐบาลภายหลังการระบาดของโรคโควิด-19

มีเรื่องกฎหมายที่ต้องขอใบอนุญาตประกอบธุรกิจโรงแรมขนาดเล็กให้ง่ายขึ้น ไม่ต้องมีค่าใช้จ่ายจำนวนมาก นอกจากเรื่องนี้จะเป็นเรื่องหน่วยงานท่องเที่ยวของไทยที่ทำงานตัวใครตัวมันมากๆ ไม่รวมมือกันหรือ กทม.ควรจะมีงานเทศกาลบ้าง ทุกอย่างในการท่องเที่ยวของ กทม. วันนี้พึ่งวัฒนธรรมเก่าทั้งหมด ไม่มีอะไรที่คนรุ่นเราสร้างให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยว คิดว่ารัฐบาลสามารถทุ่มทำสิ่งที่สร้างสรรค์ขึ้นมาได้

การคาดการณ์ในการรับมือต่อการระบาดอีกครั้งของโรคโควิด-19

เราอาจรับมือโดยขยายธุรกิจออกไปยังด้านอื่น ๆ อาจจะเป็นร้านขนมไข่มุกที่ยังเป็นขาที่ดีขึ้นในช่วงที่ผ่านมา มีวางแผนจะขายแฟรนไชส์หากขายได้มากขึ้นมากกว่านี้ แต่คิดว่าอีก 3 ปีกว่าจะกลับมาได้จากที่คุยกับหลายคน เขาทำใจมาตั้งแต่ต้นปีแล้ว หลายคนคิดว่าต้องทำธุรกิจเพิ่มด้านอื่น แล้วคิดว่า 3 ปีน่าจะผ่านไปได้ แม้ไม่แน่ใจเหมือนกัน แต่ถ้าสิ้นปีนี้ประเทศเปิดเราคาดว่าคงไม่ได้กลับเร่อยู่ดีโดยเฉพาะในกลุ่มที่เกี่ยวราคาถูก เพราะตัวบินเข้ามาไม่ได้ถูก ตรงนี้จะมีกลุ่มเอเชียที่เน้นในเมืองมากกว่าเมืองเก่าๆ แต่คาดหวังไม่ได้ เน้นเอาตัวให้รอดตอนนี้ก่อนดีกว่า ถ้ามันกลับมาถือว่าโชคดีไป

กลุ่มผู้ประกอบการ	โรงแรม B
ชื่อกิจการ	ไม่เปิดเผยตัวตน
วันที่สัมภาษณ์	11 กันยายน 2563
เวลาที่สัมภาษณ์	15.00-15.30 น.

ข้อมูลทั่วไปของโรงแรม

เราเป็นเจ้าของโรงแรมโฮสเทล 3 สาขา ได้แก่ โรงแรมในบริเวณราชเทวี 2 สาขา และโรงแรมในสาขาข้าวสาร โดยสำหรับเราเป็นโรงแรมโฮสเทลย่านราชเทวีที่เปิดมาประมาณ 5 ปี มีจุดเด่นที่ใกล้กับสถานีรถไฟฟ้าวัดราชเทวี รวมถึงการบริการที่ทำให้ลูกค้ารู้สึกเหมือนบ้านแม่จะอยู่ในเมืองไทย ที่ลูกค้าส่วนใหญ่เป็นลูกค้ากลุ่ม Backpacker ชาวตะวันตกประมาณ 80% และอีก 20% จะเป็นคนไทยที่เดินทางมาจากต่างจังหวัด ซึ่งสภาพทางเศรษฐกิจของเราค่อนข้างดีเนื่องจากกลุ่มลูกค้าหลักอย่าง Backpacker จะมาเที่ยวประเทศไทยตลอดทั้งปี

ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับธุรกิจจากการระบาดของโควิด-19

การระบาดของโควิด-19 ส่งผลกระทบต่อธุรกิจมาก เพราะกลุ่มลูกค้ากว่า 80% ที่เป็นชาวต่างชาติไม่สามารถเข้ามาในประเทศไทยได้ รวมถึงลูกค้าคนไทยก็ไม่มีการเดินทางเพราะสถานการณ์การระบาด ทำให้เราไม่มีลูกค้าเลยในช่วงนั้น เราจึงได้ตัดสินใจหยุดกิจการชั่วคราว 3 เดือน ตั้งแต่เดือนเมษายน 2563 เพื่อเป็นการลดค่าใช้จ่าย ส่วนในช่วงที่หยุดกิจการรายได้ของเราก็ไม่มีเลย

การปรับตัวจากการระบาดของโรคโควิด-19 ในธุรกิจ

- **หยุดกิจการ**

เราจำเป็นต้องหยุดกิจการก่อนเพราะเราไม่มีลูกค้าเลยทั้งในส่วนของลูกค้าต่างชาติหรือแม้แต่คนไทยเอง โดยเราหยุดกิจการไป 3 เดือน

- **หยุดจ้างพนักงาน**

เราจำเป็นต้องหยุดการจ้างงานพนักงานของเราไปเลยหลังจากเราประกาศหยุดกิจการไป 3 เดือน โดยยังให้โอกาสกับพนักงานในการตัดสินใจว่าหลังจากกลับมาเปิดกิจการยังสามารถกลับมาทำงานที่โรงแรมอีกได้ หรืออาจตัดสินใจเลือกทำงานที่อื่นได้ตามอิสระ

- **ลดค่าใช้จ่าย**

การลดค่าใช้จ่ายของเราโดยหลักคือการหยุดจ้างพนักงานลง รวมถึงลดในเรื่องของค่าน้ำ ค่าไฟฟ้า

- **เข้าร่วมมาตรการพักชำระหนี้**

ส่วนสาขาข่าวสาร เนื่องจากมีขนาดค่อนข้างใหญ่ เราจึงมีการขอสินเชื่อบางส่วน ซึ่งในช่วงการระบาด เราก็ได้เข้าร่วมมาตรการหยุดพักชำระหนี้เช่นกัน รวมถึงมีการกู้ยืมเพิ่มขึ้นเต็มสำหรับการปรับปรุงโฮสเทล ซึ่งค่อนข้างเยอะพอสมควร

การเปลี่ยนแปลงการดำเนินงานกิจการภายหลังการระบาดของโรคโควิด-19

เราเริ่มกลับมาเปิดอีกครั้งในช่วงเดือนกรกฎาคม 2563 โดยเริ่มเปิด โรงแรมสาขาราชเทวี 1 แห่งก่อน เนื่องจากใกล้กับสถานีรถไฟฟ้ามวกที่สุด ซึ่งกลุ่มลูกค้าที่มาใช้บริการเป็นคนไทยทั้งหมด ส่วนอีกสาขาหนึ่งย่านราชเทวีเช่นกัน เรากำลังปรับปรุงให้ด้านล่างเป็นร้านกาแฟ เพื่อรองรับกลุ่มลูกค้าที่เป็นคนไทยมากขึ้น เช่น กลุ่มนักศึกษาที่ต้องการมาอ่านหนังสือ เป็นต้น ส่วนห้องพักเราเริ่มปรับให้มีความเป็นส่วนตัวมากขึ้น มีการป้องกันระยะห่าง

นอกจากนี้ เราจะเป็นต้องลดราคาค่าห้องลงค่อนข้างมากจากเดิมที่ราคาอยู่ที่ 400 บาท ตอนนี้จะเหลืออยู่ที่ 250 บาท ซึ่งเป็นว่าเราได้กำไรลดลงไปค่อนข้างมาก

การสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐระหว่างการระบาดของโรคโควิด-19

เราได้รับการหยุดพักชำระหนี้ ส่วนของภาครัฐบาลสำหรับโรงแรมโฮสเทลเราไม่ได้ใช้ รวมถึงภาครัฐอ้างว่าไม่ได้สั่งให้โรงแรมหยุดกิจการในช่วงการระบาด แต่ธุรกิจโรงแรมถือเป็นธุรกิจที่ได้รับผลกระทบจากโควิด-19 เท่านั้น เราจึงไม่ได้รับความช่วยเหลือใด ๆ จากภาครัฐเลย

ส่วนมาตรการการกู้ยืมเงินเรามองว่าไม่ได้ช่วยเหลือเราจริง ๆ เนื่องจากดอกเบี้ยยังถูกคิดตลอดระหว่างพักชำระหนี้

ความคาดหวังต่อภาครัฐบาลภายหลังการระบาดของโรคโควิด-19

อาจมีมาตรการในการแบ่งเบาเรื่องของค่าเช่าที่ เนื่องจากโฮสเทลส่วนใหญ่จะมีการเช่าที่ หากรัฐมีมาตรการให้เจ้าของที่ช่วยแบ่งเบาภาระค่าเช่าลงไปได้จะช่วยเราได้ค่อนข้างมาก

นอกจากนี้ รัฐควรมีแผนที่ชัดเจนทั้งในส่วนของการมาตรการช่วยเหลือ รวมถึงด้านการเปิดกิจการโรงแรม ตามกฎหมายที่รัฐเคยแจ้งว่าในปีหน้าจะมีความเข้มงวดมากขึ้น เราอยากให้กฎหมายสอดคล้องกับสถานการณ์หรืออาจพิจารณาเพื่อยืดระยะเวลาความเข้มงวดออกไปก่อน

การคาดการณ์ในการรับมือต่อการระบาดอีกครั้งของโรคโควิด-19

เราอาจเลือกเปลี่ยนพื้นที่โรงแรมในการใช้ประโยชน์ด้านอื่น ๆ เช่น ปล่อยให้ผู้ประกอบการรายอื่นเช่าจัดทำโรงเรียนสอนอบขนมทำอาหารหรือขนม จัดอบรมถ่ายรูป เป็นต้น

กลุ่มผู้ประกอบการ	โรงแรม C
ชื่อกิจการ	ไม่เปิดเผยตัวตน
วันที่สัมภาษณ์	15 กันยายน 2563
เวลาที่สัมภาษณ์	13:00 – 13:40 น.

ข้อมูลทั่วไปของโรงแรม

กิจการของโรงแรมของเราเริ่มต้นจากโฮสเทล 2 แห่งในปี 2556 ที่ตลาดน้อยหลังจากนั้นก็ขยายไปยัง Home Stay และโรงแรมเป็นอย่างสุดท้าย โดยเป็นธุรกิจครอบครัวกับลูกสาว 4 คนช่วยกันดูแล ในช่วงที่เปิดมา 3-4 ปีธุรกิจไปได้ดีมาก แต่ในช่วงหลังเริ่มมีคู่แข่งมากขึ้นเลยกลับมาเปิดเฉพาะในย่านตลาดน้อยเพียงที่เดียวแต่อยู่ใกล้ ๆ กันแทนทั้งหมด 4 แห่ง

ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับธุรกิจจากการระบาดของโควิด-19

ทุกสาขากระทบในเดือนเมษายนคือไม่มีนักท่องเที่ยว ส่วนเงินกู้ตอนนี้ได้เข้ามามาตรการพักชำระหนี้อยู่ ถือว่ายังพอหายใจไปได้ แต่ต้องดูต่อไปว่าหากหมดมาตรการแล้วจะทำอย่างไร อย่างไรก็ตาม ธุรกิจส่งสัญญาณไม่ดีมาตั้งแต่ปีที่แล้วที่มีเหตุการณ์ที่ภูเก็ตและนักท่องเที่ยวเงินหายไปค่อนข้างมาก ตอนนั้นมีโครงการท่องเที่ยวเมืองรอง แต่จำนวนนักท่องเที่ยวรวมยังไม่พอยูดี ไป ๆ มา ๆ เมืองหลักเลยกระทบไปด้วยตั้งแต่ช่วงกลางปี

การปรับตัวจากการระบาดของโรคโควิด-19 ในธุรกิจ

- **ปรับห้องว่างเป็นให้เช่ารายเดือน**

ธุรกิจเริ่มปรับมามาตั้งแต่ช่วงปลายปีเดือนพฤศจิกายนถึงธันวาคมปีที่แล้ว เริ่มมีการประชุมหาทางออกกันว่า จะเปลี่ยนห้องส่วนหนึ่งให้เช่ารายเดือนแทน เพื่อไม่ให้ต้องมีเตียงว่างอยู่เปล่า ๆ และมีแนวคิดกำลังจะเปิดสาขาที่ 5 ที่เราเรียกว่า Paint House เพื่อหนีการแข่งขันกับสงครามราคา อันนี้จะให้ศิลปินมาพักแล้ววาดรูปมาสะสมในโรงแรม รวมถึงมีการบริจาคให้กับมูลนิธิต่าง ๆ

การปรับมาเป็นห้องเช่ารายเดือนที่เริ่มทำมาก่อนหน้าแล้วถือว่าช่วยได้ค่อนข้างมาก เพราะสำหรับตึกหลักเกี่ยจำนวนห้องกำลังดีไม่ได้ใหญ่หรือเล็กไป ทำให้ค่าเช่าห้องรายเดือนเหล่านี้เพียงพอจะหล่อเลี้ยงต้นทุนค่าน้ำค่าไฟค่าจ้างไปได้ แต่ถ้าเป็นโรงแรมเล็กกว่านี้เงินสดที่เข้ามาอาจจะไม่พอจ่ายหรือถ้าใหญ่ไปเลยต้นทุนก็สูงเกินไปแบบนั้นปิดโรงแรมชั่วคราวจะดีกว่า

- **ปรับวันทำงานให้ยืดหยุ่นขึ้น**

พอดีมาเจอโควิดในปีนี้อเนียงกันมาเลยต้องปรับตัวอีกรอบ เริ่มจากปรับวันทำงานของพนักงานให้ยืดหยุ่นมากขึ้นตามปริมาณงาน และปรับงานของบางตำแหน่งที่ทำร่วมกันได้ในหลายสาขา เนื่องจาก

ส่วนใหญ่อยู่ใกล้ ๆ กัน นอกจากนี้ ยังปรับให้เน้นนักท่องเที่ยวคนไทยมากขึ้น อาจจะเป็นภาครัฐให้มาพักมากขึ้น ซึ่งโรงแรมเข้าทุกโครงการของรัฐบาลตั้งแต่แรก

- **ลงทุนแผงโซลาร์ผลิตไฟฟ้า**

เราได้เริ่มลงทุนในแผงโซลาร์ใช้ผลิตไฟฟ้าสำหรับโรงแรมอีกส่วนหนึ่ง

การสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐระหว่างการระบาดของโรคโควิด-19

ได้เข้าร่วมโครงการทั้งหมดของภาครัฐ ไม่ว่าจะเป็นมาตรการกระตุ้นการท่องเที่ยว หรือเที่ยวด้วยกัน แต่ตอนนั้นเรารีบเข้าไปก่อนเลยไม่ต้องเจอปัญหาอย่างที่อีกหลายโรงแรมต้องเจอพอระบบเริ่มดำเนินการไปสักพัก รวมถึงเราได้เข้าร่วมมาตรการทางการเงินคือได้พักชำระหนี้ แต่คิดว่าไม่เพียงพอและไม่รู้ว่าหลังสิ้นสุดมาตรการแล้วจะเป็นอย่างไรในปัจจุบัน ตอนนี้สถานการณ์เหมือนกับว่าแค่คอปันน้ำให้หายใจได้

ความคาดหวังต่อรัฐบาลภายหลังการระบาดของโรคโควิด-19

รัฐบาลต้องปรับปรุงมาตรการให้ง่ายมากขึ้น เพราะหลายครั้งการใช้เทคโนโลยีมากเกินไปจะทำให้รายเล็กรายน้อยที่อยู่ล่าง ๆ เข้าไม่ถึง ส่วนมาตรการทางการเงินรัฐบาลควรลดดอกเบี้ยหรือค่าใช้จ่ายในการจัดการให้มากกว่านี้และลดอย่างไม่มีเงื่อนไขที่ซับซ้อนและยุ่งยากอย่างเช่น

การคาดการณ์ในการรับมือต่อการระบาดอีกครั้งของโรคโควิด-19

ไม่มี

กลุ่มผู้ประกอบการ	โรงแรม D
ชื่อกิจการ	ไม่เปิดเผยตัวตน
วันที่สัมภาษณ์	17 กันยายน 2563
เวลาที่สัมภาษณ์	13.00 – 13.40 น.

ข้อมูลทั่วไปของโรงแรม

เรา เปิดดำเนินการธุรกิจที่พักโฮสเทลเป็นระยะเวลาประมาณ 2 ปี โดยกลุ่มลูกค้าหลักของโฮสเทลมีทั้งชาวไทย และชาวต่างชาติในสัดส่วนอย่างละครึ่ง จุดเด่นของโฮสเทลของเรา คือมีระเบียบ และพื้นที่ที่ดีริมน้ำเจ้าพระยา เน้นการพักผ่อน ซึ่งแตกต่างจากโฮสเทลอื่น ๆ ที่เน้นในเรื่องของราคา หรือ Budget Hostel นอกจากนี้ยังมีกลุ่มลูกค้าชาวไทยที่มาซื้อของในย่านสำเพ็ง และแวะมาใช้บริการเนื่องจากโฮสเทลของเรามีค่าบริการที่สมเหตุสมผล ให้บริการทั้งหมด 9 ห้อง แบบห้องเดี่ยว 2 ห้อง นอกนั้นจะเป็นแบบเตียงรวม มีทั้งแบบรายวัน และรายเดือน ซึ่งแบบรายเดือนไม่ได้ผลตอบรับที่ดีมากนัก จะได้เฉพาะบางโอกาสเท่านั้น

ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับธุรกิจจากการระบาดของโควิด-19

ก่อนที่จะมีการระบาดของโรคโควิด-19 ธุรกิจโฮสเทลกำลังไปได้ดี เนื่องจากรถไฟฟ้า MRT สายสีน้ำเงินได้มีการเปิดให้บริการแล้ว อย่างไรก็ตาม ในช่วงที่เกิดการระบาดของโรคโควิด-19 ในระยะแรกๆ นั้น หรือในช่วงที่ประเทศจีนเริ่มทำการปิดประเทศ ธุรกิจโฮสเทลของเราไม่ได้รับผลกระทบมากนักเพราะยังมีกลุ่มลูกค้าชาวไทยมาใช้บริการอยู่ แต่เมื่อประเทศไทยได้ทำการปิดประเทศเพื่อป้องกันการระบาดของโรคโควิด-19 ทางโฮสเทลได้รับผลกระทบอย่างหนัก เนื่องจากไม่มีลูกค้าต่างชาติ และลูกค้าชาวไทยจากต่างจังหวัดลดน้อยลง เนื่องจากไม่มีการเดินทางในประเทศ

นอกจากนี้ในช่วงที่รัฐบาลได้ออกคำสั่งล็อกดาวน์ ทางโฮสเทลจำเป็นต้องปิดทำการตามคำสั่งเป็นระยะเวลา 3 เดือน และได้กลับมาเปิดให้บริการอีกครั้งในช่วงเดือนกรกฎาคม ถึงแม้จะเปิดให้บริการอีกครั้งหลังล็อกดาวน์ ทางโฮสเทลยังไม่มีลูกค้ามากนัก แต่ต้องเปิดทำการเพื่อช่วยเหลือ และดูแลพนักงานจำนวน 5 คนซึ่งยังคงได้รับเงินเดือนอยู่ รวมไปถึงรักษาภาพลักษณ์ของธุรกิจว่า โฮสเทลของเรายังไม่ได้ปิดตัวลง

การปรับตัวจากการระบาดของโรคโควิด-19 ในธุรกิจ

- ลดค่าใช้จ่าย

ทางโฮสเทลได้มีการลดเงินเดือนพนักงาน รวมไปถึงลดค่าใช้จ่ายต่าง ๆ แต่ไม่สามารถลดได้มากนัก เนื่องจากค่าเช่าที่ยังต้องจ่ายอยู่

- ปรับรูปแบบธุรกิจ

เปลี่ยนเป็นโฮสเทลสำหรับการเก็บของ หรือโกดังให้เช่าเก็บของ แต่ไม่ได้มีผลตอบรับที่ดีมากนัก

- **หากกลุ่มลูกค้าใหม่**

เปิดเป็นโฮสเทลลักษณะรายเดือนสำหรับกลุ่มนักศึกษา แต่ไม่ได้มีผลตอบรับที่ดีมากนัก เนื่องจาก รูปแบบของห้องในโฮสเทลค่อนข้างเปลี่ยนได้ยาก เช่น ไม่ได้มีห้องหรือห้องน้ำส่วนตัว มีเพียงสองชั้น หรือเตียงรวมเป็นหลัก แตกต่างจากธุรกิจโรงแรมที่สามารถปรับพื้นที่ได้ง่ายกว่า

นอกจากนี้กลุ่มธุรกิจโฮสเทลเคยได้มีการปรึกษาหารือในการเปลี่ยนห้องโฮสเทลเป็นที่พัก สำหรับกลุ่มนักศึกษาในช่วงโรคโควิด-19 อย่างไรก็ตามพอเริ่มมีการล็อกดาวน์ กลุ่มนักศึกษาได้ เดินทางออกจากกรุงเทพฯไปที่เรียบร้อยแล้ว

การเปลี่ยนแปลงการดำเนินงานกิจการภายหลังการระบาดของโรคโควิด-19

พอกลับมาเปิดให้บริการตามปกติแล้ว ทางโฮสเทลได้มีการปรับราคาลง แต่ยอดการจองยังน้อยอยู่นอกจากนี้ยังขึ้นอยู่กับแต่ละช่วงเดือน และฤดูกาล โดยเฉพาะตอนนี้ที่เป็น Low Season จำนวนลูกค้าหายไปอย่างเห็นได้ชัด

หากเปิดโฮสเทลต่อไปในสถานการณ์เช่นนี้ คิดว่ากิจการอาจจะอยู่ได้ถึงสิ้นปีเท่านั้น เนื่องจากกลุ่มคนที่ออกมาเที่ยว โฮสเทลไม่ใช่ตัวเลือกแรก เนื่องจากระดับราคาของโรงแรมระดับห้าดาวในประเทศไทยไม่ได้สูงมากนัก

การสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐระหว่างการระบาดของโรคโควิด-19

ทางผู้ประกอบการไม่ได้เข้าร่วมโครงการกับทางภาครัฐที่ออกมาตราการช่วยการผ่อนชำระหนี้ เนื่องจากไม่ได้กู้ยืมจากธนาคาร รวมทั้งทางโฮสเทลไม่ได้รับการช่วยเหลือจากรัฐบาลแต่อย่างใด

นอกจากนี้ โครงการเราเที่ยวด้วยกันของทางรัฐบาล เพื่อกระตุ้นการท่องเที่ยวในประเทศ ทางโฮสเทลไม่ได้เข้าร่วมโครงการเนื่องจากกิจการที่เข้าร่วมได้ต้องมีใบอนุญาต และธุรกิจโฮสเทลส่วนมากไม่ค่อยมีใบอนุญาตกัน อีกทั้งหากมองในมุมมองของลูกค้า ตนอาจจะเลือกไปนอนโรงแรมระดับห้าดาว เพราะได้ส่วนลดเท่ากัน

ในเรื่องของความคาดหวังต่อการสนับสนุนของหน่วยงานรัฐ มองว่าในเรื่องของมาตรการการจ้างงาน ต้องให้ความช่วยเหลือมากกว่านี้ เนื่องจากธุรกิจโฮสเทลเป็นธุรกิจที่พึ่งพาการท่องเที่ยวเป็นหลัก และด้วยสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด-19 ทำให้การท่องเที่ยวต้องหยุดชะงักซึ่งตนเข้าใจเป็นอย่างดี แต่ในขณะเดียวกัน ทางโฮสเทลจำเป็นต้องเปิดทำการอีกครั้งเพื่อช่วยพนักงาน ยังมีการจ้างงานอยู่

คาดหวังว่าภาครัฐจะช่วยผู้ประกอบการมากกว่านี้ ในเรื่องของการจ้างงาน การจ่ายประกันสังคมเปรียบเทียบกับต่างประเทศ ภาครัฐได้มีมาตรการช่วยผู้ประกอบการ มีการช่วยเรื่องเงินเดือนของพนักงาน เป็นต้น อีกทั้งโฮสเทลเปิดได้ไม่นาน จึงทำให้ยังไม่ได้ทุนคืน มีการแข่งขันสูงในประเทศไทย และมีการตัดราคาแข่งกัน

การคาดการณ์ในการรับมือต่อการระบาดอีกครั้งของโรคโควิด-19

แน่นอนว่าทางโฮสเทลต้องมีการปรับตัว และทุกการปรับเปลี่ยนต้องมีค่าใช้จ่ายอยู่แล้ว โครงสร้างอาคาร ที่ลงทุนไปแล้ว มีลักษณะที่เป็นกิ่งถาวร หากต้องปรับเปลี่ยนจริงต้องคำนึงถึงค่าใช้จ่าย อีกทั้ง เงินทุนสำรองได้ใช้ไปแล้วในช่วงวิกฤตที่ผ่านมา และยังไม่สามารถคาดเดาสถานการณ์ และอนาคตของธุรกิจได้ และอาจจะต้องมีการกู้ยืมเพิ่มขึ้น แต่ไม่กู้ธนาคารอย่างแน่นอน

ความคาดหวังต่อภาครัฐบาลหากมีการระบาดอีกครั้งของโรคโควิด-19

หากมีการบังคับจากภาครัฐให้ปิดอีกครั้ง อยากทราบว่า ทางรัฐบาลจะมีมาตรการช่วยเหลือในส่วนตัวบ้าง สำหรับธุรกิจพึ่งพาการท่องเที่ยวเป็นหลัก

สรุปการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการ: กลุ่มผู้ประกอบการร้านอาหาร

กลุ่มผู้ประกอบการ	ร้านอาหาร A
ชื่อกิจการ	ไม่เปิดเผยตัวตน
วันที่สัมภาษณ์	10 กันยายน 2563
เวลาที่สัมภาษณ์	11.00 – 11.40 น.

ข้อมูลทั่วไปของร้านอาหาร

ร้านอาหารของเราขายผลิตภัณฑ์คูกี้แบบโฮมเมดเกรดพรีเมียม ที่ใช้เนยสดแท้ วัตถุดิบระดับพรีเมียม และไม่ใส่วัตถุกันเสีย โดยร้านเราเริ่มต้นเปิดในช่วงกลางปี 2562 จากการขายออนไลน์ผ่านเพจเฟซบุ๊ก ที่ลูกค้าส่วนใหญ่เป็นผู้ติดตามคนไทยประมาณ 90% จากเพจเฟซบุ๊กของเราเอง และมียอดผู้ติดตามประมาณ 4,000-5,000 คน จนถึงในช่วงเดือนตุลาคม 2562 จึงได้เริ่มเปิดขายทางออฟไลน์ (หน้าร้าน) ซึ่งช่วงที่เปิดร้านแรก ๆ ยังคงเจียบแต่ก็ได้รายได้จากการขายในช่องทางออนไลน์ ที่ช่วงปี 2562 มีรายได้ประมาณ 20,000 บาทต่อเดือน ค่าใช้จ่ายเดิมประมาณ

ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับธุรกิจจากการระบาดของโควิด-19

ช่วงการระบาดของโรคโควิด-19 การขายสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์เริ่มเติบโตมากขึ้น และมีรายได้หลังหักค่าใช้จ่ายแล้วเฉลี่ย 20,000-30,000 บาทต่อเดือน แต่ก็ยังถือเป็นรายได้ที่น้อยกว่าที่เราคาดการณ์เอาไว้ เนื่องจากคาดหวังรายได้จากหน้าร้านที่เมื่อเจอกับการระบาดของโควิด-19 เลยทำให้ยอดขายโตเพียงช่องทางออนไลน์เท่านั้น ซึ่งหน้าร้านเป็นสถานที่ของเราเองที่สาขาแรกเราเปิดบริเวณตอนเมืองและอีกสาขาอยู่บริเวณงามวงศ์วาน ซึ่งทั้ง 2 ที่เป็นบ้านของตนเองแล้วนำมารีโนเวทใหม่

ทั้งนี้ หากพูดในส่วนของธุรกิจร่วมที่เราได้เป็นหุ้นส่วน ที่มีการขายสินค้าหน้าร้านรูปแบบ food truck บริเวณวิลล่ามาร์เก็ตแห่งหนึ่ง ส่วนนั้นจะได้รับผลกระทบค่อนข้างมาก เนื่องจากพฤติกรรมของผู้คนเปลี่ยนแปลงจากการระบาดของโรคโควิด-19 คนจับจ่ายใช้สอยน้อยลง ช่วงเวลาประมาณ 1-2 ทุ่ม ที่เคยมีผู้คนจับจ่ายใช้สอยก็เงียบลงไปเมื่อเกิดการระบาด

สำหรับช่องทางออนไลน์เนื่องจากเรามีเพจที่มีผู้ติดตามเดิมอยู่แล้ว ทำให้ไม่จำเป็นต้องเพิ่มค่าใช้จ่ายเพื่อโปรโมทเพจ แต่จากความคิดเห็นของตนเองคิดว่าหากต้องทำตลาดเองใหม่ในช่องทางออนไลน์ จำเป็นจะต้องมีค่าใช้จ่ายเพื่อขายสินค้าทางออนไลน์ที่มากขึ้นพอสมควร เนื่องจากมีการแข่งขันทางออนไลน์ที่มากขึ้น ส่วนด้านการขนส่งเราได้ใช้ทั้ง Lineman Food Panda และช่องทางอื่น ๆ ตั้งแต่เริ่มต้น โดยเราได้คิดคำนวณราคาค่าขนส่งรวมอยู่ในสินค้าแล้วจึงไม่มีปัญหาในส่วนนี้และถือเป็นข้อดีที่เราสามารถควบคุมต้นทุนได้ โดยความคิดเห็นส่วนตัวคิดว่า เป็นช่องทางที่เหมาะสมมาก ๆ กับสถานการณ์ แต่ในขณะเดียวกันความพึดติดต่อ

สินค้าของเราอาจจะน้อยลง เนื่องจากลูกค้ามีสินค้าให้เลือกซื้อช่องทางออนไลน์ค่อนข้างมาก การเลือกซื้อของลูกค้าบางรายจึงอาจเป็นความอยากลองสินค้าเท่านั้น

การปรับตัวจากการระบาดของโรคโควิด-19 ในธุรกิจของท่านเป็นอย่างไร

สำหรับการปรับตัวของธุรกิจที่เราได้เป็นส่วน

- **เพิ่มโปรโมชั่นลดราคาและโปรโมชั่นผ่านสื่อรายการทีวี**

แม้จะมีการนำเสนอโปรโมชั่นและใช้สื่อรายการทีวีเพื่อโปรโมทร้าน แต่ยังคงเพิ่มยอดขายได้ยาก เนื่องจากระดับราคาของอาหารที่อยู่ในระดับกลาง ซึ่งอาจไม่ตอบโจทย์กับผู้บริโภคที่มีรายได้ลดลงจากสถานการณ์โควิด-19

ส่วนในด้านร้านของเรานั้นไม่ได้มีการปรับตัวของธุรกิจแต่อย่างใด เนื่องจากเราเน้นการขายช่องทางออนไลน์ได้

การสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐระหว่างการระบาดของโรคโควิด-19

ร้านของเราไม่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ เนื่องจากนโยบายช่วยเหลือภาครัฐส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

การคาดการณ์ในการรับมือต่อการระบาดอีกครั้งของโรคโควิด-19

สนับสนุนและตรวจสอบการใช้แพลตฟอร์มต่าง ๆ ถึงความถูกต้องทั้งในเรื่องของภาษี ความถูกต้องของการสนับสนุนแพลตฟอร์มที่คุ้มค่าและเหมาะสม รวมถึงอาจเป็นการสร้างแพลตฟอร์มให้กับผู้ประกอบการรายย่อย ชาวบ้าน สามารถเข้าถึงได้จริง ๆ

ความคาดหวังต่อรัฐบาลหากมีการระบาดอีกครั้งของโรคโควิด-19

ยังคาดการณ์ไม่ได้

กลุ่มผู้ประกอบการ	ร้านอาหาร B
ชื่อกิจการ	ไม่เปิดเผยตัวตน
วันที่สัมภาษณ์	16 กันยายน 2563
เวลาที่สัมภาษณ์	14:00 – 14:40 น.

ข้อมูลทั่วไปของร้านอาหาร

ร้านของเราเป็นร้านก๋วยเตี๋ยวเนื้อ เริ่มต้นเกิดจากการรวมตัวกันของเพื่อนพนักงานที่ทำงานที่เดียวกัน และเห็นช่องทางทางค้าขาย หลังจากเปิดได้สักพัก ร้านปรับรูปแบบธุรกิจใหม่ว่าเป็นร้านอาหารจีน เพราะในย่านเจริญกรุงยังมีคนจีนรุ่นเก่าแก่อายุพอสมควรและร้านอยู่ในซอยด้วยไม่ค่อยมีคนรู้จัก เขาเริ่มมาถามหาอาหารจีนอื่น ๆ นอกจากก๋วยเตี๋ยวเนื้อด้วย เราก็เริ่มทำอาหารจีนสูตรชิงเต๋าด้วย สำหรับจุดเด่นของร้านเรื่องก๋วยเตี๋ยวจะอยู่ที่เส้นก๋วยเตี๋ยวที่นำเข้ามาจากจีน โดยร้านจะตุ๋นเนื้อนาน มีสูตรน้ำซุบทำเอง อีกจุดเด่นคือเต้าหู้หั่นส่วนอีกคนเป็นโรงงานทำเต้าหู้ทำเอง โดยกลุ่มลูกค้าจะเป็นคนไทย 85% และที่เหลือเป็นต่างชาติที่มาทำงานอยู่ในไทย ฝรั่งเศส ญี่ปุ่น จีน เป็นต้น

ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับธุรกิจจากการระบาดของโควิด-19

สิ่งที่กระทบอย่างแรกคือไม่มีลูกค้านั่งหน้าร้านได้ ต้องปรับบริการเป็น Delivery อย่างเดียว เรื่องรายได้ต้นทุนพอเป็น Delivery ต้นทุนมันเพิ่มขึ้น เราโดน 30% เราไม่มีทางเลือกช่วงนั้น แต่ว่าราคาเราต่างแค่ 10 บาทเท่านั้น คือมีค่าวัสดุอะไรต่างๆ แต่เราไม่บวกเยอะ คือใจเขาใจเราทุกคนลำบากเหมือนกัน เราต้องผ่านไปด้วยกันได้ เอาแค่ว่าเราอยู่ได้ทุกคนอยู่ได้

การปรับตัวจากการระบาดของโรคโควิด-19 ในธุรกิจของท่านเป็นอย่างไร

- **เปิด Delivery ของทางร้านเอง**

การปรับตัวนอกจากหันไปทำ Delivery แล้ว เราก็คิดว่าต้องพัฒนาอะไรบ้าง อันหนึ่งคือโปรโมชั่นส่งตรงส่งฟรี ทำไลน์ของตัวเองให้ลูกค้าส่งโดยตรง ไม่ต้องผ่านแพลตฟอร์มส่งอาหารอื่น ๆ ที่ต้องโดนหักค่าบริการ ตอนแรกยังทำไม่ได้ ยังไม่ได้เตรียมตัวเลย มันเร็วมาก และทุกอย่างมันเลยซ้าอยู่เพราะว่าฐานลูกค้ายังไม่รู้ว่าต้องมาแอตไลน์สั่งอาหารของร้านโดยตรงได้

- **ดึงดูดคนจากรีวิวของเพจเฟซบุ๊ก**

ในช่วงการระบาดนั้นได้อาศัยเพจต่าง ๆ มารีวิว เป็นอะไรที่ช่วยได้มาก โดยเฉพาะกลุ่มลูกค้าใหม่ ๆ ที่เข้ามาเพิ่มขึ้นด้วย แม้ว่าจะไม่มีลูกค้าหน้าร้าน ส่วนเรื่องกู้เงินจะเป็นแค่ช่วงแรกที่ทำร้านเท่านั้น ช่วงโควิดจะใช้วิธีรัดเข็มขัดเป็นหลัก พอร้านกลับมาเปิดได้อีกทางร้านปรับให้มีดนตรีสดมากขึ้น

- **ปรับลดเงินเดือนพนักงาน แต่ไม่ไล่ออก**

พนักงานในร้านต้องคุยกันว่าทุกคนจะต้องถูกลดเงินเดือนนะ ตอนนั้นเราไม่จำเป็นต้องให้ทุกคนมาทำงานครบ ก็คุยกับน้องว่าให้ทำงานครึ่งเดือน รับเงินเดือนครึ่งหนึ่ง อาศัยพัก อาหารการกินเหมือนเดิม เงินเดือนต้องคุยกัน แต่ไม่ใช่ว่าทำงานครึ่งเดือนละรับเงินเต็ม ทำอยู่ 2-3 เดือน

อย่างไรก็ตาม หลังจากโควิด-19 ซาลงทางร้านกลับมาแทบจะเป็นปกติ ส่วนหนึ่งเพราะลูกค้าส่วนใหญ่จะเป็นคนไทยมากกว่าต่างชาติ ทำให้สามารถมียอดขายได้ต่อเนื่อง อย่างวันขายสุดสัปดาห์ก็ดีขึ้น สิ่งที่ทำให้อยู่รอดมาได้คือการช่วยเหลือกัน ภายในร้านช่วยกันมาตลอด มีคนโดนลดเงินเดือน ลดวันทำงาน ขอขอบคุณที่ทุกคนเข้าใจและยอม เพราะถ้ามีคนออกไปร้านก็อาจจะอยู่ไม่ได้

การสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐระหว่างการระบาดของโรคโควิด-19

ทางร้านไม่ได้เข้ามาตรกรการพักชำระหนี้ของรัฐบาล พอทราบว่ามีมาตรการอยู่บ้าง ตอนนั้นคิดว่าเน้นที่ส่งอาหารอาจจะไม่ได้ตรงกับกลุ่มเป้าหมายของทางรัฐบาลมากนัก คือรัฐบาลส่งเสริมแต่รายใหญ่ ไม่ใช่รายย่อย ถ้าจะช่วยเหลือต้องมีสินเชื่อดอกเบี้ยถูกมากๆ หรือมีการส่งเสริมการท่องเที่ยวในย่านเมืองเก่าต่างๆ อยากให้มาช่วยรายย่อย พักดอกเบี้ยคือต้องพักจริงจัง ส่วนทางด้าน CEA ช่วยให้ย่านนี้มาเหมือนกัน คือดึงร้านขึ้นมาได้เลยในช่วงก่อนหน้านี้

ความคาดหวังต่อภาครัฐบาลภายหลังการระบาดของโรคโควิด-19

คิดว่าตนเป็นที่พึ่งของตน เพราะว่ามันเหมือนกับว่า ที่ผ่านมามีภาครัฐจัดการอะไรหลายอย่างออกมาแล้วเรไม่ได้รู้สึกว่ามันเป็นการช่วย แต่เป็นแก้ไขปัญหาก็หลายเหตุมากกว่า เรื่องแจกเงินอะไรก็แล้วแต่ ไม่ได้ถึงรายย่อยจริงๆ ไม่ได้รู้สึกว่าจะช่วยที่เรามีปัญหาจริงๆ แล้วภาครัฐเข้ามาช่วย สำหรับ CEA ที่ช่วยได้คือมาคุยกัน หรือจัดหีเวนท์บ่อย ๆ จะช่วยได้มาก ชวนเราไปขายด้วย เหมือนการโฆษณาร้านไปในตัวด้วย

การคาดการณ์ในการรับมือต่อการระบาดอีกครั้งของโรคโควิด-19

ทางร้านคิดว่าจะไม่เหมือนรอบแรกแน่นอน เรามีภูมิแล้ว อุปกรณ์เรามี อย่างที่อุปกรณ์วัดไข้ เจลล้างมือ ฯลฯ และที่สำคัญต้องพร้อมจะยอมรับมัน ไม่เหมือนครั้งแรกที่ตื่นตระหนกกัน

กลุ่มผู้ประกอบการ	ร้านอาหาร C
ชื่อกิจการ	ไม่เปิดเผยตัวตน
วันที่สัมภาษณ์	17 กันยายน 2563
เวลาที่สัมภาษณ์	11.00 – 11.40 น.

ข้อมูลทั่วไปของร้านอาหาร

ร้านอาหารของเราเป็นร้านแห่งที่สองที่ตนดำเนินธุรกิจประเภทร้านอาหาร จุดเริ่มต้นของร้านเรา คือมองเห็นว่าตึกนี้มีความเป็นเอกลักษณ์ มีความย้อนยุค ประจวบกับเจ้าของตึกมีความต้องการอยากจะทำกิจการพอดี โดยได้เช่าพื้นที่ชั้น 1 ของตึกเพื่อทำร้านอาหาร โดยกลุ่มลูกค้าหลักของร้านคือ กลุ่มพนักงาน ทางร้านจะเน้นเมนูอาหารจานเดียว ภายใต้คอนเซ็ปต์อาหารสูตรคุณยาย ราคาไม่แพงเริ่มต้นเพียง 49 บาทอีกทั้งไม่คิดค่าน้ำแข็งและน้ำซุ๊ป ทั้งนี้ เราเพิ่งเปิดให้บริการเมื่อเดือนกันยายน 2563

ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับธุรกิจจากการระบาดของโควิด-19

ก่อนจะเกิดการระบาดของโรคโควิด-19 และส่งผลให้เกิดการล็อกดาวน์ตามมาตรการของทางภาครัฐนั้น ร้านเรากำลังไปได้ดีเนื่องจากย่านนี้มีการจัดกิจกรรมในพื้นที่นี้ เช่น Design Week อีกทั้งยังได้กลุ่มลูกค้าชาวไทยและกลุ่มนักท่องเที่ยวต่างชาติ แบ่งเป็น 70 และ 30 เปอร์เซ็นต์ตามลำดับ กลุ่มลูกค้าชาวไทยได้แก่ พนักงานออฟฟิศ และอาจารย์ที่ตั้งใจมากินจากการรีวิวในโลกออนไลน์ในวันเสาร์-อาทิตย์ แต่เมื่อมีการบังคับให้ล็อกดาวน์ในเดือนเมษายน กลุ่มลูกค้าทั้งสองกลุ่มได้หายไป เพราะบริษัทจิวเวอรี่ในละแวกนี้ได้ทำการปิดตัวลง จึงทำให้พนักงานที่เคยเป็นกลุ่มลูกค้าหลักนั้นหายไป และหากเพิ่มการส่งเดลิเวอรี่จะทำให้ต้องเสียค่า GP 30% สำหรับแอปพลิเคชัน Line Man และร้านไม่ได้ขายอาหารแพ่ง รวมไปถึงค่าพนักงาน และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ อีก ถือว่าร้านเจอวิกฤตค่อนข้างหนัก

อย่างไรก็ตาม ทางร้านไม่ได้มีการลดจำนวนพนักงานแต่อย่างใด แต่พนักงานมีความเข้าใจในสถานการณ์ จึงขอสละไม่รับเงินเดือนในช่วงที่ร้านเจอวิกฤต แต่ยังคงทำงานให้อยู่ โดยเปลี่ยนเป็นส่งอาหารเดลิเวอรี่ โดยส่วนตัวมองว่าไม่ได้ผล เนื่องจากมีการแข่งขันสูงมาก เพราะมีธุรกิจประเภทอื่น ๆ เข้ามาแย่งชิงส่วนแบ่งทางการตลาดเพื่อความอยู่รอดของกิจการ เช่น ธุรกิจโรงแรม อีกทั้งยังมีค่า GP ที่ค่อนข้างสูง รายได้ลดลง 80-90%

การปรับตัวจากการระบาดของโรคโควิด-19 ของธุรกิจ

- **ส่งอาหารเดลิเวอรี่**

การปรับมาส่งอาหารเดลิเวอรี่ทำตั้งแต่ก่อนการระบาดของโควิด-19 แล้ว โดยสมัครกับแอปพลิเคชัน Line Man แต่มองว่าไม่ได้ผลมากนัก เนื่องจากตัวเลือกร้านอาหารเยอะ อีกทั้งร้านเราเพิ่งเปิดทำการจึงทำให้ฐานลูกค้าน้อย อย่างไรก็ตามทางร้านได้รับรีวิวและความ คิดเห็นเชิงบวกจากลูกค้าในโลกออนไลน์ เช่น Wongnai และ Google Review ทั้งในเรื่อง ของอาหาร บรรยากาศ และการบริการ

- **ลดเงินเดือนพนักงาน**

ถึงแม้พนักงานขอสละไม่รับเงินเดือนในช่วงวิกฤต แต่ตนยังให้ประมาณ 30-40 เปอร์เซ็นต์ ของเงินเดือน เพราะว่ายังขายหน้าร้านได้

- **เปิดให้บริการตามปกติ**

ถึงแม้กลุ่มลูกค้าหลักจะหายไป แต่ทางร้านยังคงเปิดให้บริการ เนื่องจากเป็นการรักษา ภาพลักษณ์ของทางร้านว่าไม่ได้มีการปิดตัวลง และเป็นการแสดงตัวตนของร้านให้แก่ผู้ที่ สัจจรไปมา

ทางร้านมองว่า ทำเลที่ตั้งของร้านอาหารยังไม่ถือว่าเป็นทำเลที่ดินัก ถึงแม้ทางร้านได้มีการวางกลุ่มเป้าหมายซึ่งคือกลุ่มพนักงานในละแวกใกล้เคียง แต่เมื่อโรคโควิด-19 ระบาด จึงทำให้เสียรายได้ และข้อเสียของทำเลนี้คือ ไม่มีที่จอดรถ ถึงแม้จะมีจอดใต้ทางด่วน แต่บางทีก็เต็ม

การเปลี่ยนแปลงการดำเนินงานกิจการภายหลังการระบาดของโรคโควิด-19

ทางเจ้าของกิจการได้มีการลดค่าเช่า ซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายหลักของทางร้าน อย่างไรก็ตามรายได้น้อย ยังไม่คุ้มต้นทุนทำร้านอาหารค่อนข้างสูง เช่น ค่าแรง และต้นทุนคงที่ต่าง ๆ ไม่รวมต้นทุนวัตถุดิบ ประมาณ 65,000 บาทต่อเดือน และเห็นว่าร้านอาหารรอบ ๆ ได้ทำการปิดตัวลงเนื่องจากพิษของโรคโควิด-19

นอกจากนี้ทางร้านได้เปลี่ยนมาเปิดให้บริการวันอาทิตย์ และเปลี่ยนไปหยุดวันวันจันทร์แทน เพื่อต้อนรับลูกค้าชาวไทย เช่น กลุ่มวัยรุ่นที่มาเดินเที่ยวย่านนี้ และผู้ใหญ่อายุตั้งแต่ 40 – 60 ปีตามคำแนะนำของเพื่อน) และกลุ่มชาวต่างชาติที่มา Walking Tour ที่มาเที่ยวย่านเจริญกรุงในช่วงเสาร์-อาทิตย์ อย่างไรก็ตามจำนวนลูกค้ายังมีน้อยอยู่

การสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐระหว่างการระบาดของโรคโควิด-19

ทางร้านมองว่าหน่วยงานรัฐไม่ได้ช่วยมาก เพราะทางร้านไม่ได้กู้เงิน แต่ช่วยค่าไฟ ค่าน้ำในช่วงแรก แต่ที่เป็นปัญหาต่อธุรกิจจริง ๆ ตอนนี้คือ ต้นทุน เช่น ค่าแรง และค่าเช่าที่ต้องจ่ายเป็นประจำทุกเดือน สุดท้ายมองว่า ปัญหาที่แท้จริงคือ เรื่องลูกค้า และเศรษฐกิจโดยรวม คนมากินน้อยลง และมองว่าภาครัฐไม่สามารถช่วยได้

ความคาดหวังต่อภาครัฐบาลภายหลังการระบาดของโรคโควิด-19

ไม่มีความคาดหวัง

การคาดการณ์ในการรับมือต่อการระบาดอีกครั้งของโรคโควิด-19

หากมีการระบาดของโรคโควิดรอบสอง ทางร้านเราต้องปิดตัวลง เนื่องจากปัจจุบันยังมีอีกร้านหนึ่งที่ต้องดูแล และร้านนั้นถือว่ายังไปได้ดี จากสถานที่ที่บริเวณชานเมือง เปิดมานานกว่า 11 ปี มีฐานลูกค้าอยู่แล้ว นอกจากนี้ได้รับออเดอร์จัดอาหารกล่องหรือ catering ทำให้กระทรวงต่าง ๆ อีกทั้งได้ลูกค้าจากทางหน้าร้าน และทางเดลิเวอรี่ รวมไปถึงไม่ต้องเสียค่าเช่า ไม่มีค่าเดินทาง เมนูหลากหลายทั้งอาหารอีสาน และอาหารทะเล เน้นกลุ่มครอบครัวเป็นหลัก อย่างไรก็ตาม ร้านเราก็ได้รับกำลังใจจากลูกค้าหลายท่านๆ ให้ยังเปิดอยู่

กลุ่มผู้ประกอบการ	ร้านอาหาร D
ชื่อกิจการ	ไม่เปิดเผยตัวตน
วันที่สัมภาษณ์	18 กันยายน 2563
เวลาที่สัมภาษณ์	15.00-15.30 น.

ข้อมูลทั่วไปของร้านอาหาร

ร้านเราเป็นร้านอาหารไทยร่วมสมัยที่เน้นวัตถุดิบของไทย 80% และอีก 20% เป็นวัตถุดิบจากต่างประเทศ ซึ่งร้านให้ความสำคัญถึงที่มาที่ไปของสูตรอาหารไทยแท้สู่การประยุกต์ให้อาหารไทยมีความร่วมสมัยมากขึ้น เช่น การนำเสนอรูปแบบของแกงที่ต่างจากแกงรูปแบบเดิมที่เราเคยเห็น การชูวัตถุดิบจากภาคต่าง ๆ ของประเทศไทยให้โดดเด่นร่วมสมัย เป็นต้น โดยกลุ่มลูกค้าของร้านจะเป็นคนไทย 50% และชาวต่างชาติ 50 ทั้งนี้ ร้านเรามีรายได้ในช่วงไตรมาสที่ 4 อยู่ที่ 3 – 4 ล้านบาทต่อเดือน และในส่วนของค่าใช้จ่ายประมาณ 2 ล้านบาทต่อเดือน ประกอบด้วยค่าเช่าร้าน ค่าไฟฟ้า เงินเดือนพนักงาน และค่าใช้จ่ายด้านอื่น ๆ ซึ่งสำหรับช่วงปี 2562 ร้านถือว่ามีสภาพทางเศรษฐกิจที่ดี เนื่องจากเราปรับปรุงร้านและได้รับรางวัลมิชลิน

ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับธุรกิจจากการระบาดของโควิด-19

จากผลกระทบของโควิด-19 กลุ่มลูกค้าเปลี่ยนเป็นกลุ่มลูกค้าคนไทยประมาณ 80% และอีก 20% เป็นชาวต่างชาติที่ยังคงอยู่ในประเทศไทย รวมถึงเราจำเป็นต้องปรับลดพนักงานลงเพื่อให้ร้านยังสามารถอยู่ต่อไปได้ ซึ่งการทำความเข้าใจและการให้พนักงานออกก็เป็นเรื่องที่เราลำบากใจ แต่ก็จำเป็นต้องทำให้พนักงานเข้าใจว่าเป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องทำ

การปรับตัวจากการระบาดของโรคโควิด-19 ในธุรกิจของท่านเป็นอย่างไร

- **ขายอาหาร Delivery**

เราเข้าใจว่าในช่วงการระบาดของโควิด-19 เป็นช่วงที่คนกำลังเครียดและมีความทุกข์ รวมถึงสถานการณ์การระบาดทำให้เราต้องเริ่มทำ Delivery เป็นครั้งแรก ซึ่งเมนูที่เราทำก็จำเป็นต้องเข้าถึงผู้คนได้ง่ายในราคาที่ลูกค้ายังพอจะสามารถจับต้องได้ เมื่อนั้นคือภัยเดียวจากเนื้อสัตว์ที่มีความพิเศษมากขึ้นในราคาประมาณ 200 บาท ที่ในช่วงแรกเราจำเป็นต้องปรับตัวกับการทำ Delivery ค่อนข้างมากเพราะเป็นสิ่งที่เราไม่คุ้นชิน

อย่างไรก็ตาม เมื่อพูดถึงยอดขายในช่วงนั้นจะไม่ค่อยดีเท่าใดนัก เนื่องจากราคาที่ค่อนข้างสูง ผู้คนจำเป็นต้องประหยัด และมีผู้ประกอบการร้านอาหารเพิ่มมากขึ้นในช่วงโควิด-19 เราจึงทำ Delivery เพื่อประคองร้านในช่วงที่มีมาตรการอยู่ และหยุดไปหลังมาตรการผ่อนคลาย

- **การลดการจ้างพนักงาน**

ร้านจำเป็นต้องลดพนักงานในช่วงการระบาดของโควิด-19 เพื่อประคองให้ร้านยังสามารถอยู่ได้ ซึ่งเป็นเรื่องที่ยากลำบากใจแต่ก็จำเป็นต้องทำเพื่อให้ร้านยังคงต่อไปได้

- **การปรับลดเงินเดือนพนักงาน**

เราจำเป็นต้องปรับลดเงินเดือนพนักงาน รวมถึงเงินเดือนของเราเอง 50% ทั้งในช่วงโควิด-19 จนถึงภายหลังมาตรการผ่อนคลาย เพื่อให้เรายังสามารถประคองร้านต่อไปได้

- **รายได้ลดลง**

ในช่วงการระบาดของโควิด-19 รายได้ของร้านลดลงไปถึง 70% ส่วนด้านรายจ่ายเราพยายามปรับให้สมเหตุสมผลกับรายได้ที่เข้ามา ร้านจึงยังสามารถประคองตัวเองต่อมาได้จนถึงตอนนี้

การเปลี่ยนแปลงการดำเนินกิจการภายหลังการระบาดของโรคโควิด-19

เราจำเป็นต้องมีความยืดหยุ่นในการปรับตัวค่อนข้างมากภายหลังมาตรการผ่อนคลาย เนื่องจากภายหลังมาตรการผ่อนคลายเราแทบคาดการณ์ไม่ได้เลยว่าคนจะเต็มร้านในวันไหน จากปกติคนเต็มร้านในช่วงวันศุกร์ เสาร์ อาทิตย์ ภายหลังมาตรการผ่อนคลายบางครั้งลูกค้าจองที่นั่งเต็มในวันพุธ แต่วันศุกร์โต๊ะว่าง หรือแม้แต่วันอาทิตย์ บางครั้งมีลูกค้ามาที่ร้านไม่กี่ราย ส่วนด้านรายได้ทั้งของพนักงานและตัวเองก็จำเป็นต้องยืดหยุ่นตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในแต่ละเดือน ซึ่งตอนนี้ก็ยังคงให้เงินเดือนพนักงานและตัวเองอยู่ที่ 50% ของรายได้เดิม

นอกจากนี้ ภายหลังสถานการณ์ผ่อนคลายประมาณช่วงต้นเดือนมิถุนายน ลูกค้าก็ให้การตอบรับดีกว่าที่คิด จากที่คิดว่าลูกค้าน่าจะเข้าร้านไม่เกิน 10 โต๊ะต่อวัน ก็ได้รับการตอบรับมากกว่า 10 โต๊ะ และยังได้รับการตอบรับดีขึ้นเรื่อย ๆ จนตอนนี้ยอดขายของร้านก็กำลังฟื้นคืนมากกว่า 60% ส่วนด้านรสชาติอาหารเราก็จำเป็นต้องปรับให้เหมาะกับกลุ่มลูกค้าที่เป็นคนไทยส่วนใหญ่มากขึ้น

การสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐระหว่างการระบาดของโรคโควิด-19

ในส่วนของเราร้านอาหารเราไม่ได้รับการสนับสนุนด้านใดเลยจากรัฐ

ความคาดหวังต่อภาครัฐบาลภายหลังการระบาดของโรคโควิด-19

รัฐควรมีงบประมาณในการสนับสนุนร้านอาหาร SME เพื่อให้ร้านอาหารเป็นที่รู้จักกับกลุ่มลูกค้ามากขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มลูกค้านักท่องเที่ยว

การคาดการณ์ในการรับมือต่อการระบาดอีกครั้งของโรคโควิด-19

คาดว่าหากมีการระบาดอีกครั้งเราคงไม่ทำเป็น Delivery อีก แต่คงเลือกที่จะหยุดพักกิจการไปจนกว่าจะสามารถกลับมาเปิดใหม่ได้อีกครั้ง